This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Naardien het den uitgever gebleken is dat ſommige liefhebbers verkozen eerst de uitgave van het eerste deel van dit werk af te wachten, alvorens op hetzelve in te teekenen, blijft de inteekening voor als nog opengeſteld, bij den uitgever en iederen anderen Boekhandelaar in het geheele Rijk, zullende bij het volgende deel eene ſupplementlijst *van inteekenaren* gevoegd en de namen daarop geplaatst worden die voor deze lijst te laat zijn ingezonden. Alzoo het tweede deel onverwijld ter perſe zal gelegd worden, verzoekt de uitgever de opgave der namen en kwaliteiten tijdig in te zenden.

BIOGRAPHISCH ANTHOLOGISCH EN CRITISCH WOORDENBOEK DER NEDERDUITSCHE DICHTERS.

BIOGRAPHISCH ANTHOLOGISCH EN CRITISCH WOORDENBOEK DER NEDERDUITSCHE DICHTERS.

BIJEEN VERZAMELD EN UITGEGEVEN

DOOR

P. G. WITSEN GEYSBEEK.

—— *Gens semper Batavûm, nec inhospita Musis.*

HUG. GROTIUS.

EERSTE DEEL.

ABE—BYN.

TE AMSTERDAM BIJ
C. L. SCHLEIJER.
1821.

AC46
W826b
v.1

CAMBRIDGE, MASS.

NAAMLIJST

DER

INTEEKENAREN.

ZIJNE MAJESTEIT

DE KONING

DER

NEDERLANDEN.

Aa (Mr. *C. P. Robidé van der*), Prokureur bij de Regtbank van Eersten Aanleg, te Leeuwarden.

Abrahams (Gebr.), Boekhandelaren, te Middelburg, 2 Ex.

Ameshoff (*P. J.*), te Amsterdam.

Ameshoff (*P. J.*), voor het Leesmuseum, te Amsterdam.

Ankringa (*J.*), Præceptor der Latijnsche scholen, te Leeuwarden.

Arbon en Krap, Boekhandelaren, te Rotterdam, 2 Ex.

Arntzenius (Mr. *R. H.*), Advokaat-Fiscaal voor de Middelen te Lande in Noord-Holland, te Haarlem.

Baarsel (*W. C. van*), te Amsterdam.

Backer (*C.*), Jur. Utr. Stud. te Groningen.

Backer (*W. H.*), te Amsterdam, best pap.

Beekman (*H. J.*), Eerste Onderwijzer op de Departementale School, te 's Hage.

Beeldsnijder (*G. J. Baron*), te Gouda.

Benten (*A. van*), Boekhandelaar, te Leijden.

Bergen en Comp. (*W. van*), Boekhandelaren, te Breda, zes Exemp.

Bergsma (Mr. *P. A.*), Prokureur, te Leeuwarden.

Bernhard (*J. H.*), te Amsterdam.

Binkes (Mr. *F.*), Advokaat, te Leeuwarden.

Blankenberg (*B. H.*), te Amsterdam, best pap.

Blusse van Oud Alblas (*P.*), te Dordrecht.

Bommel (Mr. *A. van*), fungerend Officier van Justitie, te Haarlem.

Bonn (*J.*), te Amsterdam.

Boogaard (*F.*), Eerste Klerk Notularis bij het Gouvernement van Noord-Holland, te Haarlem.

Brak (*A. W.*), te Amsterdam, 1 ord. 1 best pap.

Brak en Zoon (*Wed. C.*), te Amsterdam.

Brink (Mr. *J. ten*), Hoogleeraar, te Groningen.

Bruine (Mr. *A. de*), Advokaat, te Amsterdam.

Brunner (*H.*), te Dordrecht, 2 Ex.

Buddingh (*N. W.*), te Utrecht.

Buijs (Mr. *G.*), Advokaat, te Amsterdam.

Cleef (*de Gebr. van*), Boekhandelaren, te 's Hage, zes Exemp. 1 best pap.

Clercq (*W. de*), te Amsterdam.

Coolmijer (*J. A. la Lau*), Huisonderwijzer, te Amsterd.

Cornel (*N.*), Boekhandelaar, te Rotterdam.

Delprat (*G. H. M.*), Predikant bij de Waalsche Gemeente, te Leeuwarden, voor het Leesgezelf. Euterpe.

Delprat (*J.*), Kapitein Ingenieur, te Delft.

Dries (*C. D. van den*), Boekhandelaar, te Rotterdam.

Dulman (*G.*), te Amsterdam.

Echenique (*J. d'*), te Amsterdam, best pap.

Eck (*C. Fransen van*), Hoogleeraar en Predikant te Deventer.

Elias (*P. Witsen*), te Amsterdam.

Engelen (*J. H. van*), Jur. Utr. Stud. te Groningen, best p.

Enschedé (*C. J.*), te Haarlem.

Epkema (*E.*), Rector der Latijnsche school, te Middelb.

Eijmberts (*L. C.*), te Breda.

Falck (*C. J. C.*) *Douairiere Walland*, te Utrecht.

Falck (Mr. *A. R.*), Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en Kolonien.

Fallée (*B. A.*), te Amsterdam.

Febvre (Mr. *E. J. le*), Advokaat, te Amsterdam.

Frijmersum (*C.*), te Amsterdam.

Ganswijk (*D. J. ten Zelden*), Chef der Griffie van Zuid-Holland, te 's Hage.

Gevers (*M. B. H. W.*), Referendaris bij den Raad van State, te 's Hage.

's Gravesande (*N. J. Storm van*), te Rotterdam.

's Gravenweert (Mr. *J. van*), te Amsterdam.

Groen (*N. B.*), Geëmploieerde bij de In- en Uitgaande Regten, te Groningen.

Groenenbergh (*R. van*), Boekhandelaar, te Groningen.

Groot (*P. de*), Boekhandelaar, te Delft.

Haack en Comp., Boekhandelaren, te Leyden.

Hakbijl (*L.*), te Amsterdam.

Hall (Mr. *M. C. van*), Advokaat, te Amsterdam.

Happé (*H.*), Notaris, te Amsterdam, best pap.

Hartsinck (*P.*), te Amsterdam, best pap.

Haselaar (*W. A.*), Notaris, te Haarlem.

Hattem (*N. J. van*), te Amsterdam.

Haug (*C. F.*), Hoogleeraar in de Geschied en Aardrijkskunde en Fraaije Letteren aan de Koninkl. Artill. en Geniefschool, te Delft.

Idem, voor 't Natuur- en Letterk. Genootschap onder de zinspreuk: *Aan Wetenschap gewijd,*
Volmaakter door den tijd. te Delft.

Hazenbergh Jr. (*H. W.*), Boekhandelaar, te Leyden.

Hengst en Zoon (*P. den*), Boekhandelaren, te Amsterd.

Heusden (*W. van*), Onderwijzer, te 's Hage.

Hey (*Joh. van der*), Boekhandelaar, te Amsterdam.

Hoeufft (*J. H.*), J. U. D. te Breda.

Hogendorp (*W. van*), Directeur der Registratie en Domeinen, te Amsterdam.

Holle (Mr. *I. H.*), Prokureur, te Dordrecht.

Hovius (*L. E.*), te Amsterdam, best pap.

Huijssen van Kattendijke (*J. W.*), Kamerheer van Z. M. den Koning.

Iddekinge (*T. J. van*), J. U. St. te Utrecht.

Immerzeel Jr. (*J.*), Boekhandelaar, te Rotterdam, 3 Ex.

Jabot (*J.*), te Haarlem.

Jong (*A. de*), te 's Hage.

Jong (*Gebr. de*), te Amsterdam.

Jong (*Jacob de*), Directeur der Onderlinge Brand-Waarborg-Maatschappij, te Amsterdam.

Jordens (*B. A. van Munster*), voor het Leesgezelschap, te Deventer.

Kerkhoven (*T. J.*), te Amsterdam.

Keuchenius (Mr. *W. F.*), Advokaat, te 's Hage.

Kinker (Mr. *J.*), Hoogleeraar, te Luik, best pap.

Klijn Bz. (*B.*), te Amsterdam.

Klijn (*H. H.*), te Amsterdam.

Korff (Mr. *J. Bakker*), Advokaat, te Amsterdam.

Lamarque (*P.*), te Amsterdam.

Idem voor het Collegie *Minerva.*

Lankhorst (*Alb.*), te Amsterdam, best pap.

Lee (*P. van*) te Haarlem.

Leesgenoegen (het Gezelschap), te Amsterdam.

Leeuw (*A. van de*), te Arnhem.

Leeuwen (*J. van*), te Leeuwarden.

Leeuwen (*J. J. van*), voor het Leesgezelschap ter Oefening en Verpoozing, te Utrecht.

Leeuwen (*J. W. van*), Boekhandelaar, te Leijden.

Lelijvelt (*M. J.*) Boekhandelaar, te Rotterdam.

't Lezen strekt tot Nut, Vermaak, Bevordert en Verfijnt den Smaak (het Leesgezelschap), te Amsterdam.

Liefde tot Orde (het Letteroefenend Genootschap), te Amst.

Lochem (*H. van*), te Deventer.

Loots (*Corn.*), Ridder der orde *van den Nederlandschen* Leeuw, Lid van het Koninklijk Instituut, te Amsterdam.

Lubeck (*H. K. van*), te Amsterdam.

Lulofs (Mr. *B. H.*), Hoogleeraar, te Groningen.

Maezen (*M. J. van der*), Sekretaris van de Kamer van Koophandel, te Antwerpen.

Mahne (*M. A.*), te Gend.

Manger (*H.*), Predikant, te Haarlem.

Margadant (*P. C. L. J.*), Onderwijzer op de Departementale School, te 's Hage.

Meijer (*G. J.*), Hoogleeraar aan het Athenæum, te Brussel, best pap.

Mensing en van Westreenen, Boekhandelaren, te Rott.

Meynts (Mr. *J. H.*), Advokaat, te Amsterdam.

Moulin (*J.*), te Kampen.

Mulder (*W. B.*), Instituteur, te Haarlem.

Munnich (*P.*), Ontvanger der Registratie, te Edam.

Nieuhoff (*B.*), Hoogleeraar, te Harderwijk, best pap.

Nolthenius (*W. H.*), te Amsterdam.

Norman (*Le Baron de*) Lid der Algemeene Rekenkamer, te 's Hage.

Nutges (*J.*), te Amsterdam.

Oefening baart Verlichting (het Leesgezelschap), te Amst.

Oomkens (*J.*), Boekhandelaar, te Groningen.

Oorde (Mr. *van Affelen van*), Advokaat, te Amsterdam.

Oosthout (*J. G.*), te 's Hage.

Palier en Zoon (*H.*), Boekhandelaren, te 's Bosch.

Paulus (*R.*), Onderwijzer, te Amsterdam.

Pfeil (*J. M.*), Notaris, te Monnikendam.

Pieper en Ipenburr, Boekdrukkers, te Amsterdam.

Pool Jr. (*J. F.*), te Nijmegen.

Presburg (Mr. *D. J.*), Advokaat, te Amsterdam.

Reemer (*J. A.*), te Amsterdam.

Riedel (*H.*), te Holwert.

Rinsma (*F.*), Apothecar, te Groningen.

Rocquette (*T. P.*), te Amsterdam.

Römelingh (*J.*), Boekhandelaar, te Groningen.

Rondeau Jr. (*S.*), te Amsterdam.

Roskes (*H. T.*), S. S. Theol. Cand. te Leyden.

Rossum (*A. van*), te Haarlem.

Ruijter (*J. de*), Boekhandelaar, te Amsterdam, drie Ex.

Rijcken (*J. A.*), te Breda.

Sacré (*Q. Walaardt*), Prokureur, te Haarlem.

Schelle (*G. van*), Ontvanger der Registratie en Domeinen, te Dokkum.

Scheltema (Mr. *J.*), Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, Lid van het Koninklijk Instituut en andere Maatschappijen van Wetenschappen, te Utrecht.

Schermacher (*J.*), te Amsterdam.

Schierbeek (*R. J.*), Boekhandelaar, te Groningen.

Schievenbus (*A.*), Boekhandelaar, te Amsterdam.

Schlosser (*F. W.*), Schout, te Bodegraven.

Schoonhoven (*J. van*), Boekhandelaar, te Utrecht, 2 Ex.

Schouten (*J.*), Scheepshouwmeester, te Dordrecht.

Schreuder (*B.*), Directeur en Onderwijzer van 's Lands Kweekschool voor Schoolonderwijzers, te Lier.

Schouten (*H. J.*), Med. Doctor, te Amsterdam.

Schull (Mr. *P. S.*), Advokaat en Notaris, te Dordrecht.

Schultze (*H.*), Eerste Commies bij het Gouvernement van Vriesland, te Leeuwarden.

Schut (*J. J.*), te Amsterdam.

Seijdel (*G.*), te Amsterdam.

Sigtenhorst (*A. J. van den*), Boekhandelaar, te Deventer.

Smit (*C.*), te Amsterdam.

Spandaw (Mr. *H. A.*), Advokaat, te Zuidbroek, Prov. Groningen.

Sobbe (*P.*), Procureur, te Amsterdam, best pap.

Stachouwer (*Jonkheer E. T. Starkenborgh*), te Groningen.

Staveren (*T. van*), te Utrecht.

Steenbergen van Goor, Boekhandelaar, te Leeuwarden, 2 Ex.

Stevens (*N. J.*), Directeur van het Stedelijk Instituut van hedend. Talen en fraaije Wetenschappen, te Haarlem.

Stordeur (*J. Plum*), te Amsterdam.

Terveen (*J. G. van*), Boekhandelaar, te Utrecht, 4 Ex.

Thieme (*C. A.*), Boekhandelaar en Couranten Drukker, te Arnhem.

Thieme (*H. C. A.*), Boekhandelaar, te Zutphen, 2 Ex.

Thoir (*J. van*), Boekhandelaar, te Leyden.

Thijssens en Zoon (*J. J.*), Boekhandelaren, te Leyden.

Tot Nut en Beschaving (het Genootschap), te Amsterdam, best pap.

Tuijnzing (*Ph.*), Boekhandelaar, te Rotterdam.

Vermaesen (*W. G. F.*), Onderwijzer, te 's Hage.

Verschoor (*N. E.*), Schoolopziener, te Sleeuwijk.

Verweij (*Bern.*), Lid der provinciale Commissie van Onderwijs in Zuid-Holland en Predikant, te 's Hage, 1 ord. 1 best pap.

Vletter (*W. C. de*), Onderwijzer, te Rotterdam.

Vollenhoven (*A. Maij van*), Boekhandelaar, te Rotterdam, 2 Ex.

Voorman (*J.*), Kunstschilder, te Amsterdam.

Voorst (*J. E. G. van*), te Amsterdam.

Vos (*G.*), voor het Genootschap ten spreuk voerende: *Beschaving en Veredeling*, te Amsterdam.

Vos (*J.*), te 's Hage.

Vos en Comp. (*J. de*), Boekhandelaren, te Dordrecht, 3 Ex.

Vries (*A. de*), te Haarlem.

Vries (*Jeron. de*), te Amsterdam.

Wal (*J. van der*), Boekhandelaar, te Gorinchem.

Walré (*J. van*), Oud-Raad en Curator der Latijnsche Scholen, te Haarlem.

Wansleven (*W. C.*), Boekhandelaar, te Zutphen.

Warin (*Jr. J. N.*), te Amsterdam.

Warmolts (Mr. *C. C. C.*), te Leeuwarden.

Warnars (*P. Meijer*), Boekhandelaar, te Amsterdam, 2 Ex.

Weelden (*A. J. van*), Boekhandelaar, te 's Hage, best pap.

Welsenes (*C. van*), te Dordrecht.

Wilde (*J. B. de*), te Amsterdam.

Willekes (*J. W.*), Prokureur bij de Gedeputeerde Staten van Noord-Holland en bij de Regtbank van Eerste Instantie, te Haarlem.

Winter (*J. de*), te Amsterdam.

Winter (*Mejonkvr. van*), te Amsterdam.

Wiselius (Mr. *S. Ipz.*), te Amsterdam, best pap.

Idem, voor de Tweede Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, best pap.

Withuijs (*C. G.*), te Amsterdam.

Wolterbeek (*R. D.*), te Amsterdam.

Wijk Rlsz. (*J. van*), Kostschoolhouder, te Hattem.

Wijn (*H. van*), Archivarius van 't Rijk, te 's Hage.

Zee (*P. E. van der*), S. S. Theol. Stud. te Leijden.

Zimmerman (*J. Decker*), Predikant bij de Ev. Luthersche Gemeente, te Utrecht.

Zoon (*Teunis*), Koopman, te Amsterdam.

Zuidscharwoude (*W. W. Noodt van*), Substituut-Officier bij de Regtbank van Eersten Aanleg, te Leeuwarden.

VOOR-

VOORREDE.

„*Hadden wij ten oogmerk, eene volledige Geschie-*
„*denis onzer Dichtkunde, of een beredeneerd*
„*Dichtkundig Woordenboek te schrijven, wij zou-*
„*den breedvoeriger uitweiden en naauwkeuriger*
„*onderzoek doen omtrent vele Dichters, wier na-*
„*men wij nu slechts zullen aanstippen,*" *zegt de oordeelkundige Heer* JERONIMO DE VRIES, *in zijne uitmuntende* Proeven eener Geschiedenis der Nederduitsche Dichtkunde (1). *Dit oogmerk had ik reeds voor ruim twintig jaren; en hoezeer het besluit tot het zamenstellen van zoodanig een Woordenboek welligt met dezelfde jeugdige drift ware uitgevoerd geworden als hetzelve genomen was, verheug ik mij echter dat van tijd tot tijd*

(1) II Deel, blz. 101. Onder dezen afzonderlijken titel is zijn bekroond antwoord op de vraag der Bat. Maatschappij van Taal- en Dichtkunde, wegens de vorderingen en verachtering der Nederduitsche Dichtkunde (het III en IV Deel van hare uitgegeven werken) insgelijks verkrijgbaar.

tijd hinderpalen, die in den aard der onderneming zelve lagen, eene vertraging in de uitvoering te weeg bragten, die niet dan ten hoogsten voordeelig voor derzelver uitslag kon zijn. Immers hoevele bouwstoffen hebben in dien tijd de Heeren VAN WYN, SCHELTEMA, SIEGENBEEK, YPEY, KANTELAAR, TYDEMAN, WILLEMS, KOOPMANS, ACKERSDIJK, CAPPELLE, *en andere voortreffelijke letterkundigen, niet aangebragt, en mij hoevele aders aangewezen, die ik slechts te volgen had, om, voorgelicht door de fakkel van hun helder oordeel, eene rijke mijn te vinden, waar het zuiverste goud mij uit de erts van over twee eeuwen tegenblonk!*

Gelukkig, durf ik zeggen, trof dit ijverig opzamelen van lang verhalen letterschatten zamen met de lichtstralen, die de Critische Wijsgeerte in ons vaderland over het æsthetische van onze dichtkunst verspreidde; zij stelde het criterion *daar, dat mij poëzij van verzenmakerij leerde onderscheiden; ik zag dat dichtkunst bij ons veelal niet meer dan eene bloote wetenschap was, die duizende makers van gespierde verzen en vertalers van Fransche treurspelen in rijm konden uitoefenen, zonder ooit dichters te zijn, en dat hunne dichtkunde bitter weinig poëzij opleverde, die ik toch in de verwante kunsten, de muzijk, schilder- en beeldhouwkunst, zoo rijkelijk aanwezig vond.*

Van dat oogenblik af las ik geen gedichtenbundels

dan

dan met de pen in de hand; mijn Mnemonicon *en* Florilegium *namen toe in dikte, en mijne portefeuille met eigen opstellen, die ik het publiek voor gedichten dacht op te dringen, geraakte allengs ledig; schier dagelijks veroordeelde ik eenigen ten vure, en gunde mijnen voormaligen „kunstgenooten" gaarne de schrale voldoening dat zij hunne gespierde rijmen tusschen de herlevende echte poezy inschoven, doch die, in weerwil van al hunne spierkracht zich toch niet aan den oever konden vasthouden van den stroom die hen naar* Lethe *voortsleepte.*

De Prijsvraag der toenmalige Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde, wegens de vorderingen en verachtering der Nederduitsche Dichtkunde, zoo allesafdoende beantwoord door den verdienstelijken Heer DE VRIES, *trok een oogenblik mijne aandacht; ik verbeeldde mij (waartoe zou ik hier met eene hoogmoedige nederigheid pronken?) gewapend met dien voorraad van aanteekeningen van het beste en slechte uit zulk eene menigte gedichtenbundels, en de daarbij gevoegde critiek naar mijn geheel anders gewijzigden toets dan men tot hiertoe gebezigd had, mij insgelijks in het gelid te kunnen stellen; dan ik onderwierp alvorens de vraag zelve eerst aan de critiek. Men vroeg namelijk: welke zijn de vorderingen, welke de verachtering? Die vorderingen en verachteringen waren spoedig opgeteld; men had slechts de geschiedenis on-*

onzer vaderlandsche letterkunde te doorloopen, van COORENHERT *en* SPIEGHEL (1) *af, tot* ANTONIDES *en* BRANDT *toe, om deze vorderingen als met den vinger aan te wijzen, en vervolgens de verachtering van* PELS *en zijn genootschap tot* FEITAMA *en* VAN MERKEN *gelijken tred te zien houden met de toenemende beschavingszucht en dorre taal- en rijmvitterij, tot dat* BELLAMY *de ware dichtkunst weder opwekte uit de apathie, waarin zij door allengsche verslapping was vervallen, en eindelijk dat de staande rijmlegers,* vulgo *dichtgenootschappen, eerst ontbonden moesten zijn, eer zich de zelfstandige echte dichters der negentiende eeuw konden doen opmerken. Dan zoo gemakkelijk, begreep ik, wilden de uitschrijvers der Prijsvraag derzelver beäntwoording niet maken; ook zag ik weinig nut in zoodanig eene blooie optelling van vorderingen en verachteringen. Daar nu geene gewrochten zonder oorzaak bestaan, dat iedereen zonder* ARISTOTELES *of* WOLFF *wel weet, moesten noodwendig die vorderingen en verachteringen insgelijks eene oorzaak hebben, en deze oorzaak kon men billijk veronder-*

(1) Het vroegere tijdvak van MELIS STOKE en MAERLANT kan men als de kindsheid der kunst aanmerken; dat der rederijkers is zoo volledig mogelijk beschreven door den kundigen W. KOPS, *Werken van de Maatschappij der Nederl. Letterkunde* te *Leyden*, II Deel, blz. 213.

derſtellen dat iedereen niet wist, weshalven het mij voorkwam dat de bedoeling der uitſchrijveren was dat men die oorzaak tevens opſporen en ontwikkelen zou, en het bleek dat de Heer DE VRIES *dit ook zoo begreep; althans hij heeft ze, waar zulks te pas kwam, zeer oordeelkundig aangewezen.*

De vraag dus in dien zin opvattende, zag ik wel dat men die oorzaak uit meer dan eene bron opſporen moest; dat vooral der dichteren leeftijd, beroep, ruime of bekrompen omſtandigheden, karakter, betrekkingen, zedelijkheid en verſcheiden andere individueele bijzonderheden in aanmerking moesten komen, zoowel als de gang der gebeurtenisſen in hunnen leeftijd en de geest hunner eeuw: ik zocht dus hunne biographiën zoo volledig mogelijk te maken, en hield dit alles zorgvuldig in het oog; een eenvoudig verjaargedicht, de nietsbeduidendſte lijkzang op hun overlijden, of een winderig lofdicht op hunne werken, bragt mij dikwijls tot reſultaten, die ik geheel niet verwacht had; maar — de uitgebreidheid, die ten minste mijne beantwoording daardoor zou bekomen hebben, zoowel als de korte tijd, dien men ter beantwoording had bepaald, ſchrikte mij af van de mededinging, en met blijdſchap ontving ik de bekroonde verhandeling van den Heer DE VRIES, *die in zoo vele punten met mijn idée, hoedanig de vraag moest beantwoord worden, zamentrof.*

Ondertusschen was het geen ik had bijeengebragt, en nu en dan in openbare en bijzondere bijeenkomsten van vrienden onzer vaderlandsche letterkunde voordroeg, te veel, en — laat ik het maar zeggen, in hunne en mijne oogen te belangrijk, om te verscheuren. Men gaf mij allerlei vormen aan de hand, in welken ik het publiek dit zou kunnen mededeelen; te meer, daar mijn arbeid, wel ver van door de verhandeling des Heeren DE VRIES, *en nog minder door die waarmede de Heer* VAN KAMPEN, *over een gelijksoortig onderwerp, een jaar vroeger, den eerprijs bij* TEYLERS *Genootschap had behaald, nutteloos geworden te zijn, in tegendeel aan belangrijkheid gewonnen had. De eerste moest, om in geene te groote uitgebreidheid te vervallen, het bij de bloote vermelding der namen van sommige dichters laten blijven, die van eenigen zelfs geheel overslaan; de tweede, een beknopt* (1) *overzigt le-*

(1) De Heer VAN KAMPEN voorzag ons, nog niet lang geleden, van eene *Verkorte* Vaderlandsche Geschiedenis, en geeft nu weder eene *Beknopte* Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen in het licht. Onze voorvaderen kenden geene *abrégés*, die eene uitvinding der Franschen en meestal boekverkoopersspeculatiën zijn; die ongelukkige *beknoptheid* is niet zelden met onvolledigheid verknocht, en de vruchtbare moeder van die halve kundigheden en oppervlakkige begrippen, die voor de wetenschappen zoo schadelijk zijn. Het is naar mijn gevoelen een slecht compliment aan WAGENAAR en STUART dat men compen-

leverende van de geschiedenis der dichtkunst bij de oude en hedendaagsche volkeren, kon in het eng bestek van 54 bladzijden (1) onmogelijk alles zeggen wat er van onze vaderlandsche dichters behoorde, ja noodwendig moest gezegd worden, wilde men hen regt laten wedervaren. Deze overweging en de aanmoediging van verscheiden achtingwaardige letterkundigen bewogen mij om mijn arbeid voort te zetten en aan het licht te brengen, te meer daar ik de grenzen van mijn gebied zoo ver kon uitbreiden als ik zelf wilde, en niet gehouden was binnen de beperking te blijven, die eenig genootschap had afgebakend.

Ik behield dus den eerst gekozen woordenboeksvorm, die in mijn oog vele voordeelen boven den chronologischen opleverde. Ik kon vooreerst ieder dichter afzonderlijk als het ware eene monstering laten ondergaan, en, hoe weinig ook, zeker iets, zoo niet belangrijks, ten minste luimigs zeggen. In eene doorloopende geschiedenis, en althans zoo die ongelukkig beknopt wezen moest, zou ik vele opmerkingen, bijzonderheden, anecdoten, wenken en andere détails *hebben moeten overslaan, die men nu hier met genoegen zal aantreffen; ten an-*

pendiums van de *Vaderlandsche Historie* en *Romeinsche Geschiedenisse* heeft gemaakt; men heeft hen daarmede stilzwijgend verweten dat zij langdradig zijn.

(1) Verhandeling van TEYLERS tweede Genootschap XV St., blz. 366—420.

anderen, door deze isolering kwam de verdienste van menig een' in voordeeliger licht dan wanneer hij, in aanraking met zijne beroemder tijdgenooten voorgesteld, door hunnen glans als het ware werd weggeschenen. De bloemlezing uit hunne werken kon niet alleen overvloediger en doelmatiger uitvallen, maar bekwam ook natuurlijk eene veel bevalliger schakering. Het is bijkans van het tegenwoordig publiek niet te vergen een geheel boekdeel met rijmen uit de vijftiende en zestiende eeuw te lezen, gelijk het eerste deel der bloemlezing bevat van den Heer VISSCHER, *die de tijdorde volgt, en welligt ondank met zijn' dankverdienenden arbeid behaalt. De critiek kon ook even daardoor meer objectief handelen; het biographisch gedeelte van menig artikel wees dikwijls het standpunt aan, van het welk zij hare veelzijdige beschouwing doen moest. Daar ik het zoo onkiesch als mij zelven onbevoegd achtte om in dit werk wegens levende dichters uitspraak te doen, latende zulks over aan de schrijvers der* Gallerie des contemporains *en de Recensenten, die zich met het schild der anonymiteit tegen alle verantwoording dekken, had noch kartstocht noch schroom den minsten invloed op mijne beoordeeling, waarin ik meestal mijn gevoel en mijne wijze van zien volgde, en het telkens erkende, wanneer ik met het oordeel van anderen instemde, of hen, wel bescheiden, maar toch vrijmoedig tegensprak, vooral dan, wanneer zij*

mij

mij bij name bekend waren. Ik kan in mijn oordeel dwalen, en wie toch is daarvoor beveiligd? maar ik heb, waar zulks ten minſten noodig was, telkens de gronden aangevoerd, waarop ik oordeelde of met het oordeel van anderen al of niet inſtemde; meer is billijker wijze in dit opzigt niet van mij te vergen.

Eene andere vraag is het, of mijn *oordeel iets afdoet, of het publiek er iets aangelegen is, hoedanig* ik *over dezen of geenen dichter en zijne dichtſtukken denk, of zulks aan derzelver wezenlijke waarde iets toebrengt of beneemt. Ik ben de eerste die daarop rondborstig antwoord: Neen, voor het tegenwoordige volſtrekt niets hoegenaamd, voor zoo ver men ſlechts hooggeleerde, getitelde en geſternde beöefenaars der wetenſchappen, of — in het duister ſchuilende Recenſenten tot openlijk beöordeelen bevoegd acht; neen, dan volſtrekt niets, en ik zou mij moeten regtvaardigen wegens zulk eene verregaande onbeſchaamdheid en laatdunkendheid; doch zoo dwaas is het publiek niet. De titelglans moge de oogen des grooten hoops verblinden, of het gevestigd gezag van een' of anderen naam moge met magtſpreuken bij ſommigen veel, zoo niet alles afdoen, de verſtandige en onbevooroordeelde voorſtander der wetenſchappen denkt geheel anders. Het is mijne ſchuld niet dat de fortuin of de gunst der aanzienlijken mij niet in dien ſtand geplaatst heeft, waar ik mijne onbeteugelbare*

zucht naar kennis en vordering onbekrompener kon involgen. De deuren der gymnasiën, athenaën en academiën waren voor mij gesloten, met de onbegrijpelijkste moeite leerde ik de Latijnsche en Griekische, zoo wel als de meeste levende talen, door — het vergelijken der vertalingen met de oorspronglijke werken. VONDELS *prozavertaling van* HORATIUS *was mijn eerste leermeester in het Latijn, het Nieuwe Testament in het Grieksch, de gevallen van Telemachus in het Fransch, het Engelsch leerde ik terwijl ik een werk van twee deelen daaruit vertaalde* (JOHN BIGLAND'S Letters on History) *het Spaansch uit de brieven die ik op een koopmans kantoor kopiëerde, zoo dat ik eene taal verstond en regelmatig schreef eer ik de gronden van dezelve wist, en die ik misschien nog niet weet. Deze inderdaad hoogst moeilijke leerwijze, bij welke veel opmerkzaamheid te pas kwam, scherpte mijn oordeel ongemeen; tot het voortzetten van mijne verdere letteroefeningen had ik geene andere hulpmiddelen dan alweder mijne leerzucht; de boekwinkel van* UYLENBROEK *was mijne academie, de aldaar dagelijks verkerende letterkundigen waren mijne professoren. In deze school werd mijn smaak gevormd en — bedorven. Wij hadden geregelde bijeenkomsten, waar elk op zijne beurt een gerijmd stuk leveren* moest, *dat eerst emphasisch gelezen, toegejuichd, maar dan ook zoodanig gelikt en beschaafd werd, dat*

het

het handschrift naauwlijks meer leesbaar was. Gespierde verzen, gladde verzen, rollende verzen, vloeijende verzen, was al wat men verlangde; van poëzij had men geen begrip; MILTON, SHAKESPEAR, SCHILLER, ANTONIDES, VAN HAREN *waren monsters, die men niet noemen mogt;* HOOGVLIETS Abraham VOLTAIRES Henriade *de allervolmaaktste Heldendichten, die men wenschen kon, en de portretten van* VAN WINTER *en* VAN MERKEN *versierden de zaal als zinnebeelden van het* summum *der versmaakkunst.*

Niettegenstaande ik zelf groot aandeel had in de daarstelling van dit gezelschap, gevoelde ik toch wel dat wij den regten toon niet aansloegen; en ik dank het KANT, *die lang geen dichter was, dat ik de dingen op zich zelven, en dus ook de poëzij* in abstracto *leerde beschouwen: en nu vond ik haar in duizenderlei geheel andere gedaanten en vormen dan in die van gerijmde regels, die veeltijds bij ons niets meer waren dan vergulde lijsten zonder schilderijen. Toen zag ik met blijdschap den dageraad van de tegenwoordige gouden eeuw onzer vaderlandsche dichtkunst aanbreken.* BILDERDIJK *keerde in ons vaderland te rug,* HELMERS, TOLLENS, LOOTS, SPANDAW, VAN HALL, KINKER, WISELIUS, SIMONS, *bragten de na den dood van* NOMSZ *en* UYLENBROEK *nog al zoetvloeijend voortneuriënde discipelen uit deze school, en daaronder ook mij, tot zwijgen; en zeer zeker,*

de-

dewijl ik gevoelde, (vele anderen hadden het geluk niet dat zij het gevoelden) hoe ver ik als goed verzenfabrikant bij hen als dichters te kort schoot; ik kon, ik belijd dit gaarne, ik kon wel

—— —— den klank van hunne snaren
Bewondren, maar nooit evenaren;

en ik verheug mij nog dat ik zulks gevoelen kon; *want dit getuigt juist van mijn waar poëtisch gevoel en onpartijdig oordeel; en ik beroep mij op het publiek zelve, hetwelk ik, na dat de dichterlijke* Handschriften *en de* Dichtvruchten, *de gewone bergplaatsen mijner poëtische expectoratiën, met derzelver* Horrearius *hebben opgehouden te bestaan, met geene verzen heb lastig gevallen, behalve een paar dithyramben bij de gelukkige bevrijding van ons vaderland van het juk der Fransche heerschappij, en die ik mij nog niet schaam; het zijn misschien de eerste* dichtstukken, *die ik na duizende* verzen *in het licht bragt; ook zal niemand onnozel genoeg wezen om mij de eer aan te doen van mijne rijmende en niet rijmende puntdichten voor poëzij te houden. De titel zelfs van sommige verzenboeken* in quarto *„Poëzij van N. N," hindert mij; sints ik eene poëzij der natuur, des gevoels, der schoone kunsten, enz. ken, bestaat er voor mij geene poëzij van een' enkel' mensch, wel gedichten, waarin poëzij is of niet is.*

Even zoo hindert het mij ook dat ik hier genoodzaakt ben zoo veel van mij zelven te spreken, en

dat

dat wel juist ten behoeve der geenen die mij welligt het meest daarover zullen bedillen. Ware ik een geleerde ex professo, *voerde ik een Mr. voor mijn' naam, droeg ik een ordelint, ware ik lid van het Koninglijk Instituut, of ten minsten van eenig geleerd genootschap, dan had ik dit alles bij sommige lieden niet noodig, die niet begrijpen kunnen, ja het misschien vermetel vinden, dat men zonder zoodanig iets een werk van zulk een' aard als dit kan en durft ondernemen, en wien gewislijk even daarom aan mijn oordeel niets gelegen is. Dat echter anderen, en zelfs Zijne Majesteit onze geëerbiedigde Koning, die doorluchtige beschermer en krachtdadige ondersteuner der wetenschappen, kunsten en fraaije letteren, en zoo vele achtingwaardige geleerden en regtschapen voorstanders onzer litteratuur, daarin nog al eenig vertrouwen stellen* (1) *blijkt uit de naamlijst der hier-*

(1) Kort na de verschijning van het Prospectus las men in het Brusselsche dagblad *Journal Général des Pays-Bas, Vendredi* 3 Sept. 1819, N°. 338:

Le Staats-Courant' donne beaucoup d'éloges à un ouvrage qui va se publier en langue Hollandaise chez les libraires Geysbeek et Fils à Amsterdam, et dont le Prospectus vient de paraître. Ce sera un Dictionnaire biographique, anthologique et critique des Poëtes de notre patrie. Les articles que le prospectus contient comme modèles concernent les poëtes An-

hiervoor geplaatste inteekenaren op dit werk; en hunne belangstelling in hetzelve bemoedigt en vereert mij des te meer, daar zij zeer wel weten dat mij het geluk van ANTONIDES *of* NIEUWLAND *nooit te beurt viel, en er zich voor mij geen* BUISERO *of* DE BOSCH *opdeed, die mij een aangenaam verschiet openden.*

Gaarne had ik echter gezien dat men mij op de uitnoodiging in het Prospectus wat meer levensberigten en ongedrukte of minbekende dichtstukken had toegezonden. Ten minsten die voor dit deel heb ik zelf moeten opsporen en al de artikels geheel alleen bearbeid. Zoodanige toezendingen onmiddelijk aan mij of aan den uitgever zullen mij als nog hartelijk welkom zijn; en te meer, daar de hebzucht van een paar schatrijke Gothen en Wandalen mij in de knellendste omstandigheden mijns levens in de hartverscheurende noodzakelijkheid bragt, om mij van het grootste en beste gedeelte mijner bibliotheek te ontdoen, die ik met zoo veel zorg en opofferingen sedert dertig jaren verzameld had,

Dit

Anslo et Hartsinck. Nous aurons bientôt l'occasion de revenir sur cet ouvrage, et nous nous contenterons de dire que le public pourra d'autant plus s'attendre à une bonne exécution de cet ouvrage, qui doit contribuer à rélever l'honneur de la patrie, que l'éditeur M. Geysbeek lui-même s'est déjà souvent distingué comme poëte et comme auteur d'un savoir profond.

Dit behoort wel niet hier; maar ik kan mijne verontwaardiging niet bedwingen, als ik bedenk dat ik mij van mijne dierbare boeken beroofd, en in het bezit zie van dure nietswaardige met brabbeltaal bekladde gezegelde prullen. Men gevoelt dus hoe welkom mij elke bijdrage moet zijn. Haastte men zich, toen MARTYNI-LAGUNA *in Duitschland voor eenige jaren zijne bibliotheek door brand verloren had, van alle kanten in ons vaderland om dien waardigen geleerde zijn verlies zooveel mogelijk* in natura *te vergoeden (ik zelf zond hem boeken), wie zou dan niet gaarne zijne bibliotheek voor een' landgenoot willen openstellen, dien de hebzuchtige domheid van een paar gemeene* parvenus *in denzelfden toestand gebragt heeft?*

Overigens weet ik niet waaromtrent ik mij aangaande dit werk nog zou moeten regtvaardigen; misschien wegens de luchtige scherts, waarmede ik sommige artikels behandeld heb, misschien ook niet, en zal gerust afwachten welk een onthaal dit eerste deel geniet. Bescheiden teregtwijzingen, scherpe berispingen zelfs, om het even van wien, als ik mijn' beoordeelaar slechts kenne, zal ik gaarne ontvangen en er voordeel mede trachten te doen. Voor naamloozen lof ben ik even zoo ongevoelig als voor naamloozen laster.

Eindelijk, heb ik mij in de opgave van eenige bijzonderheden vergist, aan dezen of genen geen

regt

regt gedaan, in mijne oordeelvelling gedwaald, verlaat voor de voltooijing van dit werk eene of andere onzer tegenwoordige vaderlandsche dichters het leven (vurig wensch ik dat dit niet gebeure), of heb ik iemand overgeslagen, die in dit werk vermelding verdiende, dit alles zal in een aanhangsel achter het laatste deel, waarschijnlijk het vijfde, verholpen, bijgewerkt, verbeterd, ingevoegd en aangevuld worden.

BIO-

BIOGRAPHISCH
ANTHOLOGISCH EN CRITISCH
WOORDENBOEK
DER
NEDERDUITSCHE DICHTERS.

ABEELE (ACHIOR VAN DEN) is bekend als schrijver van een stichtelijk werkje op rijm, getiteld: *Den Weg der Vergankelykheyd* (1); behelzende bespiegelingen tot over de kleinste bijzonderheden toe, die bij het ziek worden, sterven en begraven van den mensch plaats hebben; alles zeer plat geschreven en met schriftuurplaatsen gewapend, misschien om de critiek van zijn' tijd daardoor af te schrikken; want de man zegt zelf in zijne *rezolutie tot het uitgeven van dit Boekje:*

——— ——— ——— Doch heb ik 't rechte wit
Veelmaalen niet getreft in zaaken en in Dichten,
Denkt het maar stukwerk is, 't geen ik u prezenteer,
En nergens meer toe diend als elk met my te stichten,
Om 't volmaakt zalig eynd te krygen by den Heer.

Als

(1) Te Haarlem, 1717. 8vo.

Als dit *stukwerk* inderdaad bij sommige lezers gediend heeft *om 't volmaakt zalig eynd te krijgen*, dan hebben zij voorzeker zich aan deze rijmen zalig gelezen.

Behalve dit bestaat er van dezen man nog een werkje van den zelfden stempel: *Eens jongelings Pelgrimagie, of wandelweg, beplant met Gedichten en Gezangen over verscheyde voorwerpen* (1), waaruit wij den lezer toch voor de aardigheid een staaltje zullen mededeelen:

Och, Heer! wat zijn wy zwakjes!
Als 't windje schudt de takjes,
Zoo ligt wort men bewogen,
En raakt uyt sijn geschiktheyd,
Waarin men als verstrikt leyt,
De vryheyd uytgevlogen.
Hoe ligt beslaat zielsglansje!
Hoe ligt doorslaat dat blansje
Van een bedaard gemoedje!
De vyand is ons nakend',
Dies zoo m' niet scherp blijft wakend',
Wijkt men heel ligt een voetje
Uyt 't zaligmakend spoortje,
Op 't zielbevelend woortje
Van Jezus, onzen Heere,
Dient dan vooral gelettet, enz.

ACKET (JAN) was vervaardiger van een Vlaamsch treurspel, getiteld: *Clarinde, Princesse van Mantua*,

(1) Haarlem, 1718. 8vo. bladz. 49.

tua, gespeeld op het rederijkerstooneel door het gilde der *weirde drye Santinnen*, te *Brugge*, den 15 Februarij 1700. In de opdragt van dit stuk zegt hij:

De Brughsche Poësie vint nerghens wederga;
Zy trotst den Amstelaer, haer heirsienschaele swanger
Baert rymen . . . . .

Bij voorbeeld als deze, die onmiddelijk op de opdragt volgen:

AEN DE LASTERAERS.

Poëetsche wetenieten
(Die gal en swadder schieten
Op al het geen uit jonst
Ghebooren wordt door konst.)
Hier is een nieuwe stoffe,
Om u te lomp en doffe
Naght uyl, en Ezel-brein
Te slypen, zoo ick mein.
Vergaert dan Venus-dighters,
En Glas en Kanne-lighters:
Maer eer ge 't oordeel velt,
En rym en Rymer scheld',
En Koppel-woorden knabbelt,
En als een dwaesen babbelt
Op reën en 't spel-verdeel,
En kleedingh en tooneel,
Dient elck de maght te weten
Van Schilders en Poëten,
En als' ge die verstaet,
Schimt, blaemt, en schaeft en schaet,

Noch heb' ge roem te wachten:
Of anders domme-krachten,
Ick zinghe tot uw' ſpijt,
'K en acht u niet een mijt.

Men zal toeſtemmen dat deze *Brughſche Poëſie* in 1700 *nerghens wederga* vond in aanzaligheid.

Met nog een ſtuk, de *Gheluckige en ongheluckige Minne-ſtrydt*, in 1706 *operaſche wijſe ten toonecle ghevoert*, ſchijnt deze poëet zijne theatrale loopbaan beſloten te hebben, althans op de naamrollen is verder niets van hem bekend.

ADRIAANSZ (A.) heeft eene niet onverdienstelijke vertaling in verzen geleverd van LEMIERRES *Hypermnestra*, in 1762 voor de eerſte maal, en ſedert nog lang op den Amſterdamſchen ſchouwburg vertoond.

AGRON (PIERRE) gaf in 1794 een boekdeeltje in het licht met eenige niet onbehagelijke gedichten, getiteld: *Eenzaam-Tijdverdrijf*, die den man van ſmaak en gevoel kenſchetſen, en met eene losheid en natuurlijkheid behandeld zijn, die den lezer innemen; bij voorbeeld:

BIJ HET ZIEKBED VAN MIJNEN VRIEND.

Vermogend gond, zoo menigmaal
Een bron van alle kwaad! ——
Wanneer gij ſomtijds goed kunt doen
Verbergt gij uw gelaat (1).

Gij

(1) Het *gond* een *gelaat* toeſchrijven dunkt mij toch een weinig ſterk. *Verbergt gij u*, ware mijns oordeels genoeg.

Gij woont bij onmenschlievendheid,
  En in eene ijzren kist,
Terwijl de bange ellende zucht,
  En uwe voorspraak mist.

Gij zoekt de plaats waar gij reeds zijt,
  En waar gij wezen moet
Verwacht men u slaâg vruchteloos —
  Gij spot met tegenspoed.

Hoe dikwijls wordt, door uwe magt,
  De stille deugd verdrukt!
Terwijl, door u reeds vrij gekocht,
  Het wanbedrijf gelukt!

Gij zijt het die verdiensten geeft,
  Het dom *verstand verlicht*;
Daar, voor 't geschitter van uw' glans,
  Eene arme braafheid zwigt.

Gij maakt op aard', de grootheid uit;
  Waar gij u slechts vertoont,
Wordt zelfs de minste sterveling
  Met rang en gunst bekroond.

Vervloekt metaal! ik haat uw gunst —
  Ik vind, bij u, geen' schat:
En ... echter 'k zou gelukkig zijn,
  Als ik u thans bezat.

Daar ligt, helaas! mijn brave vriend
  Op 't ziekbed uitgestrekt —
Daar 't kenmerk van een grievend leed
  Zijn bleek gelaat bedekt.

De dringendſte armoe knelt hem reeds —
Hoe ſchreit zijne echtgenoot!
Zij heft hare oogen hemelwaarts,
Van alle hulp ontbloot.

Elk oogenblik, in 't grootst gevaar,
Met ſchrik op ſchrik vervuld,
Om zich te wreed vervolgd te zien
Voor een geringe ſchuld.

Zij roept mij . . . ô zij ſmeekt om hulp —
Ik deel in hare ſmart;
Maar . . . ik kan nooit haar redder zijn:
Dit valt mij duldloos hard.

ô Rijken, die, met ſchat belaên,
Op loutren wellust doelt —
En u, door 't akligst treurtooneel
Niet eens getroffen voelt!

Hier klaagt en lijdt uw evenmensch,
Die bittre tranen ſtort;
Daar gij, van 's Hemels gunst omringd,
Nog onophoudlijk mort.

Ach! had ik ſlechts het kleinſte deel
Van 't geen ge onnut verteert! —
De rampſpoed van dit huisgezin
Wierd daadlijk afgeweerd.

Maar ik heb niets — alleen een hart
Dat voor de vriendſchap pleit;
En, daar het niet vertroosten kan,
Inwendig zucht en ſchreit.

„ô

„ ô Gij, wiens zorg alom regeert ——
„ Die deze ellende ziet!
„ Verlos hen toch, door uwe magt,
„ Uit hun benaauwd verdriet!

„ Schenk hen uw' zegen, groote God!
„ In 't leed dat hen bestrijdt ——
„ Dit wachten wij alleen van u,
„ Wijl ge onze Vader zijt (1)!"

ALBERTHOMA (ADELGUNDA), geb ILBERI. Van deze niet onverdienstelijke vrouw heeft men *Gouden keten der Goddelijke waarheden in rijm*, Gron. 1738 en den *Heidelbergschen Catechismus berijmd*, ald. 1739. Zij was gehuwd met

ALBERTHOMA (ROBERTUS), Predikant te *Groningen*, *die insgelijks de dichtkunst beöefende*, blijkens zijne in 1730 uitgegeven *Bijbelpoëzij*, vervolgens *Onderwijzingsliederen* en *Mengeldichten*, in 1754.

ALEWYN (ABRAHAM) bloeide in het laatst der XVIIe en in het begin der XVIIIe eeuw. Hij was in zijn' tijd een niet ongeächt dichter. Behalven J. BASNAGE's *Groot Waerelds Tafereel*, het welk hij uit het Fransch vertaalde, en met verzen verrijkte, heeft men van hem *Zede-* en *Harpzangen* met eenige *Mengeldichten*, waarvan in 1713 de derde druk in het licht verscheen, en voorts de volgende tooneelstukken, als: *Amarillis*, 1693, *Be-*

(1) Eenz. Tijdverdr. bladz. 61.

Bedrooge Wockeraar, 1707, *Latona, of de verandering der Boeren in kikvorschen*, 1703, *Philippyn Mr. Koppelaar*, 1707, *Beslikte Swaantje*, 1715, *De Puiterveensche Helleveeg*, 1720, *en Jan Los, of de Bedrogen Oostindiesvaer*, 1721, benevens nog een paar herdersspelen en een muziekstukje, getiteld: *Orpheus Hellevaart.*

ALEWYN onderscheidt zich niet onvoordeelig boven velen zijner dichtoefenende tijdgenooten. Zijn stijl, vooral die zijner blijspelen, is natuurlijk, los en vloeijend; echter wist hij, wanneer zijn onderwerp zulks vorderde, zich ook krachtig uit te drukken; bij voorbeeld in zijn' *zegezang* op prins EUGENIUS;

O Zuil van 't Roomsche Ryk, die 's Keizers Oorlogsvanen
Hebt in Piemont geplant, ten troost der Italjaanen,
En snoode Tiranny en staatzucht ingetoomt,
Ten blyk dat d'Adelaar voor Vrankryks Zon niet schroomt,
Maar durft, in vuur en gloed, door wakkerheid gedreven,
Met opgespart gezicht haar onder d'oogen streven.

Daar gy, als 't Opperhoofd, aan 't hoofd der legerbenden,
Het uitgetoogen zwaard stoot zelfs in 's vyands lenden,
En voert het Leeger aan in vuur en zwavelgloed.
En felle Krygs-orkaan, die uitspat als verwoed,
En yselyk rammelt met nare donderslagen
Van 't zwangere Kartouw, vermengt met hagelvlagen
Van handgranaten, loot en heete Blixemstraal,
Terwyl men ziet alom het scherp geslepen staal
Met opgestroopten arm van uwe Helden zwaajen,
Het bloedig oorlogsveld met lyken digt bezaajen (1).

Zijne

(1) Zede- en Harpzangen; bladz. 73.

Zijne blijspelen, inzonderheid de drie laatstgenoemden, die hij in *Batavia* opstelde, zijn langen tijd op den Amsterdamschen schouwburg met goeden uitslag vertoond. De natuurlijke en levendige schildering der volkszeden van dien tijd maakte dezelven behagelijk; verscheiden uitdrukkingen, die wij in onze dagen min kiesch, en zelfs onbetamelijk zouden vinden, waren het waarschijnlijk toen niet; en niettegenstaande ALEWYN in de opdragt van zijn *Beslikte Swaantje* zegt „dat zijns wetens (!) daarin „niets aanstotelijks of onhebbelijks te vinden is," zouden wij er thans zeer veel aanstotelijkheden en onhebbelijkheden in aantreffen, ja zelfs het geheele onderwerp, het geregtelijk opdringen van eene bezwangerde ligtekooi aan een' onnozelen boer, ten hoogste *walgelijk vinden, en het* beschaafd tooneel onwaardig oordeelen; al ware het ook dat het comisch pleidooi onze lagchspieren in beweging bragt. Ondertusschen had dit stuk zulk een' goeden uitslag, dat de dichter er een vervolg op zamenstelde, onder den titel van *De Puiterveensche Helleveeg*, in den zelfden stijl en smaak, hetwelk mede zich lang staande hield. Eindelijk zag men toch het wanvoeglijke van deze beide stukken in. Toen het laatste den 2 Sept. 1762 gespeeld was, schreef een openlijk beoordeelaar: „De tytel zelf van dit stuk „is zo heerlijk voor een Blyspel, dat ik my niet „kan begrypen, hoe men op het leezen desz lven „het niet dadelijk verworpen heeft. Het voldoet „ook aan zynen tytel wonder wel, want het is tot

„walgens toe met ongerymdheden overſtelpt; daar-„by is het onbegrypelyk, dat een fatſoenlyk man „diergelijke ſchandelijke taal uit zijne pen heeft „kunnen laten vloeijen; of de Dichter moet het „alleen gemaakt hebben, om een party Oost-Indisch-„vaarders te doen lagchen. Want een kind in de „luijeren met het hoofd in een emmer met water „te ſteeken, en een onnozelen Boer door een „kwaad wyf geduurig te zien afrosſen, zyn zaken, „daar iemand, die ſlechts een weinig ſmaaks heeft, „niet veel behagen in zal ſcheppen (*)". Als een blijk echter van het behagen dat men voormaals in deze beide ſtukken ſchepte, merken wij aan dat de beroemde C. TROOST derzelver onderwerpen meesterlijk geſchilderd heeft, welke ſchilderijen in plaat gebragt en met Franſche verzen van H. J. ROULLAUD en Nederduitſche van L. PATER in het licht gegeven zijn.

'sMans vroeger uitgegeven *Latona of de verandering der Boeren in Kikvorſchen* is eene niet ongeestige ſatyre op de in zijn' tijd nog beſtaande boerenrederijkkamers, bij welke de poëzij allerdeerlijkst gehavend en zoodanig mishandeld werd, als hij daarin ſchertſende heeft voorgeſteld. Om zich van deze boerenrijmers en hunne werkzaamheden een denkbeeld te vormen, zal het genoegzaam zijn den zoogenaamden *Prologus* van dit ſtuk hier af te ſchrijven.

EER-

(*) Hollandſche Tooneelbeſchouwer, N°. 2. bladz. 25.

EERSTE TOONEEL.

Verbeeldende een Landschap, in het zelve een Poel, of eenig water; en in 't verschiet de Zee.

Een Rederyker, de REI *verbeeldende, gevolgt van vier* BOERTJES, *komt statig te voorschyn, onder Trommelslag en Trompetten, van boven tot den middel manlyk gekleed, draagende afhangende vrouwe Lubben aan de elboogen; hebbende een Kraag om den hals, en een Hoed, als een Zuikerbrood, met een Roozenkrans versierd, op zyn hoofd; waar van vier Sluijers van vier koleuren, rood, blaauw, oranje en wit afdaalen, die, met vier ringen aan een spilletje op de kruin vast gemaakt zyn, en om de zelve kunnen draaijen, welke door de voornoemde Boertjes opgehouden, en nagedragen worden. Het onder gedeelte verbeeld het vrouwlyk, door een roode Rok met zwarte Gimpen, die hem even boven de kuiten komt, echter de knien dekt; welke rok, van de middel af, halver weeg, met vergulde Valbolaas en Campaanen, zwierig gesierd is, draagende boven zyn kuiten twee blaaawe gestrikte Koussebanden met Franje, die hem tot de enkels afhangen, hebbende een rol Papier in zyn hand, en zwarte Kamoesde Schoenen, met oranje Strikken, aan zyn voeten.*

Voor hem heen, werd door een ander Rederyker, wiens Wapenrok, met het merkteken van de Kamer, gestoffeert is, het Blazon van de bloeijende Lauwerieren, aan een Standaard gedraagen, verbeeldende een Pot, waar uit bloeijende Lauwerieren spruiten, opgehouden door twee Dorpelingen; geschilderd op een vierkant doek.

REI *tot de Aanschouwers.*

De Vrinden believen, mit andacht, te letten op dit wydvermaerde Truurigspel.

Ong-

Ongze Rederykers Kaemer heeft de Story uit de Metteformus van Ovydus ehaeld, en edicht, kortois en wel.

Het zel je verhaelen, hoe de bedroefde Laetonae, zongder verftrangen,

In verre Landen ezworven 'et, toenze van twie kyers by Suipitaer groot is egangen.

En zo de veurfchreven Ovydus, die geen leugenachtig oud wyf is, verflaet, aen het Ailand Delos, is belend;

Alwaer ze Aeppollo en Dyane eworpen 'et, as ongs hiele Dorp is bekend.

Daer en boven, zel ze, mit traenen en twie roodbekreeten oogen,

Bitter klaegen, hoe de Boeren aldaer heur te lydig hebben bedroogen,

Toen ze waeter miende te fcheppen uit den Poel, veur den grooten dorst,

Want de Kinkels hadden den grond omeroert, en 't water begaait en bemorft.

Zo dat zy, noch de Kyers daer aen gien bek konden fteeken;

Om dat de Poel, as ien privaet, ftonk, zo as ongs Rederykers is ebleeken.

Ook zel je, ongder ien fchoone Malledy, Suipitaer zien nederdaelen zeer ydoon,

Met zyn Geemelin Juyno minjoot, doch elk, uit voorzichtighaid, op ien byzonderen Troon,

Dat wonderlyk zel zyn, in gedoente, om aen te kyken.

Daer zel hy, mit de Kroon op 't hoofd, gehiel verweent, zitten te pryken.

En, op Laetonaes beê, die mit veul moeite, deur den Bakker Lauris, is op efteld.

De Boeren in Kikvorfchen verangderen, alles, mit groote koften en veul geld,

Konftig uit ewrogt. Ongder alle heb ik vergeeten te zeggen,

Dat 'er ien drommels huis tusken Suipitaer en Juyno zel leggen,

Die malkanderen zwart en wit zellen verwyten, en wat laelyk word enaemd,

En, na dat ze, as Appelteefjes, ekeeven hebben, en efcholden, dat et zen zelven fchaemd,

Zel-

Zellenze allebai, vreedzaem in Juynoos Pouwetroon naer boven keeren,

Tot verwondering der Aenſchouwers. Ten leſten zel men de Liefhebbers vereeren,

Mit ien aengenaeme Dans van vier levendige Workers, die, zeer gieſtig en net,

Op de maet van de vioel zellen ſpringen, en daer mee mit dat vleugje naer bed.

Maer, om dat de Rederykers my tot Uitlegger van dit uitnemende Truurſpul hebben verkooren.

Zel ik je verſlaen, dat je den Aerend van Suipitaer zelt zien en hooren,

Spreekende of 't ien leevendig mensk waer; beneffens den Draek,

Pikton genaemd, die zyn ſnaeter zel roeren, as Lobbetje Labbekaek.

Want 'et Spul mot zen ais hebben, zo wel in kunſt as koſtelykhaid en benieren,

Lyk ongze Kaemer vermaerd is deur 'et adevys van de bloeijende Louwerieren,

Daer Peenneus Daffnee, die ſchoone Maegd, op heur ſmeeken, in verangderd had,

Toenze van Aeppollo vervolgd wierd; wangt, hy was op haer zo ſmoor verliefd, as ien maerſſe Kat.

Een yder dan word verzogt, om met open mongd, neus, oog en ooren,

Terwyl ik hier, mit ongze Blaizondraeger, van 't begin tot het aind, zel blyven ſtaen, dit veurtreflyk Truurſpul te zien en aen te hooren.

De vier Boertjes maaken een Dans, en houdende de Sluijers in heur handen, verbeelden zy, door verſcheidene zwieren, dan Moolenwieken, en dan wederom andere figuuren.

TWEEDE TOONEEL.

LATONA, *in een net Boerinnenkleed, een kroontje op 't hoofd, een Kruagje om den hals, de Bragoenen verguld, het aangezigt vol goude Moesjes, de Rok kort, en*

en met vergulde Valbolaas gesierd, hebbende een groote Pypkan aan den gordel; APOLLO, *een jong Boertjen van het hoofd tot de voeten in 't blaauw, steekende zyn hoofd, door het midden van een groote Zon van Klatergoud tegens Bordpapier geplakt, die hem van achteren tegens 't hoofd aansluit, en van vooren de borst dekt, met twee Zonnebloemen aan de kuiten voor kouzebanden, en een Zonnebloem voor in de broeksband, in plaats van een knoop, houdende in de eene handt Kindermeuletjes;* DIANA, *een Boerinnetje, het Kapzel, met Starren op Pennetjes staande bestooken, voerende een groote halve Maan voor heur lyf, aan een blaauwe Snoer of Sluijer, welke halve Maan met de Punten opwaards staat;* REI *en* BLAZONDRAAGER *voor op het Tooneel.*

REI *tot de Aanschouwers.*

Daer komt de Goddin Laetonae mit heur twie Kyers, daer dit Truurspul van begint;
Die iene hiet Aeppollo de zon, en de ander Dyanae de Maen, zo as men in de Story vind.
Alle zaemen op dit Ailand Delos deur Juyno edreeven;
Krygende te veel om te sterven, en te wainig om van te leeven;
Waerom ze, as ien schooister, mot loopen over baarg en dal,
En 's nachts in ien Hooibaarg slaepen, of ien krep in de Paerdenstal.
Men let 'er vry op, hoe de arme Zwerfster zel klaegen,
Van smagtige dorst, die ze lyd, en niet lenger ken draegen;
Zie iens op wat veur ien giestige wyze, en mit welk ien wongderen geest,
Zy heur Kyers troost, al had ze al heur leven in de Worreld eweest.

LATONA.

Waer zel ik arme sloof non heen,
Mit myn vermoeide kreupel been,

En

En bai myn Kyers, zongder Vaer,
In deuze Wilderniſſen, naer?
Och! had ik nou ien oog vol raed
Van Suipitaer, myn beſte maet (1).

De overige blijſpelen van ALEWYN hebben minder opgang gemaakt. Hoewel men zijn' *Bedrogen Woekeraar* en *Philippyn Mr. Koppelaar* nog tegenwoordig onder de goede oorſpronglijke blijſpelen zou kunnen rekenen.

ALPHEN (HIERONYMUS VAN), een kleinzoon van den beroemden Utrechtſchen hoogleeraar HIERONYMUS VAN ALPHEN, en zoon van JOHAN VAN ALPHEN, raad in de Vroedſchap en ſchepen der ſtad *Gouda*, en WILHELMINA LUCIA VAN ALPHEN, werd aldaar geboren den 8 Augustus 1746. Deze waardige man, *die de aanzienlijke en* gewigtige ambten van Procureur-Generaal van het Hof van *Utrecht*, van Penſionaris der ſtad *Leyden* en van Theſaurier-Generaal der Unie heeft bekleed, beöefende niet te min met lust en ijver de fraaije letteren en wetenſchappen, zoo wel de godgeleerdheid als de regtsgeleerdheid, zoo wel de geſchiedenis als de dichtkunst. In alle deze verſchillende vakken heeft hij onvermoeid en met gelukkig gevolg geärbeid. Reeds in zijne jeugd verwierf hij hoogachting en roem aan de Utrechtſche en Leydſche hoogeſcholen; op de eerſte verdedigde hij, onder voorzitting van den Hoogleeraar TIJDEMAN, een opſtel over de

Schet-

(1) Latona, of de verandering der Boeren in Kikvorſchen, Amſt. 1703. bladz. 7—11.

Scheiding tusschen tafel en bed, het welk ieders welverdienden lof wegdroeg; en op de laatste, bij zijne bevordering tot meester in de regten, in 1768, eene verhandeling over den ouden regtsgeleerden JAVOLENUS PRISCUS. Zich vervolgens in *Utrecht* gevestigd hebbende, gaf hij, gemeenschappelijk met P. L. VAN DE KASTEELE, in 1771 en 1772, eene *Proeve van Stigtelijke Mengelpoëzij* in het licht, in 1777 *Gedigten* en *Overdenkingen*; vervolgens eene vertaling, of liever omärbeiding van RIEDELS *Theorie der schoone Kunsten en Wetenschappen*, met bijvoegselen, aanmerkingen en eene inleiding, in 1778—1780 (1), die hij in 1782 liet volgen door zijne *Digtkundige Verhandelingen*; wijders *Mengelingen in Poëzij*, in 1783, en *Proeven van Liederen en Gezangen voor den openbaren Godsdienst* in 1801—1802. Zeer voordeelig onderscheiden zich zijne *Nederlandsche Gezangen* in 1779 uitgegeven, en *Kleine Gedigten voor Kinderen*, voor het eerst in 1781 en sedert herhaalde malen gedrukt. „Het is niet zoo gemakkelijk," zegt de Heer DE VRIES (2), „als de meeste in den eersten opslag wanen, Gedichtjes, voor der kinderen bevatting geschikt, zamen te stellen; die van VAN ALPHEN zijn proefondervindelijk welbehagelijk bevonden; zeer velen hebben hetzelfde met hem gepoogd, en geen is met zoo „ge-

(1) De uitgave van dit werk gaf aanleiding tot eene briefwisseling tusschen DE PERPO CHER en VAN ALPHEN, over het Schoone, welke in 1783 in het licht verscheen.

(2) Gesch. der Nederd. Dichtk. II Deel, bladz. 286.

„ gelukkigen uitslag bekroond geworden. Ik weet, „ wel dat eene gemakkelijke versificatie hier veel „ afdoet; maar dit toch weet ik ook, dat de een- „ voudige taal van het kinderlijke hart, zonder plat „ of laag te worden, te bezigen, aan weinigen „ met VAN ALPHEN gegeven is. De naam van de- „ zen Kinderlievenden Dichter zal steeds in waarde „ blijven bij deugdzame ouders en leergierig kroost."

Hij heeft ook verscheiden godgeleerde geschriften met en zonder zijn' naam uitgegeven (1); zijne verhandeling over *de voortreffelijkheid der burgerlijke Wetgeving van* MOSES *boven die van* LYCURGUS *en* SOLON, door TEIJLERS Godgeleerd Genootschap met de gouden medaille bekroond, wordt in het IXe deel der verhandelingen van dat genootschap gevonden. Ook in de werken der *Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* te *Leyden*, waarvan hij sedert derzelver oprigting in 1766 lid was, vindt men verscheiden verhandelingen en opstellen van zijne hand.

De brave werkzame man overleed in *'s Hage*, den 2 April, 1803 in den ouderdom van 57 jaren. Twee malen was hij gehuwd, eerst met JOHANNA MARIA VAN GOENS, wier nagedachtenis hij in zijne *Gedigten en Overdenkingen* eene aandoenlijke hulde heeft toegebragt, en naderhand met CATHARINA GEERTRUIDA VAN VALKENBURG, die hem overleef-

de.

(1) Eenige Leerstukken van den Prot. Godsdienst verdedigd, tegen EBERHARD; Gronden mijner Geloofsbeljdenis; De Christelijke Spectator; Predikt het Euangelium allen Creaturen, en meer anderen.

de. „Van de dagen zijner jongelingſchap," getuigt de hoogleeraar J. W. TE WATER (1), „tot aan „zijnen dood was hij op deze onvolmaakte aarde „een blinkend voorbeeld [illegible]vere deugd en on„geveinsde godzaligheid, welke hem, zelfs onder de „treffendſte rampen, die hem en zijnen huize, vooral „ſedert weinige jaren, overgekomen zijn, met oot„moed en eerbied leerde bukken voor Gods albe„ſtierende voorzienigheid en ſtil berusten in het „wijze welbehagen van zijnen hemelſchen Vader."

Eenige ellendige rijmen, door den Goudſchen predikant BUSSINGH verzameld en onder den titel van *Lijkzangen* uitgegeven, waren geenszins geſchikt om zijne nagedachtenis te vereeren, die ook toch wel zonder deze gebrekkige hulde onder onze landgenooten in eere gehouden zal worden, zoo lang wij nog eenigen prijs ſtellen op hetgeen zedelijk goed en echt ſchoon is.

Over het algemeen heerscht in van ALPHENS dichtſtukken een godsdienstig gevoel, het welk bij iemand van minder ſmaak al ligt in platte of laffe myſtikerij zou ontaarden (2). In de *Proeve van Stig-*

(1) Aanſpraak in de jaarlijkſche alg. vergad. van de Maatſchappij der Ned. Letterk. te Leyden, den 8 Oct. 1803, blz 35.

(2) Bij voorbeeld, deze vier laatſte regels van een overigens fraai dichtſtuk:

Gods reinigend bloed heeft het vuil niet verborgen,
Maar mogt ons waarachtige reinheid bezorgen,
Wier luister in 't glooien der zon niet verteert,
Maar eeuwig, door Jesus beſchenen, vermeêrt.

Pr. v. St. Mengelp. blz. 53.

Stigtelijke Mengelpoëzij is niet aangeduid welke ſtukken van hem zijn en welke VAN DE KASTEELE geleverd heeft, en echter zijn ze niet moeilijk te onderſcheiden, niettegenſtaande zij vrij gelijkvormig in ſtijl en denkbeelden zijn.

VAN ALPHEN was een warm vriend zijns vaderlands: godsdienst en vaderlandsliefde vervulden zijn opregt hart. Jammer is het dat hij niet meer onderwerpen uit onze vaderlandſche geſchiedenis bezongen heeft. Welk eene kracht van uitdrukking, welke ſtoute beelden, welke ſchoonheden van den eersten rang treft men in de weinigen reeds aan, die wij van hem bezitten (1)! Bij voorbeeld:

DE DOOD VAN PRINS WILLEM DEN EERSTEN.

„ Daar ligt de hoop van Staat! wie ſtuit nu Spanjes woeden?
„ De handen hangen ſlap: de held is bleek van ſchrik!
„ Wie leeft er, die na hem ons Neêrland kan behoeden?"
Zo ſprak het weerloos volk; maar Neêrlands Godzei: „ Ik (2)!"

Ik

(1) „ Byzonder wel," ſchreef de heer DE PERPONCHER aan den dichter, „ hebt gy in alle deeze ſtukjes den toon gevat „ des tyds, dien gy u hadt uitgekoſen. De roemrykſte en „ beſte tyd voorwaer van ons gemeenebest! Een tyd, daer ik „ niet aen denken kan, zonder myn boezem van ontroering, „ vreugd en dankbaerheid te voelen kloppen, en die my doet „ trots zyn, een Nederlander te zyn gebooren! Hou u nog „ lang by dien tyd op. Tragt den geest deszelven in onze „ harten te doen herleven; dan is ons Vaderland gered, enz."

(2) Nederl. Gez. blz. 9.

Ik vind dit „God zei: Ik" nog ſchooner dan het beroemde *Qu'il mourût* van den ouden HORATIUS bij CORNEILLE.

Los, vloeijend, en toch krachtig, is zijn

ZEGEZANG DER MATROOZEN, NA DE VEROVERING DER SPAANSCHE ZILVERVLOOT.

Hoezee! hoezee! de Spaanſche vloot
Bragt haren rijkſten ſchat
Den Nederlander in den ſchoot,
Eer 't volk geſtreden had.
Wat baten goud en zilver daar,
Waar moed en kragt ontbreekt,
Wanneer men, in het grootst gevaar,
In plaats van vegten, ſmeekt?

Wij maakten op die zeilen jagt;
't Was HEIN, die 't ons beval.
Zij beefden voor hun rijke vragt,
En ſtoven naar den wal.
Wij klommen in de boten neêr,
Vol ongeduld en moed:
Zij hoorden pas ons ſchietgeweer,
Of vielen ons te voet.

Toen ſpeelden wij het ſchoonſte ſpel;
En, niet belust op moord,
Verloenden wij hun 't leven wel,
Maar ſprongen ſluks aan boord.
Daar zagen wij de kisten ſtaan,
Daar loeg, aan allen kant
Ons blinkend goud en zilver aan,
Robijn en diamant.

Daar

Daar kregen wij de hoofdsom weêr,
Ons uitgeschoten geld,
Door Neêrland aan zijn' wreeden heer
Gedwongen toegeteld.
Wij hadden lang genoeg geduld,
Maar nu, dat marren moê,
Betaalt men ons eene oude schuld
En wat, voor 't wagten, toe.

Verlaat, PIET HEIN! 't Havaansche strand,
En kies de volle zee;
Zeil vliegend naar het Vaderland,
En sleep uw' rijkdom meê.
Ontlaad de schatten die men wagt,
Verdeel den rijken buit,
Dan zeilen wij, op nieuwe vragt,
Met leege schepen uit (1).

Ook in het lierdicht slaagde hij niet ongelukkig. Met genoegen schrijven wij de volgende proeve af:

DE RUST IN GOD.

ODE.

In God berusténd trek ik de wildernis
Der weereld eenzaam, zonder te vrezen, door.
Gij zijt mijn rotssteen, mijn beschermer!
'k Noem u het leven van mijn gezangen.

Welk eene blijdschap, dat zig een arme worm
(Die bevend voortkruipt, kruipende wederkeert
Tot stof waaruit hij is genomen,)
Moge in gedagten tot U verheffen.

Mijn

(1) Nederl. Gez. blz. 27.

Mijn geest gedenkt thans aan zijne onsterflijkheid,
Mijn geest verheft zich boven het aardsch gewoel;
En zingt, terwijl mijn oogen vloeien,
Blijde, verrukkende hallelujahs.

Wat geeft deze aarde? Moeite met bang verdriet.
Een vreugd van tranen voorgegaan, vaak besproeid,
En agtervolgd. Een vreugd die flikkert
Om in de duisternis te verdwijnen.

'k Wil op de liefde, die mij het leven gaf,
Op die genade, die me vergeving schonk,
Dat vaderhart, die wakende oogen
Mij vergenoegd en gerust verlaten.

Ach! laat uw aanschijn, vriendlijke Vader! mij
Op mijne reize nimmer verborgen zijn.
Laat mijn vermaken, laat mijn smarten
Uwe getrouwheid mij doen bevinden.

Ja 'k zie de rustplaats, schoon ik geen rust geniet,
Dan die de hoop mij schenkt in 't vooruitgezigt,
Die hoop, die mijn verlangen koestert,
En mijn bestemming mij doet gevoelen.

Ach! laat me leven, dat ik, der deugd gewijd,
En onverschrokken 't rondom mij stormen laat.
Geen kiel, die Jesus heeft beklommen,
Hebben de wateren ooit verbrijzeld (1).

Voor

(1) Gedigten en Overdenkingen, blz. 40.

Voor VAN ALPHEN was het vak der oratorische poëzij in onze letterkunde nog onbeärbeid. Hij leverde drie cantaten, die, door den verdienstelijken NIEUWENHUIZEN in muziek gezet zijn. Eene derzelven, in ons oog de beste, laten wij hier volgen, namelijk

DE STARRENHEMEL.

EENE CANTATE.

Choor.

Nu lust het ons van God te zingen,
Den Schepper van het grootsch heel-al;
Den Heer —— den Vriend der ſtervelingen;
Die is; die was; die wezen zal;
Schoon de avond valt, zijn gunstbewijzen
Verdwijnen niet, gelijk de zon.
De nagt zal ons gezang doen rijzen,
Waar nooit de dag het voeren kon.

Solo.

Sprei uit uw vlerken, ſtille nagt!
ô Wolken! drijſt voorbij!
Dat 's hemels glans in volle pragt
Voor 't menschdom zigtbaar zij!

Choor.

Sprei uit uw vlerken, ſtille nagt!
ô Wolken! drijſt voorbij!

Recitatief.

Daar rijst het tintlend ſtarrenheir!
En de aarde zwijgt verbaast.
't Geſtarnte ſpigelt zig in 't meir,
Waarop geen windje blaast.
't Is alles hemel wat men ziet;
Zelfs bergen vlugten heen.
't Verdorde blaadje ſchuifelt niet;
't Geſtarnte ſpreekt alleen.

Choor.

Kniel, menschdom, kniel! bid zwijgend aan;
Gij englen moet de citers ſlaan;
Knielt, menſchen!... zwijgt!... bidt aan.
Bidt aan!

Solo.

ô Stilte, die mijn aandagt boeit!...
ô Stroomen van gedagten,
Die bruiſchend door mijn boezem vloeit!...
Hoe zalig zijn die nagten!
Waarin 't gordijn wordt opgehaald,
En mij 't heel-al in de oogen ſtraalt.

Duetto.

A.

Wie kan al de ſtarren meeten?
Wie ſpreekt hun getalen uit?
Wie hun doel en duuring melden,
Of den kring, die hun beſluit?

B.

B.

Hij, die al wat hij formeerde,
Met een wenk regeeren kan,
Noemt de ſtarren bij hun namen,
Meet den hemel met een ſpan.

A.

Eeuwig God! onze oogen ſcheemren;
Wat is groot dan gij alleen?

B.

Eeuwig God! uw magt en goedheid
Drijft de ſtarren voor zig heen.

A. en B.

Zonneſtelſels! kleinſte ſtofjes!
Zingt zijn liefde en majesteit!
Ja, een ſchepſel Gods te wezen,
Dit alreê is zaligheid.

Aria.

Laat dan dit ſtipje van 't heel-al,
Een droppel aan den emmer wezen;
Waar ooit een ſchepſel wonen zal,
Wordt nimmer God vergeefs geprezen.
Ja noemt deze aarde een niet,
De Godheid hoort haar lied.

Choor.

De Godheid hoort ons lied; wij zingen,
Het hoofd omhoog, een vrolijk lied.
Al is 't maar taal van ſtervelingen,
Het choor der englen woont hier niet.
Maar hunne taal zal de onze wezen,
Als 't licht rijst uit de duisternis;
Wanneer de dooden zijn verrezen,
En de aarde op nieuw een Eden is.

Recitatief.

Is de nagt niet reeds een Eden?
Schenkt de nagt geen zaligheden,
Bij het licht der avondſter?
Ja, door zonnenglans beſchenen,
Reist Saturnus vrolijk heenen;
Naast hem wandelt Jupiter.

Solo.

Spoort mij de dag tot danken aan,
De nagt doet mij verſtommen;
En ik zie duizend ſtarren ſtaan,
'k Zie duizend heiligdommen,
Waarin mijn Schepper wordt geëerd,
Als die 't heel-al regeert.

Choor.

Als die 't heel-al regeert.

Terzetto.

A, B en C.

Zou 't Christendom zig niet verblijden,
Wanneer hun oog de ſtarren ziet?
Daar ſtaan de grenzen van het lijden;
De ſtarbewooners weenen niet.

A.

Eedle grijzaarts, die met zilvren hairen
Bukkend, wagg'lend, neerziet in het graf,
Ziet de wooning, waar ge heen zult varen:
Legt gerust het aardſche leven af.

B.

Jongelingen, maagden, frisch van kragten,
Uwe vroome vadren woonen daar;
Staan met open armen u te wagten:
Eert hunne God en ſtreeft hun deugden naar!

C.

Menschdom! zie het huis van Jezus Vader!
Zie den troon, waarop hij zelf gebiedt.
Zondig menschdom, tree eerbiedig nader:
't Is de troon, dien hij om u verliet.

A, B en C.

Ja! Orion is zijn wagen,
Gij, ô melkweg! zijt zijn pad;
Juicht, wanneer ge hem moogt dragen,
Die geen ſtarren tot zijn wagen
Noodig had.

Choor.

Choor.

Deze aarde zelf heeft hem gedragen;
Zij is de parel van 't heel-al.
In haar schiep Jezus welbehagen,
Hij nam haar op in haren val.
Al rollen daar tienduizend zonnen
Rondom het ongenaakbaar licht,
Hier is zijn levensloop begonnen,
Hij heeft zijn zetel hier gestigt.

Solo.

Gij englen, die op starren treedt,
Aanschouwt met eerbied onze woning;
Schoon gij met luister zijt bekleed,
Uw vorst is hier ook koning.
Wij zijn ook schakels van 't heel-al,
En leden van het rijk dat eeuwig bloeijen zal.

Choor.

Juich, hemel, juich! de Koning leve!
Zijn rijk groei aan in deugd en magt.
Dat al wat leeft hem eere geve,
Voor 't geen zijn goedheid heeft volbragt.
Grijpt moed, bedrukte stervelingen!
Loopt hier uw pad door een woestijn,
De schepping zal eens samen zingen,
En God in allen alles zijn (*).

Hoe

(*) Mengelingen in Proze en Poëzij, tweede druk, blz. 283, alwaar ook de aanmerkingen over de Cantate, blz. 299 zeer lezenswaardig zijn.

Hoe teder, roerend, troostrijk en opbeurend tevens zijn de ſtukjes, vervaardigd bij gelegenheid van het overlijden van zijn' oudſten zoon, die, gedurende deszelfs krankte, door zijn eenig kind in het graf voorgegaan, en door zijne eenentwintigjarige weduwe ſpoedig gevolgd werd! Zij zijn niet openlijk uitgegeven, en dus in weinige handen, waarom wij des te gereeder er eenige fragmenten van affchrijven.

MIJNE GEDACHTEN NA HET AFSTERVEN VAN MIJNEN OUDSTEN ZOON.

Met een bewogen ziel ſta ik voor U, ô God!
Mijn Vader! moest uw kind ook dezen last nog dragen!
Dat bij, in 't hart gewond, bij 't dierbaar overſchot
Van zijnen oudſten telg, na korte vreugd, moet klagen.
Mijn zoon, waaraan natuur, bij ſterkte, ſchoonheid gaf;
Met gaven rijk voorzien, die geest en hart verçieren;
Zonk, als een lentebloem verwelkt, in 't zwijgend graf;
En dringt ons, bij zijne asch een ſomber feest te vieren.
Een plant, waarvan men reeds gebloemte en vrugten las,
Moest voor een knagend gif, na langen weêrſtand, bukken.
Een ſteen, die glans verſpreidde, en 't ſlijpen waardig was,
Zag ik aan mijne kroon, helaas! zo vroeg ontrukken.

Wat kleefde uw ziel aan mij, in uwen jongſten nood,
Mijn raad, mijn onderwijs, mijn troost kon u behagen.
Ik was, in Jeſus hand, uw leidsman tot den dood;
En 'k bleef bij Hem voor u ſteeds om genade vragen.
Bewondrend peinze ik ſoms op uwen laatſten tijd,
Toen vaderlijke liefde u hulp en moed mogt geven;
'k Was bij uw krankbed zelfs wel eens in God verblijd;
Als ik uw heldren geest tot Hem zag opgeheven.

Viel

Viel u het ſcheiden bang, wanneer ge aan ſcheiden dagt;
En 't ongetemd gemoed zig niet naar God wou voegen;
Genade boog uw hart; zij gaf in zwakheid kragt;
Een zagte en ſtille vreê verving uw angſtig zwoegen.
Toen zaagt gij, hoe het leed ons dient tot artzenij.
Hoe lijden 't paadjen is, om hooger op te ſtreven.
Hoe diep Gods wegen zijn; hoe onverſtandig wij;
Hoe veilig 't is, zijn lot in 's Hemels hand te geven.
De zorg voor uwe gade ontweek uw egter niet.
De teêrſte liefde bleef 't gebogen hart bewoonen.
Gij bleeft weemoedig zien op haar, die gij verliet;
En wees haar op dien God, die hare min zou loonen.
Hoe dankbaar was uw hart toen voor 't genoten goed.
Dit deed u 't langſaam kruis, eerbiedig lijdſaam, dragen.
Zoude ik (dus ſprak uw mond) na zulk een overvloed,
Om 't lijden, dat mij drukt, mij over God beklagen?
Gij dagt aan 't bloedig zweet, toen, in uw laatſten ſtond,
Het doodzweet uw gelaat deed kwijnen en verbleeken.
Een droppel lieflijk vogt, gebragt aan uwen mond,
Deed u van Hem, wien galle en edik laafde, ſpreken.
Wij zagen ſaam op God, die zig met ons belaadt;
En ſpraken in den ſtrijd reeds van triumphgezangen.
Uw oog zag toen op 't rijk, dat eeuwig zeker ſtaat;
En waar geen ſnaarentuig zal aan de wilgen hangen.
Wat klonk uw *Amen* ſchoon, te midden van den ſtrijd;
Toen mijn geloof en liefde u gaf den laatſten zegen;
Toen 'k u aan Vader, Zoon en Geest heb toegewijd;
En u, van 't altaar zelfs, verhoogd heb weêrgekregen.
'k Heb zelf uw veege hand gelegd in Jeſus hand;
Toen gij het eenzaam dal des doods ſtondt in te treden;
Ik wees u op dien gids, door 't onbetreden land;
En volgde u, in den geest, al worſtlend, met gebeden.

Toen

Toen 'k, na uw laatſten ſnik, uw mond en oogen ſloot,
Zei 'k weenend: Rust, mijn kind! uw baan is afgeloopen.
De landman ploegt niet meer. Hij draagt reeds in zijn ſchoot
De garf, waarop de Heer des oogſtes hem deed hoopen.

BIJ HET GRAF VAN MIJNE LIEVE SCHOONDOGTER.

Uw diepe kelk is dan ook uitgeledigd!
Doorworſteld is het ſtrijdperk van verdriet.
Gij hebt ook zelf dit hongrig graf bevredigd;
Daar 't u, bij uw beweenden, rusten ziet.
Ik zong, verheugd, drie jaaren pas geleden,
Op uwen egt een lied van dankbaarheid (1):
De hoop dies daags ligt voor mijn voet vertreden;
En op mijn tent is nu een ſloers geſpreid.
Gij zaagt uw kind, het eerſte, in 't graf beſloten;
Uw gade, toen reeds tot zijn prool beſtemd;
Werd, naast u, door den pijl der Dood doorſchoten!
Daar ſtondtge alleen — rondom in ſmart geklemd.
Uw leven, enkel rouw, werd enkel kwijnen.
Uw geest, geheel in 't weduwkleed gehuisd!
Doorwandelde, in 't vooruitzigt, ſlegts woestijnen,
Waarin geen muschje tjilpt, geen beekje ruischt.
Mijn Aagje lief! hoe ſchielijk moest gij lijden,
Na 't morgenrood van opgerezen vreugd.
U kwam een ſtorm, die eiken velt, beſtrijden,
En ſloeg al 't loof van uw ontloken jeugd.

'k Zag

(1) Dit vers wordt insgelijks gevonden in het bundeltje, waaruit de hier aangehaalden zijn overgenomen, en hetwelk, onder den titel: *Ter Gedagtenis*, in 1800, bij J. THIERRIJ en C. MENSING, in 's Hage is gedrukt.

'k Zag ſoms op u ... met naauw bedwongen traanen:
En dagte „ô God! waarom die drank zo wrang!
„Zal dan haar zon nooit moede zijn van tanen;
„Of volgt voor haar het *banger* ſlegts op *bang*?
„Zij heeft met hem, dien wij nu ſaam beweenen,
„Zo veel getorst, om hem zo bang getreurd;
„Ach werd haar tent door uwe zon beſchenen!
„En 't hart, door druk bezweken, opgebeurd!
„Toen haar en mij, bij 't zien der hooge wegen,
„Waar langs gij haar, een bange weduw, leidt;
„Dat blijvend heil wordt in dat ſpoor verkregen;
„En dat het eind eens zijn zal: *zaligheid!*
„Gij tog alleen zijt wijs! wij? enkel dwazen!
„Gij goed, ook daar, waar 't oog ſlegts ſtrengheid ziet.
„'t Is ſchijn, waarop wij, ſteeds kortzigtig, azen:
„En op de ſchelp zien wij de paerel niet."

*

Ja, Aagje lief! de kelk is uitgeledigd!
Verbroken ligt de ſmeltkroes van verdriet,
Uw lieve gaê is door uw komst bevredigd,
Daar hij zijn wensch voldaan, u bij zig, ziet.
Gij hebt dan 't kruis tog niet vergeefs gedragen,
De hand, die u op doorens heeft geleid,
Heeft niet vergeefs u afgemat door plagen,
Gods doen was liefde; en niet ſlegts majeſteit.
Dien God in weinig ſtonden veel wil leeren,
Die rijpen moet in de ugtend zijner jeugd,
Moet rozenpaên verwagten noch begeeren.
Een ſcherpe klip leidt naar geloove en deugd.
Uw leidsman ſcheurde u los van al wat de aarde
Bevallig kent; van al wat ſchepſel heet.
Hij riep: „Verbrijzeld hart! gevoel uw waarde!
„Verdenk mij niet, bij 't klimmen van uw leed.

„Voor

„Voor u is ook bij mij verkwikking, vrede;
„Voor u is kragt; en licht in duisternis:
„Wie mij verwagt, schoon hij op adders trede,
„Bevindt in 't eind, wie God, wie Jesus is."
Die stem drong soms ook u, met kragt, in de ooren,
Een zagte lagch was dan de stille taal
Van 't hart, waar in 't geloof, uit God geboren,
In 't lijden zag de kiem der zegepraal.
Zo hebtge u, als eene *eenzame*, opgedragen
Aan 't heerlijk hoofd, dat voor zijn huisgezin
Verlaatnen zoekt, hen plaatst naar welbehagen,
En staat voor 't eind zo wel als voor 't begin.
Al moest gij, in verscheurende oogenblikken,
Bedwelmd van rouw, ontzenuwd door verdriet;
Van angst doorknaagd; voor dood en leven schrikken;
't Ontwrong u tog aan uwen Heiland niet.
Hebt gij den strijd, aêmegtig soms, gestreden,
Gij streedt hem tog. Hij, die uw kragten woog,
Zag uw geloof: Hij heeft voor u gebeden;
Een kleine vonk is kostlijk in zijn oog.
Hij kende uw smart, waarop alle artzenijen
Vergeefs hun kragt beproefden —— maar zijn bloed.
Had kragts genoeg: dit kon u gantsch bevrijden;
En scheppen, door den dood, uit bitter, zoet.

*

Zong ik dan blij, drie jaaren slechts geleden,
Op uwen egt een lied van dankbaarheid;
Nog ligt mijn hoop niet gantsch in 't stof vertreden;
Op 't grove floers ligt fijner glans verspreid.
't Zegt veel, een zondig lijf zo kort te dragen,
Zo ras bevrijd van 't gif des doods te zijn;
Van 't weduwkleed, reeds voor den tijd, ontslagen,
Slegts agter zig te laten een woestijn.

Wat hebtge nu, mijn treurster! meer verloren?
Al uwen schat vindt gij bij Jesus weer.
Nu zijtge op nieuw, en voor elkaêr geboren;
En saam bekroond met reine vreugd en eer.
Moet ik uw huis zien voor mijn oog verzinken;
Treurt mijne ziel, gelijk een vader treurt;
Ik zie een star door al die nevels blinken;
En mijn geloof wordt hoog om hoog gebeurd.
Rust, heilig drietal! in dit graf geborgen!
Smaak zaligheid, in uwen Heer verheugd!
Mijn taak liep af. Daar God voor u wou zorgen,
Ben ik voldaan. Uw vader gunt u vreugd.
Ik zwijg, aanbid —— ik wil mijn God verbeiden;
Schoon Hij voor mij zig met een kleed bedekt;
Hij zal ook mij, op 't eind, naar 't graf geleiden;
Dan rust ik ook, tot mij een Engel wekt.

Was van Alphen gelukkig in het treffen van den kindertoon, niet minder slaagde hij in den populairen stijl; ook zelfs in dezen bleef hem eene deftige eenvoudigheid bij, die ernstig tot het hart spreekt. Hoe nadrukkelijk prijst hij, onder anderen, de naarstigheid aan:

Werden kunsten en fabrieken, als voorheen, alom geagt,
Hoe veel afgeleide beeken zag men weêr terug gebragt!
Ziet men nu verbleekte wangen door gebrek met kommer aan,
Op die treurige aangezigten zouden roozen bloeiend staan.
Luiheid baart verdriet en armoê; bang gebrek aan kleed en brood:
Vlijt geeft beide, en koos gezondheid tot haar disch- en reisgenoot.
Waar de voorspoed harten kluistert aan 't belang van 't vaderland,
Neemt men graag voor huis en akker zwaard en spiessen in de hand.

Men

Men verkoopt zijn eigen have niet, dan met verlies van bloed.
Strijdt voor vrouw en kroost gewillig met voorzigtigheid en moed.
Armoê, dogter van de luiheid, is te vrede, wien zij dient,
Kweekt zelfs slangen in haar boezem, vreest geen vijand, kent geen vriend.
Zij verheft, in alle streken, klagten van het bangst verdriet;
Maar een vaderland, en pligten, daaraan schuldig, kent ze niet.
Zou men helden zien verschijnen, als de welvaart ons verlaat?
Neen, de welgezeten burgers zijn de helden van den staat.
Burgers, die door vlijt en ijver deelen in het ruim genot
Van de gaven, hun geschonken door een vlijtbeminnend God,
Dragen willig pest en honger. Tuig dit Leidens burgerij!
Uw standvastigheid in 't strijden roemen en vereeren wij.
Naarstigheid kweekt dan ook helden. Hij, die naarstigheid beloont,
Geeft der dapperheid een vesting, waar zij eeuwen veilig woont (1).

Behalve zijne hier opgenoemde en meer andere oorspronkelijke schriften, leverde VAN ALPHEN ook nog eenige vertalingen van goede buitenlandsche werken, onder anderen reeds in 1777 de verhandeling van TH. ABBT *over de Verdiensten*. „Hoe veele lezers," zegt zeker beoordeelaar, door den hoogleeraar TE WATER aangehaald (2), „hij moge aantreffen, die „over verscheidene onderwerpen anders dan hij „denken, zal echter dat verschil in denkwijze bij „verstandigen geen oorzaak zijn, dat iemand hem „dien lof weigere, welke aan eene matige juistheid „van oordeel, aan uitgebreidheid van kennisse, „aan

(1) Aanspraak aan de Leden des Oeconomischen Taks, departement Utregt; bij gelegenheid van de uitdeeling der prijzen op het spinnen, den 5 April 1781. bíz. 9.

(2) Aanspraak in de Maatsch. der Nederl. Letterk. bíz. 83.

chaafdheid van vernuft en aan netheid en stijl behoort gegeven te worden."

HUYSEN (JAN), predikant op de *Joure*, 1755, als, een waardig navolger van G. JA-, een' bundel met Friesche gedichten in het t van hem zelven en van zijn' vader, benevens e Psalmen door hem en G. JACOBS berijmd, onder den titel van *Friesche Rymlery, yn twaa dielen bystænde, wier fin it ierste bystiet yn Forjyerings-rymmen, Brulloftsrymmen, Forstærringsrymmen in Mingelrymmen; it oorde diel bystiet uwt dy* 150 *Psalmen fin David mey dy oorre Lôfzangen.* „'k Vind hier," getuigt E. W. HIGT in zijn klinkdicht voor deze verzameling geplaatst,

„'k Vind hier 't natuurlyk fraai, dat Theocryt deed pryzen:
„'k Vind hier een deftigheid van Maroos herderswyzen:
„Hier maakt der Boeren spraak den Stedeling beschaamd."

Deze getuigenis is geene vleijerij, maar wordt door het werk zelve in alle opzigten geregtvaardigd; doch daar hetzelve geheel uit gelegenheidsgedichten van tamelijk langen adem bestaat, kunnen wij er niet wel hier eene proeve uit mededeelen. Maar niet te min, dit kunststuk: zeggen wij met J. DE KRUYFF,

„Dit konststuk zal zyn' roem bestendig met zich dragen;
„En 't schranderst' Friesch' vernuft, door 't fraai verrukt, doen vraagen:
„Wien komt de zangprys toe, den vader, of den zoon (1)?"

AMP-

(1) Naklank op den slotregel van bovengem. klinkdicht van E. W. HIGT, t. a. p.

AMPZING (SAMUEL), zoon van den Haarlemschen predikant JOHANNES AMPZING, werd in 1616 predikant te *Rijsoord* en *Strevelshoek*, en vervolgens in 1619 te *Haarlem*. Reeds in 1617 had hij een' aanvang gemaakt met het beschrijven van zijne geboortestad in dichtmaat, waarin de beroemde PETRUS SCRIVERIUS hem de behulpzame hand bood. Deze beschrijving is verrijkt met eene menigte historische aanteekeningen, met fraaije platen naar de teekeningen van P. ZAENREDAM versierd, en getiteld: *Beschryvinge ende Lof der stad Haerlem in Holland: in Rym bearbeyd: ende met veele oude ende nieuwe stucken buyten Dicht uyt verscheyde Kronyken, Handvesten, Brieven, Memorien ofte Geheugenisszen, ende diergelyke Schriften verklaerd, ende bevestigd. Door* SAMVEL AMPZING, van *Haarlem*, en aldaar gedrukt in 1628. Vooraf gaat eene zekere verhandeling of berigt wegens de Nederduitsche taal (1). Bij hetzelve is gevoegd: PETRI SCRIVERII *Lavrekranz voor* LAVRENS KOSTER van *Haerlem, eerste vinder van de Boeck-drvckerye.*

Dit werk is ongetwijfeld van meer belang voor de geschiedenis van 's mans geboortestad dan wel om deszelfs dichterlijke waarde. Ondertusschen draagt zijne berijming van sommige gebeurtenissen toch

(1) Hetzelve is ook afzonderlijk gedrukt, onder den titel van SAMUELIS AMPZINGII *Taal-bericht der Nederlandsche Spellinge. Door* C. VAN HEULEN *oversien en verbeterd.* Wormerveer 1649 in 8vo.

toch blijken van een' beteren smaak dan in zijn' tijd heerschte, ten minste eene betere taal en spelling, en geene of zeer zeldzaam barbaarsche basterd en stopwoorden treft men er in aan, waarmede de rederijkers toen zoo veel ophadden (1). Hij was voor zijn' tijd een man van geleerdheid en een gezond oordeel, en zijne vriendschap met SCRIVERIUS bragt hem bij het beöefenen der dichtkunst gewisselijk meer voordeel aan dan de toenmaals te *Haarlem* in zulk een groot aanzien staande kamer der Pellikanisten, onder de zinspreuk: *Trouw moet blijken* (2), die den 20 October 1606 eene intrede hield van verscheiden Hollandsche rederijkkamers (3), welke hij zelf beschreven heeft (4), en eene der aanzienlijksten was, zegt de Heer KOPS, die in *Holland* voorviel, en dezelve daarom ook uitvoerig beschrijft (5). Ik vind nergens eenig spoor dat

AMP-

(1) Zie bij voorbeeld: *Den Lysthof van Rhetorica* 1596. *Der Redenrycke Const-liefhebbers Stichtelycke Recreatie* 1599, *Vlaerdinghe Redenrykborgh* 1617, en vele anderen, die volstrekt geene andere waarde hebben dan die der zeldzaamheid.

(2) Dezelve werd opgerigt in 1503, en bestond, zeker in eene geheel andere gedaante, nog voor weinig jaren; althans ik bezit een' jaarzang aan de broederschap der kamer, van den factor J. BROESE, AZ. op den eersten dag des jaars 1809 getiteld: *De tijd baart rozen.*

(3) Constthoonend luweel bij de loffelycke Stadt Haerlem, gedr. te *Zwol* 1607.

(4) Beschr. van Haerl. blz. 398.

(5) Schets eener Geschiedenis der Rederijkeren, door W. KOPS. *Werken van de Maatsch. der Nederl. Letterk.* te Leijden. II Deel, blz. 282.

AMPZING lid van deze of eene andere kamer is geweest; en waarlijk, daartoe had hij ook te veel goeden smaak en een te gezond oordeel. Zeer lezenswaardig is het slot van zijn *Tael-bericht*, waarin hij de regelen der rijmkunst, of liever der zoogenaamde *Rhetorica*, opgeeft, en het welk ook voor onzen tijd nog menigen goeden wenk behelst.

Behalven zijne reeds vermelde *Beschrijving van Haarlem*, heeft men nog van hem *Rijm-Catechismus*, Leyd. 1624 en *Christen Hooghtijden* 1625. Uit het eerst genoemde deelen wij tot eene proeve mede het verhaal van den beruchten togt naar *Damiate*.

Ik kom ter stout bedrijf / en ter Romeinsche daden,
Van d'onsen aengericht door kloekheyd en door raden:
En binde onder heel insonderheyd deeſ twee /
't Beleg van Damiaet en van ons eyge stee.
Als Keyser Frederick (1) een groote magt van knechten
En een geweldig volk en leger op dee rechten / (been /
Rucht Floris (2) Hollands Graef met Haerlem me te
Op dat sy eenen tocht op 't land der Turken deen:
Zo sijn sy met geweld te samen met hun allen
En met gemeynder hand in Palestijn gevallen / (lucht /
En hebben na heel spoeds / tot meermaels weige-
Cheyr in Egyptenland voor Damiaet gerucht /

Een

(1) FREDRIK BARBAROSSA.

(2) FLORIS III, dertiende graaf van Holland.

Een stad natuurlijk vast / mits op de See gelegen /
En aen den Nijlschen vloed, die ook noch meerder segen
Van sterkte aen sich had / door wetenschap verricht /
Door konst te weeg gebragt / en door praktijk gesticht:
Want in den mond des Nijls twee Torens aen de sijden
Belegerden den stroom / den ingang te bevrijden
Met ijs'ren Keten-tuych, dat onder in den vloed
Hun alle vrees benam / en d'onsen al den moed:
So dat sijn Majesteyt die Damiaet beleyde /
'T opbreken van sijn heyr daer over nu bereyde /
Met sijnen ganschen raed. Wie heeft die schand ge-
Als onse burgerij / die yder heeft geleerd / (weerd
Wat kloekheyd / en verstand / vernuft / en geest vermo-
Wat helden al bestaen die maer na ere pogen? (gen /
En hebben met praktijk een stijve stale Saeg
Beneen aen 't Schip gehecht / en aen de kiel om laeg /
En so dan in 't gesicht van alle onse schepen
Door sterken wind gejaegd de ketens afgenepen
Met hun metaele kiel / en scherpen ys'ren tand.
En smeten met geweld de raekxen op het land.
Victori! Theyr dat volgt. Daer gaen wy henen strijken
En vallen heftig aen / en doen de Turken wijken /
En slaense van de wal / en breken in de stad /
Die door dit moedig feyt den moed verloren had.
Ons burgers trokken in / van vaendelen die vlogen /
Daer na quam al het heyr na ons voords ingetogen /
Ons burgers hadden d'eer en d'eersten tocht vooral /
Verwinners van de stad / verbrekers van de wal /
En s'vyands hoogen moed. Dies werd ons lof gegeven
Voor sulk kloeksinnig feyt met sulken moed bedreven /

En

En ook een meerder Schild van sijne Majesteyt
In teyken en ter eer van noch meer vromicheyd:
Want siet wy vroegen nu alre 't vekende teken
Van onze dapperheyd tot meermaels toe gebleken/
Dit tuygde 't bloedig veld, dit yder Ster daer in/
En hadden al te saem/ heur Vieren desen sin (1).
Sulkx dat de meerderheyd der sterren 't onzer eren
De wisze seekerheyd van onze kloekheyd leren:
En willen van de vier dat Oosten viermael heeft
Voor 't machtige geweld van onse huyst geveest.
Daer by dit vijfde komt en 't meeste wel van allen/
Dat hier voor Damiaet aldus is voorgevallen:
En so is doe ter tijd dit schild ook noch vermeerd/
En met een Silver Swaerd en Kruyz daer op verreerd.
Met dit Devijs daer by: de magt is overwonnen
Doormoed (2) en dapperheyd/ 'tgeweld is so verslomen/
Het onversaegde hert heeft al des vijands pracht
En sijnen sterken arm en wal ten val gebragt.
Dit volle Wapen-schild met Swaerd en Kruyz en Sterren,
Met sulken naem geharld/ en eeuwig lof van heren/
Word met den Silv'ren Boom en daer aen vast gesnoerd/
Als een en dobbel Schild (3) wel meest van ons gevoerd.
So heeft ook al ons volk tot eer der Batavieren/
Tot eer van desen tocht/ hun Schilden en vanieren
Van daer te huis gebragt/ als elk verkregen had/
Tot roem van sijn geslagt/ tot roem van onse stad.

Ook

(1) Derde wapenschild der stad Haarlem.

(2) Vierde wapenschild, met de spreuk: *Vicit vim virtus.*

(3) Vijfde wapenschild.

Ook sijn hier noch by ons twee Klokjes in den toren
Van kostelyk metael / die wij noch daeglijkx horen /
Uytroepers diens triumphs / die dan tot meer bescheyd
De Damiaetjes sijn van Damiaet geseyd (1).

's Mans geboorte- en sterfjaar is mij niet gebleken. Zijne afbeelding is door SUIDERHOEF in het koper gebragt.

ANASTASIO (OLIVERIUS à ST.), gezegd DE CROCK (2), een Karmelieter monnik van *Iperen*, gestorven te *Brussel* in 1674, was de schrijver van eenige Latijnsche tractaatjes en drie poëtische werkjes, als *Den geestelijken Lusthof der Carmelieten*, 2 deelen Antw. 1659—1661. *De Onderwysende Tsaemenspraecken der Beesten, eerst in het Griecx beschreven door den H. Cyrillus; met Dichten en Sluytredens versiert*, 1666. *Den Triumph van de H. Maria Magdalena van Pazzi*, 1669.

Volgens het geen de Heer WILLEMS van hem aanhaalt (3) uit *De Onderwysende Tsaemenspraecken* te oordeelen, was hij voor zijn' tijd gansch geen onverdienstelijk dichter; en, bij gemis van de drie opgenoemde werkjes, maken wij geene zwarigheid het door hem aangehaalde hier over te nemen. De dichter, over het nut der fabelen sprekende, zegt: Die

(1) Beschr. ende Lof der stad Haerlem, blz. 149.

(2) PAQUOT, Mém. pour servir à l'Hist. litt. des Pays-Bas. Tom. XVIII. p. 65.

(3) J. F. WILLEMS, Verh. over de Nederd. Tael- en Letterk. II Deel, blz. 137.

Die op den hooghsten trap der deughden wilt geraecken,
Moet onderwesen sijn met alderhande saecken;
Een wel begaeft gemoet, een redelijcken geest
Wort menigmael geleert oock van een stomme beest.
Natuer heeft yder saeck verscheyden kracht gegeven,
Om dat de reden sou daer trachten naer te leven:
Een peert, een schaep, een koy, ja oock het vuyle swijn
Kan aen een reyne ziel een spoor ter deuchden zijn (1).

Het is inderdaad of men verzen van onzen CATS leest, die den dichter ongetwijfeld bekend was.

Naer ons sinnen zijn gheneghen
Komt den duyvel ons beweghen,
Jonghe menschen beet van bloet
Brenght hy wellust in 't ghemoet;
Droeve sinnen komt hy quellen
Met de wanhoop, vrees der hellen;
Kurselkoppen brenght hy voort
Tot gevecht of wreede moort (2).

Dichterlijk, zeggen wij met den Heer WILLEMS, is het vers op de kwaadsprekende tongen:

Teghen tonghen is den strijdt
Voortgebrocht van wreede slangen,
Die uyt etter voetsel langen
Opgekoestert van den nijdt,
Aen de Phlegetonsche stranden
En gewapendt in den mondt
Met de scherp verstaelde tanden
Van Cerbeer den helschen hondt (3).

Zulke

(1) Onderw. Tsaemenspr. Voorr.
(2) Ibid. blz. 19.
(3) Ibid. blz. 76.

„Zulke trekken, zulke kleuren, als deézen," zegt de Heer WILLEMS, „vind men bij onze Zuyd-„nederlandsche Dichters maer zeer zeldzaem (1)", en eindigt zijne uittreksels met het slot van een gedichtje *Op den Deugdzaemen*, dus luidende:

Niet en is dat sulck een man
Deeren oft beschaeden kan;
Dat de zee haer dullen tocht
Heffe tot aen d'hooghste locht:
Meent ghy dat hy 't ongeval
Van de baeren vreesen sal?
Dat den grammen hemel spouwt
Blixem, daer de ziel af grouwt,
Meent ghy dat hy wordt beducht
Oft van vreese sit en sucht?
Verr' van daer! hy is gheftelt
Als een onversaeghden helt,
Oft als een onwinbaer slot
Twelk met gans een legher spot;
Hy en vreest gheen aertsche kracht,
Tzy Fortuna weent of lacht;
Tis hem altijt even goet,
Want hy weet dat Godt het doet (2).

ANDRADE (JACOB D') heeft eene middelmatig berijmde vertaling vervaardigd van den *Eigenzinnigen*, uit het Fransch van DESTOUCHES, gedrukt te *Amsterdam* in 1778.

ANDRIESSEN (ANDREAS) was in het midden en

(1) J. F. WILLEMS, Verhandel. II Deel blz. 182.

(2) Onderw. Tsaemensp. blz. 108.

en in de laatste helft der vorige eeuw predikant te *Veere*, en verdient hier vermelding, niet zoo zeer om zijne dichterlijke bekwaamheden, die niet meer dan zeer middelmatig waren, blijkens zijn *Katechismus in dichtmaat*, 1755, *Dichtlievende uitspanningen*, 1756 en *Hiskia*, *in drie zangen*, 1760, welke drie werkjes niets behelzen dat der aanhaling waardig is, maar om dat hij toevallig de aanleidende oorzaak werd, dat men eindelijk de handen aan het werk sloeg om de gebrekkelijke Psalmberijming van DATHENUS uit de Hervormde kerk van *Nederland* te verbannen en door eene betere te doen vervangen.

ANDRIESSEN had namelijk in zeker dichtstuk (1) met minachting van deze Psalmberijming gesproken, en zijn verlangen naar eene betere uitgedrukt. PETRUS DATHENUS, boekverkooper en statendrukker te *Middelburg*, regtstreeksche afstammeling en naamgenoot van den Psalmberijmer, daar over verstoord, liet zich tegen zijne vrienden verluiden, dat hij den Veerschen predikant deswegens in geschrifte zou aantasten, die, zulks vernemende, voornam den boekverkooper als dan met een dichtstuk te beäntwoorden, geheel in den stijl en met de gebrekkelijke uitdrukkingen van zijnen voorzaat opgevuld, die hij met dit oogmerk zorgvuldig aanteekende; doch de dood des boekverkoopers maak-

(1) Geplaatst voor de Gedichten van J. MOORMAN, in 1743 door Mr. P. BODDAERT uitgegeven.

maakte deze verdediging onnoodig (1). ANDRIESSEN voltooide desniettegenstaande zijn' arbeid, en gaf denzelven in 1756 in het licht, onder den titel van *Aanmerkingen op de Psalmberijming* van PETRUS DATHENUS. Hetzelve werd gretig gelezen, scherpzinnig beoordeeld (2) en het gevolg was dat men des te meer tegenzin kreeg in de wanhebbelijke berijming van DATHENUS, die door verscheiden andere geestige geschriften de gemeenten geheel en al onsmakelijk werd gemaakt, met dat gevolg, dat men eindelijk ernstig bedacht werd om deze berijming haar afscheid te geven, en wel juist in den tijd dat het geslacht van DATHENUS met gemelden boekverkooper uitstierf.

ANGELKOT (HERMANUS) voorzag den Amsterdamschen schouwburg in 1679 van een kluchtspel, genaamd *Vechter*, herdrukt in 1710, voorts van eene voor zijn' tijd redelijk goede vertaling van MOLIÈRES *Misantrope*, in 1682, en het treurspel *Soliman*, naar het Fransch van DE LA TUILERIE, in 1789. Na zijn' dood gaf zijn zoon

ANGELKOT (HERMANUS), DE JONGE, zijn' vaders vertaling of liever verhollandsching van TH. CORNEILLES *Buitensporigen Herder* in 1714 in het licht. Gemeenschappelijk met P. LANGENDYK vervaardigde hij eene vertaling van ADDISONS treurspel *Ca-*

(1) J. VAN IPEREN, Kerkelijke Hist. van het Psalmgezang, I Deel blz. 247.

(2) Maendel. Bijdr. ter opbouw van Neerl. Taal- en Dichtk. I Deel blz. 65. 109. 303.

Cato, dat in 1715 in het licht kwam, wijders leverde hij insgelijks eene overzetting van TH. CORNEILLES *Don Cesar d'Avalos*, onder den titel van *Don Cesar of de Broederlijke Minnaar* in 1717, en eindelijk in 1721 het kluchtspel *Het Vroutje van Ephesen.*

ANSLO (REINIER) was een klein-zoon van CLAAS CLAASZOON ANSLO, geboren in 1555 te *Anslo*, tegenwoordig *Christiania*, in *Noorwegen*, die zich omstreeks 1580 te *Amsterdam* nedergezet hebbende, aldaar het *Anslos Hofje* stichtte (1); hij had verscheiden kinderen, waarvan een, CORNELIS CLAASZOON ANSLO, leeraar was bij de Waterlandsche Doopsgezinden, en een ander, REYER CLAASZOON ANSLO, de vader van onzen REINIER ANSLO, die te *Amsterdam* in het jaar 1626 geboren werd; zijne moeder, HESTER WILLEMS RODENBORGH, was van adelijke afkomst (2). In zijne jeugd had hij omgang met de beste dichters van zijn' tijd. VONDEL noemt hem „een' dichter van „cierlijke netheid (3)," en SIX VAN CHANDELIER „jonge prins der Amstelsche poëten (4)." In het jaar 1649 begaf hij zich naar *Rome*, alwaar Paus INNOCENTIUS X hem voor eenige Latijnsche verzen op het jubileum met een' gouden penning, en de Zweedsche Koningin CHRISTINA met eene gouden keten

(1) WAGENAAR, Amst. fol. II St. blz. 358.

(2) Ibid. III St. blz. 247. J. KOK, Vaderl. Woordenb. art. ANSLO.

(3) VONDELS Leven, blz. 80.

(4) Poëzy van J. SIX VAN CHANDELIER, blz. 41.

keten beschonk, waarvoor hij haar bedankte met een krachtig dichtstuk, getiteld: *Papier voor gout* (1). Op het een en ander, zoo wel als op zijn omhelzen van den Roomschen godsdienst, ontving hij een' geestigen brief in verzen van zijn' vriend SIX VAN CHANDELIER (2), welken wij op diens artikel zullen mededeelen. Hij bleef zich in *Italië* ophouden, en stierf te *Perugia* in het jaar 1669.

Zijne gedichten, eerst hier en daar in afzonderlijke dichtverzamelingen gedrukt, zijn door J. DE HAES in 1713 in een' bundel in kl. 8vo te *Rotterdam* uitgegeven, onder den titel van R. ANSLOOS *Poëzij*, met zijn portret, naar de teekening van G. FLINCK, door J. FOLKEMA gegraveerd.

De Heer DE VRIES noemt met regt zijne poëzij „krachtig en vol van fijne en oorspronkelijke gedachten (3)," en voert ten bewijze aan den rei van Navarreesche maagden, uit zijn treurspel de *Parijsche Bruiloft* (4), het slot van het verhaal van CONDÉ (5), en deze fraaije vergelijking in een' der reijen van dit treurspel:

Helaas! wat is de heerschappy
Als zorg? de zorg, als slaverny?
En zal de slaverny bekoren
Het harte van een vrygeboren?
Het dunkt den koningen heel schoon,
Dat zich de zon op hunnen troon

Ziet

(1) R. ANSLOOS Poëzy, blz. 198.
(2) Poëzy van J. SIX VAN CHANDELIER, blz 601.
(3) J. DE VRIES, Proeve eener Gesch. der Ned. Dichtk. I. blz. 125.
(4) R. ANSLOOS Poëzy, blz. 439.
(5) Ibid, blz. 448.

Ziet blindt, en met haar sterke stralen
Niet by hun gloria weet te halen.
Maar even als vermolsemt hout
By duister heeft den glans van goudt,
Zoo zyn ook de verduisterde oogen
Der vorsten hier omlaag bedrogen (1).

Tot een bewijs van 's dichters vredelievende en verdraagzame denkwijze, omtrent verschillende godsdienstige begrippen, strekke het volgende:

Men stryd' niet om 't geloof, die daarom bloet verstort,
Toont, dat hy met bewys van rede schiet te kort,
En is ook buiten 't spoor der waarheid afgeweken.
Men kan in 't aardtsch gemoed die hemelvlam ontsteken
Niet door een oorlogsbrant, maar door een gloeient vuur,
Genomen van 't altaar der heilige Schriftuur.
Laat Spanje met gewelt dat Godtlyk recht bestormen,
Het vat geen hemelsch goet in menschelyke vormen.
De geestelyke mont des Priesters wordt besmet,
Wanneer de vreebazuin blaast als een moorttrompet.
Geen heilig orgel voegt by wereltlyke cyter,
Geen Bisschopsstaf by 't zwaart, geen stormhoet op den myter (2).

Anslo behoorde ongetwijfeld tot de verdienstelijkste dichters van zijnen tijd. Zijne gedichten, meestal in *Italië* vervaardigd, dragen doorgaans den stempel van eene geestkracht, die, bij eene verdere ontwikkeling, inderdaad iets groots liet verwachten.

„Zijn

(1) R. Ansloos Poëzij, blz. 428.

(2) Ibid. blz. 183.

„Zijn gedicht op de *Pest te Napels*," zegt de Heer VAN KAMPEN, en wij met hem, „is een waarlijk „verheven ſtuk, waarin men rijkdom van denkbeel„den, zoo wel als hooge dichterlijke vlugt bewon„deren moet (1)." Dit dichtſtuk is ongemeen ſtout en ſchilderachtig; en hoe uitgebreid hetzelve ook is, kunnen wij echter ons het genoegen niet ontzeggen hier een groot gedeelte daarvan af te ſchrijven. Hoe eenvoudig, en toch dichterlijk fraai, is de aanvang, hoe klimmend in belangrijkheid is het onderwerp, en hoe ſtout en treffend zijn de *détails*, die met het levendigst coloriet geteekend zijn!

DE PEST TE NAPELS.

De peſt, die felle plaag, die nu te Napels woedt,
Geeft aan myn veder ſtof, offchoon ik in 't gemoedt
Een' voorſchrik heb gevat, dat zulk een brandt ontſteken
In 't ryk zoo dichte by, te Romen door zal breken.
De Middelandſche zee, die 't dor Afrykſche ſtrandt
Scheidt van Italien, dat ryk gezegent landt,
Loopt om een eilandt, daar al by zyn vaders dagen
De zoon van Herkules zyn' luſt nam in het jagen,
Geheten Sardus, door zyn dapperheit beroemt,
Heeft hy 't van ouds naar zich Sardiniën genoemt.
Een zware en dikke lucht veroorzaakt hier veel qualen,
Men heeft meeſt overal moeraſſen in de dalen,
Die naau zyn 's zomers droog: maar nergens is 't zoo erg
Dan dicht by Kalary, in 't hangen van een' berg.

Een

(1) N. G. VAN KAMPEN, Onderz. naar de Lotgev. der Dichtk. Verhand. van TEYLERS Tweede Genootſch. XV. St. blz. 386.

Een ongezonde poel gelegen in het Zuiden,
Vergiftigt hier de lucht en boomgewas en kruiden.
Geen vogel, die hier met zyn wieken overdryft,
Als by Avernus lak (1), lang in het leven blyft,
Maar valt terstont om laag; geen harder laat hier drinken
Zyn zat geweide vee, gewaarschuwt door het stinken.
Het is er droef en naar. Hier heeft de pest haar hof,
En altyt tot haar' dienst veel toebereide stof
Om haar vergiftig zaadt in stadt of ryk te zaeien;
En daar in overvloet de vruchten van te maeien
Met lyken zonder tal; 't is haar een tydt van oegst;
Wanneer de steden dootsch, en d'akkers zyn verwoest.
Hier staat haar zetel vast; van hier af zal zy trekken
Tot aan des werelts eind, en verst gelegen plekken,
En wordt haar vuur gedooft aan d'een of d'andre kust;
Hier is het in zyn kracht, en nimmer uitgeblusch't,
Maar dagh en nacht gevoedt; gelyk Vestalet nonnen
Aanqueekten't eeuwig vuur, nooit van den slaap verwonnen.
Nu had zy 't weer gemunt op Napels, 't eerst gewest
Der werelt, van natuur tot 's volks gemeene best
Begaaft met vruchtbaarheit en groot getal van zielen.
Daar lagen aan de zee zes koninglyke kielen
Vol krygsvolk, dat in dienst der Spaansche monarchy
Naar Napels werdt gevoert; zy vischt op dit gety
En geeft zich mede t' scheep, en laat zich overbrengen,
Terwyl zy haar vergift allengs begint te mengen
En spreien binnen boordt; niets blyft er ongeraakt;
Zy kruipt gestadig voort, het zy men slaapt of waakt,
En schoon 't niet wordt gemerkt, versteekt zich in de ploien
Der kleeren hier en daar, ja nestelt in de koien.
Zoo gaat de vloot door zee, waar die de golven klooft;
Daar zweeft een bange zucht en nevel boven 't hooft.

Nu

(1) Het Meer van Averno.

Nu was die in 't gezicht van Napels aangekomen,
't Geen van de torenwacht alleen niet wordt vernomen,
Maar van 't gemeen, dat by elkander rot en mort,
Waarom dit volk niet eer op droog geholpen wordt.
Een sterke tegenwindt, die van het landt quam waeien,
De haven hieldt gestopt. Het hof, om 't graeu te paeien,
Zendt zes galeien uit, die, roeiende al haar best,
De vloot heeft ingevoert, die zwanger ging van pest.
Zoo werd te Troie 't paardt der Grieken ingetrokken,
En 't zeepaardt te Amsterdam; op 't luiden van de klokken,
Met blydschap ingehaalt, daar Gysbrechts burgery
Haar ondergang beweent met Priams heerschappy:
En Napels, nu het dacht, gesterkt met deze knechten
Voor 't dreigende gevaar, veel moediger te vechten,
Heeft zelf, door deze hulp, haar eigen ingewandt
Gestelt in zulk een vuur en onuitlesbren brandt.
De heele streek der stadt, daar 't krygsvolk t'huis quam leg-(gen,
Was voort met pest besmet, daar hielp geen tegenzeggen
Noch klagen aan het hof, eer men daar acht op slaat,
(Zoo sloeg het euvel voort) zoo is 't helaas! te laat;
Terwijl dat onverlet de pest zoo breet gaat weien
Te Napels niet alleen, maar komt haar quaat verspreien
Door d'adren van het ryk, zoo ver 't gebiedt zich strekt,
En allemans verdriet en jammeren verwekt.
Men zeit, dat haast de bron van 't onheil op zal droogen,
Maar ochlwie stopt een wel?geen mensch heeft dat vermogen.
Men stuit zomtyts een' stroom, hier is de pest een zee,
Die past op dam noch dyk, en sleept het alles meê.
Wie vindt nu ankergrond in zulk een' storm van zorgen,
Of hy den avondstondt zal knoopen aan den morgen?

Maar 't is verwondrenswaardt, en waardig aangemerkt,
Hoe vremt de ziekte zelve in d'een of d'ander werkt.

Dees

Dees sterft al biddende, die braakt zyn ziel met vloeken;
Dees wringend zich in een zyn' vyandt wil verkloeken,
En worstelt met de doodt, die werpt het al in 't zand,
Die raakt al sluimerend, die schreiende van kant.
Dees juicht, en hoopt van Godt genade te verwerven,
Nu het hem beuren mag al lachende te sterven:
En sommige, zoo ras het quaadt hun komt op 't lijf,
Zyn onbewegelyk, en, als een stok, zoo styf.
Men zag 'er anderen, die zich de kleedren reten
Uit bangheit van het lyf, als razende en bezeten,
En holden door de stadt, gelyk in d'andere eeuw
Naaktloopers t'Amsterdam, wier ysselyk geschreeuw
En helsche tuimelgeest het minst geen Kristgezanten
Maar dullerikken paste, en woedende Bacchanten.
Zoo zingt 'er een op 't lest, terwyl hy doodtlyk quynt,
En kunnende pas staan, tot dansen zich verpynt.
Daar zyn 'er andren, die 't op 't bedt niet kunnen harden
Noch dekens op het lyf, die rukken zy aan flarden.
Zy zyn van dorst versmacht, hun moedt en kracht verflaauw.
Hoe gloeit hun ingewandt, wat is hun 't hart benaauwt!
Zoodat zy tegens d'aarde, om zich wat te verkoelen,
Neêrleggen op hun buik; in plaats dat zy gevoelen
Verfrissing voor hun kwaal, zoo wordt eer d'aarde heet,
Dan zy van 't aardtryk kout, zoo taplings loopt hun zweet
Van 't bange lichaam af. Hier loopen langs de straten
De kinderen verstroit, van 's ouders hulp verlaten.

——— ——— ——— ——— ——— ——— ———

——— ——— ——— ——— Hier komt een maagdenrei
Met hangend hair, en scheurt de lucht met haar geschrei,
Men weet niet, waar men zich naar keeren zal of wenden;
Om ergens buiten 't perk te treden van elenden.
Wat was dit onlangs nogh een lustprieel! maar 't blaadt
Is omgekeerd, helaas! die wereld van een stadt

Is nu vol yslykheen en geeft elk stof tot schreien.

Wie nu uit derenis geduld heeft in het hooren
Van stadts gemeene ellend, die leene aan my zyn ooren.

En nu verhaalt de dichter eenige bijzonderheden en voorvallen, op eene regt krachtige en schilderachtige wijze; meesterlijk zijn deze tafereelen geördonneerd: de stoffering, het licht en bruin, alles toont blijken van eene stoute, fiksche, geöefende meesterhand. Een paar dezer dichterlijke tafereelen willen wij hier ter beschouwing ophangen.

Hoort nu een' gruwel van een' karreman van lyken,
Bolonje toegenaamt, die in een huis komt stryken
Daar 't noodlot had gevelt een maagt, zoo juist en net
In d'allerschoonste vorm van vrou natuur gezet.

Dit lichaam fraai van leest, schoon zonder op te pronken
Bedekte een schoone ziel van Godt zoo mildt beschonken,
Zoo werdt zy dan met recht Euzebia genaamt.
Dees nooit gerepte maagt hadt uit een eerbre schaamt,
Wanneer zy eindelyk de doodtuur zag genaken,
Zich om het maakte lyf geroaik een linne laken,
Op dat ze na haar doodt die maagdeleden niet
Vertoonen zou aan 't oog, dat d'eerbaarheid verbiedt.
De woestaardt wil het lyk niet voeren op zyn wagen
(En wonder is 't dat hem geen donder heeft geslagen)
Voor dat hy 't eerst beziet: zoo heeft hy haar van 't lyf
Het dekkleet afgescheurt:
Het lichaam is nogh warm, 't gezicht nogh niet gebroken,
D'oogschelen hallef op, en hallef toegeloken.

Be-

Bedekken d' appel, die geen doove kool gelykt,
Noch als een diamant met luister is verrykt,
Maar flikkert, als de zon, wen 't onweer als gordynen
Schuift wolken voor haar' glans, die dan niet klaar kan schynen.
Bleek is zy om haar' mondt; die lippen, eer zoo roodt,
En gloeiende als een kars, zyn nu zoo blaau als loot.
Zy mist nu al haar verf van purper en scharlaken,
Z'is al haar bloemen quyt; de lely op haar kaken
Alleen het veldt behoudt, die staat nogh ongerept.
De schoonheit is een bloem, die haastig is verlept.
Bolonje schaamt zich niet, met helschen lust bevangen,
Een' kus te drukken op die bleek besturve wangen,
En brandt zich schendig aan een toegerekent vuur.
Hy neemt het dekfel af, ja zellef daar natuur
Van schaamte zich verschuilt, en heeft zoo Godtvergeten
Geb .....

Neen, wij schrijven niet verder af, zeggende met den dichter:

Dit schelmstuk draast te hoog ——

en wenden onze oogen van dit tooneel van afgrijzen naar een aandoenlijker schouwspel, dat ons verontwaardigd gevoel weder tot kalmte brengen en op eene edeler wijze treffen zal. Wie schreit niet met den dichter om de ongelukkige

—— —— —— Faustyn, die, tederlyk bemint
Van haar' Antonio, kreeg van haar eerste kint
Den arbeidt op den hals; haar echtgenoot, verlegen,
Liep in de buurt om hulp, maar heeft ze niet verkregen:
Een yder houdt zich schuw —— —— ——

—— —— —— —— —— —— ——

Zoo moet Antonio in dezen noodt verstrekken,

Dat handwerk ongewoon, vroemoeder van zyn kint.
De weedom is gedaan, als 't lyden eerst begint.
Helaas! wie geeft hier raad? Hoe zal Faustyn zich dragen,
Nu onder d'okfels haar de pest is uitgeslagen?
't Onnoozel wichtje schreit, de vader zit verstomt
Van droefheit, nu dit quaat zyn huisvrou overkomt.
Hy spreekt op't laatst: myn lief, elk moet zyn'plicht betrachten;
Zoo gy ons kint niet laaft, zoo zal 't van dorst versmachten.
Zult gy aan hem, dien gy gevoedt hebt in uw' schoot,
De borsten weigren, en zyn oorzaak van zyn doot,
Dien gy in 't leven hielpt? Hoe snyden door het harte
Die woorden aan de vrou, die 't hooft van pyn en smarte
Noch naau oprechten kan! Wat, zeit ze, gaat my aan!
Myn mellek is vergift, zal die nu dorst verslaan?
De man daarop: Van niet kan 't kleentje altoos niet leven:
Geef gy hetgeen gy hebt; Godt zal wel uitkomst geven.
Faustyne, dus geperst, is droef tot in der doodt,
Wat is hier 't minste quaadt? hoe vinnig nypt de noodt!
Zy heeft op 't laatst tot Godt haar handen opgeheven
En bidt: het worde my tot schult niet aangeschreven,
Zoo ik myn vrucht vergeef: dit spreekt ze, en geeft haar kindt
Te zuigen, daar 't zyn' lust, en zy haar heil in vindt.
Godt heeft het zoo geschikt, dat hier het quaadt niet lette.
Hy sterker dan natuur, vaak aan het vuur zyn hette,
De pest haar kracht ontneemt, die hier van zelf vergaat,
Wie peilt dit diep geheim in d'afgront van zyn' raadt?
Nadat zy 't uitgehardt dus hadden negen dagen,
Gevoelt de man, helaas! en durft daarvan niet klagen,
Een duizeling in 't hooft; hy maakt zyn huisvrou wys
Dat hy moet buiten 's huis te markt om drank en spys,
Hy sluit de deur in 't slot, en gaande naar beneden,
Gevoelt, dat hy, verzwakt, niet over straat kan treden.
Hy rust zich wat. Hoe ras is 't met een mensch gedaan!
Hy leit zich neêr, waarvan hy nolt is opgestaan.

Fau-

Fauſtyn, niet wetende, waar dat het by mag komen
Dat zy haar ega miſt, nu haar de nacht doet ſchroomen,
En d'eenzaamheit verſchrikt, roept vaſt: Antonio!
Antonio, myn lief! kunt gy uw lieſſte zoo
Verlaten in den noodt? zal zy u niet verwekken
Dat gy uw ooren tot haar klagten uit zult ſtrekken,
Uw handen tot haar hulp? Ei, denk toch aan uw wees,
Want lange maak ik 't niet: dus klaagt ze en roept zich heeſch,
Tot dat ze, ziende nu geen eind van ongenuchten,
Verkroppende haar leedt, geen woorden meer, maar zuchten
Heel flaau ter wereld brengt, en eindlyk afgewaakt,
Verwonnen van de vaak, aan 't ſluimeren geraakt.
De nacht ſcheen deel met haar in 't ongedult te dragen,
En ſchreide met haar' daau, die in de zomerdagen
Nu noit gevallen is; de kruiden, dor en flaau,
Zyn op dien tyd verquikt met friſſer morgendaau.
Zy beter nu gemoedt (licht heeft haar aangeſproken
Gods engel toen ze ſliep) begint wat vuur te ſtoken,
Waarby zy't wichtje warmt, wiens noodt haar 't meeſte ſmart.
Een halve fles met wyn, en broodt, als ſteen zoo hardt,
Was hier al d'eetbre waar, om 't leven by te houwen.
De kraamvrou, dus geſtelt, ſprak met een vast betrouwen:
Myn Heilandt, die weleer met luttel gerſtenbroodt
Hebt duizende geſpyſt, daar meerder overſchoot,
Als eerſt was opgediſcht, verhoor my op myn ſmeeken.
Dit breek ik, hopende dat my niets zal ontbreken.
De hemel hoort haar aan; zyn ooren zyn niet doof
Voor 't yverigſt gebedt van zulk een ſterk geloof.
Klarinde, heel goet arms, niet ver van hier gelegen
Onthielt zich met der wooz, die gaat het hof bewegen,
Op dat het onderzoek', hoe 't met de buurvrou ſtaat,
Daar nu zoo lang geen deur of venſter opengaat.
Hierop zoo komt de ſchout, heel plegtig uitgeſtreken,
Met dienaars van 't gerecht, en met geweld zelfs breken,

Van hooger hand belast, in 't toegesloten huis.
Hoe sidderde van angst de kraamvrou door 't gedruis!
Tapyt noch tafereel geen muren hier bedekken;
Alleen zoo hing by 't bedt om d'aandacht op te wekken,
Geschildert op een print, de Schepper van 't heelal,
Gebakert in een krib, geboren in een' stal.
Dit heet recht armoede en elende, 't is hier even
Een Bethlehem in print, een Bethlehem in 't leven.
Wat stelt men hier te pronk, daar al de huisraad was
Met luttel aardewerk een bank, een stoel, een kas,
Een bedt niet lang genoeg om zich recht uit te strekken,
Een deken, die niet wel de voeten kon bedekken.
Men vond in 't ganische huis (men denke eens hoe 't er stond,
Om dat het van de handt gespyst wierdt tot den mondt),
Alleen een arm vol houts, een bak met doovekolen,
Daar was wat meer geweest, maar onlangs haar ontstolen.
De man lag op den vloer lang uitgestrekt, half naakt,
Hy hadt van weinig stroo een bedt voor zich gemaakt.
De kaars was uitgebrandt, die 's avonds was ontsteken.
Hy in zyn slinke handt hieldt een gebedeteken,
En in zyn rechte een kruis, het zegel van 't verbondt,
Gevjert van d'englen om Godtszoon daaraan gewondt.
Zoo hadt hy zich getroost, en was daarop gesturven.
Heel diep heeft dit verlies Faustyne 't hart doorkurven.
Zy, die naeu d'eerste reis ontworstelt was de smart,
Hier krygt weer op een nieu een tweeden torn in 't hart;
Maar wanhoop kon niet meer in haar den moet verstikken,
Nu haar Klarinde milt van alles toe doet schikken,
Meer als de nootdruft eischt; maar och! de giften zyn
Voor haar vergift geweest, en goet als in een' schyn.
Zy, die verhongert was, en naau haar lust kon blusschen,
Veraast zich aan de spys, en heeft het voetsel tusschen
De tanden, als zy sterft. ——— ——— ——— ———

———— ———— ———— ———— ———— ———— ————

Met

Met een zoo sterft het kint, nogh hangende aan de borst
Met mellek in den mont, daar 't lang naar hadt gedorst (1).

De aanspraak van MERKURIUS aan de Amsterdamsche stedemaagd, bij gelegenheid van het leggen des eersten steens aan het nieuwe stadhuis, in het gedicht *Het Gekroonde Amsterdam*, voegt bij uitstek wel in den mond van den god der welsprekendheid.

Doorluchtig Amsterdam, (dit hebbende uitgesproken,
Zoo zweeg hy stil, maar niet als of 't hem had ontbroken
Aan 't geen hy hadt bedocht; maar op dat elks gehoor
Zou op zyn' open mondt opdoen een open oor)
Zie hier (zoo voer hy voort) den zaalgen tyt genaken,
Die u tot keizerin van heel Euroop zal maken.
Zy is uw onderdaan, die inderdaat gevoelt,
Dat al haar heil alleen is in uw heil bewoelt.
Het is nogh uitgestelt. Hoewel gy lang voor dezen
Dees krooning in myn' zin wel waardig scheent te wezen,
Zoo werdt het opgeschort; gelyk als nu ter tyt
De Zweedsche koningin den scepter toegewydt,
Die tyteleer verdient, hoewel zy door haar standen
Tot nogh niet is gekroont, tot roem der Gotsche landen.
Waartoe nu meer gewacht, nu zelf de haat en nyt
Vrywillig heeft bekent, dat gy de grootste zyt?
Offschoon Venetie, die by u niet kan halen,
Zoo lang voor u gebout, wou op uw jongkheit smalen,
Daar zy is afgeslooft, en gy zyt jong en fris.
Haar heb ik omgezet door dees gelykenis:
Genomen dat er twee op d'Alpen zouden stygen,
Ei, zeg my, wie van hun was waard den prys te krygen?

Hy,

(1) R. ANSLOOS Poezy, blz. 105—122.

Hy, die daar langzaam klom met moeite al hygend op,
Of hy, die met een' zet zich zetten kwam in top?
De zaak leit veel te klaar. Waar zou zy toch op roemen,
Die op 'geen' eenen dag is by uw eer te noemen?
Toen zag zy zich verzet, zy ſtont zich zelf in 't licht.
De verf van haren rok vloog haar naar 't aangezicht,
Want zy, die u hierin den nek zocht toe te wenden,
Hadt toen een purpre keurs geſlingert om haar lenden.
Elk kent u voor haar hooft; maar Londen, nimmer ſtil
Van oproer of verraat, daar ieder anders wil,
En niet weet, hoe hy wil, kon naauwelyks gedogen,
Dat gy, als zy in wenſch, zoo ruim zyt van vermogen.
Maar och! wat kan ze doen? Voors was 'er niemant meer,
Die zich naar zyn verdienſt toerekende deze eer.
Kleen waart gy in 't begin, tot grootheid niet geboren,
Maar door uw' eigen dienſt tot die waardy verkoren.
Dit zag ik te gemoet, wanneer de felle brandt
U trof zoo deerlyk tot in het ingewandt.
De nydt, die toen Vulkaan zag woeden in uw wallen,
Hadt in uw ongeval toen maar te klein gevallen,
Omdat gy in dat deel, als 't oude Rome, tracht
In, als ge uw magt verlieſt, te krygen meerder magt.
De brandt verarmde u niet, gy koſt daar nut uit krygen.
Toen zag ik van omhoog den zegen nederzygen
Op uwe kroon en kruin; en hoe gy, Amſterdam,
Toen vlamde op beter ſtandt, in 't midden van de vlam:
Tot dat gy op het heſt moogt met dees gaven pronken,
Door uwe deugt verdient, en door 't geluk geſchonken.
Uw groote magt ter zee, het magtigſte gewin
Daar gy het lant meê houdt, bleek zelf in uw begin,
Toen gy ten waterſtryt (1) meer ſchepen wiſt te zenden
Dan al het heele lant, om d'overlaſt der Wenden

Te

(1) In 1441.

Te wenden van uw' hals, al wie u tegenstont
Die liep zyn' ondergang van zellef in den mondt.
Ik krimp myn zeggen in. De tyt zou my ontbreken,
Indien ik naar waardy uw daden uit wou spreken.
O Spanje, laat my toe, dat ik in tyt van vreê
(Van vreê, die eeuwig duur't) uw nederlaag ter zee
Maar opraal met een woordt om zoo in top te halen
De macht van Amsterdam, gebouwt op Noordtsche palen.
Het heugt Britanje nogh, indien haar ongeval
Het toelaat, hoe gy laatst met vloten zonder tal
In zoo een' korten tyt waart binnen Duins benepen,
En onlangs nogh bezet met zoo een handt vol schepen.
Gelyk vrou Cybele, door 't dringen van den noodt
Van Jupiter verkreeg, dat zy Eneas vloot,
Der Frygen overschot, om Turnus vier te lesschen,
Veranderde in der haast in gladde stroomgodessen:
Zoo werdt aan u vergunt, dat nimfen van het Y
Verschiepen zich terstond in schepen op een ry
Met scheepsvolk voort gemant. Gy zyt het, die de Goden
Kunt wenden naar uw' wil ten dienst van uw geboden,
Tot dat hun ryke gunst op dezen watertocht
Nog op het lest uw' last naar wil en wensch volbrogt.
Zoo was 't er toen te doen. De vergelegen Moren,
Wanneer zy in hun lant van u maar spreken hooren,
Door 't momplen van de faam, zoo denkenze al gelyk
Niet dat ge zyt een stadt, maar zelf een koningryk;
Daar 't alles komt te koop (wie zou hier door niet hopen
Om 's werelts heerschappy op eenen dagh te koopen?)
Daar 't wankelbaar geluk, dat zich hier heeft geplant,
Nu luistert op uw woordt, en vliegt u van de handt.
Nu staat uw staat zoo schoon: geen stadt, hoe hoog gestegen,
Kan grenzen aan uw macht, hoe dicht by u gelegen.
Gy hebt in uw begrip, en binnen uwen wal
En d'arbeit en natuur, het noodlot en 't geval.

Het

Het noodlot laat wel toe, hetgeen men heeft genoten,
Maar zal, om uwe stadt nogh meerder te vergrooten
In welvaart en in macht, gelyk een sterken muur,
Hier vesten het geval en d'arbeit en natuur.
Zoo sprak vrou Majaas zoon, en liet het hierby steken.
Hy merkte dat de vree iets tot het Y wou spreken.

Hierop voer Hermes voort: Gy, die eer hebt verkregen
Op uwe wapenkroon den keizerlyken zegen,
Voor 't geen ge in tyt van noodt uw' lantvorst hebt gedaan
Ten dienst van 't ryk, gy waart aan Maximiliaan
De senuw van zyn' arm, toen hy het oorlog voerde,
Tot dwang van Rotterdam en 't sterke slot te Woerde.
Toen heeft hy u een kroon voor deze hulp belooft.
Hy zette ze op uw schildt, ik zet ze u op het hooft.
En niemant zy zoo stout, dat hy daar naar koom' steken,
Om dit beklemde recht u uit de hand te breken.
Zoo sprak hy, wel ter taal. Toen ging door 't groot gerucht
De naam van Amsterdam tot boven in de lucht,
En voort de stacy aan. Hierna werdt opgezongen
Haar lofzang dat het klonk op al de hemeltongen.
Toen heeft Fortuin zich zelf in haren dienst besteedt;
Zoo dat ze nu voortaan staat onder Amstels eedt.
Met zulk een heerlykheit, daar niemant op mag hopen,
Is tot haar eeuwige eer dees kroondagh afgeloopen (1).

Niettegenstaande zijn verblijf in *Italië*, en hij zelf getuigde dat zijne

—— ruwe zangheldin het Duitsch verleert te spreken,
Om dat de Tyberstroom zoo verre loopt van 't Y (2),

lag

(1) R. ANSLOOS Poezy, blz. 236—243.
(2) Ibid. blz. 246.

lag de beöefening en de zuiverheid der Nederduitsche taal hem toch aan het hart. Te *Rome* vervaardigde hij zijne meeste Nederduitsche gedichten; te *Rome* schreef hij:

ó Neêrlant! wie is u in spraak gelyk
Zoo kort, zoo net, zoo zin-, zoo woordenryk?
Niet dat ik, van een' ydlen waan bezeten,
Wille onze taal een Paradystaal heeten;
Maar 't dunkt me vreemt, dat gy uw zuivre spraak
Besmet en vindt in eene onzuivre smaak.
Wilt gy uw gout voor zilver gaan opzetten,
En wisselen uw zy voor vuile sletten?
Zoo koomt het als ge uwe eigen taal versmaadt,
Dat gy u zelf noch anderen verstaat (1).

Men ziet uit de aangevoerde voorbeelden dat ANSLO ook in een vreemd gewest de waardigheid zijner moedertaal handhaafde, de ingeslopen bastaardij zorgvuldig vermeed, en zich op krachtige echt-Hollandsche uitdrukkingen toeleide; waarvan sommigen tegenwoordig in onze ooren eenigzins plat klinken, bij voorbeeld in *De Pest te Napels:*

Schoon Godt zyn plagen stort, gelyk een' regen neer,
Zy acht die plagen niet, zy *speelt nu steeds mooi weer* (2).

Doch dergelijke uitdrukkingen treft men insgelijks bij ANTONIDES en POOT aan, en worden alleen in onzen kieschen tijd afgekeurd.

AN-

(1) R. ANSLOOS Poezy blz. 271.

(2) Ibid. blz. 110, en nog eens blz. 228 zelfs met eene woordspeling:
Men *speelde* nooit op stroom, in mooier weer, *mooi weer*.

ANTONIDES (JOANNES) VAN DER GOES (1), dus gebijnaamd naar zijne geboorteſtad *Goes*, in *Zeeland*, alwaar hij den 3 Mei, 1647 het licht aanſchouwde, kwam in zijn vierde jaar met zijne ouders, ANTONI JANSEN en MAGDALENA STENAERTS, te *Amſterdam*, alwaar hij de Latijnſche ſchool bezocht, en, behalven aldaar, nog de bijzondere onderrigting in het Latijn en Grieksch genoot van den geleerden JACOBUS COCCEJUS, conrector der Latijnſche ſchool van *Haarlem*, terwijl de beroemde ABRAHAM DE GRAEF hem in de eerſte beginſelen der wiskunde onderwees. Genoegzaam gevorderd zijnde in de kennis der Latijnſche taal, vervaardigde hij eenige gedichten in dezelve; doch het lezen der dichtſtukken van HOOFT en VONDEL boezemde hem ſmaak en genegenheid in voor de Nederduitſche poëzy. Hij begon met eenige vertalingen uit HORATIUS, OVIDIUS, SILIUS ITALICUS en anderen, en vervaardigde zijn treurſpel *Trazil, of het overrompelt Sina*, het welk VONDEL onder de oogen komende, dien grijzen vorst der Nederlandſche dichteren zoo wel geviel, dat hij, om den jeugdigen dichter aan te moedigen, eene ſpreekwijze daaruit overnam in zijn treurſpel *Zungchin* (2). Veel voordeels trok hij uit de vriendſchap van VONDEL, die hem

(1) P. DE LA RUE, Gelett. Zeel. blz. 231. Leven van Nederl. Mannen en Vrouwen, II Deel, blz. 233. J. KOK, Vaderlandsch Woordenboek, art. ANTONIDES. SAXII *Onomast.* Tom. V. pag. 189. J. DE VRIES, Gesch. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 269.

(2) VONDELS Leven blz. 80.

hem zijn' zoon in de kunst noemde; ook genoot hij de bijzondere genegenheid van BUIZERO, FRANCIUS, SIX, BROEKHUIZEN, BAKE, PLUIMER en andere aanzienlijke beöefenaars en voorstanders der letteren; inzonderheid was de eerstgenoemde oorzaak dat hij gelegenheid kreeg om zich uit de apotheek, waar zijne ouders hem als leerling hadden besteld, naar de hooge school te *Utrecht* te begeven, alwaar hij, zijne studiën volbragt hebbende, in het jaar 1673, na het verdedigen eener verhandeling *over de draaijing des hoofds*, welke VONDEL met een lofdicht vereerde (1), tot doctor in de geneeskunde werd bevorderd.

Reeds in 1667 had hij zijn dichtstuk *Bellone aan bant* voltooid, van het welk VONDEL getuigde dat hij het zoo schoon vond, dat hij zijnen naam er wel wilde onderzetten. Dus krachtdadig aangemoedigd, ondernam en voltooide hij gelukkig het voornaamste en beste zijner overige werken, namelijk het dichtstuk *De Tstroom*, toen hij naauwelijks vierentwintig jaren oud was. Hetzelve werd met geen minder geestdrift ontvangen dan zijn vorig dichtstuk, en verwierf met regt de goedkeuring der kenners. Zijn straks genoemde begunstiger BUIZERO, inmiddels gecommitteerde wegens *Zeeland* ter admiraliteit op de *Maze* geworden zijnde, kreeg daardoor gelegenheid om hem het ambt van eersten klerk ter secretarie aan dat hof te bezorgen, ten

(1) VONDELS Poëzy, II Deel, blz. 253.

ten einde zijn' dichtijver, onder onbekrompen omstandigheden, des te meer aan te sporen.

Behalven dat hij vriendschappelijken omgang hield met de straks genoemde aanzienlijke letterkundigen, was hij ook eenigen tijd lid van het Amsterdamsche kunstgenootschap *Nil volentibus arduum*, alwaar hij deel had aan het overzetten van de treurspelen *Agrippa* en het *Huwelijk van Orondates en Statira*, benevens het blijspel *De gelijke Tweelingen* van PLAUTUS, en het opstellen van het blijspel *Het Spookend Weeuwtje*; doch eenig ongenoegen met den heer PELS (1) was oorzaak dat hij hetzelve verliet.

In 1678 trouwde hij met SUZANNA BORMANS, zuster van den predikant PETRUS BORMANS. Sedert hield hij zich onledig met het ontwerpen van een heldendicht, den apostel PAULUS ten onderwerp hebbende, doch er is niets van gekomen, want in 1684 werd hij van eene bloedbraking aangetast, die hem den 18 September deszelven jaars in het graf stortte. Zijn dood werd door de voornaamste dichters zijne tijdgenooten in deftige lijkzangen betreurd; en reeds in het volgende jaar gaf zijn vader zijne bijeen verzamelde gedichten in het licht, die in 1705 door een' tweeden druk gevolgd werden; in 1714 verscheen een andere druk onder het opzigt van D. VAN HOOGSTRATEN, voor welken des dichters welgelijkend afbeeldsel door P. VAN GUNST, naar de schilderij van L. BAKHUIZEN, is geplaatst.

Meer

(1) WAGENAAR, Amst. fol. III St. bl. 250.

Meermalen zijn de gedichten van ANTONIDES door bevoegde kunstregters in openbaren geſchrifte beöordeeld geworden; ſommigen hebben dezelven hemelhoog verheven, en van derzelver gebreken of gezwegen, of dezelven als ſtoute en krachtige beelden en uitdrukkingen doen voorkomen, en ongewone hoogdravendheid geächt, hetgeen de latere naauwziftende, beſchavende en eentoonig zoetvloeijende dichtöefenaars winderigheid en gezwollenheid hebben gelieven te noemen. Wij ſtemmen toe dat zijne dichtſtukken daarvan zeker niet zijn vrij te pleiten, doch men moet in aanmerking nemen in welk tijdperk hij bloeide, het ſchitterendſte voor Neêrlands krijgsroem ter zee, 's dichters jeugd en oorſpronglijk welig vernuft, tot bedwelming toe bewierookt door de lofdichten der beroemdſte dichters van zijn' tijd, en men zal zich verwonderen, over de zedigheid, waarmede hij zich bij G. BRANDT verontſchuldigde, die hem het uitgeven zijner gedichten aanraadde; heeft, zegt hij,

Heeft Scaliger niet Flakkus lier,
Zoo goddelijk van klank en zwier,
Beſchuldigt van vervalſchte ſnaren?
En wort niet Nazoos eedle geeſt
Gebrantmerkt, als of ze onervaren,
Te los en welig was geweeſt?
Wie zoekt zich dan in 't licht te geven,
Word dit die helden aangewreven?

Dies duik ik veiligst onder 't loof,
In bruine ſchaduw neergedoken,

Daer 't ſchemerlicht my lieflijk ſtoof,
En mijne dichtluſt, onbeſproken,
My zelfs verſtrekke een ſtil vermaek,
Als dat de middagzon my blaek'
Een rooſte, als die, in 't licht geſtegen,
Mijn oog zie ſcheemren door dien gloet,
En ik met Faëton verlegen,
Te ſpa beklaeg mijn' trotſen moet.
Hy heeft geen hoogen val te vreezen,
Die by zich zelf vernoegt kan wezen (1).

Wij aarzelen niet om ANTONIDES onder de eerste dichters te plaatſen, waarop ons vaderland roem draagt, en hij ſtaat bij ons, met al zijne gebreken, op oneindig hooger' prijs dan vele nette, zoetvloeijende, en alle taalregelen zorgvuldig in acht nemende verzenmakers uit de laatſte helft der vorige eeuw, bij wie de kracht van uitdrukking, de ſtoute oorſpronglijke beelden, de juiste en welaangebragte gelijkenisſen en ſtevigheid van verſificatie, die wij bij ANTONIDES roemen en bewonderen, ver te zoeken zijn, en die dit alles op een' beſlisſenden kunstregterlijken toon, zoo wel in openbaren druk als in genootſchappelijke voorlezingen, ſtout weg voor valsch vernuft, kwaden ſmaak, *bombast* en wildzang verklaren. Ver van ons deze onregtvaardigheid! Wij maken het ons ten pligt aan te toonen, dat, zoo het alles geen goud is wat hier blinkt, het echte goud daarom niet verworpen moet worden, dewijl

(1) J. ANTONIDES Gedichten, II Deel, bliz. 208.

dewijl het minder of ook wel in het geheel niet blinkt; en dit oordeelen wij best te kunnen doen, wanneer wij flechts die dichtftukken doorloopen, die hij bij zijn leven heeft uitgegeven. Met uitzondering van zijn' eersteling, het treurfpel *Trazil*, achten wij juist zijne *Bellone aan bant*, *De Teems in brant*, den *Oorfpronk van 's Lants ongevallen*, en vooral zijn' *Tftroom*, die allen bij zijn leven in het licht kwamen, als zijne beste voortbrengfelen, die hem zulk eene algemeene toejuiching verwierven als HOOGSTRATEN getuigt (1), en waaruit wij met dit oogmerk eenige proeven zullen mededeelen.

Wij beginnen dan met zijn' *Tftroom*, het uitgebreidfte en ongetwijfeld het beste zijner dichtftukken. Hetzelve is niet alleen door den Heer DE VRIES (2) *zeer geprezen, en opzettelijk door* J. MACQUET fcherpzinnig beöordeeld (3), maar ook zelfs door een' Engelschman op zijne waarde gefchat (4), die het een zeer edel dichtftuk noemt.

Wij zullen ons niet angstvallig verpijnen, om te onderzoeken of dit dichtftuk onder de heldendichten

(1) D. VAN HOOGSTRATEN, Leven van ANTONIDES, voor diens gedichten geplaatst.

(2) Gefch. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 273.

(3) Proeven van Dichtkundige Letteroef. II Deel, blz. 149.

(4) VAN DER GOES was a poet of a rich and fublime genius. His poem on the Y, a fmall river, that floods into Amfterdam, and fills the channels of that great city, is a very noble piece. *The Prefent State of Holland*, pag. 255.

ten behoore of niet; hieraan is luttel gelegen. Genoeg is het dat hetzelve, ondanks de gebreken, die het met TASSO's *Jeruzalem verlost*, MILTONS *Verloren Paradijs* en CAMOENS *Lusiade* gemeen heeft, ook wegens deszelfs menigvuldige schoonheden, door ware kenners in gelijken rang met dezen geplaatst, en voor de vergetelheid bewaard wordt. Het is ook geenszins ons oogmerk om het plan en de uitvoering van dit dichtstuk te ontleden, of deszelfs bijzondere deelen aan eene strenge critiek te onderwerpen, schoon wij bij het op den voorgrond stellen der schoonheden nogtans de gebreken geenszins onopgemerkt zullen voorbijgaan.

„Het eerste boek, in zijnen aanleg eene eenvoudige beschrijving van den IJkant te Amsterdam, „die bij zoo vele andere dichters eene dorre en „koude beschrijving zoude opgeleverd hebben, is „hier eene verrukkelijke en stoute schildering van „de levendigste en geestigste werkingen (4)." De beschrijving, ook zelfs van de gewoonste voorwerpen, die de dichter op zijne veronderstelde wandeling ontmoet, is stout en krachtig; bij voorbeeld deze

BESCHRIJVING VAN DEN HOUTTUIN.

Nu staet een lange streek, in 't midden ingeboogen,
Gelijk de halve maen zich op doet voor onze oogen,
Ten Oosten op te slaen, de lange Houttuin in;
Die hout in gout verkeert, een kostelijk gewin!

d'Olimp

(1) J. DE VRIES, Gesch. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 273.

d'Olimp mach met zijn kruin voortaen 't geſtarmte tergen:
Wy ſteigren naer de lucht met vuure en greene bergen,
Als of men 't Noortſche wout, berooſt van telg en blad.
Tot eene houtmijt hier by een geſtapelt had.
Maer leer niet al te trots op uwe grootheit pronken,
Een gloet kan al 't gevaerte in eene zee van vonken
Afweien, dat het ſtuive in d'oogen van de zon (1).

Of die van

DE NIEUWE VISCHMARKT.

Nu volgt de Viſchmarkt, die zich ſpiegelt in het Y,
En ſchaft ons overvloet van waterlekkerny.
De blanke Baerzen, in 't gezicht der Stad gevangen,
De bruine en ſwaere Bot, des vremdelings verlangen,
Met Geltekarpers, en den Braeſſem, geel van kuit,
De koſtelijke Griet, de fiere waterbruit,
Om wie Domitiaen, in wulpſcheit uitgelaeten,
De breede vierſchaer ſpande, en daegde uit alle Staeten
Den Raed by een, om van dat dertele banket
Te vonnisſen, zoo breet, als was 't voor rijk en wet;
De Snoek, een Vyverwolf, de Zeelten, Barm, en Vooren,
Van menig, als het puik der Viſſchen, uitgekooren.
Hier zwemt van allen kant een ſtroom van viſſen aen,
Die in het groeizaem veen van 't Y te weide gaen,
Die d'Yſſel ſtiert, en die de Waterlandſche vlieten
Uit ruime Kaeren hier op onze banken gieten:
Maer treên wy herwaerts aen, daer deelt de milde zee,
In hun ſaizoen een ſchat van viſchgerechten mee;

De

(1) De Yſtroom, I Boek, blz. 3.

De Heilbot, blank van visch, de Rochen, Plaet en Tongen,
En vette Zalm, die, in het bruischend nat besprongen,
Daer zich de stroomkruik van de Maes in zee ontlaet,
Noch bloedende op de snee, hier duizenden verzaet.
Maer wie onthout zich in de May van watertanden?
Wanneer de Schelvisch, in het oog der Wijkerstranden,
En al de Duinstreek langs van Zantvoort, tot de kust
Van Egmont, of in 't diep verrast, hier naer uw lust
Wort springende aengevoert, en, krimpende onder 't snyden,
U nodigt vroeg een eind te maken van zyn lyden.
Maer als de Winter met zyn' zeissen loof en kruit
Heeft afgemaeit, en steekt het hooft al brullende uit
Zijn sneeuspelonken op, en tergt de Noordsche Beeren,
Tot zy Apollo zelf verbaest te rug zien keeren,
Op 't dreigen van hun klaeu, en 't zonnepaert gevlugt
Uit verder kim alleen begroeten onze lucht,
Dan zal de Kabeljau, een watervorst gebooren,
Met lieflijk voedzel weêr uw oog en mont bekooren,
En leeren, als hy wort in mooten afgedeelt,
En d'afgesnede moot in putten krimpt en speelt,
Dat elke holte u tot een' beker moet verstrekken,
Om onder zoo veel wijn zijn lichaem te bedekken,
Als hem weleer een plas van zeenat heeft bevloeit (1).

De dichter aan de woning van den admiraal DE RUITER komende, roept met geestvervoering:

Bedrieg ik my? of klimt het water aan die streek
Ten boorden hooger op, en bruist terwyl ik spreek
Met open keel vooruit, en lekt de hooge randen
Met zijne zachte tong? Zoo juichten alle stranden,

De

(1) De Ystroom, I Boek, blz. 4.

De grijze Tiberijn ſtak 't hooft ten liezen uit
Met vreugde, toen Auguſt, rijk van Egiptſchen buit,
Zyn' vloet quam opgezeilt met zegenrijke vlooten;
De Krokodil des Nijls, in ketenen geſloten,
En dolle Anubis, heeſch van blaffen en gehuil,
Naefleepte op 't Kapitool by zyn' beſchuimden muil,
En touwt den ruigen rug des Nijlſtrooms met zyn zweepen,
Tot hy zijn' mont bedekt, van ſchaamte aan 't hert beknepen,
Om eeuwig in het zant te ſchuilen met zijn hooft.
De naam van Ruiter, die Auguſtus zeeroem dooft,
En ſcheller zal op zee als Tritons hooren brommen,
Slaet met eerbiedigheid de watergodendommen;
Die buigen driemael 't hooft, en dryven 't zeenat aan,
En wenſchen, dat hem noit de zeekrans moet ontſtaen (1).

Welke

(1) De Yſtroom, I Boek, blz. 14. Allergelukkigst heeft men deze ſchoone plaats in Franſche verzen overgebragt. Wij kunnen niet nalaten deze vertaling hier mede te deelen:

Me tromperais-je? au nom de ce fameux héros
Le fleuve, en bouillonnant, enfle ses vastes eaux;
Au pied de son palais je le vois qui s'avance,
Il en baise les bords plein de reconnaissance.
Tel le Tibre autrefois, par sa joye entrainé,
Sortit des eaux, le front de joncs environné,
Quand chargé de lauriers le magnanime Octave
Par le chemin sacré menait l'Egypte esclave,
Et charmant les regards de son peuple surpris,
Aux pieds de Jupiter attachait Anubis.
Ruiter, ton nom plus grand que le grand nom d'Auguste,
Arrache aux dieux des eaux le respect le plus juste;
Pour ta sage valeur plein de zèle et d'amour
Je les vois s'incliner trois fois vers ton séjour.

Proeven van Dichtk. Letteroef. II Deel, blz. 261.

Welke heerlijke beelden, welk een' rijkdom van gedachten, welk eene edelheid van uitdrukking, welk eene ſtoutheid van verbeelding moeten wij bewonderen in zijn dichterlijk tafereel van

HET BOUWEN DER SCHEPEN.

Men leert de wijsheit van Natuur hier over 't hooſt.
Het aerdrijk word van boſch en wildernis berooſt,
De boom ontwortelt en ontheiſtert van zijn looten,
Om die in 't water, en onvruchtbaer ſtrant te pooten.
Wy leeren de Meermin hier zonder voeten gaen,
En glijen op den rug door wilden Oceaen.
Het Zeepaert binden wy den breidel aen van achter:
De wint verſtrekt de zweep, die 't ſneller jaegt of zachter.
Wie twijffelt dat Dedael, het Kreetſche ſtraat ontvlucht,
Op waſſe pennen wont een heirbaen door de lucht?
De Kreten, zeker, zijn 't niet al gewent te liegen,
Nu Noordſche boomen zelf door 't water henevliegen.
Hier ſtaet een nieuwe kiel aen 't groeien, en bykans
Tot aen des hemels tin gebouwt met trans op trans,
Daer houte ribben, uit den kiel geteelt, van buiten,
En binnen wel verzorgt, een' hollen buik beſluiten.
Zoo vindt d'ontleder, die, op 't ſnyſpoor van Vezael
En Veſling, leeft in doò geraemten, altemael
De ribben rechts en ſlinks, gewulft als halve ronden,
Aen eene ruggraet en haer wervels vaſt gebonden
En ingelijft, met ſpier en peezen hecht verknocht,
En eerſt na twintig jaer te recht in ſtant gebrocht.
De Boukunſt klimt almeê by trappen op in 't bouwen.
Zy kerft, en klutſt, en kromt, woelt met bepekte touwen,

Spliſt

Splist ankerkabels, hecht met yzre bouten vast,
En ziet verbaest hoe traeg het bougevaerte wast,
Dat in een' oogenblik het krijgsgevaer zou breeken,
Quam weêr de dolle Mars de bloetklaroen te steeken,
Te hitsen strant op strant, en vloot op vlooten aen (1).

Met weerzin moeten wij verscheiden prachtige beschrijvingen overslaan, als van het West-Indiesch Huis, het Zee-Magazijn, de Scheepstimmerwerf, en andere voorwerpen, om dat ons bestek de mededeeling hier niet toelaat. Eene bij uitstek fraaije en gelukkig aangebragte episode vinde evenwel hier eene plaats; het is de

VERSCHIJNING VAN DEN GEEST VAN ATABALIBA.

Men zegt dat Schippers hier by naeren nacht den geest
Van Atabaliba, angstvallig en bevreest,
Op 't onbewoonde strant rinkinken zien en spooken
Met een bebloede toorts: de zwarte haeren rooken
Van 't bloedig zweet, dat van de doodsche wangen stroomt.
Hybromt, maer smoort zijn vloek in 't harte, als nog beschroomt
Na zijn rampzalig eind, voor trouwloosheit en laegen.
Men hoorde hem in 't eind vervoert van gramschap klaegen,
Met zulk een hol gedruisch, dat al den oever vult,
Gelyk een boschleeuwin in wilderniffen brult,
Wanneerze dol van wraek den roover na wil jaegen,
Die haer verraederlijk de jongen heeft ontdraegen
En 't weerloos nest geschaekt. ô, Sprak hy, die met my
De slagen hebt gevoelt der Spaensche tieranny!

't Ver-

(1) De Yfstroom, II Boek, blz. 23.

't Verveel u niet mijn ramp en ongeval te hooren.
Zoo drae de nieuwe vloot quam door onze engten booren
En lande in Panama, (och was zy noit geland!
Of had ikze in het eerst gezet in lichten brant)
Liep strax een hofgeracht: op drijvende paleizen,
Quam een gebaert geslacht uit d'andre werrelt reizen,
Niet zwart, maar 't aengezicht zoo wit als krijt geverft.
Een koude schrik rijt door mijn leden, 't hooft besterft.
Een deerlijk voorspook! 'k voel mijn' zetel driemael kraeken.
Een bange en diepe zucht rolt driemael door de daken
Van 't hof, en hadme toen mijn nootlot niet verraên,
't Paleis van Magokappe en Kusko zou noch staen (1).
'k Had hen op strand geslaght, vermant de zwakke vlooten,
En 't goddelooze bloet al juichende vergooten.
Noch treênze toe, en zien met arendsoogen om
Naer gout, hun hoogste goet en eenig heiligdom.
Zy slokken 't vraetig in als hongerige raeven,
En hangen op het aes. Men zietze alom aan 't draeven
En grijpen. 't Eene schip volgt nu op 't ander voort.
Toen kreet het gansche rijk geduurig brant en moort.
Wie zouze tegenstaen? zy blixemen en donderen,
Als of ons d'afgront zelf bestormen quam van onderen:
En aerde en hemel, van hun dwinglandy vermant,
Mee had gezworen in hun trouloos vloekverbant.
Wat dolheit voerde u aen, zegt, bloedige tierannen,
Zoo verre uit onze lucht en werrelt weggebannen,

Te

(1) Fraaije naarvolging van VIRGILIUS:

Et si fata deûm, si mens non læva fuisset,
Impulerat ferro Argolicas foedare latebras:
Trojaque adhuc staret, Priamique arx alta maneres.

Æneid. II. 52.

Te vallen in ons erf, en 't rijk, daerge u geen' voet
Moogt eigenen met recht, te mesten met ons bloet?
Daer 't Esmeraltebosch de vrouwen 't haer zag wringen
Tot stroppen, of het hart te barste op rotsen springen.
Terwyl Tunië noch het albespieglend oog
Der zonnegodheit smeekt, dat zy haar wangen droog.
't Gaet wel: de wraek is gaande, en wankt haer taeie roede.
Ik zie'er duizenden, noch dronken van den bloede,
Een bloetvlak meeten, en den afgeweiden grond,
In 't vallen, bijten met een half bestorven mond:
Den broeder van zijn bloet in 't harnas aengevochten,
De lijken tot een prooi van honden en gedrochten,
En met uw eigen zwaert, ô wreede, die verwoet
Uw felle klaeuwen verwde in mijn doorluchtig bloet,
Mijn droeve schim gepaeit, die eindelijk rust van waeren.
De schippers zien allengs zijn hevigheit bedaeren,
En 't ongeruste spook schijnt vrolijker van tret,
Nu 't hoort, hoe *moedig Spanje in Neêrlant* is verplet,
En eindelijk, vervolgt, verjaegt op alle stranden,
De vlag der hoogmoet strijkt, en groet de vrije landen.
Daer al de mijnen van het kostlijk Potozy,
De zilverkuilen van Ciarke, in zulk een ry
Van jaeren nooit geschaekt, de schatten van Afryke,
En al het gout van 't uitgeplondert Ameryke,
Niet stopten aen die bron en springvloet van verderf,
Dat drie Filippen heeft gestooten uit hun erf (1).

Deze

(1) De Ystroom, II Boek, blz. 40. Ook dit gedeelte is door dezelfde hand als het vorige volgendermate in het Fransch overgezet:

Compagnons autrefois de mes affreux malheurs,
Vous, qui de l'Espagnol sentites les fureurs,
Prêtez, prêtez l'oreille, et de ma destinée
Ecoutez attentifs l'histoire infortunée.

Aus-

Deze verzen zijn inderdaad zeer krachtig; en „men zou het gehele stuk," zegt de Heer VAN KAMPEN (1), „volstrekt als eene navolging van „OSSIAN aanmerken, wist men niet dat deze toen „nog geheel onbekend was."

Dat bij zoo veel ware verhevenheid en mannelijke hoogdravendheid, als wij tot hiertoe hebben aangetroffen, de beschuldiging van gezwollenheid en

Aussi-tôt que je vis des gens barbus et blancs
Approcher de nos bords sur des palais flottans,
Mon cœur fut pénétré d'une frayeur mortelle;
Je frissonne, je sens que mon trône chancelle,
Augure trop certain de ma funeste mort.
Que n'étais-je en ce temps attentif à mon sort!
Cuseo sosait encor; j'aurais de cette harpie
Monstre horrible en naissant percé le flanc impie.
Ils entrent dans nos murs, et les yeux enflammés,
Partout ils cherchent l'or dont ils sont affamés.
Tel un vautour, brûlant d'une maligne joye
Aninie sa fureur, suspendu sur sa proye.
Ces tyrans sont suivis par de tyrans nouveaux;
Leurs vaisseaux sur leurs pas traînent d'autres vaisseaux
Qui leur résisteruit? La foudre et le tonnerre
Se liguent avec eux pour les suivre à la guerre.
Soumis à leur pouvoir, l'enfer, la mer, les cieux
Dans leurs affreux desseins conspirajent avec eux.
Tout mon peuple est en proye aux fureurs du carnage.
Parlez, bourreaux, parlez; par quelle infame rage
Osiez-vous envahir ce terroir, engraissé
Du sang de mes sujets, à chaque pas versé?
Je respire; du ciel la vengeance s'apprête,
Je vois leur propre foudre éclater sur leur tête.
Ils répandent leur sang, de mon sang enivrés,
Par les mains l'un de l'autre ils tombent déchirés.
Eux-mêmes, pour mon ombre agréables victimes,
Par des crimes nouveaux ils punissent leurs crimes.

Proeven van Dichtk. Letteroef. II Deel, blz. 268.

(1) Verh. van TEYLERS tweede genootschap, XV St. blz. 390.

en winderigheid toch niet geheel ongegrond is, moeten wij en zal elk met ons erkennen, na de lezing der volgende vrij winderige, ja zelfs onstuimige beschrijving van een' orkaan bij de *Kaap de Goede Hoop*,

Die, als een breede tong, weêrzijts in zee gelegen,
Om aemtocht hijgt, en roept Neptuin om storm en regen;
Die meenigmael, vermoeit van 't bidden en gekrijt,
Met bei zijn handen 't nat der zee ten hemel smijt;
Dat voert een wint, matroos uit d'oogen, op zijn veders:
't Stort door zijn zwaerte in 't eind gelijk een donder neder.
Knarst rotsen en gebergte in flarden, torst de kiel
Aen 't blint gestarnte, en druktze ofze in den afgront viel.
Der wolken spongie schijnt met een' greep uitgewrongen.
Op d'eene stortvlaeg komt voort d'andere aengedrongen.
De zwarte nacht voert storm op storm aen op haer vlerk.
Nu scheurt de stroom den gront, nu rijst hy als een kerk.
't Vervaerlijk onweêr loeit met weêrlicht, blixem, donder
En donderkloot, en roert, al buldrend, 't opperste onder.
Een donkre Orkaen rammeit, en snort met slag op slag,
Als of weêr d'aerdkloot in een ruwen baiert lag.
Eool rukt brullende de stormrioolen oopen.
Al d'onweêrwinden, van vier oorden toegeloopen,
Beproeven kruin op kruin al zwoegende en verhit,
Daer d'elementen, zelfs geschokt, naeu hun gelit
Bewaeren. Febus, 't hooft verschuilende in zwart laken
En lamfer, hoort zijn as en kopren dissel kraeken
Van 't stormgewelt. De kap des hemels dreunt en beeft.
Het pekel zied en schuimt; de dolle zeestorm heeft
Het grondzant omgeroert, het grondloos hof doen beeven
Van Thetys, klippen van haer wortels afgedreven,

De

De hulken, in dien noot verstroit van ree tot ree,
Een hondert mijl te rug gerukt in wilde zee (1).

Dan 's dichters jeugd, zijn weelderig vernuft, en de smaak van zijn' tijd, waarin zelfs dichters van naam met valsch vernuft schitterden, en het gezwollen en brommende voor hoogdravend en krachtig hielden, dit alles pleit zeer tot zijne verschoning: waarom wij hier er ook niet verder op zullen hechten, maar liever de scherpe berisping afschrijven, die onze voorvaders, blijkt hier, reeds zoo wel verdienden als wij. Na de koopmanschappen opgeteld te hebben, die *Frankrijk* ons zendt, vaart hij in dezer voegen uit tegen der Nederlanderen dwaasheid in het het naarvolgen der Fransche modes:

Met zoo veel nut voorziet ons Vrankrijk; maer met een
Van zijn lichtvaerdigheit en wispeltuurigheên,
Die, onze eenvoudigheit verbasterende, zeden
En draghten indringt, by onze ouders niet geleden:
By wien een man in 't veld by 't klinken der trompet
Wiert uitgekooren, geen hofjonker in 't salet.
Men kende geen pluimaedje, als op den kam der helmen,
Geen deegens, als tot straf van moordenaers en schelmen.
Nu strekt het bel tot pracht, die 't jonkerdom verfraeit,
Zoo dra 't de weêrhaen maer in 't hof van Vrankrijk kraeit (2).

Die

(1) De Ystroom, II Boek, blz. 42.

(2) In onzen tijd *kraeijen* de *weerhanen* niet, maar wijzen slechts stilzwijgend de windstreek aan.

Die leert (1) ons nu het hooft en beide d'oogen duiken
In 't masker en de pracht van krullende parruiken,
Ons haer te scheeren, om sieraet met gelt betaelt,
En licht een' dooden romp van 't schandig rad onthaelt.
Zoo drae de morgenzon haer rossen heeft geslagen
In 't gloeiende gareel, en van den gouden wagen
De werrelt toelacht met een vrolijk aengezicht,
Gewennen we ons, verwijfde, als was 't onze eer en plicht,
Te vraegen, welk een wet ons Vrankrijk heeft gegeven,
Wat kleedinge ons belast. Waer toe vervalt ons leven!
Zorgvuldige Natuur, gy had ons door uw hand
Geen reedelijk begrijp genoeg in 't hert geplant
Om 't lijf te hoeden voor de lucht en haere stormen,
't En waer men 't laeken sneede in allerhande vormen,
En elk een Proteus scheen in draghten nae 't geval,
Of eene kameleoen in kleuren zonder tal (2).

Men

(1) Die zelfde kraaijende weêrhaan namelijk; nu, deze rariteit had wel verdiend in het nationaal museum geplaatst te worden!

(2) De Yftroom, II Boek, blz. 66. Deze inderdaad fraaije en krachtige verzen luiden, in het Fransch overgebragt, aldus:

Avec ces biens réels, sources de nos délices,
La France dans nos ports décharge aussi ses vices,
Et, fouillant de nos mœurs l'aimable pureté,
Introduit des faux airs la puérilité,
Ce culte extravagant des modes fanatiques,
Idoles sans autels chez nos ayeux rustiques.
Un combattant poudreux obtenait leurs faveurs,
Non un fade Adonis, qui triomphe des cœurs.
Les plumes seulement sur leur casque flottantes
Frappaient des ennemis les troupes chancellantes.
Ils ne portaient le fer que pour venger les loix,
Ou bien pour secouer le joug trop dur des rois.

Men weet dat er voor de ontdekking van *Amerika* slechts eene soort van sandelhout bekend was, namelijk het witte of bleekgeele; naderhand heeft men in de *Oost-Indiën* en in *Zuid-Amerika* ook het roode ontdekt, en deze bijzonderheid heeft den dichter aanleiding gegeven tot eene bij uitstek geestige en geheel nieuwe vinding; hij levert hier eene uitmuntende

POËTISCH-NATUURLIJKE HISTORIE VAN HET SANDELHOUT.

D'aeloutheid zag door al d'Oostindiaensche rijken
De Sandels van geslacht en verf elkaêr gelijken,
En een citroene kleur verdeelt in al hun hout.
Maer zedert gierigheit zich heeft op zee betrout,
En 't stoute Portugael, ter werrelt uitgetrokken,
Heel Indiën vermat in zijne keel te slokken,

En

A présent, dès qu'en France un caprice en décide,
Ces ornémens en paix parent le plus timide.
Pourquoi, lâches mortels, aux ordres de Paris
Assujettisons-nous nos airs et nos habits?
Jusqu'à quand, de la mode esclaves volontaires,
Aux vices étrangers serons-nous tributaires?
Sous des cheveux trompeurs, avec art hérissés,
La nature en gémit, nos fronts sont affaissés.
Selon que de la cour la girouette ordonne,
L'efféminé Batave et parle et se façonne;
Qu'importe qu'on néglige, ennemi du bon sens,
De garantir son corps des injures du temps.
Pourvu que des ciseaux l'étoffe maltraitée
Change l'homme à la mode en bizarre Protée,
Et que de cent couleurs l'inconstante union
D'un être qui conçoit fasse un caméléon.

Proeven van Dichtk. Letteroef. II Deel, blz. 263.

En dreef zijn bengsten in een zee van bloed te wed,
Dat zelf Auroor, wanneer zy 's morgens uit het bed
Van Thyton, haer' gemael, verrees aen d'Oosterkimmen,
Haer vierige oogen zach met roode straelen glimmen
Door eene wolk van bloet, gedroopen in der nacht
Door 't dak van 't slaepsalet, terwijlze 't minst verwacht.
Sints heeft ook dit geboomte, afgrijselijk verslaegen,
Van haere onmenschlijkheit de teikenen gedraegen.
Een deel bestorf van schrik, en zweemde nae de doot.
Een deel klom 't bloed om hoog van gramschap, of wierd root
Van schaemte, en heeft, uit een erbarmelijk mêdoogen,
De bloedrivieren door zijn wortels ingezoogen,
Dat nu d'Europer noch met ruime handen plengt,
Tot mortel raspt, en in zijn roode verwen mengt (1).

Regt levendig, krachtig en waar is de volgende

BESCHRIJVING VAN DEN WALVISCHVANGST.

De Groenlandsvaerder tart, op saemgekleefde boomen,
In baere zee 't gewelt van stormen en van stroomen,
Ysbergen, rotsen en gedrochten, een gevaert
Dat vlooten 't lichaem kneust en morzelt met zijn' staert,
Noch kan hy 't altemael verduuren, en gebrooken
Door ys en sneeu, in 't oog der hongerige spooken,
De watermonsters in hun eigen rijk en strand
Met spooren noopen, en hun leiden naer zijn hand.
De walvisch woelt vergeefs met bulderen en wenden,
Als hem de zeeharpoen gestraelt is in de lenden:
Hy blaest vergeefs door twee fonteinen nae de lucht,
En verft het pekel met scharlaeken waer hy vlucht.

Zoo

(1) De Ystroom, II Boek, blz. 49.

Zoo wijkt een hart, te spae bekommert voor zijn leven,
Den doodelijken pijl hem door den rug gedreven.
Geen schuilplaets noch spelonk verlost hem van dat wee.
Hy schrijft zijn vlucht met bloet, en draegt zijn vijant meê (1).
Dat monster, 't geen een klip kon schijnen voor de vlooten,
Valt eindelijk meê in 't net, en wort gekapt aen mooten,
Van zijn baleinen voort ontleed, en al zijn traen
En smout in tonnen en karteelen afgelaen (2).

Wij zullen van dit tweede boek afstappen met de beschouwing van een stout en fiksch naar VIRGILIUS (3) gepenseeld tafereel der

UITBARSTING VAN DEN BERG HEKLA.

De felle Hekla, van een teering aengerant,
Spuwt haer verzengde long en brandend ingewand

By

(1) Deze gelijkenis is uit VIRGILIUS ontleend, en hier zelfs fraaijer uitgedrukt dan bij dezen; men oordeele:

—— —— Qualis conjectâ cerva sagittâ,
Quam procul incautam nemora inter Cretia fixit
Pastor agens telis, liquitque volatile ferrum
Nescius; illa fuga silvas saltusque peragrat
Dictaeos: haeret lateri letalis arundo.

Æneid IV. 69.

(2) De Ystroom, II Boek, blz. 58.

(3) *—— Sed horrificis juxta tonat Aetna ruinis,*
Interdumque atram prorumpit ad aethera nubem,
Turbine fumantem piceo, et candente favilla;
Attollitque globos flammarum, et sidera lambit:
Interdum scopulos avulsaque viscera montis
Erigit eructans, liquefactaque saxa sub auras
Cum gemitu glomerat, fundoque exaestuat imo.

Æneid. III. 570.

By groote brokken uit, die bulderen en draeven,
Als of de Hemel ſtorte uit zijn gewricht en naven.
De vlam der binnekoorts, die haer allengs vrijbuit,
Barſt menigmaal ten keele en monde al loeiende uit.
Heel Yslant beeft, wanneer dat groot gevaerte aen 't kraeken,
Een blaeuwe zee van vier en zwavel ſchijnt te braeken,
En wentelt uit zijn keel en ſchoorſteen met een zucht
Verbrande ſteenen, aerde en aſſchen naer de lucht,
En roltze al gloeiend, met den blaesbalg van zijn aeſſem,
Door d'oopen lucht, bezwalkt van zwarten rook en waeſſem;
Waer in zy flikkeren als ſtarren met hunn' gloed,
Tot datze al ſiſſende neêrplompen in den vloed (1).

Het meest dichterlijk, en met ſchoonheden van den eersten rang rijk geſtoffeerd, is het derde boek, hetwelk eene uitvoerige en uitmuntend fraai uitgewerkte *epiſode* behelst, namelijk de gouden bruiloft van THETIS en PELEUS, op welke de voornaamſte ſtroomgoden, en gevolglijk ook de Ygod, genoodigd waren. De vinding is inderdaad vernuftig en gelukkig. Ook de wijze, waarop de dichter, zonder de waarſchijnlijkheid te beledigen, getuige van deze feestvieering wordt, heeft niets terugſtotends; want toen de dichter

—— —— —— op zijne onbedachte beê,
Wiert over hals en hooft gedompelt in de zee,

werd hij, even als PHAËTON (2),

—— met

(1) De Yſtroom, II Boek, blz 58.

(2) Metamorph. II. 122.

—— met een lieflijk ſap het voorhooft overſtreeken,
Om onder 't water zelf te konnen zien en ſpreeken,

en

—— daelde zachtlijk door de grondelooze kolk,
Van Tritons onderſteunt en zeegroen watervolk.

In het einde kwam hem

—— —— een ſtroomherout van onder groeten.
Hy droeg zijn konings merk en groene ſtroomlivrei (1);

namelijk dat van den god des Yſtrooms. Vervolgens zag hij

—— —— in 't verſchiet nae hem een' langen rei
Van Yprinceſſen, elk gevolgt van kamenieren,
Die yverig Mevrou opheemlen en verſieren (2).

Deze Mevrouw was

De Zuiderzeeprinces met zijne trou vereert (3).

De ſtroomheraut doet vervolgens eene optelling der namen, afkomst en minnarijen van deze Ynymphen, op het voorbeeld van HOMERUS en VIRGILIUS, die eene optelling doen van de namen der Grieksche helden, en OVIDIUS van de namen der honden van ACTEON en der nymphen van DIANA. De namen

(1) De Yſtroom, III Boek, blz. 69.

(2) Ibid, blz. 70.

(3) Ibid, blz. 76.

men van dit Ygodinnentimmer zijn nogtans geene ijdele klanken, maar hebben eene vernuftige beteekenis (1). Hierop geeft de dichter de volgende

BESCHRIJVING VAN HET HOF DES YSTROOMGODS.

Het Hof des Yſtrooms ſchijnt uit louter rots geklonken,
Zoo hecht is 't buitenaen van marmer en albaſt,
(Geviſcht uit ſchepen, door een' ſtorm op zee verraſt,
En tot een hofgebou en voorraet weggeſloten.)
Met moſch aen een gekleeft, in 't water opgeſchoten.
De paerlemoederſchelp en 't eedele geſteent
Schijnt hier geregent, en de konſt met pracht vereent.
En twijffelt iemant noch uit onkunde aen ons ſpreeken?
Hoe, zou't een ſtroom aen ſchat en heerlijkheit ontbreeken,
Die al den rijkdom van de werrelt noch vertiert!
Beneem den Moor dan 't gout, den Ruſſen 't wilt gediert.
De hooge hofpoort wort geöpendt midlerwijlen,
En knarſt met yzren monde op zijn metale ſtijlen,
Gezien al 't zeehof te verdouren, ongeſchokt,
Indien een zwarte bui van oorlog, die vaſt wrokt,
Zijn' waſdom had, om met een ſpringvloed aen te breeken,
En eene vlam van nijt in 't Godendom t'ontſteken,
Terwijl de voogd van 't Y noch hand noch vinger roert,
Maar uit zijn' wapenburg hun aertsgewelt beloert.
Men mompelde, en het is van hooger hand gekoomen,
Hoe d'Ygod vreeſlijk wiert benijt van vele ſtroomen,
Wien 't hert verſtikte van venijn en groene gal,
Vergeefs voorſpellende in hun droomen zijnen val.

De

(1) Opheldering van het Ygodinnentimmer van J. ANTONIDES VAN DER GOES, door M. NIEUWENHUIZEN. Werken van het Amſt. Dicht- en Letteroef. Genootſch. II Deel, blz. 381.

De bou van 't hof is zelfs niet zonder ſchamper wrokken,
(Dus luit de Waterſaem) zoo heerelijk voltrokken.
Mits d'ingang zich vertoont, en d'eerſte galery
In 't opgaen van de poort, praelt aen de rechterzy
De koninklijke troon, op trappen hoog geheven,
Getooit met beelden, door een net penſoen gedreven,
En overrijk verſiert met goud en waterſchat:
Geheimeniſſen van geen ſterflijk brein bevat,
En met een' zwarten nacht en ſchaduwen bewonden,
Op Glaukus raed geſchikt, dieze eerſt heeft uitgevonden,
Of uit Egipten (eer hy 't ſterflijk kleet verſiet
En wiert een Zeegod, rijk en maghtig van gebiet.)
Ontleent, en uit den mond van Hermes onderwezen.
Op vijftig pijlers ſtaet het zaelgewelf gerezen,
Gehouwen uit erduin en helder bergkriſtal:
Veel minder om het dak te ſtutten in zijn' val,
Als om de majeſteit een grooter glans te geven;
Met root en wit korael, eerſt in de lucht geſteven,
Geſlepen, gepolijſt, en ſierelijk gedraeit,
En ronde paerlen en geſteenten rijk bezaeit.
Men ziet 'er afgemaelt in fenixſchilderijen,
De zeehiſtoriën van oude en nieuwe tijen:
Hoe deerlijk Scylle vlucht, en ommeziet naer 't ſtrant,
Om d'eechenis (1) van zeegedroghten aangerant,
Met opgeſparden muil noch ſchijnende te blaffen,
Om dus haer preutsheit en verwaenden moet te ſtraffen.
Zy ſtaet, gelijk een hart, dat, uit den aêm gevlught,
In eenen waterſtroom zich neêrſtort met een' zucht,
Een doodſtuip voelt, terwijl het, overlaên van wonden,
Omringt wort van een' troep afgrijſſelijke honden:
Het voelt zijn' loop geſtut, zijn krachten afgeſtreên,
En ſchijnt alree van ſchrik herſchapen in een' ſteen.

Men

(1) Kiliaan: Eechenisſe, *inguen*, de onderbuik, liesch.

Men ziet de Spaensche vloot aen d'andre zy beftreeden—
Van God Neptuin, gefchokt, gewrongen uit haer leeden,
De Kraeken door den ftorm geplondert van hun want,
Gevaerten hooger als een k ijtberg aen het ftrand.
Hier drijft 'er een, berooft van braemzeil en zijn blinden,
Gins worden rae en mars gefcheurt van felle winden,
De fokken uit het lijk gerukt, de maft aen twee,
En bak- en fchoverzeil met kracht geplompt in zee.
Al 't hof is rijk voorzien van koninklijke zaelen
En hofvertrekken, die met koftlijkheden praelen,
Een koning wiert, die, uit een rijk van kleen beflagh,
Al 's werrelts kuften heeft befchaduwt met zijn vlagh (1).

Eindelijk geleidt de ftroomheraut den dichter op eene fchulpkaros,

—— —— gevoert van fnelle zee-dolfijnen,
Die hy met zijn gezang den weg wees door den ftroom,
Die ftrekte 't koetsgefpan voor haifter, zweep en toom (2),

naar het paleis van den zeegod, alwaar de gouden bruiloft van THETIS en PELEUS zou gehouden worden, en de dichter,

—— van de bruiloftdifch gefcheiden met gordijnen,

alles zien kon wat er omging. Onderweg zeide zijn leidsman, dat de dichter welligt

—— geen

(1) De Yftroom, I Boek, blz. 71.

(2) Ibid, blz. 73.

—— geen Bruiloftvreugd maer fellen twift zou hooren:
Hoe 't hart der vorsten barnde in een gety van haet;
Maer dat zijn Koning niet bezweek voor nijt noch smaet.
Hy kende zijn gezagh, en zijne bontgenooten:
Zy zouden vruchteloos de hoorens op hem stooten.

De vlugtige beschrijving, die de dichter vervolgens geeft van het zeepaleis van OCEANUS, is te eenemaal verongelukt, en gezwollen wartaal, die geen volledigen zin oplevert. Hetzelve komt

——— ——— ——— opdaegen voor onze oogen,
Met hooge pijlers en gehouwe marmer boogen:
Alsamen een gevaert, gelijk van Tyfons rot
En zijne reuzen tot een eeuwig waterflot,
Dat, rijzende uit de vloên met twee verheven kruinen,
Van gansche rotsen en gescheurde marmerduinen,
Alle eeuwen tart en schijnt den tijt ten trots gesticht (1).

TYPHON en zijne reuzen, weet men uit de mythologie, stapelden bergen op elkander, om den hemel te bestormen, even zoo schijnt dit waterflot van gansche rotsen en gescheurde marmerduinen, lomp weg op elkander gesmeten en met twee verheven kruinen uit de vloeden te rijzen. Dit geheele beeld is onedel en louter klinkklank; want wat zijn toch marmerduinen? in de natuur bestaan geene andere dan zandduinen. Behalve dit alles is het opperhoofd der zeegoden in dit lomp gevaarte, „ge-

(1) De Ystroom, II Boek, blz. 74.

„ gelijk van TYPHONS rot," vrij wat ſlechter gehuisvest dan de Ygod, die toch in alle geval een god van minderen rang is. Hoe het zij, dit zeepaleis levert een misſelijk locaal op tot het houden van eene feestviering, waarop de voornaamſte ſtroomgoden en andere aanzienlijke perſoonaadjen genoodigd zijn.

Uitnemend gelukkig, fraai en geestig is daartegen de vinding van de gouden bruiloft, tot welker ſchilderachtige beſchrijving de dichter nu overgaat, na alvorens OVIDIUS, aangaande zijn verſlag wegens het huwelijk van THETIS en PELEUS (1), op eene regt vernuftige wijze gelogenſtraft te hebben. Wij zullen deze ſchoone epiſode, ondanks hare uitgebreidheid, in haar geheel mededeelen:

Vrou Thetys walgde lang van Triton haer' gemael,
Die, traeg en ſtram, vergat het minnelijk onthael
Om zulk een ſchoonheit, die den Zeegod zelf deed blaeken
In heete vlam, nae haer begeerte te vermaeken:
Toen d'ouderdom zoo ver den grijzaert overwon,
Dat al haer vier zijn ſneeu niet langer ſmelten kon.
De droefheit dwong haer uit het hooftpaleis te ſcheien,
Haer' weduwlijken ſtaet en onheil te beſchreien.
Het luſt u nu niet meer, ô Thetys, in uw bron
Het hooft te ſpiegelen, uw lokken in de zon
Te toien, en een' krans van wier, met zeegewaſſen
En paerlen geſchakeert, op 't geele haer te paſſen,
De ſchoonſte hoorentjes te rijgen tot een ſnoer,
Uw kleet te zoomen met korael en paerlemoer,

Ea

(1) Metam. Lib. XI.

En door den ſluier, van een' zachten wint bewoogen;
De blanke borſten, by geval, aen 's minnaers oogen
't Ontdekken, en hoe teer de boezem zwoegt en ſpeelt,
En aen het blaeu ſattyn een' dartlen luiſter deelt.
Gelijk de lentezon zich toont aen d'aerdſche volken,
Wanneerze flikkert door een blaeu tapijt van wolken.
Neptuin wert in zijn ziel medoogende om haer leet,
Verdroeg niet langer dat zy dus haer leven ſleet:
Hy noodze weêr ten hove, en zweert met heilige eeden,
By Styx en Acheron, Vloekſtroomen, die beneden
Des werrelts kim gedoemt in eindeloozen nacht,
Den zwarten afgront met moeras en dubble gracht
Omſinglen, haer verdriet door zijn gezagh te keeren;
En ſtemt haer reukloos toe wat beê zy zal begeeren.
Wie kan een ſchoone vrou iets weigren, als zy ſchreit!
Geen blixem treft met zulk een onweêrſtandlijkheit.
Zy vat den God op 't woort, en tegen zeegeboden
En wetten, eeuwig in den raet der watergoden,
Als Hemelval en ſtaetorakels vaſtgezet,
Ontheiligt d'echt, en eiſt verandering van bed.
Toen had men 't zeepaleis een Troye zien verſtrekken,
De goden in ſtagorde elkandre tegentrekken,
En Thetys een Heleen vertoonen in den vloed,
Had Triton niet, te vuig en vadzig van gemoet,
Oneedle ruſt bemint, zich laetende bekooren,
Met vrijer nu den ſlemp te volgen als te vooren,
Noit met den nek begroet te worden van zijn vrou,
Indien hy nevens hem gedoogde een anders trou.
't Verbont is vaſt geſtelt. De Vorſten van de ſtroomen
Zijn elk de hooftpoort van de hofzael ingekoomen;
Daer Thetys van een' helt, gekooren nae haer' zin,
Den trouring wachte, en hem zou kroonen met haer min.

De

De Koning van het Y mocht dit geluk verwachten;
Had niet een andre reets verovert zijn gedachten,
En over zijn belofte en min getriomfeert.
(De Zuiderzeeprinces was met zijn trou vereert,
En scheen hem Thetys verre in schoonheit t'overwinnen.)
Dan was de Maes, dan 't Scheld de vierigste in 't beminnen,
Nu stroeken zy de vlagh voor Tyber, Po en Rijn.
Een' staet maer aen haer keur, en hondert willen 't zijn.
Zy had op dezen dagh misschien noch niet gekooren,
En al de Watergoôn, ontsteld van bijstren tooren,
Elkaer te vier en zwaerde uit minnenijt ontzegt,
Had d'Oppervoogt der zee den twist niet bijgeleght,
En aen het zeegeslacht de trouhoop afgesneeden,
Om die gevaerlijke echt aen Peleus te besteeden,
Een sterflijk helt, van hem om zijne deugd geacht,
Die dan d'onsterflijkheit met een was toegedacht,
En 't Zeevoogdijschap tot een Bruidschat toegeweezen.
De breede waterraed heeft d'uitspraek hoogh gepreezen,
En 't vonnis toegestemt. Held Peleus wort gelicht
Van d'aerde, en zijn natuure ontrukt door krachtig dicht
En onbegrijpelijk nat, waer meê hy wierd begoten,
En heeft een grooter leest van lichaem aengeschoten,
Waer in zijn gemalin, te vreden en gesiert,
Noch jaerelijx den dag van zijn herschepping viert.
En, krachtiger van min getroffen nae het trouwen,
Nood al het hof, om weêr de gulde feest te houwen,
Tot erfgedachtenis van die doorluchte stont
Dat zy voor 't haetlijk sloot dit wenschlijk echtverbond.
Nu was die blijde dagh verjaert, de waterheeren
Ten hoov' verscheenen, om de Bruiloft te vereeren,
En 't Vloedgodinnendom, getoit en geblanket,
Verwachte om nae haer' staet te worden aengezet.

Ter-

Terwijl me d'Ygezant de namen der Rivieren
Verklaerde, hun gezagh, en door wat land zy zwieren,
De paelen van hun rijk en ouderdom en ſtaet.
Zie, ſprak hy, die hier praelt in 't hagelwit gewaed,
Zoo deftig geparruikt met lange en grijze haeren,
Bekranſt met matelief, en vroolijk ooft en blaeren
Van vogtig waterliſch, is d'oude Tybergod (1),
Die eer drie werreiden het hooft op zijn gebod
Zagh buigen, of hun dwong met triomfante zwaerden,
En veſte 't rijxgebied den Adelaerſtandaerden
Zoo ver de zon het hooft der vlieten overſtraelt.
Zijn bron is d'Apennijn, waer uit hy adem haelt,
En 't aanſchijn heft in 't lieht, en eindlijk met zijn ſtroomen
Eerbiedig ſpoelt en ſpeelt door 't albeheerſchend Roomen,
Daer nu de krijgsbannier en heirbijl wort vertreên,
En 't geeſtelijk gezach, ootmoedig aengebeên,
Van Biſſchoppen geſterkt en purpre Kardinaelen,
Blinkt door Europe met een goude trits van ſtraelen.
Die herwaert met een kroon van beukenbladren treet
Is d'Arno, die, in 't eind hoovaerdig, wijt en breèt,
(Als niet gedenkende hoe teer hy wert geboren,
Wat ſteilten in 't begin zijn golven ſchier verſmooren,
Daer 't Apennijnſch gebergt bij Falteroon hem teelt.)
En van veel bronnen maght van water toegedeelt,
Die milt hun aderen en borſt in hem ontladen,
Door 't ſchoon Florenſen ſtroomt, beſaemt door heldendaeden
En

(1) Bij VIRGILIUS is de Tybergod eigenaardiger gecostumeerd:

Huic deus ipſe loci, fluvio Tiberinus amano
Populeas inter ſenior ſe attollere frondes
Viſus. Eum tenuis glauco velabat amictu
Carbaſus, et crines umbroſa tegebat arundo.

Æneid. VIII. 31.

En 't lot der Medices, van 't weifelend geval,
Dat eedle zielen treft, gekaetst gelijk een bal,
Nu als bandijten fel vervolgt, vermoort, verdreven,
Dan boven 't grimmen van de nijt ten troon geheven;
Waer uit dat stamhuis nu, ontworstelt alle wee,
Doorluchtig bloeit en houd zijn erfbezit in vreê.
Zoo rukt hy voort, en deelt de vruchtbre korenvelden,
En bruischt door Piza heen, vermaert door letterheiden,
En laeft den gront van 't vet Toskaensche Paradijs,
Tot hy zijn golven stort den Oceaen ten prijs.
Kent gy dien stroomgod niet, die zijn gekrolde haeren
Versiert heeft met een krans van breede popelbläeren?
't Is d'Eridaen, gelijk hy wiert genaemt voorheen;
Maer sedert Faëton, om zijn lichtvaerdigheën
Op 't gloeiënd zonnespoor, ten wagen uitgeklonken,
Door eenen blixemstrael, is in zyn' stroom verdronken,
En al het zonnendom vernietigt aen zijn' grond.
Heeft hy op Febus beê, te jammerlijk gewont
Van rou om 't sneuvelen van zyn beminde looten,
Den haetelijken naem van Eridaen verstooten;
Die aen den Zonnegod zijn droevig harteleet
Gestäeg erinnerde, en niet toeliet dat het sleet:
Nu wort hy Po genaemt, en komt, als d'eer der vlieten,
Die door Itaeljen met gezwollen aders schieten
Ten toppen van Vezuul afstroomen door het zand.
Hy vaert van d'Alpen af, en laeft het dorstig land,
En houd aen 't hemelhoog gebergt' zijn hooft gedooken,
Tot dat hy, loeiende ten afgront uitgebroken,
En allermeest versterkt in 't heetste zomerweêr,
Stort met vijf monden in het Adriatisch meer.
Men zegt, en 't wort gesterkt door 't woort der zeegodinnen,
Die zijn welsprekentheit en zucht tot konst beminnen,

Dat

Dat hy pleeg dagen lang te hooren naer de lier
Van Flakkus, als hy aen den kant van zijn rivier
De golven luistren deed naer zijn Latijnsche snaeren,
De dartle Chloë vleide, en Lalage, onervaeren
In minnekozery, of dankte Melpomeen,
Dat zy aen haer' Poëet zoo minnelijk verscheen,
En zoog Mecenas lof, en hielp zijn jaerty vieren,
Bedekt in 't zangprieel van jonge populieren.
Ook zegtme, dat gy, ô doorlachtigste Aertspoëet
Virgijl! aen zijnen vloed doorgaens uwe uuren sleet.
Het water zweeg, om niet uw toonen te verstroien,
En leerde uit uwen mond den ondergang van Troyen,
En dreef met min gedruisch zijn' stroom in zee te wed,
Om 't oor te streelen door den klank van uw trompet.
Gy zoekt hem dankbaer weêr die diensten te vergoeden,
Als gy hem Koning noemt der Italjaensche vloeden (1).

Ziet

(1) Quel est ce fleuve altier? Sa longue chevelure
Du peuplier d'Alcide emprunte la parure.
C'est l'illustre Eridan: tel fut jadis son nom,
Avant ton sort funeste, orgueilleux Phaëton.
Mais dès que dans ses eaux Jupiter trop sévère
Du char brûlant du jour jetta le téméraire,
Pour ne pas aggraver le deuil d'un père en pleurs
Dont ce nom rappellait les trop vives douleurs,
Il prit celui du Pô: des Alpes descendue,
Son onde prisonnière est cachée à la vue;
Mais bientôt, plein de fougue, il délivre ses flots
Des gouffres tortueux de leurs vastes cachots.
De-là roulant son eau dans sa course embellie,
Il appaise la soif des sillons d'Italie;
Et ce fleuve gonflé, par cinq bouches enfin
Du golfe Adriatique enfle le vaste sein.
On dit qu'un jour, surpris par l'éloquente audace
Ces chants harmonieux dont l'amoureux Horace
Jadis d'un ton touchant célébrait ses amours,
Ravi de ses accords, il suspendit son cours,

Quand

Ziet gy dien halven Moor, den Indus, in 't verschiet?
Die Stroomgod wijkt geen' vloet in grootheit van gebiet,
Wanneer hy, uit het West ten Oosten opgedragen,
Een krokodilgespan voor zijnen gouden wagen
Doet spoeien als een pijl, en hondert beeken groet,
Die elk hun waterkruik uitgieten in zijn' vloed,
En ziet een lange ry Riviergodessen blaeken
Van heete minne, met geschenken hem genaeken,
En al haer waterschat uitstorten in zijn bron,
Alleen op hoop, of dit zijn hart verzachten kon.
De klippige Kaukaes, ten wolken ingevaeren,
Die van 't rijk Aziën in d'Afrikaensche baren
Met zijnen wortel reikt, is min bekent door straf
Des (1) Vierdiefs, die de klay bootseerde en leven gaf,
Met zijn gestolen vlam de Zon ter sluik ontnomen,
Als dat hy voed dien voogd der Indiaensche stroomen,
Die 't rijkste landgewest met zijnen naem vereert.
Noch lijd de Ganges niet door hem te zijn verheert.

Gy

Quand le chantre exaltait les charmes de Glycère,
Ou peigneit tendrement l'amour et le mystère,
Invoquait Melpomène, ou chantait les vertus
Du fameux Mécénas sous des arbres touffus,
D'Auguste il rehaussait les exploits et la gloire
Ou bien chez lui priait des amis pour y boire.
Et toi du dieu des vers le plus cher favori,
Tu fréquentas souvent ce rivage fleuri,
Virgile, et l'air pompeux de tes chants héroïques
Frappait d'étonnement les nimphes aquatiques.
Le fleuve interdisait le murmure à ses flots,
Quand d'Ilion en feu tu sauvais ton héros,
Et le ménais vainqueur en la riche Ausonie,
Destiné par les dieux au lit de Lavinie.

Proeven van Dichtk. Letteroef. II Deel, blz. 264.

(1) Prometheus.

Gy ziet hoe moedig hy hem naetreet op de hielen.
Die vloed bruiſcht allerbreetſt met zyne waterwielen,
En glipt op zijn karros, als hy van hoogmoed zwelt,
Verre over ſtrand en peil, en ſleept op 't kruidig veld
En ſpecerywarande een' oegſt van goude zanden,
En edlen diamant, geplengt met ruime handen,
Die in het kriſtalijn van zijn' doorluchten vloed
Als ſtarren tintlen, en verſchieten met een' gloed.
Gy ziet de ſluiers zelf, die van zijn ſchouders daelen,
Met ſtarren geborduurt en breede goude ſtraelen.
Die Fenixvederkroon, verzamelt aen zijn ſtrand,
Is hem tot een juweel gevlochten, door de hand
Der Bronnajaeden, en 't kanneelaltaer ontdraegen,
Wanneer de Fenix aen zijn kolk in zomerdagen
Zijn eigen lijkvier ſtookt, en uit zijn vruchtbaere aſch
Een ſchooner nazaet teelt, en Fenix, als hy was.
Noch roemt de Gangesgod zijn' ouderdom met reden,
Als die het Paradijs, den hof van 't Ooſterſch Eden,
Heeft met zijn zilvren well' doorwatert en verquikt,
Doen 't aerdrijk, overhoop, noch ruw en ongeſchikt
En ongebout, was met zijn' eigen laſt verlegen.
Hy komt in 't oog der zonne al bruiſchende opgeſtegen,
En hoort het ongedierte ombrullen aen zijn vliet.
Daer ſtaet de Nylſtroomgod, die met een kroon van riet
En wier om 't grijze hair, zoo breet komt ingeſtreken.
Hy ſchept zijn' waterval en opkomſt uit de kreken
Van 't Sagelaenſch gebergte, en ſpoelt met ſnellen gang
Door dorre zanden en woeſtijnen, wijt en lang,
En ſmachtende van dorſt, tot hy, door grove klippen
Geſtuit, beneden d'aerde allengskens voort komt glippen,
En met zijn hoornen breekt door ſchenkels en geraemt'
Van klipſteen, om hun trots en zynen laſt befaemt.

Hier

Hier barst hy eindelijk uit met neêrgestorte wateren,
Die vreeslijk barnen in dien steilen val, en schateren,
Gelijk of Triton, op 't bevel van god Neptuin,
Den zeestorm wekte, en dreef de golven tegen duin
En bevende oever, dat het kraekte en schuimde, en d'ooren
Verdoofden op 't getoet van zijnen onweêrhooren.
Niet anders knarst en brult de donder, die, gestuit
In 't rollen, als hy groeide en toenam in geluit,
Op Atlas schoften breekt; die, van dien slag getroffen,
Den donderkloot in zee al barstend neêr hoort ploffen.
Egypte groet op 't laetst dien grooten Watergod,
En dankt hem billijk voor het kostelijk genot
Van haere vruchtbaerheit, alleen door hem verkregen
Wanneer hy 't land verquikt met zijnen waterzegen:
Dan ziet d'Egyptenaer met vreugd het korenveld
Verdronken, en zijn erf in baere zee gestelt.
Als die, wanneer de Nyl laet d'aftochthoorens steeken,
En al de golven in hun boezem zijn geweken,
Voor zulk een' waterstroom, die 't braekland had verkracht,
Een kostelijker zee van koorenschat verwacht.
Wie kent de Naelden niet aen zijn beroemde baren,
Met hunne spits zoo hoog ten wolken ingevaeren?
De grafgevaerten, om hun pracht en boubeleit,
Als werreltswonderen met recht d'onsterflijkheit
Geheiligt; maer laet u zijn schoonheit niet verlokken.
Het schadelijkst vergif schuilt in vergulde brokken.
De goude schotel dekt het doodlijk Akonijt.
Maer reist gy aen zijn strand, ziet voor u, en vermijt
Den schalken Krokodil, die, onder 't riet gedoken,
Verraderlijk komt uit zijn' schuilhoek opgebroken,
Den onvoorzigtigen op 't lijf valt en vrijbuit,
En in 't rampzalig graf van zijnen buik besluit.

Meer had hy licht tot lof des Mylstroomgods gesproken,
Had mijn nieuwsgierigheit zijn reden niet gebroken,
Twee goden, even fier in 't waterblaeu gewaed,
Maer d'eene woester en gestrenger van gelaet,
De breede borst gekerft met eerelijke wonden,
Toen 't fel Janissardom hem trotste op eigen gronden,
En d'ander, 't hoofs bekranst met groene wijngaerdblaên,
Noch met hun rijpe druif en trossen overlaên,
Begroeten 't godendom der heerelijkste stroomen,
En 't hofgezin, voor hun ter feestzaele ingekomen;
Den Ygod bovenal, die zijn aenzienlijkheit
Volmaekte met een ingetoogen majesteit:
Het was de Donau en de Rijnstroom, die, gescheiden
Voor eeuwig, nu alleen vereenden met hun beiden.
Hun volgt de Seine, met een breet gevolg en ry
Van watergoden, die zijne opperheerschappy
Erkennen, hem als 't hoofs der Fransche vloeden eeren,
En op zijn' last het land met koelen drank stofferen.
Nu naderde de Teems, Brittanjes eêlste vloed,
Met d'Iber, Wijssel, Taeg en Bosfor, root van bloet
Der Kristenen, de Maes en Scheide, en al de stroomen,
Die vader Oceaen op zijne rol ziet komen,
Bekent en onbekent van naemen en geslacht.
Nu wiert de hoofsherout van 't Y ten disch verwacht.
De schoone Thetys quam met zedige gebaeren
Ter hofzaele innetreên. Zy had de losse haeren
Omvlochten met de geele en witte waterroos.
De tedre schaemte gaf op elke wang een bloos,
Die lieflijk afstak op den blanken hals, gedreven
Van levendig albast, of schooner als het leven.
Zoo blooft de dageraet by helder weêr, en muit
In 't root scharlaeken schoonst op witte wolken uit.

Prins

Prins Peleus ſtut haer arm, noch even jong van wezen.
Zy hebben 't wreet geval der jaeren niet te vreezen,
Het nootlot ſtaet hun toe eene onverwelkbre jeugd.
Elk wort zijn plaats beſchikt, en 't ſcheen de bruiloftvreugd
Zou nu het godendom eerſt recht aen 't harte raeken;
Ten ware al vroeg een vlam van nijt begon te blaeken:
Om dat de ſtroomvorſt van het Y, door Thetys wet,
Op 't wenken van Neptuin, wiert boven aengezet,
En volgde 't godenheir der zeen, en wilde meeren,
Die onder 't hooftgezagh des Oceaens regeeren,
En dwingen vlieten en rivieren, kleen en groot,
Om hunne ſchattingen te ſtorten in den ſchoot
Der vorſten, die met recht hun leen verheergewaeden.
d'Ykoning ſcheenme in 't eerſt met zulk eene eer beladen,
Als die meer toeleit op zijn zeegezag en macht,
Dan in te zien hoe hem de waen der vreemden acht.
Nochtans hy volgde, en dacht de belgzucht voort te dooden,
Nu hy niet zat, als daer 't Neptuin hem had geboden.
Geenſins om dat die plaets te hoog was voor zijn' ſtaet,
Maer dat zy hem te dier te koopen ſcheen voor haet.
De zedigheit des gods, en 't diep ontzich der grooten
Hield lang het wrokken in hun boezems opgeſloten.
De jonge Tritons en Najaeden, elk om ſtrijt
Op 't puntigſte gehuld, en voor de bruilofttijt
Van overlang bereit, begonden 't oor te ſtreelen
Met kunſtig maetgezang en vreemde waterſpelen.
Men zagh een' regenboog van allerley gewaed
En kleuren, geſchakeert tot wellust en ſieraed.
Die had het glansrijk haer met gout geſtrikt naer boven.
Dees' praelde, om prachtig uit te munten in het hooven,
Met loſſe vlechten, die zich ſpreien om den nek
En naekten boezem, blank als marmer zonder vlek.

Een andre, om 't heerlijk stalte toonen van haer leden,
Wist met een eng satijn die geestigh te bekleeden,
Dat alles uitpuilde, en bedekt zich steide in 't licht.
De siete Watergaerde, op treken afgericht,
Kon krachtigst in dien rei de minnetoght verwekken,
Met achteloos zomwijl haer schoonigheit t'ontdekken.
Terwijl de dochters van vrou Doris, en de stoet
Der Ymevrouwen, en zeejoffers, vlug te voet,
In hun volmaekten dans verbeelden d'oude veede
Van wrokkende Eris, die, uitbuldrende en t'onvrede,
Op 't eerste huwlijxfeest van Thetys, die de goôn
Van hemel, aerde en zee toen liet ter bruiloft noôn,
En haer alleen vergat, den appel, onder allen
De schoonste toegekeurt, liet op de tafel vallen:
Waaruit die Ilias van ooreloogen sproot,
Op 't schendig vonnis, 't geen de Troysche harder sloot.
En 't scheen een voorspook van den twist, die nu zou rijzen.
Dees hoorde men 't gespeel, dien d'eedle danssen prijzen,
En hoe ze naer de kunst zich wenden keer om keer,
Nu sluiten in een' kring, dan, triplende op en neêr
Met lossen zwier, zich zelf weêr sloopen, weêr vermengen,
En vol verandring dus den dans ten einde brengen.
Een ander vergde vast den grooten hofpoëet
Heer Proteus 't bruiloftliet, voor deze feest gereet;
Als suffer Triton noch half ronkende aen quam sleêpen,
En voort een goude kop met wijn heeft aengegrepen,
Die Zeebachant, noch vol en dronken van het nat,
Hetgeen hy 's morgens zelf gesloken had voor 't vat.
Hy sloeg met moeite zijn gezwollen oogen open,
En klaegde dat de wijn nu weigerde in te loopen,
Op zulk een hooge feest, dat hy zoo lang een tijt
Verwachtte, en wiert de vreugde in haer geboorte quijt.

Die

Die kop was evenwel tot 's Bruigoms eer gedronken.
Hier op wort hooft voor hooft een beker vol geschonken.
't Gewoel vermeerderde in het plengen van den wijn.
De dichter, onderwijl door Ygod, Seine en Rijn
En andre watergoôn, en Thetys zelf bewoogen,
Om 't guide feestgedicht te leezen voor hun oogen,
Hield mijn gedachten als betovert aen zijn' mond.
Hy zong in 't eerst den lof van 't heilig echtverbond,
En 't kuische minnevier, belachte de Poëeten,
Die nooit als by den wijn van Venus toghten weeten,
En noemen alles, wat in zee leeft, koel van aert,
Schoon Venus uit een schelp in zeenat is gebaert.
Hy prees de sluikery der goddelijke grooten:
Want zelf de minne was van 't wuste schuim gesprooten,
Het zeeschuim, daer de wint meê guichelt naer zijn' zin.
Hy noemde 't snoepen een stantvastigheit van min,
't En ware een zelve schoonte en d'eigen lust van leven,
Waer door de minnaer eerst tot liefde werd gedreven,
En d'echteling het hart aen d'egaê trouw verbont,
Bleef kleven in haer ziel en zachten rozemond:
Gelijk dit groot geluk beld Peleus, onder allen,
En schoone Thetys was alleen te beurt gevallen,
Nu zulk een' langen ry van eeuwen achtereen.
De vader Oceaen was met dien zang te vreên,
En Boreas, die stout de kuische Orithye
Ontschaekte, vleide zich in zijne snoeperye.
(Want 't was zijn beurt nu hier te drijven over 't vlak)
Men hoorde hoe hy voort zijn vinnen hooger stak,
En dapperder als ooit de stormklaroen liet klinken.
En zeker op zijn tijt: want nu quam onder 't drinken
De haet weêr boven. Al de hooftrivieren zijn
Verongelijkt, de Taeg, de Donau, Seine en Rijn.

De Seine meeft. En 't ftont gefchapen, dat dit baeren
Den fchippers zelf, die nu dees ftreek der zee bevaeren,
Zou klinken in het oor. Gelijk een wolk, die lang
Betrokken, en reets zwart gezwollen door 't gedrang
Der winden, hangt en pruilt, tot ze endelijk aen 't fcheuren,
Als eene zeefluis, die vaft bruifcht met open deuren,
Van boven met een zee van water nederftort.
Dus woelt men hier, zoo drae de nyt heeft uitgemort,
In 't heimlijk binnen 's monds: wie durf ons hier braveeren,
En zitten bovenaen by zoo veel waterheeren?
Riep d'opgeblazen Seine, en grimmende overzy,
Rand dus den Ygod aen: gy heerfchap van het Y,
Oneedele, wie raed u dus om hoog te ftreeven,
En boven d'eedelen u aen den difch te geven?
Kom, ftae uw ftamboek op, en toon ons uw geflacht;
Die niet dan viffchers zaegt in 't flijm van uwe gracht,
En kleene kreeke een bot en bruinen baers verraffen,
Of taelen haring, waerd den roem van uwe plaffen.
O waterplaeg! van waer komt u het hart zoo groot!
Of zou 't uw fcheepsmaght doen(1)? wy konnen meê een vloot
Uitleevren, en uit zee onze oevers hooren fchateren,
Wanneer 's Rijxamirael, gegroet van onze wateren,

Ge-

(1) In 1805, en dus honderd vierendertig jaren later, zong de Franfche dichter ESMÉNARD:

Aux rives de l'Amstel, au milieu des roseaux,
Le Batave affermi sur l'onde obéissante
Ajoute à chaque ville une ville flottante.
Une forêt de mâts s'élève dans les airs;
Les navires pressés couvrent les flots amers;
Et bientôt s'éloignant d'une terre chérie,
Sur les deux océans transportent leur patrie.

La Navigation, Ch. VI. Tom. II. pag. 87.

Geroofde prijzen sleept ten mond in van mijn' vloed:
En lokt den Franschen Mars, zoo vol beleit als moet,
Die al de werrelt noch zal dwingen met zijn grooten,
Om op mijn' rug te zien den rijken oegst der vlooten,
Zoo ver de wint haer volgt, nu 't aerdrijk omgedwaelt.
Maer d'adelijke glans, die uit ons wezen straelt,
De grootsheid, die, besaemt door eeuwen en kronijken,
En stamregisters, elk met openbaere blijken
Onze eedele afkomst toont, is iets waer op ik meer
Als onze maghten roem. Mijn adeldóm en eer,
En schat en grootheit gaen alsaemen u te boven:
En gy braveert my in 't gezicht van dese hoven
En hooge vierschaer, die zo menigmael mijn maght
Erkent heeft, en my naer mijn waerdigheit geacht?
Gy watervorsten en hooftstroomen, hoog van waerde,
Die in uwe armen sluit het grootste deel der aerde,
Hoe? zal nu een klein heer van een bekrompen vliet,
Die 'k zelf niet weet of een *riviergod* is of niet,
De vorstelijke achtbaerheit, en zonder straf, schoffeeren!
Hierop begon 't gedruisch afgrijslijk te vermeeren,
Terwijl veel watergoôn uit heimelijke nijt
Grimlachen in hun vuist, om zulk en bits verwijt.
De god des Ystrooms rees wel driewerf om te spreeken;
Maer driewerf zach men weêr de Seine een keel opsteeken,
En in zijn bevigheit ten laetsten boven staen.
Dus vaert hy eindlijk voort. Gy twijffelt mooglijk aen
Mijn hooger adeldom, en weigert my te wijken.
Wel aen, ik zal met reên u flux de vlag doen strijken,
Want lang zagh ik mijn' naem en grootheit aengebeên,
Eer noch uw brakke poel van visschers wert betreên;
En gy ter naeuwer noot wist uw vervalle wegen,
Met zulk een handvol nat, van slijm en wier te veegen,

En lichtlijk laegt gy noch tot een moeras begroeit,
't En waer de Zuiderzee zich uwer had bemoeit.
Hoe onverdraeghelijk is 't opgeblazen leven
Van hun, die onverdient door 't blind geval verheven,
Hes al beneden zich waerdeeren, en te stout,
Het onbeschaemt gezicht bemaskren met hun gout!
Maer schaemte is als het vier, dat, hoe geheim versteeken,
Te sterker flonkert, en weet klaerder door te breeken:
Zy knaegt, als zy de mont der naekte waerheit hoort,
Het drieft geweten, 't geen haer gaeren zach gesmoort (1).
Maer leer, verwaende, leer voortaen uw' moed betoomen,
Herdenk uit welk een laegte uw maght is opgekomen.
't Rechtvaerdig noodlot kaetst de trotsen als een bal,
Verheftze alleen, om weêr te lachen in hun val (2).

Maer

(1) Met deze uitmuntend fraaije regels als eene scherp berispende zedeles in den mond der snorkende *Seine* te leggen, en den Ygod op eene schampere wijze te laten toeduwen, heeft de dichter de les van HORATIUS uit het oog verloren:

Qui didicit patriae quid debeat, &c.
Reddere personae scit convenientia cuique.

De Arte poet. 311—315.

Althans de Ygod had, naar mijn oordeel, dezelve integendeel met vrij wat meer regt de *Seine* kunnen toevoeren.

(2) Het gevoelen der ouden, dat de dichters tevens waarzeggers zijn, wordt hier als het ware bevestigd; want hoewel ANTONIDES in 1670 zeker de trotsche minachting bewust was met welke LODEWIJK XIV op ons vaderland nederzag, en dienvolgens de *Seine* hier eene taal tegen den Ygod laat voeren, geheel in den geest van dien tijd, kon hij toch met geene mogelijkheid op dat tijdstip weten dat men, twee jaren daarna, in 1672,

Maer hoe vermoerlijkt gy nu schijnt in rop geklommen,
Hoe luide gy de Faem van uwen lof hoort brommen,
Ja, schoon al 't waterrijk uw staet en roem verbreit,
Noch haelt gy zeker niet by mijne majesteit.
Of zoudge uw grootheit meê wel boven mijne stellen,
Die moede en buiten aêm geronnen, en aen 't zwellen
Ten einde van mijn bron, met zulk een kracht van nat
In zee valle, als gy pas in uwe wadde omvat,
En 't geen gy zelf niet zoud verzwelgen in uw paelen?
Verschoonme, zoo 'k mijn roem te hoog schijne op te haelen,
O groote Koning en Monarch, in een gebiet,
Dat Thetys zoontje met zijn handboog t'enden schiet.
Het schijnt Natuur heeft zelf voor u, noch eerst geboren,
In uwe bakermat, een' spotnaem uitgekooren,
U met een letter, en een' enklen klank vereert,
Net op de leest geschoeit van 't rijk, dat gy beheert.
Nu gingen altemael de monden weder open.
De hofgezant, terwijl van tafel afgeslopen,
Vertelde my, die, kout en bleek van schrik, den grond
Niet kende van 't krakkeel, waer uit het eerst ontstont.
Hoe onlangs Y en Teems, te trots op hun vermogen,
Door kunst der Seine, elkâer was in den schild gevlogen
Met openbaer beslagh van oorlogh, daer de god
Des Teems, belegert in zijn eigen waterslot,
En op zijn' eigen grond geplondert van zijn schepen,
In rook en vier vergaen, of in triomf gegrepen,

Ver-

1672, te *Parijs* een' schimppenning op de Nederlanden zou slaan, voerende eene zon, die de dampen uit de moerassen optrekt, en tot bijschrift de genoegzaam woordelijke vertaling van dezen regel in het Latijn: *Evexi sed discutiam.* WAGENAAR, Vad. Historie, XIV Deel, blz. 6.

Verzoende met het Y in een verhaefte vreê,
En zegelde het zwaerd des oorloghs in de schee,
Na een benaende trits van jaeren, dat het weidde
In bloed en moord, 't geen al het waterdom beschreidde.
De Seine alleen zagh dit met lachende oogen aen,
En hoopte saemen hun te gronde te zien gaen,
Vernielt door eige kracht. Gelijk twee steile rotsen
Te mortel spatten, als zy saemen nederbotsen,
En horten tegen een. Maer 't eeuwige verbond
Der waterkoningen stort zelf zijn hoop te grond'.
Hy zweeg; gelijk al 't hof: want d'Ygod, opgerezen,
Verhief zijn stem, en sprak met een bezadigt wezen:
Grootmachtig koning, die van uwen glazen troon
Zoo veel rivieren dwingt, en ziet voor uwe kroon
De waterlingen met eerbiedigheit gebogen,
Wat wolk van gramschap heeft uw heerlijkheit betoogen?
Wy hebben ongeveinst uw vrientschap gewaerdeert
Tot noch, zo lang ons die niet heimlijk heeft verheert,
En weigren noit de vlagh voor uwen staf te strijken.
Maer zal de zeevorst meê voor uwen tijtel wijken?
Dien wijt het, dat hy ons, verhoogt door zijne macht,
En buiten ons verzoek, deze eere waerdig acht.
ô Thetys, die aen ons deze eerplaets hebt beschoren,
En gy, ô goden, die mijn reden aen zult hooren,
Vergeeft het my, zoo ik, geteiftert buiten schult,
Dus bits en onverwacht, de maet van uw gedult
Te lange rekke, en mijn verdading buiten reden,
En mijn belang vermenge in uwe vrolijkheden.
De Seine, schoon hy ons voor geenen stroomgod acht,
Draegt noch eerbiedigheit tot mijne watermacht,
En had my 't eene met het andre liefst benomen,
Indien hy stoppen kon den mond van zijne stroomen,

Die

Die daeglijx vloot op vloot zien drijven langs hun kust
Met dulzenden, ten strijde of koopvaerd uitgerust;
Die Vrankrijk met een zwarm en vliegend bosch van schepen,
Tot zinkens toe gelaên, aen mijnen oever sleepen.
Maer schoon hy niets van al mijn scheepsmaght had gezeit,
Geen golf spanseert in zee, die niet mijn' lof verbreit.
Geen starren sieren 's nachts de blaeuwe wolktapeeten,
Hoe ver verdeelt, die niet van mijne kielen weeten;
En hier valt zijn gezagh by 't myne veel te licht.
Maer laet eens zien, hoe ver mijn afkomst voor hem zwigt:
Want schoon geen waere roem kan op den nazaet kleven,
Van 't geen de voorzaet voor vele eeuwen heeft bedreven,
Noch noopt des stamheers deughd den eedlen naeneef aen,
Om meê zijn loflijk spoor groothertig in te slaen,
Gy durft ver boven my op uwen adel boogen.
Maer welk geval heeft eerst u in het licht getoogen?
Want d'outheit, zoo haer geen vermaerde daet verzelt,
Is doot, en wort vergeessch by uwen roem gestelt.
Gewiflijk 't Roomsche juk heeft eerst uw' naem doen leven,
Waer onder gy met dwang uw schouders hebt gegeven,
En vreesde 't slaessch gezicht te steeken uit uw kil.
Maer hoe, lagh toen mijn vloed noch ongerept en stil?
Die glori evenwel behoude ik onbesproken,
Dat ik de tieranny van Nero heb gewroken,
De legioenen zagh verstuiven als het kaf.
En sloeg hun vaendelen en Arentstanders af.
Onze oevers dronken 't bloet der Roomsche dwingelanden;
En Nederduitslant red zich moedig uit hun banden,
Daer gy uw' vrydom hen opveilde laf en blint.
Maer stae hem toe, dat hy op ons dat voordeel wint.
Zijn stamboom evenwel heeft eens begin genomen,
En hoe veel vroeger hy aen 't wassen is gekomen,

Hoe

Hoe eer het noodlot dreigt die weelderige spruit
Te snoeien, en met stam en diepen wortel uit
Te scheuren, schut dat vry, vertraeg 't met al uw krachten,
Gy hebt dien zwaeren slagh meê op uw beurt te wachten;
En mooglijk of het rat, dat alle staeten keert,
My lang na u, gelijk ik opwaerts klom, verneert.
Maer schoon mijn vloed niet sproot uit adelijke looten,
Ik heb noit minder eere in 't zeepaleis genooten.
De Teems en Ibergod, de Beltmonarch en Zont
Versmaeden niet met my te treeden in verbond.
De Bosfor zelf, hoe fors op zijne maenbannieren;
En Tyger weigeren mijn vrientschap niet te vieren;
Al vorsten minder van geslacht noch staet als gy,
En die de grenzen van hun trotsche heerschappy
Niet naeuwer zien bepaek, als gy uw ruime stranden,
Al had gy meê mijn' vloet geslaegen in uw banden.
Nu roem uw grootheit, en verhef ze boven maet.
Z'is klein, zoo lang als u begeerte ruimer gaet.
Ja, schoon u god Neptuin den drietant gaf te draegen,
Een heimelijke vlam zou noch uw' boezem knaegen,
En maelen u by nacht uw eigen kleinheit af,
Sprong uwe heerschzucht dan noch verder als uw staf.
Genoegen geeft mijn' staet, wiens kleinheit ik durf roemen,
Een grootheit, met uw rijk niet op een' dagh te noemen.
Ook rekke ik mijn gezagh tot d'andre werrelt uit:
Dat weten Tritons en de vorstelijke bruit,
Die van de stroomen, die my hunnen leenheer groeten,
De tollen menigmael opofferde aen myn voeten,
Met leensohenkaedjen, my gestiert uit West en Oost.
Maer wy zijn uw bravaede en schampery getroost,
En voelen dezen pijl niet slechts op ons geschoten,
Maer op den Golfgod meê, zoo eng als wy besloten,

En

En echter duizend en meer jaeren achtereen,
De krijgselenden en gevaeren doorgestreên,
En uit de klippen, na lange aenwas, opgeklommen,
Nu heerschende in een ry van Watervorstendommen.
Verhef den Walvisch, om zijn onbestuist gevaert,
Meer als den Dolfijn, zoo gezwint en fier van aert:
Daer stort hy op een droogte, en blijft in 't midden hangen,
Door zijn zwaerlijvigheit en groote zelf gevangen;
Waer flus de Dolfijn vlugge is overheen gezwiert.
Gelijk een vloet, dien ruim de teugel wort geviert,
Voorby schiet, en zijn kracht voelt wijt en zijt verspreiden,
En kabbelt slechts, en kust de lippen van de weiden.
En hoe hy ruimer velt met zijne golven wint,
Hoe meerder hy allengs zijn' loop gesleten vint:
Maer zoo hy van een rots en steilte neêr moet bruizen,
En barsten door den mond en naeuwen hals der sluizen,
Dan zweit zijn' moed, dan kraekt en davert al het strand;
Hy slokt en wentelt in zijn kolken akkerland
En stulpen, vee en hofgevaerten, schokt in 't rukken
En storten, rotsen en arduingebergte in stukken;
En wikt dan eerst te recht hoe ver zijn krachten gaen,
Zoo lang hy beeren vint, die zijne drift weêrstaen.
Dus gaet het in 't gebiet. De grootste heerschappijen
Zijn allerzwakst te voet en in gevaer van glyen.
Geduurige onrust knaegt, gelijk een kanker, 't hart
Der staeten, in hun grootte en ommeslag verwart.
Maer landen, die de vorst kan van zijn troon beheeren,
En net geëvenaert naer reik van zijn begeeren,
Staen onbeweeghelijk: een zelve liefde en zucht
Drijft boven, en verwekt een ongedwonge tucht.
Het zelve voordeel houd al 't lichaem aen elkander.
't Geen 't eene lid verheft, versterkt de kracht van 't ander.

En

En schoon van binnen zich een staetkrakkeel verheft,
Het wort gesust, eer hun een storm van buiten treft.
Al 't lichaem wort gequetst in 't minste van zijn leden.
Zoo ziet men stieren, die elkandre fel bestreden,
Den pais vernieuwen, en in eene maetschappy
Den wolf verwachten, die hen aengrimt van ter zy.
Maer rijken, aengegroeit uit allerlei gewesten,
En door gewelt in 't juk geslagen, zien ten lesten
Hun dwingelanden het belang en voordeel af,
En vloeken, en ontvliên uit wraek hun yzren staf.
Maer dwongt gy me opentlijk in 't veld het hooft te bieden,
Wy zouden, hoe gering, u niet een stap ontvlieden.
Nu voegt geen oorlog, en te min daer 't bruiltsbanket
Dus openbartig en tot vreugd is opgezet.
Wy hadden allerliefst gezwegen op uw reeden,
Om 't gulde feest, had dat mijn eer en staet geleeden.
De visschersknaepen, die voor menige eeuw mijn vloed
Met booten ploegden, en gelukkig op dien voet,
Geen ander werreltdeel, als mijne plassen kenden,
Geen andre rijkdom als hun armoede en elenden,
Waardeerden mogelijk, indien het graf zijn' mond
Ontsloot, en levend hen herstelde aen mijnen grond,
Hoe nieuw, en in den loop des oorlogs onervaeren,
Mijn staet nu groot genoeg om d'uwen t'evenaeren.
Maer schoon zy zwijgen, en het veen hun stem versmoort,
Al 't golvendom (1) hier meê vergadert, spreekt hun woort.

De

(1) De dichter schijnt zeer met dezen uitgang ingenomen: allerwegen treft men denzelven aan, en vooral in koppelwoorden, gelijk straks nog, hiervoor blz. 111, *Waterverstendommen*. Dit *Golvendom* behaagt mij zoo min als het *Zonnendom*, blz. 95. VAN EFFEN spot regt geestig met dezen uitgang in zijn' *Holl. Spectator*, I Deel, N°. 2, blz. 10.

De vader Oceaen, noch Peleus met zijn Raeden,
En gy misschien zoud zelf mijn aenzien niet versmaeden.
Ook heeft mijn naem (hoe scherp gy met zijn kleinheit lacht)
't Waerachtig voorspook, en een teken van mijn maght,
Die naederhand zoo wijt zijn takken uit zou spreien,
Als beide d'armen van de poelen hem geleien.
Hy is de sleutel, die het hemelsche besluit
En 't werreltsche geval elk opent en beduit.
Hy strekt een kort begrijp, een stapel van de schatten,
Die zoo veel boeken en kronijken in zich vatten,
En wijst, als in een schets, het menschlijk leven aen.
De slinkerzijde is breet, en maklijk op te gaen.
Maer boven zit de straf alle ongetrouwe zielen
Met bolpees, wroegingen en zweepen op de hielen.
Heel smal loopt d'andre kant nae boven, met gevaer,
En steiler in den top. Al valt de heirbaen zwaer,
De loon zal rijkelijk den arbeit weêr verzoeten,
En leggen hen de kroon en lauwer voor de voeten,
Nu pronk met langer naem, en laet alleen aen my
De beeldespraek en 't merk der Pitagorische *Y*.
Zoo lang hield d'aendacht al het zeedom opgetooged
Wanneer de Seine, met ontsteke en dreigende oogen
Omloerende, gelijk een arend, die een vlucht,
Van valken, drijvende en braveerende in de lucht,
Wensicht in te vliegen, en, verstrikt in twijffelingen,
Niet weet van waer hy best het leger zal bespringen,
Dat, in een ronde zich besluitende als een wal,
Aen allen kant hem bek en klaeuwen bieden zal,
Dus uitbarst, brullende en ontstelt, in grammen moede:
Begunstigt iemand noch die scherpe waterroede?
Kan d'Iber, van haer' slagh tot in het ingewand
Getroffen, noch het hoofst ontkreuken in deez' stand?

(Ook was het zoo; hy ſcheen zich heimlijk te verblijen,
Ik zagh 't door d'opening der zaeltapeetſerijen,
En 't donkere gezicht der watergoden ſtrak
Opheldren, toen het Y de Seine tegenſprak)
En zal hy mijn gezach en kroonen vergelijken,
Met bannelingen en rebellen van zijn rijken?
Gelijk hy onlangs al dien aenhang van het Y
Heeft uitgekreeten, voor behipt met muytery?
Lafhartige, onderwerp u wederom den Mooren.
Geef my den ſepter, die, tot hooger drift gebooren,
Door mijn geluk en kracht van 't zegenrijk geweer,
De ſchenders dwingen zal te buigen voor hunn' heer.
De deftige Iber, 't hooft met kroonen overlaeden,
Rees op in 't midden van zijn koninglijke raeden,
En koningen, die hem bedanken voor zijn leen.
Waer voert u d'overmaet van uwe driften heen?
Waer zien wy eens het eind van 't onrechtvaerdig wrokken,
Dus ſprak hy, ſchuddende tot drywerf toe zijn lokken:
Nu vaer den Ygod vry in 't diamanten ſchilt:
Wy zien de ſchichten van uw hevigheit geſpilt,
En mogelijk den vloek en dat ontaert braveeren
Met meer ſchandael noch tot uw zelven wederkeeren.
Heeft d'oude wrok my in het oorlogsavontuur
Gewikkelt met dien god, voorwaer het ſtond my duur.
Holp onze vyantſchap het hevig bloet aen 't kooken,
En heeft men vier en vlam aen wederzy geſproken,
't Is al door 't oorlogsvier gezuivert en verteert.
Wy hebben hem als vry, en wettig vorſt geëert.
Wy braken zelf de ſtraf- en krijgsroê voor zijn voeten,
Noch weigeren hem noit als een' Monarch te groeten:
En wijken niet een' voet van 't oude vreêverbond.
Zie toe, gy zeilt op hem uw rijxhulk in den grond.

En

En nu gy 't alles wenscht in uwen klaeu te grijpen,
Ziet licht de laegerwal 't gespannen zeil aen 't gijpen.
Maer wenscht gy 't Ygezagh te bonzen uit den troon,
Waerom my onverwacht gevloogen in de kroon,
En al het godendom, ten bruiloftdisch gezeeten,
Dus van ter zijden meê getaiftert en verbeeten?
Mijn lafheit zeker brak den vijand bitter op,
Toen Agars slaefsch gebroet zich met bebloeden kop
Ter vlugt begaf, en ik mijn maghtigste gewesten
Zagh op een' sprong gevaegt van Mooriaensche pesten,
By hondertduizenden, te vier en zwaerde ontzeit,
Ten trotsen wraek van mijn gehoonde Majesteit.
Gae, zie in Barbarye, en haere plondersteden,
Hoe moedig ik dat vier verbrant heb uit mijn leden,
En denk, hoe lang gy zelf, versuft in slaverny,
Den Teems hebt ingeruimt uw troon en heerschappy.
De groote Seine riep: my zult gy niet vervaeren,
Al stoftge op 't vlugten van vertwijffelde Barbaren,
Griffoenen dol op roof, ontaert van regt en eer.
Indien ik u zoo lang had onder mijn geweer
Gedwongen, en mijn' stam gewortelt in uw landen,
Gy laegt noch vaft gedrukt, geknevelt in mijn banden;
En 't Y, met zijne borst gedoken in het riet
En brak moerasch, verhief zoo hoog de horens niet.
Hy zou zijn scheepvaert zien met zijne kolk bepaelen,
En 't Zuiderzeerak 't verst' daer zijne booten dwaelen.
Al voelde ik van uw ijk mijn schouder ingedrukt,
Noch zagh ik uwen wensch, sprak d'Iber, niet gelukt;
Zoo lang de Siciljaen ons met zijn Avondzangen (1)
Het hart verquikt, en u by d'ooren weet te vangen.

Zoo

(1) De moord der Franschen in *Sicilië*, in 1282, is in de geschiedenis bekend onder den naam van Siciliaansche vesper.

Zoo lang de Denre en Leie, als 't moedige genet,
Ourechten band verſmaede, en trots en onverzet,
Durf achteruitſlaen; maekt zich zelf een vellig open,
En werpt de vremden af, die hem met ſpooren noopen.
De Loire wringt de Scharp' geen halſter in den mond,
En 't Schelde ſlaept geruſt op 't baſſen van zijn' Hont(1).
Maer ſchoon die wachter in zijn' droom wiert overrompelt:
De Scharp' gemuilband, en in zijne kruik gedompelt,
Ik zag hen beide weêr ontworſtelt uw gewelt,
De banden afgeſcheurt, de kluiſteraers gevelt,
En d' oude Waterdogge aen 't balken, rijten, breken,
Op d'erfgeweldenaers met winſt de ſchaden wreken.
Ja wreek u, ſchreeuwt de Seine, en ſtijgt van zijnen ſtoel,
En grijpt, voortbarſtende en opſtuivende in 't gewoel
Der goden, 't ſtorten en rinkinken van de bancken
En kriſtalijnen, daer geweer en bekers wancken,
Den Iber, eer hy zich kan redden aen den diſch,
By zijnen mantel (2) ſleept en ſleurt hem, en gewis
Het koninglijke kleet was in dien ſtorm geſchonden,
Had zich de Belt en 't Y en Teemsgod niet verbonden,
Den overweldigden, aen allen kant benart,
En in zijn eigen pracht en breed gewaed verwart,
Voor ſnellen overval te redden naer de wetten,
En moedig 't alles tot zijn welvaert op te zetten (3):

Zy

(1) De *Hond*, een arm van de *Schelde*, ten westen van *Zuidbeveland*, voorbij *Vlisſingen*, in zee ſtortende.

(2) Zinſpeling op den inval van LODEWIJK XIV in de *Spaanſche Nederlanden*. L. VAN AITZEMA, Zaeken van Staet en Oorlog, VI Deel, blz. 255.

(3) Het drievoudig verbond tusſchen *Engeland*, de *Vereenigde Nederlanden* en *Zweden*, dat toen op het tapijt was, en in het begin van 1668 tot ſtand kwam, onder den naam van *Triple Alliantie*. Secr. Reſol. van Holl. 17 Mei 1668, II Deel, blz. 669.

Zy ſtonden nu geſchaert om in te vliegen. Al
Het hof rees overende in dit verwart geval.
De grijze Triton, in 't voorbijgaen aengeſtooten,
Quam dronken uit den ſlaep en ſtruiklende opgeſchoten.
De Brongodinnen met het Waterjofferdom
Beſtorven, hoorens en ſchalmeien wierden ſtom.
Het feeſtrumoer verdooft de waterorgelkeelen;
Zelf Thetys wanhoopt door haer beê dees ſcheur te helen:
De Tiber, Ganges, Po en Indus zien het aen,
Met d'Arno, Nijl en Rijn, in dit gedruis begaen.
Zy ſlaen een' ronden ring, en al de ſtroomelingen
Zijn bezigh om hun haet en gramſchap te bedwingen.
Wanneer de Seine, in zijn oploopentheit verzet,
Van zelf den purpren rok liet ſlippen, en belet
In zijnen aanſlagh, deiſde, en liet den god bedaeren,
Die, hoe zorgvuldig om zijn' tabbert te bewaeren,
Noch zagh een groote ſcheur geroten in het kleet,
En d'oene ſlip gekort. Nu ſtont hy op; gereet
Dien onverwachten hoon te wreken, en in 't vechten
Met bloet te zegelen de handveſt en zijn rechten,
Als d'Oppervorſt van zeên en vloeden, op zijn' ſtoel
En hooge Bruiloſttroon, beſpieglende al 't gewoel,
't Ontzaghlijk hooft begon te ſchudden, en een teken
Met zijnen drytant gaf, om hem te hooren ſpreken.
Een oogenblik ſloot al het godendom den mond.
Gelijk een biezwarm, in een' friſſchen morgenſtont,
Naer tijm en majolein ten korven uitgeſtreken,
Indien een vlaeg van twiſt den kam komt op te ſteken,
De honigrenteniers en vorſten ondereen
Krioelen, brommen en hun weêrparty vertreên,
Zoo zich de koning mengt in 't heir der twiſtelingen,
Strax zwigt, en yder poogt zijn gramſchap te bedwingen.

Gy vorsten, zegt hy, wat verwoetheid schent u aen,
Om tegens mijn gebied dus reukloos op te staen?
Is dit een bruiloftgalm? hoe? helpt hier, onder 't rollen
Des appels, Eris weêr het godendom aen 't hollen?
Wie heeft de harten dus vervreemt en afgekeert?
Heb ik met hooger gunst den vorst van 't Y geëert,
't Was om zijn waerdigheit, en op des bruids behaegen,
Maer eindelijk, wie heeft my reden af te vraegen,
En zoo ontijdig hem, op ons gebodt gereet,
Gelijk een onderdaen, die zijne plichten weet,
Op 't lijf te vallen, en de goden te beroeren.
Wy weten best wat elk in zijnen schild zou voeren,
Indien het oorlogsveld, de koningen, gekant
In 't harnasch, strijden zagh voor hun gebiet en stant.
Maer hoe het zy, en wie de zege zou bevechten;
Met bitter smaelen valt vooral niet uit te rechten.
Ik ken den Ygod voor een' froom van maght en moet.
Hy toont my grooter zucht als eenig ander vloed,
En volgt ons even trou aen alle zeên en stranden.
Dan daer de Noordpool prat mijn golven slaet in banden,
De groote Noordbeer met zijn' klaeu en dwarsch gezicht
Het Zonnepaerd verbaest, tot dat het hijgend zwicht,
En weigert lang uit schrik die heirbaen op te rennen.
Dan daer de zuidewint den regen op zijn pennen
Vooruitjaeght, en van verre al d'aerde op 't aenschijn spreit.
Nu daer Apollo mij zijn eerste heerlijkheit,
En 't uitgerust gespan, vast brieffchende en te vreden,
In 't Oosten toont, eer hij ter kim komt uitgereden:
En daer ik hem, vermoeit van zijne daghvaert, trooft
Met koel kristal, en bluscht de fakkel, die hem rooft
En blaekert, en noch snerkt en sparkelt in de baeren.
Geen stroom komt zoo getrou door mijne rijken vaeren,

Hoe

Hoe ver gelegen, en van wat geſtarnt beſtraelt.
Dat weet gy, vlieten, die zijn kielen blijde onthaelt,
En zaeght den rijkdom en kleinoodjen uwer ſtranden
Beſchimmelt en bewelt, begraeven in uw zanden;
Indien niet d'Yſtroom zelfs u aenpreſte, en met luſt
Zijn ſchatten ruilde, en d'uwe afhaelde aen zijne kuſt.
De breede Maes, de fiere en trotſe waterſtroomen,
Wier opgezwollen moet wy zelve naulijx toomen,
Zijne eigen broeders, aen een zelve borſt gezoogt,
Door zijne aenzienlijkheit en rijkdom meeſt verhoogt,
Volmaeken met hun plas en ruime waterkreken,
De groote en 't water, 't geen den Yſtroom ſchijnt t'ontbreken;
Gelijk zijn ſchat dien dienſt weêr rijkelijk vergeld.
Maer zelve hebben wy hem pael noch eind geſtelt,
Hem ruſtig vrijheit en volkomen maght gegeven,
Om in zijn' boezem met zijn golven door te ſtreven,
En uit ons eigen rijk twee kamers toegeſtaen,
Om al zijn ſchatten in te ſluiten, en t'ontlaên:
Het ruime Teſſel, vry van haveplonderaeren,
En 't Vlie, met dubblen monde inzweigende onze baren.
Gaet! blaſ nu weder! ſtel mijn Majeſteit de wet,
Als ik dien vorſt, naer zijn verdienſte aen tafel zet.
Elk houde zich voortaen geruſt en ingetoogen:
Want hoe gy triomfeert en ſteunt op uw vermogen,
Elk ſtrijkt de vlag voor my, die u gebiê het vier
Der twiſt te doven. Gaet! roept weêr de joffers hier.
Zy zullen met muzijk en weelderige ſpelen
't Vervaerlijk onweêr der verbeten harten ſtreelen,
En ſluiten 't feeſtkrakkeel met een gewenſchte vreê.
Elk geef zich vrolijk en gehoorzaem op zijn ſtee (1).

Met

(1) De Yſtroom, III Boek, blz 75.

Met deze uitmuntend fraaije epifode befluit de dichter het derde boek. De menigvuldige fchoonheden van den eersten rang, die hetzelve bevat, vergoeden ruim de gebreken die men in hetzelve aantreft, en op welken wij om die reden niet zeer zullen hechten; bij voorbeeld, dat TRITON, de eerfte echtgenoot van THETIS, op het bruiloftsfeest zijner hertrouwde vrouw, en nog wel dronken! verfchijnt; de goede fmaak en kieschheid mogen dit afkeuren; maar bij HOMERUS verfchijnt immers ook de hinkende VULCANUS op eene befpottelijke wijze in de vergadering der Goden. Baarblijkelijk heeft ANTONIDES deze plaats, gelijk meer anderen, uit de *Ilias* gevolgd. Nog eens, de fchoonheden doen bijna de gebreken niet opmerken.

Met zeer veel oordeel heeft de dichter van het wonderbare gebruik gemaakt. Op dezelfde wijze als hij uit zijn op het Y zeilend vaartuig onder het water is geraakt (1), waar een *deus ex machina* hem ooggetuige der feestviering maakt, even zoo wordt hij van daar weder weggevoerd. De twist onder de ftroomgoden was bedaard,

En Peleus zagh vernoeght weêr d'eerfte vrolijkheden
Verrijzen ——— ———

zegt de dichter in den aanvang des vierden boeks,

Wan-

(1) Hiervoor, blz. 85.

Wanneer een schielijk licht de zael, daer ik gescholen
De goden aenzagh, scheen te zetten in een vlam.
Een snelle schrik, of een bedwelmde droom, benam
My al 't geheugen, en het spelen der gedachten.
Ik vond my levende, en, ver buiten mijn verwachten,
Noch twijflende of ik 't al gezien had of gedroomt,
Vast drijven op het Y (1).

Deze wenk, dat men het hier verhaalde voor eene poëtische verrukking of droom te houden hebben, wordt hier zeer van pas gegeven en de eenheid daardoor bewaard. De dichter had zich bij den aanvang des tweeden boeks in een vaartuig op het Y begeven, in zijne bespiegelingen onder het zeilen verdiept, geraakte hij in deze verrukking, uit welke hij bij zijne aankomst te *Zaandam* ontwaakte. Hoe eenvoudig, natuurlijk en fraai is deze gang des dichtstuks! Nu heeft de dichter gelegenheid om al wat het Y merkwaardigs heeft meer of min uitvoerig te beschrijven, en de bijzonderheden van sommige steden en dorpen te vermelden. De hulde aan onzen beroemden HOOFT toegebragt, bij gelegenheid dat de dichter het Muiderslot in het gezigt krijgt, verdient hier hare plaats:

—— 't Hooft, dat, uitgeleert in staethistoryschriften,
Zoo net de waerheit wist van loogentael te schiften,

De

(1) De Ystroom, IV Boek, blz. 101.

De Duitsche Tacitus en deftige Lukaen (1),
Die menigmael de Vecht met zijn gedicht hielt staen,
En 't Y, wel meer gewoon in 't zeeperk uit te springen;
Omhoog getogen op zijn zielberoerend zingen,
Heeft d'eer van 't waterflot vereeuwigt door zijn geest.
Het zy hy, schoelende op een Sofokleeschen leest,
De wraek van Velzen zingt en Batoos ongelukken;
Het zy 't hem luste op 't land het veltgewasch te plukken,
Granidaes drooge borst te laven, uit een bron
Door 't boschtapijt bedekt, voor steeken van de zon,
En in zijn moedertael de Poëzy te bouwen,
Die met haer eige schoonte en pennen stant kan houwen(2).

Regt geestig heeft de dichter partij weten te trekken van zeker volksvertelsel wegens eene zoogenaamde meermin, die in de *Zuiderzee* gevangen zou zijn, om haar eene voorspelling te laten doen van de opkomst en aanstaande grootheid van *Amsterdam*. Dergelijke voorspellingen met betrekking tot deze stad waren in dichtstukken van vroeger' tijd zeer

(1) Als geschiedschrijver draagt HOOFT met regt den naam van tweeden TACITUS, dien hij ook vertaald en in zijne oorspronkelijke geschriften heeft naargevolgd. Doch met LUCANUS kan hij, als dichter, in geenen deele vergeleken worden; hij heeft meer van OVIDIUS en HORATIUS. Beter dan HOOFT zou men ANTONIDES zelven met LUCANUS kunnen vergelijken; in de *Pharsalia* zijn inderdaad plaatsen die in stoutheid, verhevenheid en kracht van uitdrukking, maar ook in gezwollenheid, winderigheid en valsch vernuft met sommigen van ANTONIDES vrij gelijk staan.

(2) De Ystroom, IV Boek, blz. 108.

zeer in den smaak. HOOFT laat in zijn treurspel *Geraard van Velzen* den Vechtstroom de lotgevallen van *Amsterdam* voorspellen, en VONDEL in zijn' *Gysbrecht van Aemstel* den engel RAPHAEL met hetzelfde oogmerk van den hemel afdalen. Hoe het zij, zulk eene versierde persoonaadje voegt hier oneindig beter dan in een tooneelstuk, waar de handeling door natuurlijke middelen in werking gebragt en geleid moet worden. Het invlechtsel dezer meerminne en hare voorspelling is inderdaad een fraai dichterlijk stuk, dat wij hier gaarne afschrijven.

Het vond van outs geloove, en uit de landkronijken
Der Goiers, zou misschien noch elk de waarheit blijken,
Indien de zeissen van den tijt en oorlogsbrant
Het niet had afgemaeit: hoe aen den Muiderkant,
Daer 't hooge zeekasteel bespoelt wort van de baren,
Een schoone zeemeermin, met ongevlochten haeren,
Vast golvende op haer' rug, gelijk een stille zee
Van goutdraet, uit den gront opborreide aen deez' ree.
Zy was een Heroutin, hier van Neptuin gezonden.
Een kostelijk karkant was om den hals gebonden
Met witte parelen van schelvisoogen, net
En geestig geschakert. De sluier hechtze met
Een paerlemoederhaek op 't schouderblad na boven.
Aen d'ooren wapperden, om geestiger te hooven,
Twee Esmerouden, met een groene strael van vier,
Zy volgde met haer keel de klanken van een lier,
Uit vischbeen opgemaekt. Nu kon zy lieflijk daelen:
Dan scheenze, als in een' rei doorluchte kerkkoraelen.

Al-

Alleen den bovenzang te houden, dat die toon
Door trans en daken klonk, en 't zangkoor zijne kroon
Gewillig overgaf: Een ander magh beklijven,
Maer 't nedrig Muiden zal voor eeuwigh Muiden blijven(1).
Een groote wasdom blijft alleen aen 't Y verpant,
En Amsterdam, eens milt te zeegnen door zijn hand.
Dus zong ze, en schoon het Goy dit scheen aen 't hart te raeken,
Noch luisterde 't om niet te steuren dit vermaeken.
Het Y hielt altemael zijn golven streng in tucht.
Het heesche strant wiert stom. Men hoorde geen gerucht.
Nu hief zy weder aen! Gy zult my spellen hooren
't Geen in den breden raet der goden leit beschooren.
Het wankelbaer geval, 't geen met een' dartlen voet
Op 't hert der rijken trapt, de staten ommewroet,
En alle banden plag t'ontrennen op zijn vleugelen,
Wort eens de wiek gesnuikt, en voelt zijn wulpscheit teugelen.
Het heeft een eeuwige eer den Ystroom toegestaen:
Hoewel het overal de wisselbaere maen
Gelijk is, die zoo licht haer hoorens kan veranderen.
Nu dreigenze van ver, dan sluitenze in elkanderen
En geven daegelijks de maen een ander oog;
Die sluit een' ronden ring, en slus een' halven boog:
Dan, met een teering om het slaeuwe hart geslagen,
Verdwijntze, en smelt als voor het vier van Febus wagen.
Fortuin belooft het Y een vriendelijk gelaet,
En onverdeelde gunst. Wat hangt dien stroom een staet
En glory over 't hooft! wat zal hy zijne baren
Besaemt zien boven 't perk van Herkules pilaeren!

Wan-

(1) Toespeling op een oud versje:

Muiden zal Muiden blijven.
Muiden zal niet beklijven.

Wanneer de boukunst, 't hoofd opsteekende aen zyn' kant,
Een nieuwe werrelt schept van kielen, die gemant
Met watervorsten, stout het zeeperk uitgestooven,
Alom het ziedend schuim der blaeuwe golven klooven,
En gy, ô Aemstel, die met kabbelenden vloed
Zijn kruik stoffeert, en dien doorluchten broeder groet,
Hoe diep is 't u gegunt in zijn geluk te deelen!
Hoe moedig zal uw vliet langs rijke graften spelen,
Als eens de hoofdstad, hier te stichten aen zijn' wal,
Het merk van uwen naem op 't voorhoofd voeren zal.
.'k Zie reets dien gouden tijt met wijde schreden komen,
Dat een geweldig bosch van omgekeerde boomen,
Zoo diep de wortels neêr zal schieten in 't moeras,
Als 't met zijn torens hoog tot aen des hémels as
Staet op te vaeren, 't geen verheerlijkt, allen rijken,
En koningsteden zelf de boukroon af zal strijken.
Dan giet de Koopfortuin en Welvaert, milt van hand,
Haer rijke zegeninge u toe van allen kant.
Gelijk 't rivierendom uit allerlei gewesten
Zijn daelend stroomnat geeft den Oceaen ten besten,
Zoo drae het bergsneeu, nu gesmolten in de zon,
Ten bergkruin afbruischt, zwelt en overgaept zijn bron.
Dan strektge, ô stad, zoo trots te bouwen op twee stroomen,
Een wijk, voor die gedrukt verleegen tot u komen,
Een herberg zoeken in het nijpen van den nood.
Gy zultze koestren en ontfangen in uw' schoot;
En meermaels afgebrant, geplondert en vertreden,
Verrijzen uit uw asch met schooner stal van leden.
Tot op 't gehengen van den Zeemonarch, het Y,
Aen mijn orakelzang en diepe profecy
Gedachtig, u gebiet zijn' breden vloed te bouwen;
En op een zeilend vlot uw leven te betrouwen

In

In wilde zee, getrooft dat Nereus dit beftemt.
Wat wondren zult ge zien, wanneer ge uitheemfch en vremt
Een andre werreit zoekt door onbekende plaffen,
En zonder graedboog en de lely der kompaffen
Den werreitgordel fnijt, en werpt met rijken buit,
Voor 't zwaere paelwerk van uw' ftroom, het anker uit,
Dan moet ge leren de geftarnten onderfcheien,
Die veilig by den nacht uw vloot in zee geleien,
Of licht bedriegen op de zorgelijke plas.
De wreede Beeren, dicht aen 's hemels uiterfte as.
De Paeu, die haeren ftaert wijt uitfpreit in het Zuien.
Orion, zwart om 't hooft gezwollen van de buien.
De Boer Arktofilax, die met zijn zwaere leên
Het wed der zee beroert, wanneer hy moe gereên,
Op zijn befneeude fleede, al hijgende afkomt treden,
En weêr met ftormen dreigt, ten wolken ingereden.
Ook zult ge letten op het vreeffelijk Serpent,
Dat, als een breede ftrael van vier, zich krult en went
In 't Noorden, als gy 't ziet van blaeuwen zwavel gloeien,
Hael in de fchoot, 't zeil neêr. Een nachtftorm aen het loeien
Steekt van de Noordpool op, en mengt de zee en lucht.
De Regenftarren, bleek en kout van waterzucht,
Staen op den norffen kop des Hemelftiers te grimmen.
Maer als de Pleiades beginnen op te klimmen,
En fnoeren 't haer met gout, of Pollux uit zijn' trans,
Of Kaftor 't water kuft met tintelenden glans,
Dan zal de Dolfijn zich niet kronkelen in bochten,
Noch 't pekel fchuimen van omtuimlende gedrochten.
De zeeman zet geruft dan alle zeilen by,
En trooft zich met de gunft der winden en 't gety.
Dus ftaen uw borgerije en gilden aen te groeien.
Gy zult gewetensdwang en tieranny befnoeien,

De

De vrijheit voor bloezoen omvoeren in uw' schild,
En teugelen, al wat te reukeloos en wilt
Durf steken naer die kroon; dus leert gy 't volk bestieren,
Met naer den eisch den toom te korten en te vieren,
O koopjuweel! want in den ring van Nederlant
Noemt u mijn zanggodin met recht een diamant.
Maer eer gy vierwerf zult uw oude wallen sloopen,
(Want zulk een' wasdom laet u 't noodloot toe te hoopen)
En springen verder uit, moet menige oorlogsvlaeg
Afstuiten op uw borst: nu zal de goude Taeg
U vaeren in den schild, en d'Iber met zijn Kraeken;
Begort van vier en vlam, als Kolchis toverdraeken,
Uw stranden dreigen, tot een Jazon, trots van moet,
Den stroom van Gibraltar verf met het Spaensche bloet,
De waterslang verniele en wreede roofharpije,
Met zijnen donder schokk' de kust van Barbarije,
En slae Toledo met een dootschrik voor het hooft.
Nu heeft de Teems zich zelfs de waterkrans belooft,
En hecht van Doever en zijn' krijtberg, te vermeten,
Op Schevelingen den metaelen waterketen.
Hoe is 't? ik voelme 't bloet ontroeren, en 't geluit
Bezwijken in mijn keel, maer neen! het moet 'er uit.
Wat zultge hooren, ô doorluchte waterlingen!
Als weêr Kartage en Rome elkander hier bespringen.
Op, Ystroomgod! beman uw vlooten, voort in zee.
De vijand blixemt vait afgrijselijk op uw ree.
Ruk aen! de Vriesche leeu, de Maes en Zeensche baren,
Uw bontgenooten zijn bereit hem in te vaeren (1).

Onmiddelijk hierop volgt deze uitmuntend fraaije

BE-

(1) De Ystroom, IV Boek, blz. 109.

BESCHRIJVING VAN EEN' ZEESLAG.

Daer dondert zee en ſtrant. Ik zie 't, zy rukken voort.
Kanonnen, zwanger van ſalpeter, vier en moort,
Aen 't baldren in een' ſtorm; de blixemgloet, geſchooten
Uit monden van metael, drijft dolle donderklooten
Door buik en ribben van de kielen, ſcheurt en rijt,
En ſteekt het water aen. De korſt der ſtranden ſplijt,
De ſtranddu:n davert, als de losgeborſte zwavel
Het marmer ſchokt in zee tot op des afgronds navel.
De buskruitrook bedwelmt de zonne, die het bloet
In d'oogen ſpat. Men ziet hier niet dan vier en gloet.
Een ſchriklijk krijgsmuzijk van trommels, zeetrompetten,
En ſcheepsklaroenen, en kortouwen en musketten,
Wort met een' naeren toon en heeſchen kreet verzelt
Van ſtervenden, gewont, geblaekert, neêrgevelt,
En 't kleed van 't lijf gezengt, en in de lucht gevaeren,
Zoo dra de ſcheepsmijn ſpringt, weêr plompende in de baren,
Half levende, en verminkt, en nu in deeze ellend
Te ſpaê vervloekende het oorlogselement (1).

Hier-

(1) De Yſtroom, IV Boek, Blz. 113. Ook deze krachtige regels zijn door dezelfde hand als de vorige op de volgende wijze in het Fransch overgebragt:

Qu'entends-je? Justes dieux! quels éclats de tonnerre
Font bouillonner la mer et tressaillir la terre?
Neptune est éperdu, quand le cruel métal
Vomit partout la mort de son ventre infernal.
L'océan est en feu; de carènes brisées
Je vois flotter partout les côtes fracassées;
Le rivage le fend. Crains, Pluton, que les mers,
Par leur fond déchiré, n'inondent les enfers.
De l'épaisse fumée un horrible nuage
Du soleil, qui recule, obscurcit le visage;

Les

Hierop vervolgt de meermin hare voorſpelling:

Stae vaſt: u ſtaet noch meer t'ontworſtlen. 'tZal gebeuren
Dat eens de Zont, met toegebonsde waterdeuren,
Aen 't pruilen in zijn kil, uw vloot zijn' ſtroom ontzegt;
Dan moet de zeekortouw weêr pleiten voor uw recht.
Het Deenſche Zeelant, en de Zontſluis, opgebroken,
Getuigen of ge uw eer manhaftig hebt gewroken.
'k Hoor d'onderdrukte Belt, belegert op zijn' grond,
En d'armen op den rug gevleugelt door de Zont,
Uw machten, daer hy zucht, in zijn paleis beſloten,
Om bijſtant roepen. Voort te water met uw vloten,
Verlos den rijxſtoel! red uw bondgenoot! Ruk uit
De kramme en grendel die den waterdraciboom ſluit!
De ſleutel van kanon zet alle poorten open.
Dus moogt gy overal op d'overwinning hopen,
En zien den lauwer der triomfe te gemoet,
Hoe fel een oorlogsſtorm op uwe grenzen woed,
ô Yſtroomgod, zoo lang uw hooftſtad het geweten
Den vrijen teugel viert, en God, in 't licht gezeten
Op 's hemels troon, alleen de ſtraf der zielen laet,
Die, niet ſchofferende het lichaem van den ſtaet,
Indien zy dwaelen, uit onnozelheit geweken
Van 't rechte pad, den mond des lands noit wederſpreken.
Zoo lang gerechtigheit de hand ſlae aen het roer
Der ſtede, en in 't gericht den gouden ſepter voer',

En

Les instrumens guerriers par leurs accords bruyans
Accompagnent les cris des héros expirans.
Quelle nouvelle horreur! une mine flottante
Porte au ciel de guerriers une troupe mourante;
Qui, brûlés dans les airs, par un étrange sort,
Rencontrent dans les mers une seconde mort.

Proeven van Dichtk. Letterocf. II Deel, blz. 266.

En: Eendracht haer verbind met haere bontgenooten,
Is alle maght te zwak haer grootheid om te ſtoten.
Maer och! wat heeft uw ſtad niet uit te ſtaen te land',
Als zy allengs begint te gróeien aen uw ſtrand!
En gy, ó Muiderſlot, wat zult ge van uw' tooren
En prachtig burgtkanteel gekerm en jammer hooren!
Hoe deerlijk zal de Vecht, met bloetkoralen root
Beſprenkelt en geverft, beſchreien zijnen noot:
Wen 's lands Andromeda, geklonken met een keten
Aen barre rots, en voor het ongediert geſmeten
Ten roof en ſchouſpel, met erbarmelijk gezucht,
Vergeefs de handen wenſcht te ſteken naer de lucht,
(Zy zijn geboeit) vergeefs haer naekte leên te dekken,
Daer vaſt de kluiſters haer gewricht en ſpieren rekken,
Zy, afgemartelt, en gedoodverft van den ſchrik,
Den muil van 't ſtrandgedrocht verwacht alle oogenblik.
't Is uit met haer, ten zy een Perſeus, uitgekoren
Door 't zeeorakel, tot haer hulp en trooſt geboren,
Op zijne pennen aen koom ſtreven, hare ſmart
Verlichte, en ſtoot zijn zwaert het monſter in het hart.
Schep moet! gy moogt geruſt op zulk een' wachter ſlapen,
Die, onbezweken, en gedurig in de wapen,
Zijn' krijgsleeuw weiden laet in een Oranjen velt.
Den fellen landdraek, die noch van venijnen zwelt,
De blaeuwe kam verheft, begint den ſtaert te krollen,
Te ſchuifelen, en ſlaet van bloetdorſt voort aen 't hollen,
Zal hy met kracht de pan inklinken, onverzet,
En d'eerſte Heiland zijn, die uwe paelen red.
De Staeten, en des lands gewettigde overheden,
Op 't bloetſpoor van Tarquijn, de hoofden afgeſneden,
Uit have en erf geſchopt, en 't vaderland ontzeit,
Verrijzen weêr op 's mans vernuft en dapperheit.

De

De forſte Tuinleeuw, met vergifte tooverdranken
In ſlaep getoovert, hoort van ver de wapenklanken;
Verrekt de ſpieren, ſlaet en ſlingert met den ſtaert,
Schud zijne maenen, en, opſpringende, onvervaert,
Rukt met de klauwen om verwaten moortſchavotten,
Noch rookende van 't bloet der trouſte patriotten,
Staetmartelaeren, ſchelms met landverraet beticht.
Dan wort de tierann y de wreede voet gelicht,
De groote Wilhem, door de keur en ſtem der Staeten,
Die nu 't ondraeglijk juk des dwingelands verlaten,
De ſchoone Zevenſtar, die met een heilig licht
De Nederlanden noch zal ſtraelen in 't gezicht,
Ten veltheer ingewijt, drijft voor zijn leeuwsbannieren
't Ontuchtigh roofgeſpuis van havikken en gieren
Groothartig op de vlucht. Maer duikt vry in uw bron,
ô Vlieten, en verbergt het aenſchijn voor de zon,
Die u, zelf toegedamt, uwe afgeſtormde ſteden
Zal toonen, binnen van den hongersnood beſtreden,
Van buiten met den brant der burgermoordery,
En plondering gedreigt. Dan gaet ge zelf niet vry,
Vermaekelijke Vecht! Een weêrwolf, tuk op logen,
En met een ſchaepevacht het lichaem overtogen,
Dreigt uwen ſchaepeſtal, betrouwende op zijn woort;
Hy ruſt niet, voor hy 't al bloetdorſtig heeft vermoort.
De lammers, veel gewoon te watren in uw vloeden,
Staen voor zijn tanden bloot, geen bloeten ſchut het woeden,
En gy, t'onzacht gewekt door 't vreeſlijk moortgerucht,
Hebt niets tot haere hulp als traenen en gezucht.
Wat krijgt de ſtormbok werk! wat zal men muren rammen!
Wat ſteekt men ſteden aen met oorlogsblixemvlammen!
Hoe menig ſtroomgod zal, verkropt van burgerbloet,
Opſtuiven naer zijn bron met aerzelenden vloed!

Apollo zelf wil weêr, in zulk een' vloek beladen,
Den diſſel wenden, en met ongerukte raden
Te rugge ſpoên, als op Thyëſtes moortbanket.
d'Onmenſchlijke Alba meſt zich woedend geil en vet,
Hy ſlint den zuren oegſt des landmans met zijn tanden,
Slokt ganſche ſteden in zijn gulzige ingewanden,
En tapt den burger 't bloet met zijne tranen af.
Gelijk een winterbeer, geborſten uit zijn graf,
En naere ſneeuſpelonk al grommende aen koomt ſtuiven,
En grijpt d'onnoſle kudde en harders in zijn kluiven,
En knaegt en zuigt het merg uit ſchenkels en gebeent':
Zijn wreethelt holt, en kreunt zich niet, wie dat 'er weent,
Maer zoo een bergleeu, daer hy weid, en onverdroten
Plaſt tot den buik in 't bloet, hem komt op 't lijf geſchoten,
Uit zijnen ſchuilhoek, op den drieſprongh, hem verraſt,
Dan druipt hy bevend weg, en trekt, van vrees vermaſt,
Den ſtaert van achtren in; de ruige borſtels rijzen
Van doodſchrik overend; hy zelf verloopt zijn ſpijzen,
En wenſcht alleen nu 't lijf te bergen in dien nood.
Dus wil het Alba gaen, en allen die te ſnood
De vrijheit knevlen, en opgroeiende in het woeden,
Den burger taiſteren met Inquiſitieroeden.
Meer heeft de Waermont uit zijn koor my niet geſpelt.
Maer gy, ô Vecht, die 't Y zoo hoog ziet opgeſteit,
En zelf d'orakelkerk en waterwichelaren
Hem kroonen tot een hooft der Nederlandſche baren,
Verheug u, en begroet dien grooten bloetverwant,
Wiens zegen rijklijk toe zal ſtroomen aen uw ſtrand.
Hy neemt uw ſtaet ter harte, en voor zijn bontgenooten
Is zijne milde hand en ſchatkiſt noit geſloten.
Hier zweeg de Poëtes en waterprofetin.
Waer vlugt ge, riep het Y, waer vluchtge, ô wichlaerin?
Och!

Och! keer die nooden af, die donkere onweêrvlagen!
Of zoo een bloetstorm tot ons onheil op moet dagen,
Zalf onze wonden met de godlijke artzeny!
Hy riep vergeefs. Zy zonk nu neêr, om in den ry
Der vorsten, 't werk van haer gezantschap te vermonden.
Gansch Neêrlant heeft hiernae al zuchtende bevonden,
Hoe die gedreigde orkaen van oorlog heeft gewoet;
Toen zy haer vrijheit op moest wegen tegen bloet (1).

Zeer geleidelijk komt de dichter nu tot de dapperheid der Amsterdammeren; de lof bij deze gelegenheid aan den vrijbuiter 'T HOEN gegeven, die

— nu geen Hoen geleek, maer Engelandsche haen (2),
Die scherpe spooren durft in 's vijands spieren slaen (3),

is

(1) De Ystroom, II Boek, blz. 114.

(2) Deze naamspeling is triviaal, en zelfs belachlijk, hoezeer de gelijkenis juist is, en fraai zou zijn, als de held niet ongelukkig met het beeld eener *henne* in aanraking gebragt ware. Wegens het slot van 's dichters grafschrift op den zeekapitein DE HAZE, insgelijks in eene naamspeling bestaande, heb ik mij, in mijne *Verhandeling over het Puntdicht*, blz. 35, reeds verklaard. Met dergelijke naam- en woordspelingen had men veel op in 's dichters leeftijd; zelfs VONDEL dacht misschien den admiraal TROMP al heel wat aardigs te zeggen met

O Harpertszoon, ghy zijt ons *harp*,
O Tromp, men zal uw deught *trompetten*.

VONDELS Poëzy, I Deel, blz. 65.

Of

(3) De Ystroom, IV Boek, blz. 118.

is wel krachtig, maar overdreven en winderig; hij vergelijkt hem met een' grooten omslag en klinkklank van Turksche namen bij SCANDERBEG, het geen met een paar woorden had kunnen geschieden. Vrij wat beter, en edel zelfs, is de lofspraak van BOSSU, dien hij, hoezeer in dienst van den vijand ons bestrijdende, regt laat wedervaren, en hulde doet aan 's mans dapperheid en heldendeugd, eene edelmoedigheid, die anders zeldzaam plaats heeft; immers

Men etst het ongelijk in koper, en op bladen
Van eeuwig parkement, en voed het als een wond'
In 't hart: maer weldaet valt op een' onvruchtbren grond:
Die wort als op een blad van water aengeschreven,
En teffens met den stroom in doode zee gedreven (1).

De vinding, hoe de Noord-Hollandsche vloot, op verzoek van den Ygod, door den god der Zuider-

Of den Amsterdamschen burgemeester G. SCHAEP een fraai complimentje te maken, toen hij hem dus aansprak:

Wat gaf de zon een' blijden schijn,
Toen Schapen *Herders* zouden zijn
Van Menschen.

VONDELS POËZY, I Deel, blz. 335.

VONDEL levert hier een onderwerp voor de kinderprent van de verkeerde wereld. *Quandoque bonus dormitat Homerus!* zeer fraai is nogtans de woordspeling in zijne *Gebroeders*, blz. 17:

Wy *raedeloozen* gaen, ô Godt, by u om *raet*.

(1) De Ystroom, IV Boek, blz. 119.

derzee opontboden, op het Y in het ijs bezet raakt en wonderdadig behouden wordt, is zeer vernuftig.

D'aenzienlijke Raed terwijl, en borgery
In 't wonderwerk verstomt, beginnen aen d'een zy
Te wankelen —

of zij nu eindelijk het Spaansche juk ook willen afwerpen. *Amsterdam*, weet men, was de laatste stad in *Holland*, die de Spaansche zijde verliet; de beraadslagingen deswegens en de uitkomst worden hier zeer juist en natuurlijk vergeleken met

HET AFLOOPEN VAN EEN SCHIP.

De scheepsbouwkunstenaer helpt dus het oorlogsvlot
Eerst aen 't bewegen, viert weêrzijts het slagbed bot,
Daer 't nu, aen 't wiegen door gewelt van dommekrachten,
Vast op zijn rollen schokt: al d'ommestanders wachten
Met smart dit draelen af, tot dat het, lang gesolt,
Getuimelt en geschraugt, met kracht voorover rolt,
En spoelt den mont in 't Y, en scheurt het water open.
De ronde kimmen en rantsoenen zijn beloopen
Van schuim door zulk een' slagh oprijzende uit den grond:
Terwijl 't nu aerdig strookt, en prijst des bouheers vond.
De vrijheit, t'Amsterdam zoo lang een tijd verschoven,
Stak eindelijk dus haer hoofs met grooter aenzien boven (1).

Grootsch en deftig is hier de eer der stad gehandhaafd tegen hare mededingster *Venetië*, die zich in dien

(1) De Ystroom, IV Boek, blz. 122.

dien tijd op eene zinnebeeldige wijze de opperheerschappij der zee toeëigende:

Veneedje trouwe vry, om 't jaer, het zeegeval
Met 's Hertogs ring, wen hy, op 't prachtigste uitgestreken,
Op 't feest der Hemelvaert, die werpt in zee. ——
——— ——— ——— ——— ——— ———
Wy heffen met meer recht den waterstander op;
Want Amsterdam verbont noit watren met geschenken (1).

Overigens vermeldt de dichter de scheepvaart op het Y, het aankomen en afgaan der veerschepen, het zeilvermaak der jagten en boeijers; hij, wien het lust

——— ——— voor wind door 't zilver heen te streven
Van 't bruisschend Y, kan zich in sloep of jacht begeven.
De havens, tot vermaek geschikt en afgedeelt,
Zijn rijk voorzien. Indien hem d'eenzaemheit verveelt,
't Zal hem in zoo veel keur op geene vrienden steken,
Bereit op zijn verzoek, om mede grond te breken.
Zijn Rozemont verzelt hem lichtlijk op dien toght.
Wanneer de wint hem dan heeft op het ruim gebroght,
En 't jacht naer zijnen zin recht door den vloed gaet strijken,
Hoe zal hy haeren hals by blank yvoor gelijken,
Het hair by goude draên, de kaken by een blad
Van witte lelien, met rozebloet bespat;
De lippen by den daeu van kersen en moerellen;
De borsten, half ontdekt, en lieffelijk aen 't zwellen,
By hemelsche appels, waerd van goden afgeplukt.
Wat spelt hy hem een vreugd, dien 't eindelijk gelukt
Te

(1) De Ystroom, IV Boek, blz. 124.

Te ſmelten in haer' ſchoot, en op de lieve wangen,
En friſſen mond, verrukt van min, te blijven hangen.
Met hoe veel traenen ſmeekt hy haer het jawoort af.
Zy wankelt naer het ſchijnt, en valt veel minder ſtraf.
D'Ygoden maeken hem welſprekender in 't minnen.
De ſchoone Venus zelf ontvonkt haer borſt van binnen
Met een geheime vlam. Nu ziet hem Rozemont
Verliefder aen, en voed een diepe minnewond (1).

Tot een' tegenhanger geeft de dichter een levendig geſchetst tafereel van

HET IJSVERMAAK OP HET Y.

De winter zelf belet den Amſterdammenaeren
Geen vreugd, wanneer het Y, met toegevrozen baren,
De roſſen op zijn' rug laet ſtreeven, zoo gezwint
Als een Tartaerſche pijl geſchoten voor den wint.
Zy ſnuiven vier en rook ten neuze uit, onder 't nopen
Der jeugt, en ſchijnen nu zich zelf voorby te loopen.
De ſchoone jufferſchap, gedekt met koſtlijk bont,
Streelt hen in 't jaegen met het orgel van haer' mond.
Men ziet 'er andren, met de vleugels aen de voeten,
Voortvliegen als een ſchim, 't godinnendom begroeten
Met duizend zwieren; nu laveren heel in ly
Op d'eene ſchaets, en voort gezwiert aen d'andre zy,
't Omwerpen, ſneller als een arend op zijn pennen,
En ſneller als door 't ſneeu de Samojeeden rennen.
Mijn oogen ſcheemren door dat drijven hene en weêr:
En daer ik hier meê ſprak, zie ik nu nergens meer.

Hoor

(1) De Yſtroom, IV Boek, blz. 126.

Hoor, Rome, en hoor, Atheen, wie dorst oit stouter liegen,
Als dat men menschen zag met yzre wieken vliegen?
Hier zeggen wy 't met recht: en gy denkt uit de wijs,
Hoe snel het glippen moet, glad yzer op glad ys (1).

Eindelijk worden eenige andere stroomen door den dichter tegen het Y opgewogen, en — te ligt bevonden! In zijn' tijd, ja, kon de dichter met regt zeggen:

——— ——— ——— ——— ——— de Jordaen
Ziet zoo veel ceders niet om zijne bronnen staen,
En spieglen in zijn plas, als d'Ygod daeglijx kielen
Op zijne ruime kolk laveren ziet (2).

In onze dagen zou welligt een HELMERS of BILDERDIJK met deze *hyperbole* —— uitgelagchen worden.

Hoezeer wij nog straks (3) ons niet zeer gunstig omtrent de naamspelingen geuit hebben, vinden wij toch dat ANTONIDES een niet onaardig gebruik heeft gemaakt van de namen der oorlogschepen om hunne uitwerkingen aan te duiden.

Hoe

(1) De Ystroom, IV Boek, blz. 128. MACQUET houdt, *Proeven van Dichtkund. Letteroef. II Deel*, *blz.* 258, de vier laatste regels voor „een Puntdicht, dat men niet gaarne in „eene deftige stoffe van langen adem ziet." Hij heeft wel geen ongelijk, maar het „vliegen met yzren wieken" is toch aardig.

(2) Ibid. blz. 120.

(3) Hiervoor, blz. 135.

Hoe nader mijn gedicht aen 't einde schijnt te spoeien,
Hoe minder ik mijn' trant en rijkdom kan besnoeien(1);

zegt hij, en het gaat ons even zoo met den lust tot het doen opmerken van dien rijkdom. Dat dit dichtstuk bij ons op hoogen prijs staat, blijkt aan de uitvoerigheid van onze beschouwing, en nog hebben wij dezelve moeten bekorten; dan wij vertrouwen genoeg gezegd te hebben om de begeerte tot het lezen des geheels bij die geenen aan te prikkelen, die den verdienstelijken dichter geheel niet of mogelijk slechts bij naam kennen. Overigens onderschrijven wij gaarne, zoo wel ten aanzien der gebreken als der schoonheden, het oordeel van MACQUET wegens dit dichtstuk. „Die kenners," zegt hij, „welke ANTONIDES een gezwollen dichter noemen, hebben „zeker gelijk. Gezwollenheid is zijn hoofdgebrek, „en ontluistert dit dichtstuk zeer. Hij houdt de „waerdigheid zijner hoofdpersoonaedje dikwerf niet „genoeg op, en toont menigmael een valsch vernuft en vergezogte geleerdheid, in de plaets van „naturelijke schoonheden. Zijne overdragten zijn „nu en dan onvoldoende, en in de netheid der „tale is hij niet groot, alzoo hij menigmael de „ware kragt der woorden niet weet. In het wonderbaere van zijn dichtstuk verliest hij de waerschijnlijkheid, en is in vele gevallen duister. „Deze zijn alle wezenlijke gebreken, die men „geens-

(1) De Ystroom, IV Boek, blz. 134.

„geenszins in een' dichter kan verſchonen. Dan wij „moeten ook overwegen, wat 'er tot zijn voordeel „uit deze Proeve mag worden opgemaekt, eer wij „hem zonder beroep vonnisſen. Het is buiten „tegenſpraek, dat de Yſtroom een orgineel werk „is, ten eenemael de vinding van den dichter. Hij „heeft aen zijn plan en oogmerk, de glorie van het „Y en Amſterdam zeer wel voldaen. De meeste „epizoden vloeien uit de ſtof en helpen een geheel „uitmaken, dat door zijne goede ſchikking en ſcha„kering, en den rijkdom der gedachten, treft en „behaegt, ſchoon het niet ten eenenmael in alles „den goeden ſmaek voldoet. De uitgebreide kun„digheden van den dichter in de aerdrijkskunde, „natuurlijke historie van vele gewesten, in den „koophandel en andere wetenſchappen, zetten het „werk eene ongemeene aengenaemheid en verſchei„denheid bij, die behaegt en teffens leert. De „verzen klinken zeer rustig, en men mag zeggen, „dat 'er, in vergelijking van anderen onzer dichte„ren, weinige regels gevonden worden die proſa „zijn (1)".

's Mans overige dichtſtukken, waaromtrent wij nu ſlechts kort kunnen zijn, dragen allen den ſtempel van een echt dichterlijk vernuft, kracht van uitdrukking en waar gevoel. Zijne *Bellone aan bant* (2), vervaardigd bij gelegenheid van den vre-

de

(1) Proeven van Dichtk. Letteroef. II Deel, blz. 259.

(2) J. ANTONIDES Gedichten, II Deel, blz. 92.

de met *Engeland*, in 1667, zouden wij geheel moeten afschrijven, om ons gezegde te staven; liever geven wij, tot hetzelfde oogmerk, zijn'

TEEMS IN BRANT.

Furit immissis Vulcanus habenis.
Transtra per & remos, & pictas abiete puppes.

De Britze wolven, uitgelaten
In breidelooze razerny,
Verbranden Neêrlands koopvaardy,
En blakren Holland in zijn gaten,
En zetten, tegen krijgsverbant,
't Onnofle Schelling in een' brant,
Die, Engeland om 't hart getroffen,
De koningstat begraeft in puin,
En blixemt haer verheven kruin
Tot dat ze in de asch komt nederploffen:
Noch hoort ze na geen vreêgesprek,
Maer trapt haer buren op den nek,
Helt Michaël, van edlen toren
Ontstoken, blaekt van ongedult
Om tirannie, zonder schult,
Den armen dorpeling beschoren,
En wenscht, door heldenmoet, met lof,
Haer trotsheit neêr te treên in 't stof.
Zoo rukt hy, met een bosch van kielen
Den Teemsstroom op, in 't ingewant
En aengezicht van 's vijands land,
Maer niet ten plaeg van arme zielen:
Dat voegt geen oorlogsleeu vol moet;
Maer winterwolven heet na bloet.

Hy

Hy ſluit de ſtroommond zelf van buiten,
En houd den Watergod in toom.
Daer Gent, die zeemars, zonder ſchroom,
En van geen drieſt gewelt te ſtuiten,
Het ondier, met ons bloet gemeſt,
Verworgt en foltert in zijn neſt.
Zoo volgt de Boſchleeu, opgeſtoven,
Na lang gedult door wilderuis
En wegen daer geen uitvlucht is,
Den Tiger in zijn hol van boven;
Geen woeſtenyſpelonk hoe naer
Beſchermt zijn vijand in gevaer.
D'Aeloudheit juichte op alle ſtraten,
Europa had niet keels genoeg,
Toen Haerlem met getanden boeg
De keten brak van Damiaten,
En rukte, d'Aziaen ten ſpot,
Gevangen Kerſtens uit het ſlot.
Nu zeilt men over yzre vloeren
En ſchepen, uit verbaesden moet
Gedompelt in den ſteilen vloet,
Om hier den Waterleeu te ſnoeren,
Die bruiſt door duizent kogels voort,
En klampt de Britze magt aen boort.
Nu ſmookten al haer oorlogſchepen
En ſtrantkaſteelen kloek vermant,
En magazijnen in een brant
Die Londen eeuwig na zal ſlepen:
De Teems kroop opwaerts nae zijn bron,
Beducht of weder Faëton,
Ten zonnewagen opgeſtegen,
In zulk een' onverwachten ſtont
Hem blakerde op zijn' eigen gront.

De

De Teemsnimf, schreiende en verlegen,
Versmachte op haer gewoone ree
En dompelt haer paruik in zee.
Zoo beefden eertijts d'Italjanen,
Toen Hannibal zijn legermagt
Voor Romen, over d'Alpen bragt.
Met uitgevouwen standertvanen.
Dat heet de zeeslang, trots en dol,
Verwurgen in zijn eigen hol,
Die, buiten recht gespat en banden,
Als of de leeu van Holland sliep,
Nog slus door al de werelt riep:
Wy hebben 't Zeegewelt in handen (1).
Maer gy, die in den lichten brant
Uw leven waegt voor 't Vaderland,
En 's vijands magten durft besnoejen
Als gy hem in den boezem boort,
En op zijn eigen strant versmoort,
Om vrede uit oorlog te doen groejen,
Hoe maekt ge met uw halsgevaer
Den heelen staet uw schuldenaer (2).

Zijn' *Oorspronk van 's lands ongevallen* had men voor 1795 wel mögen herdrukken; en misschien doen wij in dit oogenblik nog wel, met dit dichtstuk onzen landgenooten in zijn geheel onder het oog te brengen.

Wat tuimelgeest beheerscht het land? wat bastaerdy
Valt in ons eigendom, en smet, als een harpy
Tot ons schandael geteelt, met haer vergiste pennen
De gansche lucht, zelf eer wy 't gruwzaem monster kennen,
Dat,

(1) *Penes nos imperium Maris.*

(2) J. ANTONIDES Gedichten, II Deel, blz. 6.

Dat, reukeloos het hooft verheffende als vorftin,
De tael van Neêrland fchopt, en dringt 'er Vrankrijk in
Met hare baftertfpraek en dartele manieren?
Ontaerden wy met recht van d'oude Batavieren?
Zijn dan die helden in zoo fchandelijk een' naem,
Dat nu de naneef zich met reden hunner fchaem?
En zijn onze ouders, in krijgstochten afgefleten,
Het vreeffelijk gewelt van Rome doorgebeten,
En in een later eeuw, door Naffaus krijgsbeleit,
Gewaffchen boven reik der Spaenfche mogentheit,
Nu waerdig, dat men die vergete als Franfche flaven,
Op hun gebeente fpuwe, en trappele op hun graven?
En kan men 't ftamhuis van Oranje, dat noch pas
Met zoo veel zorg 't gebouw des Staets leide in tieras,
En overladen van bevochte krijgslaurieren,
De blijde zege alom zag volgen haer bannieren,
Verlaten trouweloos in deez' verlegen ftant,
Om flaefs te volgen een' uitheemfchen dwingelant?
Want wie kan 's vijands wijze en tael zoo hoog waerderen,
Als die lafhartig zig wil laten overheren?
Zoo helden al van ouds de volken, lang gefchokt,
Naer hunnen ondergang. Noch blijven wy verftokt,
Of van een dikke mift bezwijmelt en betoogen.
Waekt op! 't is tijt! wrijft eens de dampen uit uwe oogen.
En zoekt niet buiten u, met fchandlijke achterdocht,
De bron der nederlaeg waertoe wy zijn gebrogt.
Wy zijn verraders van ons zelven; wy vergeten
Ons zelfs, maer hebben 't liefft aen anderen verweten.
De Franfche weêrhaen kraeide (1) ons lang zijn wetten toe.
Toen ketelde ons zijn ftem. Nu krimpt men voor de roê
Van

(1) Zie over dit *kraaijen* van den *weerhaan* hiervoor blz. 80, 81.

Van zijne schachten en afgrijsselijke spooren,
En dwazen schijnen noch met lust zijn' klank te hooren:
Vergapen zich noch aen 't schakeerzel van zijn' staert
En wieken, daer hy eerst mee lokt, maer flus vervaert.
Verleidende meermin, daer blinden nae verlangen,
Die gy behendig nu by d'ooren hebt gevangen,
Wat toverzang maekt u behaeglijk in ons lant?
Wit ketens zijn 't, die gy zoo fijn en listig spant?
Vervloekte ketens, die wy eerst met vreugde zochten!
Och! was nu 't zoeken uit, was eenmael den gedrochten
Nu 't masker afgerukt! en zagen we in het licht
Den moortklaeuw root van bloet, het dreigende gezicht;
Daer zich de wreetheit en baldadigheit vermengen,
De droge keel beluft om menschenbloet te plengen,
't Blanketsel van den mont verandert in venijn,
En ons alom verraen door ingebeelden schijn!

De Fransche Circe wist al lang die rol te speelen.
Nu wagen overal noch zoo veel moorttooneelen
Van hare tieranny. Maer wie ze trapte op 't hart,
't Was tot hun weêrwil, en zy kropten 't leet met smart;
Om, als de kans zich toonde, eens tevens op te springen,
Gelijk de Sicilijaen ons leert den Vesper zingen.
Daer wy den vijant zelfs en zijne wulpsche jeugt
Inhalen; onzen val verhaestende met vreugt.

De weêrgalm van de keur der Fransche geestigheden
En spraek, van ons zoo lang eerbiedig aengebeden,
Klinkt over Holland heene uit Bodegraves puin,
En Zwadenburgerdam; 't vermaek van onzen tuin
Voorheen; nu smokende asch; ten schouburg uitgekoren
Der wreetheit, die ons leert eens recht de klanken hooren
Van haer muzijk. Gaet, lacht de Duitsche tael nu uit,
En dwingt uw voeten naer de toonen van hun fluit.

Trojaenen haelen weêr met reien, zange snaren,
Het zwangre krijgspaert in; 'tgeen'smiddernachts aen'tbaren,
Van oorlogsvolk verlost, dat knot des konings stam,
En zet tot dankbaerheit al 't rijk in vier en vlam.
De geest van Nero vint 'er weêr die zich vermaken,
En zingen Vrankrijk nae; en zingen onder 't blaken
En deerlijk moortgeschrei van vader, kint, en vrouw,
Daer d'een ten hemel schreeuwt, daer d'ander stikt van rouw.
Nu is met hun gezang de dolheid uitgelaten.
Men trapt den zwangren buik te barste. Propt de straten
Met maegdenlijken, eerst ontuchtig geschoffeert,
Gebrant, geblakert, vuil mishandelt en onteert.
De drempels kraken van gekneusde bekkeneelen.
De lijken grijnzen aen de takken van abeelen
En linden, en de moort, die vrouw noch zuigling spaert,
Maekt Alva, Neêrlands vloek en geessel, zacht van aert.
En lust het langer ons noch op zijn Fransch te leven?
Wort groene gal en bloet noch niet in 't hoost gedreven?
Hoe? zien wy noch met vreugd de laffe geilheit aen,
Die ons vervoert, en komt den Staet zoo dier te staen?
De vlam dreigt ons, en wy verspreiden zelf de vonken.
Zoo wort uit gouden kop 't vergif met smaek gedronken.
De wisseling van zoo veel dragten en gewaet,
De zotte mommery van treden en gelaet,
En dat verwijst gebaer, waer nae w'ons lichaem wringen,
Op hun gebod, zoo vreemt en vol veranderingen,
Zijn zoo veel vonden lang tot ons verderf gezocht:
Dus hebben wy ons zelf de stroppen opgekocht.
Wat landaert voelde zoo onstuimig zich getreden,
En volgde noch met lust zijn's wreeden vijands zeden?
Als Pan te drieft zijn baert en lokken heeft gebrant,
Vliet hy de vlam, die hem verlokte, met verstant.

De

De Hoofterfvijant van den Staet der Nederlanden,
Stoof als een weêrwolf voort, indien wy hem verbanden
Met ernſt, en met een' vloek, gelijk zijn' moortluſt paſt,
Vervolgden, daer hy nu in 't bloet der borgren plaſt,
Dan zag het Hollands hart, herſtelt, weêr met behagen
De lantontheiſtraers in verdiende wraek verſlagen.
De Harp ontſnaert, de Roos de doorens afgeſneên;
De Lely in haer bol gedoken, of vertreên,
En 't Zwijn van Munſter fors den ſlagtant uitgebroken.
Dan vond de nazaet fier zijn oudren bloet gewroken,
Den plonderaer betaelt zijn onverdient gewelt,
En 't Franſch gebeente blonk noch eeuwen lang op 't velt.
Herneemt den ouden moet gy vrijgevochte ſteden.
Verjaegt den vijant; maer verjaegt eerſt zijne zeden:
Men koopt den Franſchen zwier te duur voor lijf en goet.
Nu waſcht die ſmetten af in 's vijants dartel bloet (1).

Wij eindigen onze beſchouwing van dezen voortreffelijken dichter op dezelfde wijze als de Heer DE VRIES de zijne:

De grafworm maele vry het kout gebeent tot ſtof;
Zijn deugt hout ſtant, en vult den aertkloot met zijn' lof(2).

„Zoo houdt ook de roem van den uitmuntenden „ANTONIDES ſtand, ſchoon de grafworm zijn ge„beente reeds lang tot ſtof vermaalde (3)".

ANT-

(1) J. ANTONIDES Gedichten, II Deel, blz. 92.

(2) Ibid. blz. 208.

(3) J. DE VRIES, Geſch. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 278.

ANTWERPEN (BARENT DIRCKSZ. VAN) is de opsteller van zekere *Tragi-comedie*, getiteld: *De Behouden Onnozelheyt*, gedrukt te *Amsterdam* 1612, hetwelk slechts de waarde der zeldzaamheid heeft(1).

ARENDS (ROELOF), DE JONGE. Deze niet onverdienstelijke dichter, van wien ons geene levensbijzonderheden bekend zijn, gaf in 1757 een bundel gedichten in het licht van onderscheiden aard en inhoud, in sommigen van welken de beschavende (dikwijls de verdervende) hand zijner nette en zoetvloeijende tijdgenooten duidelijk te onderkennen is. Trouwens de dichter was te *Dordrecht*

—— aan den Merwestroom gezeten, in een oord
Waar noit geen Mecenaten
Zijn' dichtlust koesterden:

hij zag zich aldaar
—— —— —— —— —— onaangespoord,
Van alle hulp verlaten (2).

Weshalve hij zijne toevlugt tot PHILIP ZWEERTS nam, te *Amsterdam*, die hem „ten dichttooneel deed stappen", naar de gewoonte van dien tijd, *in kwarto*

(1) Een exemplaar werd te *Leyden* in 1774 op eene openbare veiling voor *f* 6-5- verkocht. Naemrol der Tooneelspelen van J. VAN DER MARCK, ÆZ. blz. 48, N°. 729.

(2) Gedichten van R. ARENDS, den jongen, Opdr.

kwarto, met lofdichten, en eene vereerende opdragt aan zijn' MECENAS, den Heer ZWEERTS. Deze bundel bevat inderdaad enkele goede dichtstukken, waarin het niet aan vernuft en aardige wendingen ontbreekt. De zoogenaamde „Bijbel-„dichten" zijn weinig meer dan berijmde passages uit de Heilige Schrift. Zijne „Klinkdichten" zijn — klinkdichten, zoo als zij behooren te zijn: van veertien regels; dat, getiteld: *De Drie Razernijen* (1) heeft in ons oog eenige dichterlijke verdiensten. De weinige „Minnedichten" zijn los en bevallig: de dichter heeft POOT met gevoel gelezen. Onder de „Mengeldichten" verdient de *Zedeprint van een' geldzugtigen Pleitbezorger* (2), in den smaak van HUYGENS, hare plaats; hier ruimen wij er eene in voor het niet onaardige stukje, getiteld:

VERRUKKING.

Wie voert my onverhoeds van de aard,
Met uitgespreide wieken?
Wie stuurt myn klanken hemelwaart?
Wie doet my, in die vlugge vaart,
Een' Paradysgeur rieken?

De wolken dryven aan myn zy.
De trotsche torens deizen.
De heuvelen ontzinken my.
ô Dichtkunst! staa uw' dichter by:
't Is schroomlyk hier te reizen.

Hoe

(1) Gedichten van R. ARENDS, den jongen, Opdr. blz. 70.
(2) Ibid, blz. 150.

Hoe dikwyls tuimelden voorheen
Hoogvliegende Ikarusſen
Van deze ſteilte naer beneên!
Wie hier zyn kragt wil overſchreên,
Ziet haast zyn' yver blusſchen.

Maar zagt, wat hemelſche Pandoor
Komt my van ver genaken!
Wie is het? Venus of Auroor,
Belust om op het veld zig voor
Een nagtje te vermaken?

Daal neer, ô ſchoone! wie gy zyt:
Ik zal u niet beklappen.
Ik weet dat alles heeſt zyn' tyd,
En dat zig een, die kust en vryt,
Niet gaarne ziet betrappen.

't Gaat wel: zy komt me naderby.
Nu kan ik haar beſchouwen.
ô Goôn! het is de Poëzy.
Wees welkom, ſchoone, op wie ik my
Gerust hier durf vertrouwen.

Dan och! uw hemelsblaauw gewaad,
Bezaaid met heldre ſterren,
Wier glans op 't koningklyk gelaat
Zoo luisterryk te ſchittren ſtaat,
Zal myn gezigt verwarren.

ô Ja! ik zie my ziende blind
Op zulk een' gloed van ſtralen.
Best vlugten wy van hier gezwind.
Waar zig een godlyk licht bevindt,
Daar zal ons oog verdwalen.

Maar

Maar ſtil: daar roept ze my weêrom:
„ô Bloode! vlugt niet heenen;
„Gy zyt my dubbel wellekom.
„Ik koom, om u by 't dichterdom
„Myn' byſtand te verleenen."

Wat 's dit? terwyl ik met veel ſpoeds
My diep voor haar verneder,
Verdwynt ze met haar vlugge koets;
En ik, ik vind my onverhoeds
Hier by myn boeken weder (1).

De besten van zijne Bijſchriften en Puntdichten hebben wij reeds elders opgenomen (2).

In 1772 gaf hij een' tweeden bundel met gedichten van denzelfden ſtempel uit, dien hij in 1774 volgen deed door eene vertaling van KLOPSTOCKS treurſpel, *De dood van Adam.*

ARENTS (THOMAS) (3), geboren te *Amsterdam*, den 6 Junij 1652, en aldaar overleden in 1700, was een in zijn' tijd niet ongeächt dichter, en lid van het kunstgenootſchap: *Nil volentibus arduum.* Hij genoot veel vriendſchap en aanmoediging van den burgemeester JOANNES HUDDE, een groot voorſtander der fraaije wetenſchappen (4). „Was zijn „geest,"

(1) Gedichten van R. ARENDS, den jongen, blz. 99.

(2) Epigrammatiſche Anthologie, blz. 117.

(3) PAQUOT, Mém. Tom. V, pag. 206. WAGENAAR, Amſterd. fol. III St. blz. 251. J. KOK, Vaderl. Woordenboek, IV Deel, art. ARENTS.

(4) WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 238. KOK, XXI Deel, blz. 109.

„geest," zegt de Heer DE VRIES (1), „in 't zoo „even genoemde Dichtgezelschap niet zoo zeer ter „neder gedrukt, ARENTS had misschien de grootste „vorderingen gemaakt, daar hij nu, blijkens zijne „Treurspelen, niet dan middelmatige Fransche ver„talingen aan 't licht bragt." Zijne tooneelstukken (2) hebben zeker weinig waarde; doch onder zijne andere gedichten (3) worden er toch gevonden, die gansch niet verwerpelijk zijn; dat op den veldslag bij *Fleurus* in 1690 is inderdaad stout, krachtig en echt dichterlijk. De hertog van *Luxemburg*,

Die vaak tot hulp den Afgront riep
Door toverkunst en helsche treken,
Begaf, toen elk de slaap beliep,
Om met een' helschen Geest te spreken,
Zich in het naarst van 't naaste wout.
„Ô!" Bad hy, „wees met my bewogen,
„Gy, spoken! maakt my wreet en stout;
„Toont 't ketersch heir uw groot vermogen:
„Ver-

(1) Gesch. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 259.

(2) *Bajazet*, 1682. *Roeland*, 1686. *Amadis*, 1687. *Cadmus en Hermione*, 1687. *Kroning van Willem Henrik en Maria Stuart*, 1689. *Mithridates*, 1694. *Lykstatie van Maria*, 1695. *School voor de Vrouwen*, 1701. *Silo, de Hemelsche Minnaar*, 1714. *Jean Galeatso*, 1718. *Sertorius*, 1722.

(3) Door M. BROUERIUS VAN NIDEK bijeenverzameld en uitgegeven in 1724, onder den titel van TH. ARENTS Mengelpoëzij.

„Verzelt me, ſtrydt aan myne zy;
„Jaagt ſchrik en vrees door hunne benden,
„Blaaſt in de myne uw razerny;
„Doet 's vyands magt met ſchande wenden.
„Ik zal, wordt myne beè verhoort,
„Met maagdebloet uw' dienſt betalen,
„En paaijen u met kindermoort;
„Ja, 't alles doen te helle dalen,
„Als eer te Zwadenburgerdam,
„En 't omgekeerde Bodegrave
„Daar ik zoo braaf met vuur en vlam
„Verwoeſte volk en hof en have."
Een ſpook, van duizenden verzelt,
Gaf antwoort, onder 't vreeſlyk loeijen
Van dollen moort en wreet gewelt,
Het doet als vuur zyne oogen gloeijen
Door gift dat 't in zyn' boezem ſchoot,
En 't rookent hair als borſtels ryzen.
Nu zweert hy 't vrye volk de doot:
Zyn vloeken doen de ſtarren yzen.
Straks hitſt hy zyne benden aan,
Van eenen zelfden geeſt ontſteken.
„'t Za, makkers!" ſchreeuwt hy, „laat ons gaan:
„'t Is tyt myn' ouden hoon te wreken."

Met rukken 's moorders benden voort;
De Sambre kan hunn' loop niet ſtuyten,
Maar gaat zich, angſtig en geſtoort,
In 't diepſte van zyn' kil beſluyten.

De geeſten vormen zich, vol ſchrik,
In monſters, yſſelyk te aanſchouwen:
Geen ruyter kan op hun geblik
Den klepper met den toom weêrhouwen.

't Gebrul der ſpoken, 't dondren van
't Kanon, doet hem 't gebit verbreken.
Daar bleef de moet van menig man
En dapper heldt, door dwang, bezweken.
Toen golt het u, ô Nasſaus roem!
Zoo out in moet als jong van jaren:
Nog in uw lente, ô eedle bloem!
Toont ge u zoo moedig als ervaren,
En zet u voor uw benden pal,
Het puyk der eeuwig vrye Vriezen,
Wier inborſt liever 't leven zal
Als hunne vryheyt oit verliezen.

——— ——— ——— ——— ———

De ſchim van Styrum, reets ontzielt,
Streeſt door den vyant heen en weder:
Zy worden t' zyner zoen vernielt,
En vallen als het zaat ter neder.

——— ——— ——— ——— ——— ———

Gelyk een beer, die, afgemat
Van met een' kloeken ſtier te ſtryden,
Niet meer naar zyne horens vat,
Maar, om zyn nederlaag te myden,
Zich neêrzet, en naar adem hygt,
Verheugt van hem te zyn ontſlagen,
Terwyl hy magteloos nederzygt:
Zoo zag men 't moorders heir zich dragen (1).

Minder dichterlijk, maar toch doeltreffend is zijne *Verbeelding van de Dronkenſchap;* een dronkaard, zegt hij,

——— ——— verſpilt zyn erfgoet zonder vrucht,
En maakt dat zyn gezin om zyne dwaasheit zucht.

Hy

(1) Th. Arents Mengelpoëzy, blz. 36.

Hy doet van voddevaêrs het zyne zich ontprachen,
Die, als hy is berooit, om zyne dwaasheit lachen.
Hy ſtelt zich zelf ten ſpot van elk die hem ontmoet,
En wordt van brave liên geſtoten met den voet.
Naakt, haveloos, bedrukt, gevoelt hy alle plagen,
En moet nog boven dat elks ſchots verwyt verdragen.
't Gemoet vol kommer, en het lichaam vol van pyn,
De leden bevende van jicht en fereſyn,
Zyn ogen root en zwak, de handen krom gebogen
De beenen knikkende en zyn kragten ganſch vervlogen,
't Gedenken ſporeloos, en, in een woort gezeit,
Het ware voorbeeld van volſtrekte elendigheit (1).

Zijne erotiſche ſtukjes zijn inderdaad naïf, los en bevallig; bij voorbeeld, dat getiteld:

OP MYN ANNA.

Als ik myn Anna kuſſchen magh,
Lach ik met godenlekkernyen.
De zon op 't ſchoonſte van den dagh
Kan my min als haar oog verblyen.

Laat Febus in het morgenroot
Zich met Aurora vry vermaken,
'k Legh liever in myn Anna's ſchoot,
En pluk de roosjes van haar kaken.

'k Misgun Jupyn zyn ſpytig wyf,
Noch Mars zyn boeltjen uitgelezen,
Dat Bacchus by zyn Ceres blyf,
'k Wil liever by myn Anna wezen.

Haar

(1) TH. ARENTS Mengelpoëzy, blz. 84.

Haar aanschyn my een hemel strekt
Haar oogjes zyn myn zonnestralen.
Ach! als ze my dat licht onttrekt,
Verquyn ik in een nacht van qualen.

Het root koraal is zonder glans
By 't geurig blos van hare wangen.
Myn ziel blyft in den gouden krans
Van haar gekrulde lokjes hangen.

Ze is altyd tot myn min bereit,
Nooit heeft de hare my verdroten.
Wat heb ik vaak al zoetigheit
In hare omhelzingen genoten!

Die vreugd ga nooit uyt myn gemoet,
Noch nimmermeer uit myn gedachten.
Myn Anna, ach! hoe zoet, hoe zoet
Is 't in uwe armen te vernachten (1)!

Het kon schier niet wel anders of ARENTS moest insgelijks den wansmaak van zijn' tijd huldigen: van valsch vernuft, oneigen uitdrukkingen en vergezochte of ongepaste beelden is hij gansch niet vrij.

Ik zie dan haast dien dichter als een helt,
En wakker hooft, zyn volk voortreên in 't stryden,
Of op den rug van 't blauwe pekelvelt
Een *houten paart* door zyn gebiet *beryden* (2).

Hij wil „dien dichter" als kapitein op een oorlog-

(1) TH. ARENTS Mengelpoëzy, blz. 150.

(2) Ibid, blz. 101.

logſchip plaatſen, en plaatst hem in goeden ernst — op een hobbelpaard!

Nog een ſtaaltje van — hoe zal ik het noemen? — 's mans onnozelheid of fijne boert met den Heer RYK, aan wien hij de gedichten van VIRGILIUS en JAN VOS gelijkelijk toezond:

Het ſchynt dat geeſten van een' aart
Zyn garen by elkaar gepaart.
Vint gy zoo veel vermaak in 't lezen
Van Vos, als ik, dan zegt ge wis
Dat Maro ook in hem verrezen
En ook met hem geſtorven is (1).

APOLLO vergeve hem de zonde, als ARENTS dit in ernst meende!

ARKSTEE (HENDRIK KORNELIS) heeft eene beſchrijving van *Nijmegen* in dichtmaat, of liever op rijm, in het licht gegeven (2); dezelve heeft, wegens de aanteekeningen, meer historiſche dan wel dichterlijke waarde.

ARNTZENIUS (PIETER NICOLAAS). Deze verdienstelijke regtsgeleerde, werd geboren te *Amsterdam* in 1746, en overleed aldaar in 1799. Hij beöefende met vrucht de fraaije letteren, en zoowel de Latijnſche als Nederduitſche poëzij. Hij was

(1) TH. ARENTS Mengelpoëzy, blz. 92.

(2) Nijmegen, de oude Hoofdſtad der Batavieren, in dichtmaat beſchreven, door H. K. ARKSTEE, met prentverbeeldingen, *'s Hage* 1733, herdrukt te *Nijm.* in 1788.

was lid van het letterkundig genootschap: *Concordia et Libertate.* Eene uitmuntende levensschets van den beroemden JOANNES JOVIANUS PONTANUS, aldaar in 1792 door hem voorgedragen, heeft zijn zoon, de nog levende verdienstelijke dichter R. H. ARNTZENIUS, door den druk gemeen gemaakt (1). Van zijne Latijnsche dichtstukken hebben wij er geene dan in geschrift gezien; van zijne Nederduitsche kunnen wij het volgende ter proeve mededeelen:

LIEFZANG AAN DE EENZAAMHEID.

Geen woelend schynvermaak kan ooit vernoeging kweeken,
Ô Eenzaamheid, zo schaars bezocht, zo ras ontweken,
Wier rust nogthans de vreugd der weeldefeesten tart!
Heeft aller englen Heer, in 't sterflyk vleesch geboren,
U menigmaal met lust verkooren,
Ontfang ook 't offer van myn toegenegen hart.

Ô Hartvrindin der deugd, naar waarden nooit volprezen!
Ô Toets der onschuld, voor den vroomen nooit te vreezen!
Verzwaart ge, in 't wroegend hart, der boozen foltering,
Gy kunt verwonderlyk de zuivre vreugd vergrooten
Van Gods geliefde gunstgenooten,
In u bedaard en stil, schoon 't groot heelal verging.

De

(1) Vaderl. Magazijn van Wetenschap, Kunst en Smaak, I Deel, blz. 409.

De wyze ſmaakt by u, van God hier niet begeeven,
Een blydſchap, nooit gekend in 't altyd woelend leven
Der dartle waereld, die der vroomheid netten ſpant:
Uw ſtil verblyf geeft hem geen naare ſchrikvertooning;
Het Godlyk oog bewaakt zyn wooning;
Hy vreest, in uw gebied, geen norſchen dwingeland.

Toen Jesſes vroome telg, 't bedrieglyk hof ontweken,
Voor Saüls aangezigt vlood in ſchaarsbezochte ſtreeken;
Toen Gibiaas gebergte aan hem een ſchuilplaats ſchonk,
Waart gy, ó Eenzaamheid! getuige van zyn klagten:
Gy kost zyn harteleed verzagten:
't Geprangd gemoed vond heul, zelfs in een bergſpelonk.

Maar hen, die 't wuſt gevlei der ſnoode waereld kiezen,
En, voor een' valſchen ſchyn, de ware vreugd verliezen,
Baart uw behaaglyk oord het wreedſte zielsverdriet:
Voor hen kunt gy, helaas! niet dan verſchrikking weezen,
Daar zelfs uw denkbeeld hen doet vreezen,
En 't ſluimerend gewisſe uw wekkende inſpraak vliedt.

Beef, wreevle Saül! laat u vry door haat verblinden;
Leen vry uwe ooren aan uw wraak en valſche vrinden;
Het lieflyk ſnaarenſpel ſtryk' de onrust u van 't hart:
Wy zien u in den ſtryd, door wanhoop aangedreven,
Welhaast u zelf den doodſteek geeven,
Verlaaten van uw' God, verwonnen door uw ſmart.

Wy dikwerf de eenzaamheid uw levensöogenblikken,
ó Sterveling! zy zal uw' moeden geest verkwikken:
De waereldgrootheid ſchaft zo veel genoegen niet.
Zy kan een vroom gemoed veel zoets, veel vreugd doen ſmaa-
Zy doet de ziel in Godsvrucht blaaken; (ken;
En hem, die deugd bemint, verſchaft zy nooit verdriet.

Geen-

Geen veinsaart, hoe vermomd, zet in haar' hof zyn treden,
Geen laster kan hier twist, geen nyd hier tweedragt smeeden;
De Godsvrucht en de vreê bewaaken steeds dit oord;
De vryheid kluistert hier den norschen dwang in banden;
Hier schenkt de waarheid de onderpanden
Van 't eeuwig heil, beloofd in 't nimmerfaalend woord.

Ik zie, helaas! voor u eene eenzaamheid genaaken,
Eene yslyke eenzaamheid, het eind' der snoô vermaaken:
De zeis des bangen doods wordt reeds voor u gewet:
Het aaklig graf zal eens uw valsche vreugd bepaalen:
Dáár kan geen hoop u meer bestraalen:
Beef, snoode! beef: dat u dit denkbeeld vry ontzett'!..

Maar, zoeter Eenzaamheid! dat my uw gust beveilig'
Voor 's waerelts schynvermaak! uw invloed zy my heilig!
Ach, dat myn vryheid nooit voor schatten word' verpand;
Dat vuige baatzucht nooit myn jeugdig hart genaake;
Dat steeds de rede my bewaake!
Zo kies ik uw verblyf voor 't beste vaderland.

Maar zo van myne deugd, helaas! zo zwak van krachten,
Myn vaderland, myn huis, iets nuttigs mogt verwachten;
Zo myn genegen hart een' vriend tot vreugd verstrekt;
Kan myn menschlievendheid der droefheid bystand geeven;
Dan kies ik een gezellig leeven,
Schoon gy, ô Eenzaamheid! het zekerst heil verwekt (1).

ARP (JAN VAN) voorzag de oude Amsterdamsche kamer: *In liefd' bloeijende* van eenige tooneelstukken, als de *Helvaert van Ivno*, 1631, hetzelf-

(1) Kleine Dichterl. Handschriften, IX Schak. blz. 95, en nog eens, X Schak. blz. 133.

zelfde ſtuk, onder den titel van *Prixus*, *Prins van Theben*, herdrukt in 1640, *Chimon*, 1639. *Droncke Goofen*, 1639. *Tolimond*, *Prins van Rodes*, 1640, en *Claes Klick*, 1640. Allen dragen blijken van de kindsheid der tooneeldichtkunst in 's dichters leeftijd.

ASSCHENBERGH (HARMANUS), geboren te *Amsterdam*, den 22 April, 1726, en aldaar overleden, den 18 November, 1792, was een zeer ijverig beöefenaar der poëzy, en beproefde zijne krachten in genoegzaam alle vakken der kunst, in een tijdvak, dat men zich meer op zoetvloeijendheid, netheid en zuiverheid van taal, dan wel op oorſprongſlijkheid van denkbeelden, ſtoutheid van uitdrukking en verheffing van den geest toeleide. Hij was lid van verſcheiden letteroefenende en dichtlievende genootſchappen, met name van die onder de zinſpreuken: *Diligentiae omnia* en *Oeffening beſchaa't de Kunsten*, en had ook deel aan de Pſalmberijming, bekend onder den naam van *Laus deo*, *ſalus populo*, en aan de *Christelijke Gezangen*, bij de Doopsgezinden, onder den naam van kleinen bundel, in gebruik. Den Amſterdamſchen ſchouwburg leverde hij verſcheiden uit het Fransch en Hoogduitsch vertaalde tooneelſtukken (1); zijn zwanenzang was een oorſprong-

(1) *Climeene*, 1747 *De Graaf van Eſſex*, 1758. *De Wispeltorige*, 1762. *Albert de eerſte*, 1776. *Silvaan*, 1777. Hetzelfde

ſpronglijk tooneelſtuk *De Deugdzame Zoon*, waarmede hij in de toewijding afſcheid nam van de zanggodinnen, en ook kort na deszelfs uitgave overleed. Zijne gedichten zijn door zijn' vriend P. J. UYLENBROEK bijeenverzameld en in 1793 uitgegeven. Deze verzameling beſtaat, behalven uit eenige brieven en verzen van gemengden aard, grootendeels uit vertelſels en berijmingen van bekende anecdoten, die zich niet onaangenaam laten lezen, en vrij ſnedige puntdichten, die nog onlangs ook elders hunne plaats gevonden hebben (1). Zijne vertelſels zijn inderdaad naïf, los en luimig, en wel het beste wat deze verzameling bevat. De brieven zijn weinig meer dan deftig gerijmd proza, en dezen, zoo wel als de overige gedichten dragen, bij eene gladde verſificatie, de duidelijke blijken van door *oefening* dermate *beſchaafd* te zijn, dat men 'er vergeefs het geringſte foutje in zou zoeken tegen dat geen wat men in 's dichters leeftijd „kunstregelen" geliefde te noemen, en meer bedacht was om met angstvallige naauwgezetheid het voorſchrift van HORATIUS

zelfde, *zangſpel*, 1788. *De uitmuntende Minnaar*, 1786. Voorts vertaalde hij gemeenſchappelijk met H. J. ROULLAUD: *De Jaloerſche Vrouw*, 1789. *De Optimist*, 1790, en *De Twee Jonge Savojards*, 1790. Als lid van het kunstgenootſchap: *Oefening beſchaaft de Kunsten*, had hij ook de hand in de vertalingen van *Olimpia*, *Zaruema*, *Zelmire* en den *Deugdzamen Galeiroeijer*.

(1) Epigrammatiſche Anthologie, blz. 130.

tius omtrent het beschaven (1) op te volgen, dan op geestverheffing, stoutheit van uitdrukking, nieuwheid van denkbeelden en dat krachtig en levendig gevoel, waardoor vele dichters der zeventiende eeuw zich zoo zeer onderscheiden hebben, doch al het welk door PELS en zijn beschavend genootschap, in het welk een stout genie als dat van ANTONIDES het onmogelijk harden kon, zoo wel als door de volgende groote menigte genootschappen genoegzaam eene eeuw lang verbannen scheen, tot dat BILDERDIJK, HELMERS, TOLLENS en andere ware dichters ons eindelijk weder echte poëzy van bloote verzenmakerij hebben leeren onderscheiden. Wij zullen nog gelegenheid genoeg vinden om op dit onderwerp terug te komen.

ASSELYN (THOMAS) (2), die in de laatste helft der zeventiende eeuw bloeide, was, voor zijn' tijd, gansch geen onverdienstelijk dichter. Behalven zes oorspronkelijke treurspelen, als: *Op- en Ondergang van Mas-Anjello*, 1668. *De Groote Kurkoen*, 1669. *Moort tot Luik*, 1671. *De Dood van de Graven van Egmond en Hoorne*, 1685. *Julianus*

(1) *Vir bonus & prudens versus reprehendet inertes,*
Culpabit duros, incomptis allinet atrum
Transversa calamo signum, ambitiosa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambigue dictum, mutanda notabit.
De Arte poet. 455.

(2) J. KOK, Vaderl. Woordenb. IV Deel, Art. ASSELYN.

aan de Medicis, 1691, en de *Belegering van Samaria*, 1695, en elf overaardige en geestige blijspelen, namelijk *Jan Klaasen, of de Gewaande Dienstmaagd*, 1683. *Het Kraambed van Saartje Jans*, 1684. *De Stiefmoêr*, 1684. *Echtscheiding van Jan Klaasen en Saartje Jans*, 1685. *De Stiefvaêr*, 1690. *De Schynheilige Vrouw*, 1691. *Melchior baron de Ossekop*, 1691. *De Schoorsteenveger door Liefde*, 1692, en *De Kwakzalver* 1692. *De Spilpenning*, 1693. *Gusman de Alfarache*, 1693. Wat nu zijne bovengenoemde treurspelen betreft, zijn wij ver, zeer ver van het met zijn' vriend A. BÓGAERT eens te zijn, die hem dit weidsch compliment wegens zijn' gezamentlijken tooneelarbeid maakte:

D'aloudheid roeme op Sophoklessen,
Op Plautussen, Euripidessen,
Menanders, Aristophanessen;
Doch als een half geknakte bloem
Verslenst haar waan en ydle roem,
Wanneer ik haar den Dichter noem,
Die, onafhanklyk van een ander,
Op 't Schouwburg plant den zegestander,
En zoeter boert als eer Menander:
Gy zyt die Dichter, ASSELYN (1).

Die treurspelen zijn het opdelven uit de vergetelheid geenszins waardig; maar zijne blijspelen, ja, dezen

(1) A. BÓGAERT, Gedichten, blz. 376.

dezen zijn, bij herhaling, tot in onze dagen toe, met genoegen op den Amsterdamschen schouwburg vertoond, vooral zijn *Spilpenning*, *Stiefvaêr* en *Stiefmoêr*, die niet alleen aardig van vinding, naïf, los en vrolijk zijn, maar ook eene levende schilderij voorstellen van het karakter, de zeden, gewoonten en spreekwijzen der Amsterdammers in zijn' tijd. Met volle regt komt hem de naam van Amsterdamschen PLAUTUS toe. Het bezoek der drie hannekemaaijers, de vader en broeders der stiefmoêr, is comiek van de echte soort; zoo ook dat de man en vader van de verkwistende Joanna, als Joodsche oude kleerenkoopers, en hare moeder, als eene uitdraagster verkleed, met haar komen kwanselen; wij stippen dit slechts aan, maar de geheele zamenstelling, handeling en afloop dezer verdienstelijke blijspelen wordt op de natuurlijkste en eenvoudigste wijze door eene *vis comica* bewerkt, die in het onderwerp zelf schijnt te liggen. In één woord, onder onze nationale blijspeldichters verdient ASSELYN eene eervolle plaats.

ASSENDELFT (ADRIANUS VAN), predikant te *Leyden*, heeft, hoewel er geene bijeenzameling zijner gedichten voorhanden is, in enkelen, welken in de werken der Leydsche en Haagsche dichtgenootschappen aangetroffen worden, zich als een dichter van fijn gevoel, smaak en goed oordeel gekenmerkt. Inzonderheid is zijne vertaling van A. VAN ROYENS Latijnsche *Heilgroete der Leyd-*

sche Zanggodinnen aan Willem V. (1) inderdaad fraai. Er bestaat ook nog een zinnebeeldig tooneelstukje van hem, *Leeuwendaal in vreugde*, in 1755 uitgegeven.

ASSENEDE (DIDERIK VAN), denkelijk dus genoemd, om dat hij welligt te *Asfenede*, een dorp in *Vlaanderen*, bij het *Sas van Gend* geboren was, vervaardigde in het laatst der dertiende of begin der veertiende eeuw eene berijmde vertaling van den Roman *Florys* en *Blancefloer*, dien men in het oorspronglijke houdt voor een gedeelte der *Philocope* van BOCATIUS (2). Men kan denken welk een allerelendigst voortbrengsel uit de tedere kindsheid onzer letterkunde dit zijn moet; het heeft niet eens, gelijk MELIS STOKE, eenige historische waarde. De heeren WILLEMS (3) en VISSCHER (4) hebben ons de moeite uitgewonnen onzen lezeren iets van dit walglijk wanschepsel onder het oog te brengen.

(1) Werken van de Maatsch. der Nederl. Letterk, te Leyden, II Deel, blz. 1.

(2) F. VAN LELYVELD, Aant. op BUYDECOPERS Proeve, I Deel, blz. 143. H. VAN WYN, Hist. Avondst. blz. 314.

(3) J. F. WILLEMS, Verhand. over de Nederd. Tael- en Letterk. I Deel, blz. 169.

(4) L. G. VISSCHER, Bloemlezing, I Deel. blz. 25.

BAARDT (PETRUS). Het werkje van dezen Frieſchen geneesheer, getiteld: *Deugden-Spoor, in de On-Deughden des Werelts aff-gebeeldt*, voor de tweede maal te *Leeuwarden* in 1645 verbeterd gedrukt, en ſedert herhaalde malen herdrukt, was zeer geächt bij onze voorvaders. Hetzelve bevat in den vloeijenden dichttrant van CATS verſcheiden vernuftige invallen, en ſatyrieke toeſpelingen op allerlei ondeugden en gebreken der zamenleving, in 35 afdeelingen of, gelijk die hier genaamd worden, *Ver-Eeringen*, met even zoo vele niet onaardige koperen platen, en aanteekeningen of *Notæ* uit verſcheiden ſchrijvers. Het werkje verdient nog wel eens ingezien te worden, en dat wij tot eene proeve er iets uit affchrijven:

AL-BESCHIK EN 'T SIJNE-NIET.

Als ghy u eygen Hofken hoet,
So denckt vry dat ghy dan voldoet.

Die ſich in vele Saken mengt,
En meerder laſten op hem brengt,
Als ſijne macht uyt-voeren kan;
Die onnut arbeydt vangen an;
Die ſich in aenluy Saken ſteeckt,
Dien, dunckt my, dat verſtandt gebreekt,
En dat hy ſich, voor morgen vroeg,
By 't vorige geſelſchap voeg.

Haer is gelegen aen de schat,
Die tot Venédjen in de stadt
Uit verre landen is gebracht;
Haer is gelegen aen de vracht.
Sy weten wat ons heyl'ge Vaer
Te Romen doet 'het gantsche jaer,
Wat aff laet brieven, en hoe veel,
't Gemeene volckjen valt ten deel;
Wat volck men by de Keyser werft,
En waer sijn crijgs-volck henen swerft:
Hoe menich Turcken dat hy laeft
Versloeg, verjoeg, en maeckt verbaeft;
Hoe dattet mette Sweed al gaet,
Hoe dattet mette Fransman staet:
Wat Spangjen, Polen, wat de Deen,
Ja, ginder in der Moskouw heen;
Wat tot Constantinopelen,
Den Turckschen Raedt besluyten ken,
Wat saeck op 't hoogst nu in den Raedt
Der Princen te bedencken staet;
Hoe veel ons landen zijn beswaert,
Waer toe men clooster-saten spaert:
Waer toe men op financy leeft,
Daer men wel ander middel heeft;
En waer de gelden zijn gegaen,
Die 't landtschap te betalen staen;
Sy weten't, off sy soeckent't soo,
Gelijck een luys in 't bedde-stroo:
Dees Al beschicks waer't ruym so nut,
Te cruypen in haer eygen hut,
En sien, of daer oock nodich was
Haer kinders broot; haer vrou luy vlas (1).

(1) P. BAARDT, Deugden-Spoor, blz. 258.

BACKER (JAN AUKE), het derde deel zijner *Proeve van Dichtlievende Mengelingen* in het licht gevende (1), beloofde in zijne voorrede nog een vierde deel te leveren, dat, mogelijk, verzeld zou gaan van zijne levensschets, die „nog al aanmer„kingen tot de menschkunde" zou opleveren; dan, zoo als het met meer andere wereldsche zaken gaat, dat vierde deel, 's mans levensschets, en dienvolgens ook de aanmerkingen *tot* de menschkunde zijn achterwege gebleven, en wij weten van BACKER niets meer dan, bij geruchte, dat hij een Fries en welgezeten koopman te *Harlingen* geweest is, die zich met zulk een' ijver aan de beöefening der fraaije letteren overgaf, dat hij — zijne laatste kommerlijke levensdagen daarmede zoo lang mogelijk rekte. Het is dus natuurlijk dat de man *veel* geschreven hebbe, gelijk de groote menigte riemen misdruk, die zijne poëzy en proza hebben opgeleverd, ontegenspreekelijk bewijzen, en zeker geen bewijs zijn dat hij tevens *goed* geschreven hebbe.

En in waarheid van iemand, die zich op alle vakken der fraaije letteren toelegt, of genoodzaakt is zich naar den smaak der boekverkooperen te voegen, die zijn' arbeid — niet beloonen, maar — betalen, is *goed* schrijven ook niet wel te vergen.

BAC-

(1) Het eerste deel kwam te *Hoorn* in 1774 in het licht; het tweede insgelijks, in 1781, en het derde te *Amsterdam*, eerst in 1793.

Backer moest in zijne laatste dagen voor alles hen ten dienst staan, binnen bepaalde termijnen tooneelstukken en romans vertalen, gelegenheidsverzen opstellen, couranten, weekbladen, almanakken, maandwerken schrijven, en al leveren wat de speculative geest der bibliopolie van een met den honger worstelend vernuft voor klinkend geld vorderen kan. Waarom wij de moeite ook niet zullen nemen om de titels af te schrijven van 's mans reeds lang tot scheurpapier verbruikte werken.

Het eerste deel ondertusschen zijner *Proeve van Dichtlievende Mengelingen* bevat verscheiden stukjes, die een' goeden aanleg, smaak en gezond oordeel aankondigen; en wij hebben grond om te vertrouwen, dat, bij eene aanhoudende oefening, onder genot van een onbekrompen bestaan, welligt Backer onzer vaderlandsche letterkunde eer zou hebben aangedaan, daar nu, door den invloed der omstandigheden, een verongelukt genie van hem geworden is. Het stukje getiteld *Mijne Bezigheden* (1), te uitgebreid om hier eene plaats te vinden, staaft volkomen ons gevoelen. Het smart ons in de ziel dat hij, die, blijkens de dagteekeningen zijner voorberigten, van stad tot stad, schrijvende en vertalende, in ons vaderland rondzworf, zijn verlangen niet voldaan heeft mogen zien, zoo bescheiden uitgedrukt in het stukje getiteld:

De

(1) J. A. Backer, Proeve van Dichtlievende Mengelingen, I Deel, blz. 71.

DE WENSCH.

Ik bad om ryksstaf, kroon, noch troon;
'k Wierd door geen staatzucht aangedreven,
Zo ik naar mynen wensch mogt leeven.
Verdriet is 't lot der aardsche goôn.
Die lust heeft, moog' om magt, en ydle grootheid woelen;
Ik schrik voor roodsluweelen stoelen.

Het listig hof broeit snood geweld:
Geveinsdheid, vleiery en logen,
Gevolgd van 't helsche wraakvermogen,
Zyn hier op de eerste plaats gesteld.
Elk hunner voert een dolk, dreigt Vorst en Burgervaders;
En tapt het bloed uit de edelste aders.

Men duikt gerust, in de schaûw
Van hooggetakte lindeboomen,
By 't kabbelen van zilvren stroomen,
Op bloempjes, nat van koelen daauw.
Daar zit men veilig neêr in frisfche zomerluchten,
En heeft vergift noch staal te duchten.

Indien myn wensch dan wierd bekroond,
Indien ik naar myn lust mogt leeven,
'k Zou straks ter logge poorte uit streeven
Naar 't open veld, daar wellust woont.
Daar zou een kleene en laage stulp my meer vermaaken,
Dan marmren muuren, kopren daken.

Ik zou, voor 't huis, eene ipenlaan,
Een starreboschje aan beide kanten,
Daar achter moes en vruchten planten;
En een prieel van wyngaardblaên
Zou, aan een eind des hofs, my met zyn schaduw dekken,
En menigmaal ter slaapzaal strekken.

Een

Een frisſche beek zou, daar omheen,
Met twee paar kromme bogten vloeiën;
De zwaantjes in dat water roeiën,
Of netten de gepluimde leën.
Hier zou ik, als het licht maar pas begon te daagen,
Met hengels 't ſchubbig vee belaagen.

Mogt ik daar by, in 't lachend groen,
Een aantal vette runders weiden,
Myn ſchaapjes op den drieſprong leiden;
En ſchonk het milde herfstſaizoen
My honigzoete most, de zomer korenairen,
Wat lot zou 't myn dan evenaaren?

ô Welk een wellust zou het zyn,
Te wandlen, als de blyde morgen
De Stad bekroop met nieuwe zorgen;
Of 's avonds by den maaneſchyn,
Langs heuvels, bosch en veld en vliet en beemd en dalen,
In eenzaamheid herom te dwaalen!

Als ik, by klaaren morgenſtond,
Te velde trad, om bly te zingen,
Zou my het hoenderdom omringen;
De duiven vielen op den grond,
En zoyden; korrende, met eenden, ganzen, zwaanen,
My om een handvol voeders maanen.

Trad ik by middag door het woud;
Een heir van bloedelooze dieren,
Van rupſen, uiltjes, vliegjes, mieren,
Met een oplettend oog beſchouwd,
Zou my de Godheid in haar almagt leeren kennen,
En tot des Hoogſten dienst gewennen.

Des

Des avonds als de gouden zon
In 't ſcheemrig west was neêrgezonken,
De ſterren aan den hemel blonken,
Daar 'k neêrzat by een koele bron,
Zou 't zanggezinde koor der blyde nachtegaalen
Myn luistrende aandacht vaak bepaalen.

En als my deeze zaligheid,
Door ſtorm, door ſneeuw- en hagelvlaagen;
Of 't branden van de zomerdagen,
Hoe zeer 'k haar wenschte, wierd ontzeid,
Zou 'k, in myn boekvertrek, beſchut voor onweêrwinden,
Tot nieuwen wellust ſtoffe vinden.

Daar zouden Vondel, Rotgans, Brandt,
Antonides, de Decker, Moonen
(Met eeuwigen laurier te kroonen)
En Poot, dat edele verſtand,
My, met den zuivren glans van hun gewyde dichten,
Op 't pad des ſteilen zangbergs lichten.

Somwylen zou een vriendenrei,
Oprecht van hart en heusch van zeden,
Gansch onverwacht my tegentreeden,
Wanneer ik, uit de klaverwei,
Te rug trad naar myn hut, daar Kloris, vol verlangen,
Haar blyde gasten zoude ontvangen.

Dan zouden we aan den ruimen disch,
Bepronkt met room en moes en vruchten,
Daar ons geen kwelling ſtond te duchten,
Eerst leeren wat genoegen is.
Daar zou een vriend zyn'vriend met blydſchap onderrichten,
En de een den ander ſtreelend lichten.

ô Dierbre vrienden! ô, hoe zoet
Zou my uw nutte leering smaaken!
Myn hart, met zulk een vlam aan 't blaaken,
Smolt weg door onweêrstaanbren gloed.....
Maar ach! ik raaskal.... want, door zangdrift opgetogen,
Bedriegt een ydle schim myne oogen.

De deugd alleen dient nagejaagd.
Zy is de bron van 't waar genoegen;
Wie haar bemint, zal nimmer zwoegen
Van angst, die 't hart der boozen plaagt.
ô, Baak ter zaligheid! U zal ik eeuwig roemen,
En leistar van de vroomen noemen (1).

BACKERE (PETER DE) een Vlaamsch dichter, geboren te *Gent*, in de zestiende eeuw, door den Heer WILLEMS (2), die zijne dichtstukken misschien beter kende dan wij, met stilzwijgen voorbij gegaan zijnde, volgen wij zijn voorbeeld, en verwijzen, even als hij, den belanghebbenden naar FOPPENS (3).

BADON (JOANNES), geboren te *Leyden*, in 1706, zijne echtgenoote, KLARA GHYBEN, geboren te *Dordrecht*, in 1708, door den dood in 1747 verloren hebbende, gaf hare en zijne dichtstukken ge-

(1) J. A. BACKER, Proeve van Dichtlievende Mengelingen, I Deel, blz. 65.

(2) Verhand. over de Nederduytsche Tael- en Letterkunde, I Deel, blz. 284.

(3) *Biblioth. Belg.* Tom. I, p. 951.

gezamentlijk in het licht (1). „Buiten eene gladde „versificatie hebben dezelve weinig of geene waarde (2)". 's Mans bijschriften op de afbeeldingen onzer voornaamste dichters kunnen in lang na niet halen bij die van VONDEL of BRANDT. Hij overleed te *Vlaardingen* in 1783.

BAERLE (CASPAR VAN) (3) werd den 12 Februarij 1584 geboren te *Antwerpen*, alwaar zijn vader het ambt van griffier bekleedde, doch toen deze stad door den hertog van *Parma* was ingenomen, de wijk nam naar *Zalt-Bommel*, alwaar hij als rector der Latijnsche school overleed in 1595. De jonge VAN BAERLE schikte zich tot den predikdienst aan de Leydsche hoogeschool, en werd in 1608 als hervormd leeraar beroepen in de *Nieuwe Tonge*, op het eiland *Overflakkee*, slechts vier jaren bleef hij aldaar, doch werd toen in 1612 aangesteld als onderregent van het Staten Collegie te *Leyden*, en in het laatst van 1617 bevorderd tot hoogleeraar in de Logica aan de hoogeschool aldaar. VAN BAERLE had in de toen zwevende hevige kerkgeschillen de zijde der Remonstranten gekozen, en

(1) Mengeld. van K. GHYBEN en J. BADON, Dordr. 1756.

(2) J. DE VRIES, Gesch. der Ned. Dichtk. II Deel, blz. 175.

(3) SAXII *Onomasticon*, Tom. IV, pag. 251. FOPPENS *Bibl. Belg.* Tom. I. p. 165. BRANDT Historie der Reform. II en III doorg. Leven van Ned. Mannen en Vrouwen, II Deel, blz. 222. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 226. KOK, Vaderl. Woordenb. V Deel blz. 118.

en nadat op de gehouden ſynode te *Dordrecht* derzelver leer veroordeeld was, werd hij ook dadelijk eerst als onderregent en vervolgens als hoogleeraar afgezet; als predikant had hij reeds vroeger ſchriftelijk moeten belooven niet meer te zullen prediken. Hij leide zich nu toe op de geneeskunde, en werd te *Caen* in *Frankrijk* tot doctor bevorderd. Intusſchen bleef hij toch in *Leyden* zich bezig houden met jonge lieden in de wijsbegeerte te onderwijzen. In 1631 werd hij tot hoogleeraar in de wijsbegeerte en welſprekendheid beroepen aan de eerst kortelings opgerigte doorluchtige ſchool te *Amsterdam*. Aldaar werkte hij met lust en ijver aan de bevordering der fraaije wetenſchappen, en ſprak van tijd tot tijd in het openbaar verſcheiden deftige en ſchoone Latijnſche redevoeringen uit, die bijeenverzameld en door den druk gemeen gemaakt zijn (1), beöefende met goed gevolg de Latijnſche en Nederduitſche dichtkunst, en gaf verſcheiden werken over verſchillende onderwerpen in het licht, die met ongemeene goedkeuring werden ontvangen.

Toen in September 1638 MARIA DE MEDICIS *Amsterdam* bezocht, en van ſtadswege dezer vorstin een prachtig onthaal zoo door openbare ver-

(1) C. BARLÆI *Orationes variæ*, Amst. 1643, in 12°. In 1689 verſcheen eene Nederduitſche vertaling van dezelven in het licht, getiteld: C. VAN BAERLES *Oratiën en Blijde inkomst van* MARIA DE MEDICIS, *nieuwlijks met zijne Gedichten verrijkt*, in 8vo.

vertooningen, als anderszins was bereid, gaf hij eene breedvoerige beschrijving in het Latijn van deze vreugdebedrijven in het licht (1), die men nog als een voorbeeld van schoonen stijl aanhaalt. Niet minder fraai en prachtig uitgevoerd is zijne voortreffelijk geschreven Latijnsche geschiedenis der achtjarige verrigtingen der onzen in *Brazilië* onder het beleid van graaf JOHAN MAURITS van *Nassau* (2), welke een jaar voor zijn' dood in het licht verscheen.

VAN BAERLE sleet de zeventien laatste en genoeglijkste jaren zijns werkzamen levens te *Amsterdam*, algemeen geächt en bemind, in den aangenamen omgang met zijn' vriend HOOFT. „Mij dunkt," zeide de Hoogleeraar VAN CAPPELLE (3), op dezelfde plaats, waar, honderdzeventig jaren te voren, VAN BAERLE in het openbaar sprak, „mij dunkt ik „zie

(1) *Medica Hespes, sive Descriptio publica Gratulationes, quas* MARIA DE MEDICIS *&c.* Amst. 1639, in fol. met uitmuntend fraaije platen, die ook gevonden worden in de Nederduitsche vertaling, die gelijktijdig met het oorspronglijk, in hetzelfde formaat en met dezelfde letter gedrukt, uit de beroemde drukkerij van C. BLAAU in het licht kwam.

(2) C. BARLÆI *Rerum per octennium in Brasilia Gestarum, sub præfectura ill. Comitis* JOANNIS MAURITII, *Nassoviæ Comitis &c. Historia. cum fig. elegantiss.* Amst 1647. Atlas form.

(3) Redevoering over de verdiensten der Amsterdammers, enz. gehouden in de Doorl. school te Amsterdam, den 4 Maart 1816, blz 31.

„zie hem, ten huize van dezen, met de beroemdste „mannen van dien tijd zamen komen, en aldaar met „de geestige TESSELSCHADE het zout en de vreugd „van het gezelschap uitmaken." Zijn ambtgenoot VOSSIUS, VONDEL, HUYGENS, BRANDT, BAEK en andere fraaije vernuften, die in dien tijd bloeiden, beijverden zich om hem blijken van genegenheid en vriendschap te geven, en hij bragt zijne dagen aldaar vrij wat aangenamer door dan te *Leyden*, waar hij, wegens het voorstaan der Remonstrantsche gevoelens, niets dan verdriet en onaangenaamheden had, en zelfs de onbeschofte schout BONT zich niet ontzag om hem op de openbare straat een geschrift uit den zak te halen. Ondertusschen het doorgestane leed, het verlies eener geliefde echtgenoote en het gemis van zijn' boezemvriend HOOFT schokten zijn teder ziel- en ligchaamsgestel dermate, dat hij den 14 Januarij 1648 bezweek, in den ouderdom van 66 jaren, en begraven werd in de Nieuwe kerk, digt bij het graf van HOOFT. VONDEL eindigt zijn' lijkzang op dezen verdienstelijken man met dit graffschrift:

Hier sluimert Baerle neffens Hooft.
Geen zerk hunn' glans noch vrientschap dooft (1).

Wij hebben 's mans leven hier een weinig uitvoerig overzien, om dat hetzelve inderdaad, gelijk de

(1) VONDELS poëzy, II Deel, blz. 31.

de Heer DE VRIES te regt aanmerkt (1), zoo vele treffende, zoo vele fijne punten van schoonheid heeft, dat het ons even als hem verwondert, dat VAN BAERLE tot heden nog geenen lofredenaar heeft aangetroffen, en wij wenschen hartelijk dat hij dien nog in den Heer DE VRIES zelven moge aantreffen, gelijk JEREMIAS DE DECKER dien in hem gevonden heeft.

De Nederduitsche gedichten van onzen geleerden VAN BAERLE zijn niet in grooten getale, en dan nog hier en daar in andere dichtbundels verspreid. De besten heeft de heer DE VRIES opgespoord en in zijn verdienstelijk werk (2) voor verdere vergetelheid bewaard. Wij kunnen ons nogtans het genoegen niet weigeren, ten minsten hier een enkel stuk, dat toch daar niet gevonden wordt, eene plaats in te ruimen, namelijk dat

TEGEN HET LYSTERVANGEN,

AAN JACOB BAEK, *Rechtsgeleerde.*

Wat moogt gy Jacob Baek, goedaardig, vreedzaam borst,
Die noit naar wreedheid, bloed, of moorden hebt gedorst,
My tot een overwreed en droevig schouspel noden?
En wilt dat ik kom zien de halfgehange doden,
En leden, fel verscheurt, en beenen uit haar lid,
Verstikte strotten daar uw strik noch vast om zit,

Zo

(1) Geschied. der Nederd Dichtk. I Deel, blz. 135.

(2) Ibid, blz. 136—143.

Zo velerhande slag van die haar zelfs verhangen?
Hoe 't menschelijk bedrog de vogels weet te vangen,
En voor d'onnozelheid de strik door 't aas verbloemt,
En zonder reden vangt, en zonder recht verdoemt.
Ik las Ixions pyn, op 't schriklyk rad gebonden,
Hoe Tantalus vergeefs werd van zyn hoop verslonden,
En hoe Prometheus is aan Caucasus geboeit,
Hoe Sysiphus de steen staag rollende vermoeit,
En hoe Megeer verschrikt met haar gewisse slagen,
En geesselt met een toorts om ons gemoed te plagen,
En hoe Arachnes trots in 't eigen net bleef vast,
Orions dochter straf en lyden: ook wat last
Van straffen Pluto op het hestigste kan brouwen;
Maar alles was verziert. 'k Plag 't voor verdigt te houwen,
Wat d'aangesteken geest der dichters had bedacht:
Maar 't doôn en 't wurgen van het vliegende geslacht
Geloof ik zo te zyn, en houd 't voor ware woorden:
Uw laan strekt voor 't schavot van streng gericht en 't moorden;
Uw hoef is 't schoutoneel van dit bloedstortend spel.
De lyster weekt uw zand in bloed; de vink, te snel
Van het bedriegelyk net, op 't onverzienst gegrepen,
Word van de wreede duim des veld-tyrans genepen,
Dus oeffent hy zijn magt, en kneust het kleene hoost,
Van 't tere vogeltje, dat hy zo 't leven rooft.
Maar zo zyn klachte kon de grage lyster uiten,
Zy zou dan tegens Baek met deze reên besluiten:
„ Dat haar een snode dood werd t'onregt aangedaan;
„ Dat vogels onder wet noch ook geboden staan;
„ Dat zy de nootwet volgt, daar 't al zich naar moet neigen;
„ Dat vrye keur noch wil haar nooit geweest is eigen;
„ En dat de wyde lucht voor elk een open staat;
„ Dat zy en haar geslacht den honger en haar quaad

„ Voor-

„ Voorzigtig vlieden, en het Noord om 't Zuid begeven,
„ En lyden na de wil van 't weêr een dolend' leven:
„ Roôbessen eeten, of al 't geen het afgaand' jaar
„ Haar schaft tot levensnut. Zy zyn geen oorlogs-schaar
„ Die Ryken drukt: noch zyn in kerk-krakeel bevonden,
„ s'En eischen zold, nochgeld, nochroof; noitschuldigstonden
„ Op haren naam, die valsch by haar zyn uitgeschrapt;
„ s'En raân tot pleiten niet, dat goed en bloed aftapt;
„ Noch zy verdubbelden haar haav' met schendig liegen;
„ Noch voeren oorlog met gewelt of met bedriegen;
„ Of plagen stad of dorp, of vreemd' of nagebuur,
„ Of nestien immermeer in 's huismans korenschuur;
„ Noch komen over, om een maagt haar borst te grieven,
„ Of huwlyksbant t'ontdoen van twee vereende lieven.
„ Zy eischen deurtogt slegts, en 't geen m'een dolend gast
„ Niet weig'rên mag na 't recht dat de natuur belast.
„ Sulks dat sy 't hangen als onschuldig nooit verdienden;
„ Noch dat men strikken aan een tak span, daar sy siende
„ Doch blind uit hongersnoot, geen noot sien voor haar dood;
„ Maar dat zelf Jupiter haar klachten niet verstoot,
„ En dat de moordenaar haar dood zal staan te boeten.
Indien 't, myn waarde Baek, geoorlooft is, 'k zal moeten
Medoogend' klagen met de lyster en patrys;
De papegaai voorwaar te hoof, als waar hy wys,
Die wensicht syn Vorst geluk, en eert de purpre kleeden,
De reiger sit hier op syn olmboom ook met vreden,
En veilig sit de gier daar by syn wildbraat eet,
De pauw leeft veiligiyk terwyl sy moedig treet,
De swanen swemmen vry in 't diepste der moerassen,
De oyevaar is door syn deugd 't gevaar ontwassen,
En 't meeste pluimgediert dat berg en bosschen ziet,
En ken die slag van dood noch 't dieflyk hangen niet;

De lyster vol ellend, in wilgenschauw gehangen,
Moet van de selle mensch dees snode straf ontvangen,
Haar keel word toegeknoopt gelyk een moordenaar,
Of die gestraft werd, die 't gemeen bracht in 't gevaar.
Het doet my seer, ja zelf myn oog verpynt haar stralen,
Daar zy de lyken reis op reis sou in sien halen,
Haar dood, haar uitvaart geeft aan geen Poëet vermaak.
Maar lust u 't lacchen en dat ick myn klachten staak?
Zo zoek my Nymphen, die vernoegt op 't land nu leven,
Zo laat my Tesselschaë een destig praatjen geven;
Ik hoorde liever dat Duarte vriendlyk zong,
En dat door dit geluit uw veltstrik stukken sprong (1).

BAGELAAR (JOAN). De Heidelbergsche Catechismus was in vroeger' en later' tijd meermalen een voorwerp, aan hetwelk de rijmzucht hare krachten beproefde, om denzelven in de wonderlijkste rijmvormen te wringen (2), gelijk wij in den verderen loop van dit werk zullen zien; BAGELAAR heeft deszelfs twee en vijftig Zondagen in even zoo vele klinkdichten — geklonken, kunnen wij niet zeggen, maar als in eene pers geprangd, en met deze samenpersing in eene opdragt den Amsterdamschen burgemeester

N.

(1) Achter C. VAN BAERLES Oratiën, blz. 679.

(2) Dertig jaren geleden gaf de Heer J. HAZEU, cz. dezen Catechismus in 52 zangen in het licht; de vragen en antwoorden van denzelven zijn op Psalmwijzen berijmd, en de noten er bij gedrukt. Men had evenwel toen reeds gezond oordeel genoeg om met deze rijmende en zingende catechisatie billijk den spot te drijven. Zie *Lad. Biblioth. van Wetensch. Kunst en Smaak*, III Deel, I St. blz. 528.

N. WITSEN, en vervolgens het publiek met de uitgave lastig gevallen (1). „Dat de kenners der Neder„landsche poësy in deze 52 klinkdigten meer beval„ligheid sullen vinden, dan sy in de beryming van „sulken kerkstof verwagt hadden," was bij PARS (2) in 1701 nog „buiten alle twijffel"!!!

Nog in het midden der vorige eeuw waren de klinkdichten zeer in de mode; men vindt er verscheiden van

BAK (HENDRIK) in de *Dichtkundige Lauwerbladen voor* Z. D. H. WILLEM KAREL HENRIK FRISO.

BAK (ABRAHAM DE), geneesheer te *Dordrecht*, een vriend en begunstiger van A. HOOGVLIET, was een man van smaak, liefhebber der fraaije letteren, en sloeg somwijlen de hand zelf aan de lier, blijkens eenige hier en daar verspreide losse dichtstukjes, die wezenlijke verdiensten hebben.

BAKE (LAURENS), Heer van *Wulverhorst* (3), gesproten uit het aanzienlijk Amsterdamsch geslacht van dien naam, was de zoon van JUSTUS BAEK en MAGDALENA VAN ERP, eene zuster der eerste vrouw van

(1) De Ware Gereformeerde Kristelijke Katechismus, in 52 klinckdichten, benevens eene naberigtende bedenking over de hedendaagsche Rijmoeffening. Amst. 1694.

(2) Naamrol, blz. 243.

(3) WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 253. KOK, Vad. Woordenboek, V Deel, blz. 29.

van P. C. HOOFT; hij was een der verdienstelijkste dichters van zijn' tijd, blijkens zijne *Bybelse Gezangen*, die hij in het jaar 1682 in het licht gaf. Zijne *Mengelpoëzy* is na zijn' dood door L. VAN DEN BROEK in 1737 uitgegeven. Hij was lid van het kunstgenootschap, onder de zinspreuk: *In magnis voluisse sat est*, hetwelk zich meest met de tooneelpoëzy bezig hield. Zijne afbeelding is door J. C. PHILIPS in het koper gebragt.

BAKE heeft in zijne *Bybelse Gezangen* de gewijde stoffen met waardigheid behandeld. Zijne lezenswaardige verhandeling over de Bybelpoëzij, die dezelven vooraf gaat, draagt vele blijken van 's mans geöefend oordeel en grondige geleerdheid. En men moet het aan de onverdraagzaamheid van zijnen tijd toeschrijven, dat hij zoo vinnig gebeten was op den braven, verlichten BEKKER, en hem wegens zijne *Betoverde Wereld* zoo scherp doorhaalde in zijn *Antwoord van de Kristelijke Gemeente te Amsterdam* (1); waarlijk, de wakkere bestrijder van domheid, dweepzucht en bijgeloof had dit aan BAKE zoo min verdiend als aan zoo vele anderen, die hem miskend en misharideld hebben. L. VAN DEN BROEK, in de opdragt aan JOAN COUCK, eene soort van rijmregister gevende van BAKES Mengeldichten, zegt:

Een zeker *Rimer*; vol van waan,
Loopt in een vierling by hem aan,

En

(1) L. BAKE, Mengelpoëzy, blz. 110.

En wie is deze *Rymer?* Men ſla de daarbij aangewezene 135ſte bladzijde op, en men zal met de hoogſte verbazing zien dat het de edele, deftige, geleerde, vindingrijke, geestige, verdienstelijke CONSTANTYN HUYGENS is, dien VAN DEN BROEK, *alias* PALUDANUS, zich niet ſchaamt een' „Rymer vol van waan" te noemen, om dat BAKE geen ſmaak in diens *Korenbloemen* vond, blijkens het aldaar geplaatst puntdicht, dat VAN DEN BROEK liever had mogen verſcheuren. Dan desniettegenſtaande blijft BAKE een zeer verdienstelijk dichter, vooral in het vak der Bijbelpoëzy, in hetwelk hij door kracht van uitdrukking en deftigheid van ſtijl, zijn' leeftijd in aanmerking nemende, boven velen zijner kunstgenooten uitmunt. Tot eene proeve geven wij hier zijne

KORTE UITBREIDING OP HET DERDE HOOFDSTUK VAN DEN PROFEET JESAIAS.

Wat ſteunt gy langer op den vleeſſelyken arm,
Verblind geſlacht, en hoopt dat hy uw land beſcherm?
De hoogſte, wiens gebied, van tyt nog eeuw gemeeten,
't Heelal beſtiert, wil, ſtreng in 't heilig recht gezeten,
De ſtad Jeruſalem, d'ondankbre, tot een ſtraf,
Berooven van al 't goed, 't welk hy haar eertyds gaf;
Van voedzaam brood, van drank, en alderhande gaven
Van nooddruft, en al 't geen haar ſpyzen kon en laven.
(Wie ſmelt nu niet van rouw en bitter harteleet?)
Van dappren krygsheld, van waarzegger en profeet,
Van vorſten, rechters, van raadsluiden en van tolken,
Geleerd en wel ter taal by alderhande volken,

Van schrandre kunstenaars, en wat ooit tot sieraad
Of steunsel strekte van den Godtsdienst en den Staat;
Geen gryze haaren, die doorzocht, nooit raad ontberen,
Maar jongens ziet men hier vermetel 't land regeren,
En kinders, onbequaam ter rykstoel, Judaas volk;
Daar helsche burgertwist, het moordgeweer, den dolk
Durft wetten, om door dwang, of snoode schellemstukken,
Den vromen burger en den adel t'onderdrukken.
Een jonge schaamt zich niet, zoo trots en onvervaard,
Den man van aanzien, en den ouden in den baard
Te varen, daar 't gespuis der hollende gemeente
Den mond des Sanhedrins, dat dierbre puikgesteente
Aan Judaas rykskroon, tot verachting van den Staat,
By 't heilig outer zelf, mishandelt met veel smaat.
Een troep van schelmen, die op recht noch reden passen,
Vertreên de vromen, en zyn 's landts gezag ontwassen.
Dies zult ge, ô Juda! dus geslingerd heen en weer
Van burgerkryg, een van uw broedren tot uw' Heer,
En hoofd van uwen staat verkiezen en dus spreken:
Nu, wees ons landvoogd, ay! laat ons niet langer steken
In dees verwarring; kom en wees onze oppervorst;
Gy zyt vermogende, en kunt Jakobs heeten dorst
En honger boeten; gy hebt kleders om te dekken
Der broedren naaktheid; maar hy, om zyn hals t'ontrekken
Het lastig pak des ryks, zal zweren: 'k heb geen brood
Noch kleders in myn hof; ik kan in dezen nood
U geen geneesdrank voor uw dolle quaal verschaffen;
Godt wil Jerusalem met zware plagen straffen:
Dus zet my niet tot vorst; ik neem 't niet aan, ô neen!
De stadt Jerusalem, gansch Juda valt daar heen,
Getroffen van Godts hand; zy liet uit hare lippen
Al t'onbedachtzaam, veel godtslasteringen glippen.

Haar

Haar boosheid tergde Godt, om 't snood misdryf gestoord,
Met bozer gruwelen, hartnekkig, voort en voort;
Zy schroomde zelve niet by ieder die te noemen,
En haar godtloosheid in het openbaar te roemen:
Gelyk weleer de stadt van Sodom, zonder schaamt,
By alle volken zich door ontucht zag befaamd.
Wee u, Jerusalem! Godt zal met ongelukken
En rampen zonder tal, uw trotse Vorsten drukken.
Daar tegens, 't vroom geslacht, verheven tot de lucht,
In eere en voorspoed, de bekoorelyke vrucht
Der deugden maien en in eeuwigheid genieten;
Terwyl 't verworpen zaad, door rampen en verdrieten
Zich ziet getroffen en verbryzeld van Godts hand.
Hoe! heerschen jongens in Godts erf, en heilig land,
Vermetel dus myn volk? durft hier geweld door wyven,
Vol baatzucht, Judaas leeuw gelyk een ezel dryven?
Och, Juda! och, myn zoon! gy kent geen troosser meer!
Elendige, gy zwerft mistroostig heen en weer,
En vindt u hopeloos, dus eenzaam en verlaten,
Van uwe leiders, die alom uw weg en straten
Verspieden; doch Godt komt en zit ter rechterhand,
Daar zyn rechtvaardigheid de hoogste vierschaar spant.
In zyne heerlykheid, van duizend hemellichten
Beschenen, en gereed de heidenen te richten,
Zet hy zich in 't gerecht, met d'oudsten van het volk
En Judaas vorsten; als zyn stem uit eene wolk
Dus dondert, en met schrik de wolken klinkt in d'ooren:
Bloedgierigen, dorst gy myn heiligdom verstoren?
Hebt gy myn' wynberg, eer zoo mild met gunst besproeid
Uit myn genadetroon, baldadig uitgeroeid?
Zyn ranken afgescheurd, geplonderd van zyn vruchten,
Des landmans oogst vertreen, en steurde u aan geen zuchten?

Men

Men ziet uw hand van bloed beklad, uw huis vol roof;
Uw oog voor jammer blind, uw oor voor klagten doof.
Maar Godt, dus antwoordt gy u zelf op deze reden,
'k Behoef u Jakob hier geen oorzaak van t'ontleden,
Die hoort, ondankbare, u genoeg te zyn bewust:
Of zo 't u uit myn, mond die noch te hooren lust;
Daar hebt gy d'oorzaak: ziet uw preutse dochter treden
Met uitgerekten hals, en pracht van stacykleden,
Het aanzicht geblanket, dat fier en dertel staat;
Zy bootst met haren gang een dans na langs de straat,
In schoenen gebordduurd met paarlen en gesteente;
De hovaardy zit diep in 't merg van haar gebeente.
Maar wacht, haar straf genaakt; de hoogste wil eerlangk,
Haar voor dien blonden lok, die als een wyngaartrank
Om 't hooge voorhoöfd kruit, een kaal hoofdschedel geven,
Dan zal ze in 't stacykleed niet meer langs Sion streven;
Godt wil de dertle, die de nedrigheid belacht,
En zedigheid bespot, berooven van haar pracht;
Van keurs met goud omzoomd en zyde feestgewaden,
Van haar kleinoodien en aanlokkende sieraden;
De purpre tabberd spreit niet meer een' heldren gloed;
Geen schoen, met goud gestikt, omvat haar tedre voet,
Noch gulde hairband vlecht de blonde tuit en lokken,
Geen zilvre haak schort nu een lange sleep van rokken,
En Babiloons samaar, geen goude keten hangt
Haar van den middel af, noch gulde spansel prangt
De tuiten, als een krans om 't hoofd, met duizend vlechten,
Men ziet geen paarlespeld den floersen sluier hechten
Aan 't kapsel, met een zwaay, dat ze om de lokken zwiert,
En den albasten hals met paarlesnoer versiert:
Het oor pronkt langer niet met diamante ringen,
De borst met baggen, noch de hand met vingerlingen:

Geen

Geen Tyrisch dundoek speelt op purpre zyde keurs,
Geen amber, muskusknoop, noch geborduurde beurs,
Geen spiegel, om de maagd te toien en te hullen;
Geen balsemreuk, maar stank zal haar de neus vervullen.
Voor eenen zyden band, die haren middel sloot,
Omgordt een haire koord of touw, ter nauwer nood,
Een kleed van lappen, die haar los aan 't ligchaam hangen;
Een doodsch en naar gezicht voor blos op lip en wangen,
Een schurfde en kale kruin voor een gekrulden lok,
En eenen engen zak voor een' geplooiden rok.
Men ziet in slecht gewaad de pracht der stacyklieren,
En Sions schoonheid in afschoulykheid verkeren;
Daar 't woedend oorlogszwaard de kracht van Juda slyt,
De mannen door 't geweer, de krygslien in den stryd
Gevallen, Salems stadt, de hooge poort en deuren
Der hofpaleizen, als de droeve weduws, treuren,
Zoo naar, zoo doods, en gansch van menschen uitgeput,
Dat zeven vrouwen, nu ontbloot van scherm en schut,
Beroofd van man en kind, van huis en hof, van schatten
Geplonderd, eenen man uit hoogen nood aanvatten,
En zeggen: kom, myn vrind, wees onze zorg en troost,
Neem deze smaadheid weg, en geef ons weer een kroost (1).

Veel schoons en krachtigs heeft ook de hier door ons overgenomen

ZEGEZANG OP DE VEROVERING VAN AZOF, DOOR CZAAR PETER I.

Ga, trek, als Naso, meê na 't Noorden,
Myn zangster! (niet in ballingschap)
Naar Pontus vergelegene oorden;
Maar volg Czaar Peters heldestap;
Om met nooit dorrende laurieren,
Het hoofd van Ruslands Vorst te çieren.

Volg

(1) L. BAKK, Bijbelse Gezangen, blz. 138.

Volg met gezang zyn' zegewagen;
Terwyl, aan 't woest Meötis meir,
De wrede Tarter legt verslagen;
Of knielt gekluistert voor hem neer.
Daar Tanäis de puin komt schuren
Van Asofs half gesloopte muren.

Dat Asof, 't welk zyn hooge wallen,
Wel eer, door Ruslands Vorst hersticht,
Den Tartaar zag ten prooi gevallen,
Beroofd van 't Evangelielicht,
En 't kruis, geverfd in bloed en tranen,
Gevlugt voor Meccaas halvemanen.

Dat kon Czaar Peter niet gedogen,
Die blakend van een edel vuur,
Met Ruslands krygsheir opgetogen,
Ten schrik van d'onverwinb'ren muur,
Reed toe, om met gelyke schreden,
Alcides stappen na te treden.

Hy, met zyn Russische Bojaren
En Scyten, moedig toegerust,
Ontziet geen arbeid, noch gevaren;
Maar, als van 's Hemels lot bewust,
Trekt op, met vaste hoop van zegen,
Door woeste en ongebaande wegen.

Geen winter, met geheele bergen
Van sneeuw en ys, belet zyn' togt;
Dat kan zyn' heldenmoed maar tergen,
Tot hy 't behouden overbrogt:
De deugd, om eer en prys te halen,
Gedoogt geen perk noch hinderpalen.

Dus

Dus als de Vorst de sterke muren,
  En burgten hemelhoog gebouwd,
Die dwang en plaag der nageburen,
  Met gramschap in 't gezicht, beschouwt;
Hy spreekt, gy moogt met torens brallen;
Maar 'k zal die trotsen haast doen vallen.

Met dreunt van boven en van onder
  De grondslag, torentrans en wal,
Geschokt, als van een fellen donder,
  Een voorbo van d'aanstaanden val;
d'Aloude koopstad met haar daken
Begint te sidd'ren en te kraken.

Fluks zet hy toe op Asofs vesten;
  Daar d'Ottoman een wyl hem stut;
Doch ziet de stad en burgt ten lesten,
  De wal verheerd door 't grof geschut,
Zich aan dien winnaar overgeven;
Hem in triomf naar binnen streven.

En schoon het hoofd der aartstirannen
  Hem zocht te keren met geweld,
En magt van twintigduizend mannen;
  Hy ziet door Ruslands oorlogsheld
Den krans der zege weggedragen,
De vloot en 't gansche heir verslagen.

De Donstroom stak zyn gryze hairen,
  Op dit gerucht, ten golven uit,
En dobbert vrolyk op de baren,
  Gewekt door 't schel triomfgeluid,
't Welk met een' weêrgalm door de wolken
Klonk tot in d'ooren van de volken.

Wat

Wat ſtoft het beuzelagtig Grieken
Op Argo, 't ſchip zoo wyd vermaard,
Daar 't, als een vogel op zyn wieken,
Met zeil en riem naar Kolchos vaart?
Wat mogen d'oude dichters melden
Slechts van een kiel met vyftig helden!

Dees Herkules voert heele vloten,
Ruim honderd mylen, over land,
Met honderden van zulke boten,
En oorlogſchepen, trots bemand,
Galeien, ſaiken, galeäſſen,
Die bruiſen door d'Euxynſe plaſſen.

Hy gaat de wrede moordharpyen
Met magt beſtoken in haar poel,
En, als de Griekſe held, beſtryen;
Daar zy, met vreſelyk krioel,
In dichte boſſchen, rots en kuilen,
Zich voor zyn ſchittrend zwaard verſchuilen.

's Helds naam, de ſchrik der dwingelanden,
Treft fluks gants Traçien in 't hart;
Terwyl 't langs Bosphors vloed en ſtranden,
Alom beangſtigd en benard,
Czaar Peter ziet den zabel zwaeien;
En op d'Euxyn zyn vlaggen waeien.

Vaar voort met uw manhafte daden,
ô Ruſſen Cæſar! onvermoeid,
'k Zie u met verſche laurebladen
Bekranſt; zoo ge u naar Prekop ſpoeit.
Dan moet de klaauw dier felle draken
Haar' vetten roof van menſchen ſlaken.

Al-

Alcides toog naar helsche kolken,
Tot hulp van Theseus en zyn vriend,
Ten schrik der onderaardsche volken;
Daar hy die twee, zoo trouw bemind,
Met zyn gevreesde knots en handen
Redt uit die duisternis en banden.

Maar gy, red honderd duizend zielen
Uit Prekops bittre slaverny,
Die met gebeden voor u knielen,
In myn gezang: zy maak ze vry!
Zoo wil gantsch Kristenryk u looven;
Zoo streeft ge Alcides ver te boven.

Hoe wil de donder der kanonnen,
Het snelle en onvermoeid gerucht,
Uw' naam, die nimmer moet verouwen,
En lof uitbrommen door de lucht,
Terwyl, van vrees, het trots Bysanssen
Schudt met zyn hooge toorentrancssen.

En gy, myn Nimf, ga hem geleiden,
Zoo ver zyn glorieryke naam,
Langs beemden, bergen, bosch en heiden,
Wordt uitgeblazen door de Faam!
Maar streef niet al te stout! wie kan, naar waarde, kroonen
Dien Alexanders zoon, en 't krooft der Amazonen (1)!

BAKKER (PIETER HUISINGA), afkomstig uit een deftig Groninger geslacht, en, welligt aldaar, geboren in 1713, en overleden te *Amsterdam*, in

(1) L. BAKK, Mengelpoëzy, blz. 36.

in 1801, onderſcheidde zich in alle opzigten voordeelig boven zijne kunstoefenende tijdgenooten, door zijn' vindingrijken geest, levendige verbeeldingskracht, gezond oordeel, geleerdheid en goeden ſmaak, waarmede hij die zuiverheid van taal en zoetvloeijendheid van verſificatie paarde, waarop het in zijn' tijd hoofdzakelijk aankwam; doch deze keurigheid is ſlechts de lijst tot 's mans dichttafereelen, die eene onmiskenbare kunstwaarde hebben, bij elk die fraaije dichtſtukken op prijs ſtelt; het was enkel de ſlordige LE FRANCQ VAN BERKHEY, die ze op eene onbeſchofte wijze „ſtijve en afgelikte Ge„dichten" noemde (1); doch diezelfde gedichten zijn ongemeen zin- en zaakrijk, vol ſchoone gedachten, geestige wendingen en aardige vonden, allen zijn zij verwarmd door den gloed van vaderlandsliefde, vriendſchap en huwelijkstrouw, en dragen den ſtempel van den kernachtigen dichttrant van vroeger' tijd.

Welk eene innemende beſcheidenheid was het reeds in den regtſchapen, zedigen man, dat hij eerst in zijn zestigſte jaar als eigenlijk gezegd dichter optrad, met een' kleinen bundel gedichten, meest allen ouder dan dertig jaren (2)! en hoezeer ſommige reeds vroeger afzonderlijk verſpreide ſtukjes hem als een' zeer verdienstelijk' dichter aankondigden,

(1) J. LE FR. VAN BERKHEY, Ged. I Deel, *Voorr.* blz. IV.

(2) Poëzy van P. HUISINGA BAKKER, Amst. 1773.

den, worden dezelven echter daarin niet aangetroffen. In weerwil van het gunstig onthaal, dat dit bundeltje bij het publiek genoot, en het loffelijk verslag der maandwerkschrijvers (1), wachtte hij nog negen jaren, eer hij met een' tweeden bundel te voorschijn kwam (2), en eindelijk in zijn zevenenzeventigste jaar verscheen eene derde en laatste verzameling (3). Sedert heeft hij geene dichtstukken meer in het licht gegeven, schoon hij nog elf jaren daarna leefde.

Het blijkt uit het tijdverloop tusschen de uitgaven dezer drie bundels hoe kiesch de dichter dacht ten aanzien van dat publiek, voor hetwelk hij eigenlijk schreef. „Een dichter kan erkennen," zegt hij (4), en erkent het inderdaad, „dat hy met „eene aenhoudende rymkoortse gekweld zy, zon„der dat hy voorhebbe het gemeen met zijne „kwaele lastig te vallen;" ook dit heeft hij met de daad getoond, en het *nonum prematur in annum* van HORATIUS, velen onzer vurige jeugdige dichters ten voorbeelde, bedachtzaam in het oog gehouden: hij behoefde dus in zijn' vergevorderden ouderdom geen berouw te hebben over de poëtische zonden zijner jeugd.

In-

(1) Hedend. Vaderl. Letteroef. III Deel blz. 80. Nederl. Biblioth. I Deel, blz. 694.

(2) Poëzy van P. HUISINGA BAKKER, II Deel, Amst. 1782.

(3) Idem, III Deel, Amst. 1790.

(4) Idem, I Deel, *Voorr.* blz. VI.

Ingevolge ons gemaakt beſtek, om proeven in dit werk te leveren der voortbrengſelen van dichters, die zulks waardig zijn, zullen wij thans eene keus moeten doen uit de drie voorhanden bundels van HUISINGA BAKKERS poëzy; en inderdaad wij zijn huiverig om de ſtukken, die wij opnemen, voor zijne besten te verklaren; daar die, welken wij wegens derzelver uitgebreidheid, of om het minder belang dat zij mogelijk in dezen tijd inboezemen, moeten overſlaan, niet te min een' rijkdom van echte ſchoonheden bezitten, dubbel waardig aangeduid en opgemerkt te worden.

Om de eenvoudige, ſchoone, treffende en ware ſchildering, zoowel als om de opregte, ronde, hartige taal, ruimen wij de eerste plaats in aan zijn dichtſtuk op de

AENKOMST VAN HUNNE HOOGHEDEN WILLEM V EN ZYNE GEMALIN TE AMSTERDAM, DEN 30 MAI 1768.

Wat aengenaeme morgenſtond,
Wat lentelugt, zoo frisch van geuren,
Wat dubble Mai van duizend kleuren
Waeit d'Amſterdammers in den mond
De ſtad, in loutre vreugd herſchapen,
Ziet ſchemeroogende in dien dag,
En woelt te voet, te ros, te wapen;
Zy laet de wrange zorgen ſlaepen:
De blydſchap heeft nu al 't gezag.

Al.

Alleen geen bloeisemryke lugt
Doorwaeit, doortintelt alle geesten,
En noodt de Stad op hooge feesten:
Een andre Hoogtyd, fyner zugt
Speelt, met de lente, elkeen door de aêren;
Die, sterker dan 't Idalisch vuur,
Niet slegts in 't hart der jeugd gevaeren,
Haer werking toont in 't volst der jaeren,
En past op neiging noch natuur.

Van 't Haegsche Bosch naer Amsterdam,
Zweeft deeze lieve Mailugt over:
Zy voert ons toe het Vorstlyk lover;
Twee Telgen uit een' braeven Stam,
Die, in de lente van haer bloeien,
Elks hoop, elks liefde zyn en zorg;
De Oranjebloem, zo braef in 't groeien,
Gehuwd, door malsche minneboeien,
Aen de eedle Roos van Brandenborg.

De magtige Yvest, min gewoon
Een' Hoofschen hoogen dag te aanschouwen,
Durft pas zig in dien glans vertrouwen:
Zy, door den rusteloozen toon
Der beurs- en handelklok gedreeven,
Vindt schaers een open in haer' tyd,
En slyt haer woelig werkend leven,
Om 't Vaderland het deel te geven
Der winst, gewoekerd uit haer vlyt.

Zy wyk' den Haeg in Hooffchen zwier;
Maer niet in ongeveinsd genoegen:
Zy kan het hart by heuschheid voegen,
En eert den Vorst op haer manier.
Wie twyflen durft kan zien noch hooren,
De vreugd van de oude en nieuwe Zy
Ryst hooger dan de Westertooren,
En ftreeft, genoopt van liefdefpooren,
Door alle wyken, langs het Y.

Om 't Vorstlyk Paer, naer orde en eisch,
In 't woelig Amfterdam te onthaelen,
Ontfluit de Raed de marmren zaelen
Van 't heilig burgerlyk paleis.
Geen hof kan ooit meer veilig wezen:
Hier bergt de wereld zelf haer' fchat:
Geen list kan hier de wet beleezen:
Hier heeft de Prins geen leed te vreezen;
Ons Raedhuis is de Burg der Stad.

De Stad, door dit bezoek vereerd,
Heeft de eerfte rei der vreugd ontboden;
En voor haer hooge Gast-genooden
De hinderniffen weggeweerd.
't Vermaek zal zelf den dag verdeelen
Op trom-, trompet- en klokmuzyk:
De Schouwburg opent zyn tooneelen;
Het magtig Y houdt waterfpelen,
En zeiltriomfen in zyn ryk.

De

De Burgery ſtaet begt geſchaerd;
Uit zestig Wyken toegedrongen:
De blydſchap vindt gebrek aen tongen,
In duizenden byeen vergaerd.
Gelyk de Mai aen weide en hoven,
Waer 't lenteblos de telgen ſiert,
Als ſteiler zon 't plantſoen zal ſtooven,
Een winst van vruchten durft belooven,
Wanneer het jaer den oogstiyd viert.

Aldus in Neêrland, wyd bekend,
Waer vryheid haer blazoen blyft voeren;
Geen dwang de volksrust poogt te ontroeren,
Belooft de groene Oranje-Lent
Ook ſchoone vruchten voort te kweken.
Zo moet geen held aen Nasſaus ſtam,
Den Staet geen duurzaem heil ontbreken:
De Zeevaert zeile op alle ſtreken,
Naer 's wereids Koopmarkt, Amſterdam (1)!

Geestig en luimig is de brief, dien hij, wegens het verbranden van twee zijner dichtſtukken, ſchreef

AEN DEN HEERE MR. MICHIEL VAN BOLHUIS, IN GRONINGEN.

Ga, traege Zangeres, poog mynen vriend te vinden,
't Zy hy te Warffum woone, aerdszalig en gezond,
Waer 't Noorderzeegeklots, door 't woên der winterwinden,
De vruchtbre ſtranden ſchaeft van onzer Vaedren grond:
Of

(1) P. HUISINGA BAKKER Poëzy, I Deel, blz. 42.

Of dat hy de uren ſlyt' der korte en koude dagen;
Der nachten, lang en loom, in Grunoos ruimen wal,
En by den warmen haerd, met vrienden, kroost en magen
De nukken ſchertſend' mael' van 't weifelend geval.
Wil daer beſchaemd, zo 't voegt, bekommerd en verlegen,
Om uwen ſtuggen aert, in zyne woning treên;
Hem daer, zy 't u vergund, omhelzen, en den zegen,
Dien waere vriendſchap ſchenkt, afbidden als voorheen.
Myn Bolhuis, 't zy haer komst u walgen moge of ſmaeken,
Zy onderneemt den togt, vertrouwende op uw gunst,
En hoopt, dat de oude zugt, lang ſmeulende, op zal blaeken,
Uw liefde voor haer deugd, en eerelyke kunst.
Onze aerdbol heeft zyn' kring eens om de zon voltrokken,
Gaf ons den kortſten eens, en eens den langſten dag;
Bekleedde 't veld met loof, met bloemen, vruchten, vlokken,
Sinds ik, by uwen brief, myn kroost verſchynen zag.
Dat Tweelingkroost, voorheen ontydig, onvoldraegen,
Uit herſens, al te jong, gebooren, zag ik weêr,
Dat geen Patricius, en 't ſpeet ons, kon behaegen;
Schoon 't recht vrymoedig ſprak voor myn beledigde eer.
Dit kroost moest jaeren lang by u, myns ondanks woonen,
'k Hereischte 't menigwerf uit malle kindermin,
Terwyl de tyd den leest en 't wezen myner zoonen,
Hun houding, zwier en verw, gevaegd had uit myn' zin.
Gy ſchertſte ligt, Michiel! met myne onnoosle liefde,
Als gy de ſchepſels zaegt, om wie zy driſtig vroeg,
En dagt, misſchien, gy dwaes, het kroost, dat u zo griefde,
Komt zeker, als ik 't zond, by Vader tyds genoeg.
't Gebeurde eens, niemant ſpott' met droomen en gezigten;
Ik heb, als Socrates, myn' eigen Demon ook,
Dat gy, in goeden ernst, myn Twee vergeten Wigten
Voor 't licht riept uit een' hoek, waer nimmer dag ontlook.

„ Kent

„ Kent gy ," dus was uw woord, „ onnooslen ! uwen vader ?" —
„ Alleenig aen den naem die op ons hulsel ſtaet." —
„ Maer weet gy ook van hem iet meerder, of iet nader ?" —
„ Niets anders, neen, ô neen ! niets van zyn liefde of haet." —
„ Hebt ge immer trek gevoeld naer Vaders huis en zorgen ?" —
„ Somtyds ; maer ſchaemte en vrees verdoofden deze zugt." —
„ Waerom ? zyt welgemoed : reist heen : vertrekt op morgen." —
„ Wy ſchroomen, brave man, voor zyne roede en tugt." —
„ Hoe nu ! wat 's dit ? gy weent : zyn min zal u beſchermen." —
„ Wy zyn al te onbeſchaefd ; wy zyn mismaekt van leên !" —
„ Het Vaders hart nogthans zal uwer zig erbarmen." —
„ Hervorm gy zelf, vooraf, gewaed, en ſprake, en zeên." —
„ Goê zeden, nette ſpraek, fraei toolſel, hy kan 't ſchenken ;
„ En is uw leest min ſchoon, gy hebt geen ſmaed verdiend,
„ Die wel te leven weet, zal min dien misſtand krenken.
„ Welaen ! ſpoeit heen, en groet uw' Vader van zyn' vriend."
Kom hier, vergetenheid, kom hier, uw loom vermogen,
Schoon 't wakkre zinnen deert, vermeestert onzen geest ;
Gy wordt, eer 't ſtomp verſtand, eer 't ſcheemrend zwak der oogen
Met d'ouderdom verſchynt, alreeds gevoeld, gevreesd.
'k Herdenk nu, met verdriet, den zwymeldrank, de tengen,
My, u ten dienst, gemengd door de eigenzinnigheid ;
Waer door ik, dof van geest, beneveld van geheugen,
Al duizlend uit het ſpoor der vriendſchap werd geleid.
'k Verloor, door u alleen, een denkbeeld uit myn zinnen,
Voor dezen 't waer vermaek, de wellust myner ziel :
Ik ſcheen dien braven man, dat huis niet meêr te minnen,
Daer ik, zo menigwerf, in vriendſchaps armen viel.
Ja, Bolhuis ! ja, ik dagt aen u en aen uw magen,
Min dan Oranje aen 't graf toen Gerards lood hem trof,
Wanneer my, onverwagt, myn kunstkroost op kwam dagen ;
Dat kroost, heel ongedaen, van zwier beroofd en lof.

'k Ontving die Tweelingvrucht, en aerfelde onder 't groeten:
Ik zag haer; maer, helaes! 'k ontroerde op dat gezicht;
Wat onaenzienlykheid! wat wangestalte, en voeten!
Wat stem! wat tael! wat geest! ô liefde! ô eer! ô pligt!
Verglimt dan de eigenmin de dwaesheid onzer driften,
De malle stoeiery van 't jong en vlot verstand;
Ontbaelt en toeft zy ons, voor nectar, op vergiften,
En geeft ze ons kindsch vernuft een lemmer in de hand?
Verleidende eigenmin! elk moet uw werking schroomen,
Zo lang de kragt der rede uw' invloed niet bestiert!
Ik voelde, ô rede! uw spoor, noch 't tokklen uwer toomen,
Toen dit ontydig kroost een' naem gegeven wierd.
Dit dagt gy ook, Michiel! gy liet die schepsels dryven;
Gy sloot hen jaren op, vergeten en veragt,
En wat ge, uws ondanks, poogt voor hun aen my te schryven,
'k Weet, hoe ge, in uwe vuist, om myne dwaesheid lacht.
Hervat uwe aendagt: leen myn' zang opmerkende ooren,
Ik zing den ondergang van dit wanschapen kroost;
Dat, kragteloos gevormd, en voor zyn' tyd geboren,
Der kunst tot smaed verstrekt; den Vader siert noch troost.
't Was avond, alles zweeg, de drukke straten zwegen;
De huis- en levenspligt ontdoken zorge en werk;
De geest, op rust verliefd, genoot dien stillen zegen,
En schiep, in de eenzaemheid, een leerzaem oeffenperk.
Het veenvuur flakkerde op, zyn lugte vonken zwierden
En speelden in den rook, die smeltende verdween;
De vlammen, blank en rood, verhelderden en sierden
Den versch gekuisten haert, en blaekten ongemeen.
Geen houtmyt, hoe geroemd, der gryze en wyze alouden,
Geleek, in 't minste deel, by myn eerwaerdig vuur;
Elk moet myn' stillen ernst, en aendrift fraeier houden,
Dan al hun feestgebaer, in dat ontzaglyk uur.

Myn

Myn dierbaere echtgenoote, en teergeliefde Elise;
Wie 'k immer mynen wil en hartsgeheim verklaer;
Die 'k altoos, by myn kunst, tot priesterin verkieze,
Stond over de offerhande, en hielp den offeraer.
Ontydig Tweelingkroost! door 't onryp brein gewonnen,
Dus sprak ik, volg myn' wensch, 't strekt u en my tot eer!
Wie zou u, dus mismaekt, huisvesten, dulden konnen?
Het burgerschap der kunst valt veel te kiesch en teêr.
Den kindren van verstand voegt geen roemdervend leven:
Indien zy ramelaers, verdraeid, of krepel zyn,
Kan hun Augustus noch Mecenas aenzien geven; (schyn'.
Hun schande blinkt door 't kleed, schoon 't hel van goude
Der oudren malle min moog' zulke zoonen streelen,
Hen zenden, dwaes beraên, de wyde wereld in:
Helaes! 't elendig kroost zal spoedig elk verveelen;
Gekerkefd zyn, of slaef by 't laegste huisgezin.
Dan lydt het duizend doôn, mishandeld en geschonden;
Ten slegtsten diénst geveild, waerin het langzaem sneeft:
Of wordt het, hier en ginds, by 't hagelagt gevonden,
Men werpt het in een' hoek, onnut, en afgeleefd.
Wat dunkt u? dankt ge niet uw' Vader, die u heden
Aen zo veel leeds ontrukt? zie hier uw lykvuur reê:
Gy knikt: welaen, de vlam verslinde, ontbinde uw leden;
Uw lyf verkere in lugt, zyn waesem waeij' naer zee.
Dit was het eind, myn vriend, dier Tweelingherfentelgen:
Noem zulks niet Ammonietsch, of Puniesch, vreemd noch wreed:
Saturnus gloênden eisch kon nooit Natuur verzwelgen;
Den mynen wil 't verstand: hier voelt Natuur geen leed(1).

BURMANS fraai en krachtig Latijnsch dichtstuk *Ad manes violatos Jani Wittii*, zoo wel als HIGTS *Car-*

(1) P. HUISINGA LAKKER POËZY, 1 Deel, blz. 134.

Carmen trochaicum in reditum veris, vonden in HUISINGA BAKKER een' keurigen dichterlijken tolk (1). Eervolle vermelding verdient ook zijn deftig dichtstuk, getiteld *Amsterdam* (2), dat alleen wegens deszelfs uitgebreidheid hier geene plaats vinden kan, gelijk ook, om dezelfde reden, zijne geestige hekeldichten, met name *Hippus*, *de Kerk-pedant* (3), *Aan den Hollandschen Scriblerus* (4) en *De Bruiloftspoëzy verdedigd* (5). Natuurlijk, en toch geestig en aardig is de wending in de beide volgende stukjes:

AAN ERNST, HUWENDE MET DORIS (6).

Of ge onrechtzinnig, of rechtzinnig,
Verdraegzaem zyt, of styf en vinnig,
Geeft nu geen pas u af te vraegen:
En of u Doris kon behaegen
Alleen om de orthodoxe gronden
In haer, en haer geslagt, gevonden.
De liefde erkent nooit trant of regels
Van strenge, of stugge lettervlegels:
't Verstand, door haere kragt getroffen,
Mag op een vry verkiezen stoffen.

Uw

(1) P. HUISINGA BAKKER Poëzy, II Deel, blz. 18. 134.
(2) Ibid. blz. 149.
(3) Ibid. blz. 61.
(4) Ibid. blz. 73.
(5) Ibid. blz. 88.
(6) Namelijk 's dichters vriend ERNST WILLEM HIGT, die den 9 November 1749 trouwde met DOROTHEA LEMKE. Zie A. YPEY, *Voorr.* voor de *Gedichten van E. W. HIGT*, blz. X. ALTHUYSEN, *Friesche Rymlery*.

Uw Doris voelde 't minvermogen,
Toen de eerlykheid, ter neêr gebogen,
In Ernst om wederliefde vraegde;
Een minnetael, die haer behaegde.
Zo komt uw beider hartsgevoelen,
Dat steeds op de eendragt poogt te doelen,
Nu, in één zelfde punt, te saemen:
Myn vriendschap zegt hier, vrolyk, Amen!
Gy, thans den toets der kerkbegrippen
Ontworfteld, moogt, met vrye lippen,
Beminnen, denken, schryven, leeren;
Met ieder, wien 't u lust, verkeren.
Zulk leven moet gy lang genieten,
Van rampen vreemd en huisverdrieten!
Dan zullen alle uw waerde vrinden
In uw geluk een voorbeeld vinden;
En roepen, daar ze uw dagen wenschen,
Dit zyn recht orthodoxe menschen (1)!

AEN DEZELFDEN, KLINKDICHT.

Wat Rome, wat Geneve, of Augsburg, ook beweeren;
Wat Dordrecht voor een punt van waer gevoelen stelt;
Hoe vast het kerklyk snoer van eenheid bindt, of knelt,
Geen dooling, geen verschil, was immer af te keeren.

De huwlyksliefde alleen kan schoole en dwang ontbeeren,
Zy luistert naer gezag, gezintheid, noch geweld;
Zy vindt een lesse in 't hart, die haere keur verzelt,
Rechtzinnig was, en blyft, welke alle volken leeren.

Zo

(1) P. HUISINGA BAKKER Poëzy, II Deel, blz. 25.

Zo dwang het aerdsch verdriet, by 't vry verstand, vergroot,
Geen formulier der kerke ooit dwaling buitenfloot;
Zyn menschen regels dan geen kragteloose letters?

Zoek dies de Eenstemmigheid van denken by de Min;
Zy stort in beider Kunne een eensgevoelen in:
Egthaeters zyn alleen de schadelykste Ketters (1).

Welk eene behagelijke eenvoudigheid, losheid, natuurlijkheid en juistheid heerscht in zijne

GEBOORTEGROET AAN HYLAS.

Heden hebt gy, achttien jaren,
's Levens wufte zee bevaren,
Met des lighaems schip gezeild:
Zelden hebt ge nog, by 't spoeden
Op de tuimelende vloeden,
't Zeil gereefd, den grond gepeild.
't Was nog varen met een' roeier,
Dobbren in een boot of boeier,
Op een' binnenlandschen vloed;
Daer men zorgloos, onder 't zingen,
Roer en riem of zeil kan dwingen,
Nu met meêr, dan minder, spoed.
't Was nog los en onbedreven,
Langs de stranden van dit leven,
Onbekommerd, onberaên,
Zonder oogwit, voortgetoogen,
Daer men schaers opmerkende oogen
Dagt op kaert of koers te slaen.

In

(1) P. MUISINGA BAKKER Poëzy, I Deel, blz. 27.

In dit ſpelend zorgloos zeilen,
Was de ſchipper traeg in 't peilen,
  En de ſtierman min bedagt,
Of het zeil eens gypte en kraekte,
Of de kiel een gaping maekte.,
  't Werdt ſlegts lugtig uitgelacht.
Nu, maer nu, zal 't errenst worden,
Nu behoort, met wisſer orden,
  Beter kennis vaster geest,
't Lichaems ſchip de reis te wagen:
Ligte vloeden, heldre dagen,
  Speelzeilagien, zyn geweest.
'k Wil myn' raed voor u niet ſparen,
Schoon 'er wel ervaerner vaeren
  Op des levens holle vloên:
'k Ben van myn verſtand geen pryzer;
Ondervinding maekt ons wyzer,
  Schoon men ſnedig zij, of koen.
't Lighaems ſchip, 't zy 't breed of rank is,
Vast en ſterk, vervuild of krank is,
  Vordert onverwylde vlyt;
Vlyt in 't breeuwen, teeren, klouwen,
Vlyt, om 't zinlyk gnap te houên;
  't Geen verwaerloosd wordt verſlyt.
't Schip des lighaems ſlyt door jaeren,
't Moet ook ſlyten onder 't vaeren,
  Maer bekoorlyk onderhoud
Doet het vaertuig langer duren;
Weert lekkagie, helpt in 't ſturen,
  Houdt het vaerdig, ſchoon 't veroudt.
't Zeilt geneuglyk, als we winden,
Vloên en golven, gunstig vinden;
  Doch wat ziet het byster naer,

Als

Als 'er ſtormen zyn te wagten,
Duistre dagen, donkre nachten,
Tegenſpoeden, reisgevaer!
't Heeft dan werk in wél te ſtieren;
Hier te reeven, daer te vieren;
Nu eens ruim, dan ſcherp te gaen:
Wind te houden, als 't wil gypen;
Somtyds kort een klip te ontknypen;
Steeds, ter wagt by 't ſtuur, te ſtaen.
Uwe ſtierman, de eedle Reden,
Moet zyn' raed en kunst beſteden,
Eer een draeiwind hem verraſt,
Staedig op het nachtglas letten,
Om den rechten koers te zetten,
Naer 't verſtand, uw zeilcompas.
Zyn ſcheepshoofden wys en ſchrander,
Zyn ze eenſtemmig met elkander
In 't beſtieren, in 't beraên,
Min gevaer is dan te vrugten (1),
Of verlies van 't Schip te duchten,
Op des levens waterbaen.
Egter beurt het, wie zal 't wraeken?
Dat, ondanks voorzigtig waeken,
Ondanks kennis, nugtre vlyt,
Stormen, ſtranden, dondervlaegen,
't Lighaems ſchip zyn kragt ontjaegen,
Of bederven voor den tyd.
Dan, nooit moeten ongelukken
Ons aen onzen pligt ontrukken;
Braeven blyven dien getrouw:

Ram-

(1) KILIAAN: vruchten, vurchten, vorchten, *Timere*, vrezen.

Rampen, die wy niet verwekken,
Schoon zy ons tot nadeel ſtrekken,
Wekken nimmer naberouw.
Wiltge voorts gelukkig ſpoeden
Door de bulderende vloeden,
Zeil niet zonder waterkaert,
Die u kusten, baeien, ſtranden,
Stromen, ſtreken, rotſen, zanden,
Net beteekent, juist verklaert.
Deze reiskaert, niet te misſen,
Doet ons naer den koers nooit giſſen;
Wyst den waren op elk blad:
Velen zouden zeker varen
Op de ontrouwe levensbaren,
Als men haer beöefend hadt.
De Opperreder zal u roemen,
Uwe reis gelukkig noemen,
Als ge in 't einde uw' ſcheepstogt ſluit;
U de winsten doen genieten,
Opgegaerd in reisverdrieten,
Eindlooze eeuwen in en uit (1).

De tot hiertoe medegedeelde proeven zijn voortbrengſelen uit 's dichters vroegeren leeftijd. De vruchten van zijn' ouderdom, in den derden bundel bijeenvergaderd, zijn in geenen deele overrijp, en dus onſmakelijk. In de meeste ſtukken flikkeren de ſprankels nog helder op van zijn eerst laat verdovend dichtvuur. Het dichtſtuk op des Heeren VAN WINTERS lustplaats *Voorland*, in de *Diemermeer*, waar-

(1) P. HUISINGA BAKKER Poëzy, II Deel, blz. 50.

waarmede deze bundel besloten wordt, en welligt de zwanenzang des grijzen dichters is, bevat een' rijkdom van natuurlijke schoonheden, die altijd treffen en behagen. Het dichtstuk is tamelijk uitgebreid; een gedeelte willen wij hier 'er toch van mededeelen

Is 't waer? hoor ik Mevrouw ginds met haer telgen spreken?
Kom, laet ons door die laen, langs die beplante streeken
Haer zoeken: hoe! wat 's dit? is zy reeds zelve alhier?
Wie roept daer? Hekaté, of Unjer, mensch of dier?
Ontmom u, laet ons zien, wie 't zy, die aen dees boorden,
Of in boschagie schuilt, en steeds de laetste woorden
Te rug roept: ach, ik merk 't: de praetnimf woont hier ook,
Nimf Echo, die de min aen lugt versmolt en rook,
En in een stem herschiep, toen haer Narcissus griefde,
Maer die zig zelf beminde en schertste met haer liefde:
Blyf vry, woon altoos hier, nooit word' gy stil en stom:
Kaets Winters trouw, en zyner vrienden stem weérom.
Wy volgen het geleide, om ons den weg te baenen,
Want anders doolden we in dees slingerende laenen:
Was ik alleen, ik riep om Ariadnes draed,
Die my hier baeten moet, en Theseus heeft gebaet
In 't doolperk van Dedael en zyn onzekre paden.
De mantelingen, schoonze d'oogen nergens schaden,
Verbystren, evenwel, 't gezigt des wandelaers;
Hy gaet, en zoekt en keert, doch vindt den uitgang schaers.
Hier woont de nachtegael, die met zyn' gorgel toovren,
Den wandlaer streelen, en zyne aendagt kan verovren;
Wien de opperzanglof lang in 't woud werd toegedeeld,
Waeronder 't grof muzyk des traegen koekoeks speelt.

Gy

Gy schildergeesten, die door verwen en penseelen
Onze oogen op 't paneel verrukken kunt en streelen,
(Van Winter is uw vriend, en kent uw' zwier en kunst),
Komt hier, en met Natuur u leeren: haere gunst,
Haar onderrigting kan den schranderstten bekooren,
Hier schildert zy zo schoon voor oogen beide en ooren;
Wy hooren hier haer werk in 't rammelen der bladen,
Wy zien de schilderkragt in 't groene boschloof aen;
De heldre zon verwekt dien luister, schiet haer straelen
Door teigen heen en struik, als 't koektje, menigmaelen,
Hen allen zagt beweegt, en door de bladen zwerft,
Hier helder blaekt, daer kwynt, ginds donker schaduw verft
En vormt het licht en bruin, dien tint der zagte kleuren,
Dien wy op 't tafereel zo geest verrukkend keuren:
Het scherpe en ronde, door den schilderzwier verspreid,
Leert ons Natuur in 't bosch, toont dag en donkerheid.

Zo, Hofheer! leidt ge ons nu door moeëlyke wegen?
Dit gangspoor is wel breed, maer steil en hoog gelegen;
Wy klimmen moedig op: wat zien we, of is 't een schyn?
't Onsterffelyk verblyf van moeder Mnemozyn?
Ryst hier de tempel van der zanggodinnen moeder?
Van Winter! 'k weet, gy zyt der kunsten vriend en voeder;
Ik weet, dat ook de lier in uwe handen past,
Dat gy de letterliën op uw vernuft vergast,
Doch, waerde Heer! wie zou, wie zal gelooven mogen,
Dat zig 't geheugenischoor hier opdeed aen onze oogen?
Graveert die tempel uw gedagtenis en naem
Op pylers niet of poort, uw loffelyke faem,
Niet slegts door Amsterdam, maer verder rond gedragen,
Doet de Oostermaatschappy ook van uw' lof gewagen:
Hoe vrolyk juichen zelfs, terwyl ik Voorland zing,
Het Burgerweeske, en ook der Zeevaerts kwekeling!

Uw meêgenootschap stiert hun beider zin en zeden;
Kweekt goede burgers, vormt de jeugd tot nutte leden
Van Hollands Zeevaerdy; de ziel van deezen Staet.
Maer 'k treed uw' Tempel in, die voor ons open gaet.
Men bouw', zoo veel men wil, lusthovenen (1) en hoeven,
Om zig en zyn gezin op 't lustig land te toeven.
Uw vast verstand maekt hier der ouden wedergaê,
Gy boorst dus, in onze eeuw, hunn' smaek en bouwtrant na:
Dees hoogte, en dit gebouw, wat wil het anders zeggen
Dan dat de kunsten hier te gast op Pindus leggen?
Een dichter, zulk een plek, en zulk een dak, gewoon,
Heeft Cyrrhes lauwerveld, of Parnas niet van noôn.
Hier weiden de oogen langs de ruime veldlandouwen,
Waer vesten aen de Vegt, en burgten zyn te aenschouwen,
Het needrig Muiden, Weesp, ook Naerden, dat zig bergt
In zyne wallen, sterk gelegen, schaers getergd
Door Hollands vyand, als het dezen mogt gelusten
Dit vreêgezind gewest in zynen bloei te ontrusten.
Het vlak en vrolyk veld streelt Gysbregts burgery
Wanneer zy vierdag houdt, en, nu van zorgen vry,
Den daegschen booge ontspant, dan zien we ontelbre zielen
Te voet, of ook te paerde, in schuiten, en op wielen:
Deez Tempel heeft de vloên, en Diemen voor de borst:
De ringdyk, die 't gevaerte op zyne schouders torst,
Omsingelt hoeve en hof, en, door al 't schoon bewogen,
Vat hy het Meir in d'arm, en ziet, met minzaeme oogen,
Op beemd en groen geboomte, op Veldman en op Heer,
Op al het landvermaek, van zynen kruin, ter neêr.
Als ik by dit gezigt nog langer bleef vertoeven,
Myn kunst zou Helikon, noch Castalis behoeven.

Hoe!

(1) Lusthovenen, voor *lustheven*, is eene *epenthesis*, die wij den grijzen dichter wel vergeven, maar niet goedkeuren.

Hoe! is dit land zo groot! wat wykend vergezigt!
Is deeze laen zo lang, zo breed, zo recht gerigt!
Zo weet men 't nut en 't schoon zo heusschelyk te paeren:
ô Voorland! zoet verblyf! groot voorwerp van myn snaeren!
De tyd verschoone uw' stand! de weg van Appius
Duurt nog op zyne wys, hoe zeer vervallen: dus
Is geen bestendigheid op dezen kloot te wagten;
Men arbeidt; poot en plant voor zig en zyn geslagten.
Hoe ver het reiken moog' laet gy aan 't lot alleen;
Gy kent die zedekunde, ik leer n niet, ô neen.
Zie Pales runders in de velden zig vermeijen,
Waer zy de dierbre melk naer de uiervaten leien:
Admetus ossen, nu voor roof bedugt of leed,
Zyn, als de herfst verschynt, met vleesch en vet omkleed.
Dus zyn we al wandelende uw lange laen ten einde,
Den ryken tafeltuin, den keukentuin, die heinde
Aen 't huis, en agter 't huis, zig ruim en breed vertoont,
En door staketsel, haege of latwerk blyft verschoond.
Van plukker, ongevraegd, of ongenoode monden:
Pomoon wordt hier en ginds geëerbied, en gevonden;
Zy biedt het bloozend oost uit volle hande aen,
En laet den lekkertand niet ongezegend gaen.
Daer hoor ik reeds de bel ons aen de tafel nooden,
Wy volgen allen haer luidklinkende geboden:
De disch is toebereid: uw Gade wenkt ons all';
Treën we op dat teeken in: wy zyn hier liefgetal (1).

Verscheiden keurige dichtmatige vertalingen, en daaronder ook eene van het achtste boek van MILTONS *Verloren Paradys* en eene vrije naarvolging van den scherphekelenden *Idolelenchus* van

J.

(1) KILIAAN: Liefghetal, *Acceptus*, *Gratus*, *Amabilis*, *Ge.* P. HUISINGA BAKKER, Poëzij, III Deel, blz. 158.

J. GERSTERANUS, zijn hare plaatsen in dezen bundel overwaardig.

HUISINGA BAKKER was lid van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te *Leyden*; overigens had hij weinig op met de gouden en zilveren medailles uitloovende dichtgenootschappen, die in zijn' tijd zoo zeer in ons vaderland vermenigvuldigd waren, en onder ons dichters en dichteressen deden ontstaan, die men anders daarvoor waarlijk niet zou aangezien hebben Hoe hij over deze *métromanie* dacht blijkt uit het stukje, getiteld:

PINDUS BURGERSCHAP.

Genootschappyen, schrandre liên,
Kunstrechters, stoute lettertolken!
Komt gy een' gouden eerprys biên,
Om Neêrlands zangberg te bevolken?
Neen! volkryk was de zangberg nooit:
Te kiesch, te streng zyn daer de keuren;
Daer mogt 'er schaers den lauwer ooit,
Geplukt met eigen hand, gebeuren.
De buitenbuurt van Pindus voedt
Een goed getal van rymgezinden,
Maer op Parnassus zelven moet
Een Burger zig alleen bevinden.
Geen geld of goud koopt dezen rang;
En Midas kon dien nimmer geven;
Eên Cherilus, hoe stout van zang,
Moest in haer voorburg blyven leven.

Weet,

Weet, dat Natuur den Dichter schept:
Als dan 't verstand die neiging regelt,
De kunst, terwyl de vlyt zig rept,
Apollos handvest merkt en zegelt,
Dan wordt, door zulk een pergament,
Parnassus Burgerschap erkent (1).

De verstandige man had wel gelijk. Hoe menig aldus met goud of zilver bekroonden dichter (?), dien hij te voren nooit als zoodanig had hooren noemen, mag hij wel met medelijden aangezien hebben!

Leer nu aen jonger Dichtrenschaer,
Die zo veel Maetschappyen scheppen,
En om een' goudprys vingren reppen,
Den rechten trant der vedelsnaer.
Ik leg de pen, uw' cyter neér (2),

zeide hij tot een vaarwel aan de dichtkunst.

Zijne voortreffelijke *Beschouwing van den ouden gebrekkelijken en sedert verbeterden trant onzer Nederduitsche verzen* (3) en zijn *Leven van* JAN WAGENAAR (4), met wiens zuster hij gehuwd was, kenmerken hem ook als een' zeer verdienstelijk' prozaschrijver.

BAL.

(1) P. HUISINGA BAKKER, Poëzy, III Deel, *Voorb.* blz. II.

(2) Ibid, blz. 3.

(3) Werken van de Maatsch. der Nederl. Letterk. te Leyden, V Deel, blz. 85.

(4) Amst. 1776.

BAL (HENDRIK), van *Mechelen*, was een rederijker, die in de laatste helft der vijftiende eeuw bloeide, en zijne tooneelstukken zelf hielp vertoonen; onder anderen had hij voor het landjuweel der hand- en voetboogschutters van *Lier* in 1466 drie stukken vervaardigd, en kreeg daarvoor twintig Brabandsche stuivers; vroeger, in 1441 en 1443, had hij van de regering dier stad twee stoopen wijns ten geschenke gekregen, „omdat hy Sint-Gommers spel „gemaekt hadde," en vier stuivers tien penningen, „omdat hij het spel van O. L. Vrouwe had ge„dicht (1)." Nu, de belooning was ook geëvenredigd aan de kunst!

BALLÉE (JOANNES), *konstgreffier der oud vermaerde en wydberoemde vrye Redengilde der dry Santinnen, binnen de stad Brugge*, gaf aldaar in 1769 een dichtstuk in het licht, getiteld: *De Menschelyke Wysheyd.* Hetzelve behelst niets anders dan plat en lamberijmde gemeene plaatsen, door monnikken en priesters reeds honderdmalen in sermoenen aan den man gebragt; bij voorbeeld:

Gelukkig zyn bestaet geenzins in prael en pragt,
In groot vermogen, in gebied en oppermagt,
Niet in te zyn ten top van heerlykheyd geklommen,
Niet in den overmaet van schatten en rykdommen
Noch in begaeft te zyn met groote wysheyd, neen.

Niet?

(1) J. F. WILLEMS Verh. over de Ned Taal- en Letterk. I Deel, blz. 205, en de aldaar aangehaalde schrijvers.

Niet? Nu, waarin dan? Dat zal de Brugsche „konstgreffier," u dadelijk verkondigen; *Arrigete aures!*

—— in 't welschikken van al syn hoedanigheên,
In al syn driften en syn hertsgenegentheden
Te doen eenstemmig syn met 't rigtsnoer van de reden (1).

Wel verpligt, heer konstgreffier! dat weten wij al vast. Maar nu hebben wij ook genoeg van uwe *Menschelyke Wysheyd:* te veel is ongezond.

BARA (JAN). Van dezen heeft men twee rijmwerken, getiteld; *De Godvruchtige Verklikker*, Amst. 1656, en *Hel en Hemel*, *of Zegen en Vloek*, 1658, benevens vier tooneelstukken als *De Herfstelde Vorst*, 1650. *Galteno en Alimene*, 1656. *Het Verslingert Moekroesje*, 1668, en *Ik kenje niet*, 1664. Deze laatste is eene soort van *Patelinage* en vuile bordeelklucht, waaruit nogtans het Nederduitsch met drie nieuwe werkwoorden verrijkt is;

't Kussen, soenen, 't streelen, likken,
't Onbehoorlyk *klikkebikken*
Dat valt veeltyds seer slecht uyt,
Want 't *ontvrystert* en 't *ontbruydt*.

BARBONUS (JOHANNES) kwam op den inval om in 1641 Prins FREDRIK HENRIK te verjaren met

LVII

(1) Blz. 198. De Heer WILLEMS heeft het geduld gehad om nog eenige regels meer van deze ellendige *platitudes* af te schrijven. *Verhand.* II Deel, blz. 174.

LVII Morale Sinne-Beelden, enz. Makende al soo, uytdruckende ende begrypende het getal deser Sinne-Beelden, het getal syner jaren. De goede man was zeer bekommerd dat de vorst zijn 63ste jaar niet doorleven zou, want hij geloofde sterk aan zoogenaamde moordjaren (1). Het werkje is met aardige plaatjes versierd, door Latijnsche zinspreuken en Nederduitsche versjes verklaard, en door historische aanteekeningen opgehelderd; bij voorbeeld, het XVIIe zinnebeeld vertoont een' gekroonden leeuw, met zijn' linkervoorpoot op een' wereldkloot rustende, nevens dit bijschrift:

IMPERAT UT SERVIAT.

Hy ghebiet om te dienen.

Het is een wonder dinck, dat die schynt te regeeren
Die dient, hoewel hy schynt te zyn een Heer der Heeren:
Want het gebiet dat is een dienst en anders niet.
Dat ghy dan vlytigh dient, o Heeren, wel toesiet.

BA-

(1) „Wanneer Godt Almachtigh," zegt hij in goeden ernst, „sal ghelieven noch seven jaren tot syne Hoogheyts ouderdom „te doen, soo sal syne Hoogheyt gepasseert syn *Annum Climactericum*, dat is het dry en 't sestichste, oft het negemael „sevende jaer, 't welk by experientie bevonde is te syn een „fatael, dootlyck, ongeluckigh ende twyfelachtigh jaer. — — „In het sevende jaer verandert het kind syne tanden, ende „krygt nieuwe, ende in yeder sevende jaer daerna isser altyt „eenige veranderinge oft accident aen des Menschen lichaem, „maer principalyk in het negenmael sevende, dat is, in het „dry-

BARENTZ (JAN) komt op de naamrollen voor als opsteller van eene klucht, *Buchelioen 't Kabouter-mannetge*, gedrukt in 1655.

BARON (JOHANNIS ZACHARIASZ), een geleerde letterzettersgast te *Leyden*, bloeide en rijmde in het midden der zeventiende eeuw. Op de naamrollen staan drie treur- en twee kluchtspelen van hem bekend, namelijk: *Rododaphnee*, 1651, *Konstanter en Elisea*, 1656, *Het Beleg van Leiden*, 1659, *Lichthart en Aarsgat*, 1653, en *Kees Louwen, of de geschoore Boer*, 1667.

BARTELINK (JAN). *De Beemster Kermis, in twee Zangen*, door dezen in 1774 te *Leyden* uitgegeven, behelst eene natuurlijke en levendige beschrijving der kermisvreugd, genoegzaam in den smaak der *Boerenkermis* van L. ROTGANS. De stijl is, even als bij dezen, aan het onderwerp geëvenredigd, zonder plat of laag te zijn. Het stukje laat zich met genoegen lezen. Eenige weinige kleinere stukjes van BARTELINK worden hier en daar verspreid aangetroffen.

BARTJENS (WILLEM), wiens ouderwetsch cijferboek onze vaders en grootvaders in hunne jeugd menigmaal het angstzweet heeft uitgedreven, was

„dry-en'tsestichste jaer, 't welck *Annus Climactericus* genoemd „wort, gelyck gheseyt is." Ondertusschen was de vrees van BARBONUS toch niet ongegrond. De prins was den 29 Januarij 1647 wel drieënzestig jaren oud; doch hij stierf reeds den 14 Maart, en overleefde dat noodlottig jaar dus slechts vierenveertig dagen.

was ook — dichter! Voor de aardigheid willen wij hier een zijner rijmpjes mededeelen, die al lang met zijn cijferboek vergeten zijn. Het is een lof-dicht op K. VAN MANDER.

Welaen myn Luyte schoon, ghedooght doch goedertierich,
Dat ick uw snaren slae: en speel op u manierich
Een Lof-sanck, soo 't betaemt:
VOOR EEN, 't IS NOODICH (1): want soo wy dat niet en deden,
't Ghemoedt ons wroeghen sou, van groot onachtsaemheden,
En blyven heel beschaemt.

✱

Aldergrootste t' allen tyden
Hoort men Godes naem belyden:
Hy voedt en troost al dat leeft:
Syn cracht en verborgentheden
Volckeren leert, end'elck meden
Wonderlyck syn consten gheeft.

Musen jaghen droefheyts smerten
Door ghesang uyt droeve herten:
Prysen Godes goetheyt seer,
Pieriden gieten hare ghaven
In elcx hert, en coment laven,
In Pegasums soete meer.

Yvrigh worden dan Poëten,
Maken condt (als goe Propheten)
Godes lof: dit siet men wel
Aen dy MANDRE, vriendt vol eeren:
Hoe dy pooght dyn pondt te meeren
Elcker een door letter-spel.

Den

(1) Symbolum of zinspreuk van K. VAN MANDER.

Den tydt die 'er veel ontvaret,
En voor niemant tydt en ſparet,
Is dy cost'lyck ende duer:
Want dy grypt met beyd' dyn handen
Die, en fluyt in vaste banden,
Sonder t'achten d'arbeyt ſuer.

Nacht en dach 't gheduerigh ſchryven
(Segh ick) nae dyn huys-bedryven:
Wort de leerlingh hier bekent,
Die met errenst pooght te leſen
't Schilder-boeck, wel weerdt gepreſen,
Dat g'hem ſchenckt tot een preſent (1).

BASTERT (CHRISTIAAN NICOLAAS). Deze voortreffelijke jongeling, in wien zich een waarlijk edel en groot dichterlijk genie ontwikkelde, zou gewisſelijk onzen vaderlandſchen zangberg tot eer en luister verſtrekt hebben, had de dood hem niet geheel onverwacht in de ſchoone lente zijns levens weggerukt, op den 19 Junij 1806.

Eerst ſints twee jaren had hij zich doen kennen door eenige afzonderlijk gedrukte gelegenheidsſtukjes, die de goedkeuring der kenners wegdroegen. De Amſterdamſche afdeeling der Bataafſche Maatſchappij van Taal- en Dichtkunde nam hem tot medelid aan. Zijn dichtſtuk: *Kunst en Vriendſchap, de waardige Genoegens voor den Redelijken Mensch* (2), bij zijne intrede in dezelve voorgelezen, ge-

(1) Voor in K. VAN MANDERS *Schilder-boeck*, Amst. 1618.

(2) Amst. bij W. HOLTROP, 1806.

getuigt van 's jongelings edel, dichterlijk gevoel, verheven aanleg en zuiveren smaak voor het goede en schoone. Eene enkele plaats uit dit fraaije dichtstuk stave ons gezegde:

Gelijk een breede stroom, in stille kalmte vloeiënd,
En met zijn kabb'lend vocht den oever mild besproeiënd,
Een stil gemurmel aan den wand'laar hooren doet,
Die veld en hemel ziet in zijn' azuren vloed,
Maar als een woeste orkaan, gestoven uit het noorden,
Zijn golven koken doet, noch oevers kent noch boorden,
En ijlings veld en hoev', die hij op 't felst bestormt,
Door Nereus heerschappij in enkle zee hervormt:
Zoo is de onzek're stroom van 't menschelijke leven:
Nu eens door 't blij geluk in stilte voortgedreven,
Dan weêr door 't woest geweld der rampen wreed verstoord;
Daarschokopschok zijn'geest bedwelmt, zijn rust vermoordt.
Wie slaat aan 's levens boot, in dezen storm, de handen?
Wat Godheid hoedt dit uur haar voor een dood'lijk stranden,
En voert met wijs beleid, door golf op golf bestreên,
Haar midden door 't gewoel van all' die baren heen?
Wie rigt den geest weêr op, dien 't woen der ongelukken
In mateloozen rouw verkwijnend neêr doet bukken,
Als ons het leven, als een sombre droom, verveelt,
Wanneer geen zachte strael van hoop ons hart meer streelt,
Als alles ons verlaat, als we in 't heelal verloren, (ren?...
In 't streelendst maatgezang geen toon van troost meer hoo-
De kunst? — ô Neen, zij mist haar' invloed op het hart,
Verstompt door 't scherp gevoel van duldelooze smart. —
Dan wat bevalligheid zie ik thans nader treden?
Zij strooit met vlugge hand de rozen voor haar schreden;

De

De rimpels vallen weg, waar zij het voorhoofd ſtreelt;
De rouw wordt door haar hand allengskens weggeſpeeld.
Zie haar den geest haars vriends zijn kwijning ſtout ontſcheu-
En 't nederhangend hoofd weer vrolijk opwaards beuren. (ren,
Daar hij de kunst verſmaadt, door droefheid overmand,
Wringt zij, met zachten dwang, hem 't ſpeeltuig in de hand.
'k Herken, ô Hemelteig! ô Vriendſchap! uw vermogen;
Schoon als de morgengloed, ſtraalt me ook uw glans in de oo-
In wiens vereelde borst uw vlam nooit heeft geblaakt, (gen.
Heeft 's levens blijde vreugd ter helfte niet geſmaakt!
Maar hooger klimt uw waarde, ô Vriendſchap! in dit leven,
Als vrienden, aan uw hand, vereend naar kennis ſtreven.
Dan ſterkt gij hunnen voet op de ed'le gloriebaan,
Dan ſpoort des eenen lust des andren ijver aan.
Geen eerzucht kan daar wrok noch ijdle twisten baren;
Verdienste wekt geen' nijd, ſlechts zucht die te evenaren.
Door uwen arm geſteund, ſtreeft met gelijke kracht,
Elk naar de glorie-kroon, die op verdiensten wacht.
Schoon onderſcheiden kunst der vrienden hart moog'ſtreelen,
Mag elk, met blij genot, in 's andren gaven deelen.
Ook buiten 't heilig uur, aan oef'ning toegewijd,
Spilt lage beuz'larij, dáár nooit den koſtbren tijd.
Neen, ook het oogenblik van gulle zaamverkeering
Is, voor 't kunstminnend hart, een ſchool van nutte leering.
Waar gelu met kunst vereent, o Vriendſchap! daar bereidt
Gij zamen, voor den mensch, op aard reeds zaligheid.
Zoo kan de wijngaard-rank, om d'onden olm geſlagen,
Den moeden wandelaar op 't liefelijkst behagen,
Die in 't verkwikkend zoet van hare vruchten deelt,
Terwijl de boom hem met zijn koele ſchaduw ſtreelt. (1).

Gaar-

(1) Blz. 12.

Gaarne zouden wij de weinige hier en ginds verspreide verdienstelijke dichtstukken van dezen Nederlandschen HÖLTY in een' bundel bijeenverzameld zien. Die, welken wij hier laten volgen, zouden daaronder geenszins de minsten zijn:

AAN CORNELIS LOOTS,

OP ZIJN' LIERZANG: DE VOORTREFFELIJKHEID VAN DEN MENSCH, IN DE BEÖEFENING DER SCHOONE KUNSTEN.

Van waar die kracht om 't hart te roeren,
Om geest en zinnen te vervoeren,
Op 't godlijk klinken van uw lier?
Van waar dat wonderbaar vermogen,
Dat ieders hardt houdt opgetogen,
Wanneer uw hand haar slaat met onnavolgbren zwier?
Zijn 't Orpheus zilvren tooversnaren,
Die, als weleer, hier wondren baren?
Wrocht Phebus zelf het vuur, waarvan uw boezem zwelt?
Of heeft hij, om uw kunst te kroonen,
Aan u, den grootsten zijner zonen,
U, Loots, met zoo veel roem ten Zangberg opgesneld!
Zijne eigen lier ter hand gesteld?
Hoe weet uw zang elks geest te boeijen,
Elks hart in heete drift te ontgloeijen!
Gij voert den bliksem in uw vuist,
Die, krachtig door uw hand bewogen,
Met goddelijken gloed den kunstvriend straalt in de oogen,
Maar drieste onwetendheid verguist.
Nu stapt ge, als schriklijk god, verheven,
Op bangen storm en watervloed,
Elk boezem wordt door killen schrik gedreven,

Die

Die 't haar te bergen rijzen doet.
Gevaar en dood zweeft om ons henen,
Maar ijllings, op uw' wenk, is al de schrik verdwenen,
En alles valt uw kunst te voet.

Wij, door uw' gloed gewekt, zien stout u voor ons zweven,
Ge ontstijgt ons oog in hooger lucht;
Wij pogen, vol van vuur, uw krachten na te streven,
Maar duizlen voor zoo steil een vlugt.

Verga wiens trotsheid, niet te teuglen,
Op roekloos aangeschoten vleuglen,
De zon op 't gloeijend spoor ontzind te volgen tracht!
Vermeet'len! staakt uw ijdel pogen
Om stout den adelaar te volgen in den hoogen,
Of ploft door eigen zwaarte in 's afgronds jammernacht.

't Is weinigen, als u, gegeven,
O dichter der natuur! ten top der kunst te streven,
Vanwaar ge u aan ons oog zoo glansrijk kennen doet.
Wie minder krachten heeft, laat minder eer hem streelen:
Slechts de aadlaar van Jupyn mag met den blikfem spelen,
Die alles buiten hem verzengt door zijnen gloed (1).

Stout en krachtig, edel en doeltreffend is een zijner vroegste dichtstukken, in 1804, gerigt

AAN DE BATAAFSCHE DICHTERS.

Wanneer, door overmaat van ramp en ongelukken,
Die 't zuchtend vaderland verdrukken,
Des burgers oog een tranenvloed ontglijdt,
Wanneer hij van zijn noeste vlijt

Geen

(1) Amst. bij P. J. UYLENBROEK, 1806.

Geen enkle vrucht voor zich kan plukken,
Door trotschen overmoed zich altijd voelt verdrukken,
Zijn wee vermeerderd met den tijd,
Dan is de geest des volks en lust en veerkracht kwijt.
Zie, hoe het, daar 't geweld het eerlang gansch doet bukken,
Vergetende all' zijn waarde, in keetnen zuchtend lijdt.
Vergeten is zijn roem, zijn moed is reeds daar heenen,
Daar magtloosheid hem overheert,
De blikfem uit zijn oog verdwenen,
Zijn arm verflapt, zijn zwaard verteerd.
Zoo ligt aan 's afgronds rand een dwaas door flaap getroffen,
Zich zelven onbewust, ontbloot van alle kracht,
Ten prooi van elk, die naar zijn' val flechts tracht,
Om, zonder tegenftand, hem daadlijk neer te ploffen
In eindelooze jammernacht.

Dan, ziet een wijze bard 's volks wisfen val genaken,
Zijn drift ontvlamt, hij wil, hij zal het doen ontwaken.
Hij treedt, daar hij den dwazen volksgeest tart,
Vol moeds hervoor, en doet, door godlijk zingen,
Zijn' dondertoon in fluimrende ooren dringen,
En door elks ooren tot in 't hart.
Hij zingt, de fluimring is verdreven:
('t Schijnt dat een god zijn lier die krachten heeft gegeven!)
Elks boezem zwelt thans op van moed.
Hij ftelt het volk den roem voor oogen,
Waarop hun voorgeflacht mogt bogen;
Nu blinkt hun oog, nu kookt hun bloed;
Elks ziel blijft aan zijn tonen hangen:
Hij fchetst, in zijn vergode zangen,
De deugd, het vaderland, en de eer der zegepraal;
Nu vliegt elk rustloos op en grijpt alreeds naar 't ftaal.

Zoo

Zoo heeft een eedle held, weleer, in vroeger tijden,
Door zijn' vergoden zang, onsterflijke eer behaald.
Hij zong; en Sparta's jeugd vliegt, brandend om te strijden,
En zet Messene's volk zijn' ijdlen trots betaald.
Zij, die vol angst, den vijand duchtten,
Doen thans dien zelfden vijand vlugten:
Tyrteus zingt, en Sparta zegeprankt.
Zoo voelt, in Barca's zandwoestijnen,
De fiere leeuw somtijds zijn' moed verkwijnen,
Terwijl de smart hem nederdrukt
Wanneer een welp hem listig is ontrukt;
Maar slechts één oogenblik kan hem de smart vervullen:
Hij voelt zich fel getergd, hij, steeds de schrik van 't woud:
Zijn moed herleeft, en, onder 't ijslijkst brullen,
Zoekt hij en vindt zijn prooi, en slaat nu stout
Zijn' schrikkelijken klaauw en tanden
Zoo lang in 's rovers ingewanden,
Tot hij hem aan zijn' voet, maar gansch ontzield, beschouwt:
Nu kent en voelt hij weer zich zelf als vorst van 't woud.

Gij, wien de dichtlauwrier, ô eedle sterveling!
In Neerlands kunstenkoor het heilig voorhooft siert;
Gij, die, door wijze reen en zielverrukkend zingen,
Naar dat uw kunst het wil, den geest geleidt, bestiert;
O gij, Apollo's voedsterlingen,
Wier goddelijke lier, door uwe hand besnaard,
De drift kan wekken of bedwingen,
Die streelt, ontroert, verrukt, en altoos wondren baart!
Begaafde dichtrenrei! aanschouwt, met weenende oogen,
Dit eertijds roemrijk volk, in kwijning neergebogen;
Het duldt, door de overmagt vermand,
De slaafsche kluisters aan zijn hand;
Zijn moed is met zijn kracht vervlogen;

Wat godheid redt dit volk, en doet zijn drift herleven?
Wie zal 't den ouden moed hergeven,
Die, eens ontwaakt, misschien zijn' ganschen val verhoedt?
Dit, dichters! is uw werk, doet gij uw' invloed gelden,
Grijpt thans de lier: een god bestiert gewis uw hand.
Volgt gij Tyrteus na, en vormt, uit kindren helden!
Laat Rome en Grieken daar, en zingt voor 't vaderland.
Uw stoute zang dreune elk onzagt in de ooren:
Doet in dees logennacht de stem der waarheid hooren:
O, wekt de geestdrift op, die diep in sluimring ligt!
Doet deugd en moed die plaats vervangen
In 't hart, waaruit de doodsche kwijning zwicht.
Stelt elk der vadren deugd, verwijtend, voor 't gezigt.
Hun voorbeeld jage een blos hun kindren op de wangen,
En spoor' hen aan tot deugd en pligt.

Gij, Neerlands roem, die ons, door uw vergode tonen,
Der eedle Witten roem zoo heerlijk hebt gemaald;
Wiens kruin in 't heilig koor van Phebus echte zonen,
Door Grooten Hugo's lof, met eeuwig eerloof praalt!
En gij, wiens stoute lier zoo manlijk aan onze ooren
Den lof van Nederland, op hoogen toon, deed hooren!
Gij allen, wien 't bekoort, door kunst, naar roem te staan!
Grijpt, grijpt voor 't vaderland, het gouden speeltuig aan.
Zingt thans met zwier en kracht, 't is tijd, hoog tijd, welaan!
Doet elk zijn dwaasheid en zijn pligten krachtig hooren!
Laat ijdle waan u niet verstoren,
Geen laffe vrees uw stem versmooren!
Tart dwazen volksgeest en der dwingelanden magt!
De waarheid, deugd en pligt, verleene uw' zangen kracht.
Geen magt weerstaat hen, die hunne eigen krachten kennen.
Zal ooit een wolkendrom, gerezen op zijn spoor,

Den

Den fieren adelaar weerhouden in zijn rennen?
O neen, hij breekt die rustig dóór.
Een enkle flag, en reeds verdwenen ze uit zijne oogen:
Het treft hem nimmer, in den hogen,
Schoon, ver beneden aan zijn' voet,
De schorre donders romm'len mogen,
Daar hij, met onbezweken moed,
Met opgerechten hoofd, zich baadt in zonnegloed.

Ziet, door uw' zang, alreeds den Batavier ontwaken,
Ziet hem in heete drift aan 't blaken,
Daar spijt een blos van schaamte op'teerlijk aanzigt spreidt.
Het beeld der grootsche stervelingen,
Geschetst in uw vermogend zingen,
Verrukt zijn ziel, ontvonkt zijn dapperheid.
Hij wil, door eer en pligt gevleid,
Nu Ruiter volgen op de baren,
De Groot, in grootheid evenaren;
Wenscht zich der Witten deugd en schrander staatsbeleid.
Ziet heldenvuur in hem ontbranden!
Nu klemt hij 't staal in de ijzren handen,
En stort het op de dwingelanden,
Met nooitgekende kracht, ter neer!
Nu doet hij, voor zijn' arm der trotschen zetels zinken,
Terwijl zijn moed en kracht Europe in de oogen blinken.
Hij vest 's lands grootheid vast en staaft zijn glorie weer;
Zijn zegezang zal schoon langs 't puin van tronen klinken;
Dan zullen, heerlijk loon na zoo veel angst en pijn!
Weer welvaart en geluk dit lagchend oord doorzweven,
Genoegen, orde en rust in Bato's erf herleven,
En de eerkroon zal den dichter zijn (1).

Te

(1) Kleine Dichterl. Handschr. XVIII Schak. blz. 97.

Te fraai en keurig is des jongelings dichtmatige vertaling van eene der schoonste odes van FREDRIK II, om dezelve hier niet ten besluite mede te deelen; het is

DE KRIJG.

Hoe lang zult gij, Bellona! in razernij ontsteken,
De volkren siddren doen en slaan met wonde op wond'?
Waarom zien wij het bloed der helden, zelfs bij beken,
Alom, van oord tot oord, nog stromen langs den grond?
De onthelsterde aard' word steeds door plundering bestreden,
Ten prooi aan vuur en strijd, moord en bloeddorstigheden;
De zee, op welk een strand zij hare baren stoot,
Ziet niets dan schipbreuk en den dood.

De krijg, wien vlammen vuurs in 't koopren voorhoofd branden,
Dat monster, heet op bloed, steeds op verwoesting uit,
Greep dan alleen 't gebied der zuchtende aarde in handen,
Opdat zijn arm haar aan verwoesting geev' ten buit?
Neen, nooit zag Caron nog zijn boot zoo vol geladen,
Nooit sneed de schikgodin zoo vele levensdraden,
Met haar gevreesde hand, als op dit tijdstip af,
En dolf voor zoo veel helden 't graf.

De tweedragt, rood van bloed, waar de onschuld in moest smoren,
Schudt hare toortsen uit en hitst haar slagen aan,
Wenscht d'ouden mengelklomp op nieuw te zien geboren,
Ontroert natuur, vervolgt den mensch op all' zijn paden,
En tracht steeds dieper in den afgrond hem te stoten:
De misdaad, wanhoop, dood, 't verraad, de deelgenooten
En wrekers van al 't kwaad, door haar alleen gebaard,
Bedekken saam met rouw deze aard'.

Wat

Wat drift, wat vuur voel ik door all' mijne adren zweven?
Een god vervoert mij gansch en grijpt mijn zinnen aan:
Apollo zelf vervult me uit Pindus heilge dreven:
Zal hij door mijnen mond zijn godspraak doen verstaan?
Het aardrijk zwijge ontroerd, op 't klinken mijner snaren.
Gij, vorsten! volken! hoort wat ik u doe ervaren:
Verbant de drift, die u verblindde op dezen stond,
En hoort de waarheid uit mijn' mond.

Gij, rechters van het volk! gy, goden dezer aarde!
ô Gij, wier overmoed het gantsch heeläl verdrukt!
Wanneer uw dondrende arm, tot heden, 't all' vervaarde,
Zoo gij de volken in uw ketens houd gebukt,
Verbant de dwinglandij en heerschzucht uit uw rijken:
De volken zijn uw kroost, doet vaderharten blijken:
Ziet 't staal, waarmeé gij in hunn' boezem hebt geweed,
Nog druipen van uw eigen bloed.

Gelijk de herder, die, altoos, het waken eigen,
Zijn kudde trouw verzorgt, beschermt, gelijk 't behoort,
Als hun der wolven muil, of wrede klauwen dreigen
Eens leeuws, door honger fel tot bloeddorst aangespoord:
Wanneer de vorst des wouds terug stuift in zijn holen,
Dan kan, op zijn gelei', de kudde rustig doolen,
En, zoo zich 't schaapje door zijn hand gegrepen ziet,
Hij scheert het zacht, maar moordt het niet.

Zoo is voor 't volk een vorst door teerheid aangedreven,
Daar zijn menschlievendheid, in raad of daad, nooit zwicht:
Hij rekt den onderdaan, als 't waar', 't gelukkig leven,
En telt zijn dagen bij het goed', dat hij verricht.
Hij koopt nooit voor hun bloed zijn prachtige eerlauwrieren:
Zijn nooitvergeetbre deugd moet zijn gedachtnis vieren.
Zoo waren Titus, en all' de edlen steeds geacht
Als de eer van 't menschelijk geslacht.

ô Schuwt ten allen tijd' de burgeroorelogen!
Door heerschzucht brandt dat vuur, dat alles nederstort.
Gij maakt het wijd heeläl ten puinhoop voor uwe oogen,
Terwijl geheel deze aarde een enkle grafplaats wordt.
Wat aklig teurtooneel! wie zag ooit iets verwoeder!
Europa, voor haar kroost eene al te wreede moeder,
Geeft hun de wapens zelve in handen, hun ter straf,
En wijdt haar kindren zelve aan 't graf.

'k Zie 't zuiden naar 't gevecht zijn volkeren geleiden:
Het noordlijk ijsgewest voert woeste horden aan:
Men rukt thans van alom verhit bij een tot strijden:
Bataaf, Brit, Frank, Germaan, ontrolt nu de oorlogsvaan.
Hoe! door wat dollen geest voelt ge uw gemoed bestreden?
Europe is zelfs te klein voor alle uw spoorloosheden:
ô Ja! de drift ten strijd geleidt zelfs 't zeekasteel,
En stoort een ander waereldeel.

Daal eens van 's hemels trans goedgunstig naar beneden,
Godin, gij, die alleen al onzen druk verligt!
ô Vree, beminde vree, zoo lang door ons gebeden!
Daal neer op 't aardrijk en sluit Janus tempel digt.
Doe vuig belang en nijd dit blij gewest ontzweven,
Schenk aan verdiensten roem, en doe de kunst herleven:
Dan zullen mirthenkrans en frisfche olijvenblaên
Bij d'eerlauwrier te schooner staan (1).

BASUEL (PHILIPPUS CLAUDE). Van dezen bestaat een tooneelstuk, getiteld: *Het Leven en Wonderdaden van den H. Rombout*, 1680, en van

BAU-

(1) Kleine Dichterl. Handschr. XVIII Schak. blz. 32.

BAUDOUS (WILLEM DE) het treurspel: *Edipus en Antigone* 1618.

BEAUMONT (ABRAHAM VAN). Van dezen kennen wij *Stigtelyke Mengeldichten*, gedrukt te *Haarlem*, 1743, waarbij ook de *Heidelbergsche Catechismus* op rijm; alles zeer stichtelijk voor eenvoudige vrome zielen, wier geheugen het rijm te hulp komen moet.

BEAUMONT (SIMON VAN) (1), geboren te *Dordrecht*, in 1574, was een beroemd regtsgeleerde en staatsman. In 1606 werd hij pensionaris van *Middelburg*, en in 1627 van *Rotterdam*. In hetzelfde jaar werd hij als afgevaardigde wegens *Zeeland* ter Algemeene Staatsvergadering, met den raadsheer R. VAN DEN HONAARD, den Amsterdamschen burgemeester A. BICKER en G. VAN BOETZELAER, naar het Noorden gezonden om den vrede te bemiddelen tusschen *Zweden* en *Polen* (2); in 1633 werd hij met R. HUIGENS aan den keurvorst van *Keulen* en den hertog van *Nieuwburg* gezonden, om hen tot het houden van onzijdigheid te bewegen in den oorlog tegen *Spanje*, en andere gewigtige belangen van dezen Staat te bevorderen (3). Ook werd hij gebruikt om de onlusten, in

(1) J. SCHELTEMA, Staatkundig Nederland, I Deel, blz. 68. PAQUOT, *Mém.* Tom. III, p. 407. KOK, Vad. Woordenboek, V Deel, blz. 306.

(2) WAGENAAR, Vad. Hist. XI Deel, blz. 65. Op zijne terugkomst maakte hij een fraai Latijnsch gedicht, *In reditu à Polonia*, Tyt-Snipp. blz. 108.

(3) WAGENAAR, ibid, blz. 179.

in *Friesland* gerezen, te dempen. In alles leide hij eene groote bekwaamheid en voorzigtigheid aan den dag, en beöefende tusschenbeiden de Latijnsche, Fransche en Nederduitsche poëzy. Behalve de stukjes, die van hem in den *Zeeuwschen Nachtegael* gevonden worden, heeft zijn zoon zijne gedichten bijeenverzameld en nog bij zijn' vaders leven, in 1640, uitgegeven onder den titel van *Horæ Succisivæ. Tyt-Snipperingen.* Hij overleed, tachtig jaren oud zijnde, in 1654.

Deze bekwame staatsman behoort ongetwijfeld onder de verdienstelijkste dichters van zijn' tijd. Hij stond in letterkundige betrekking met CATS, HOFFER, VAN BAERLE, de dochters van VISSCHER en andere fraaije vernuften van dien tijd. Het werkje is uiterst zeldzaam, en wordt op de boekveilingen vrij duur betaald. Wij zullen er eenige stukjes uit mededeelen.

AAN JONCKVROUW ANNA ROEMERS, OP HARE OVERCOMSTE IN ZEELANT.

Ghy heerscher van de zee, Neptun, wilt nu de baren
Doen ligghen stil en vlack, en houden in den band
De winden Noort, Zuyt, West, dat sy het Zeeusche land
Met haren rouwen storm niet vreeslick en vervaren;

Want in een plancken-hol komt met ons overvaren
Een kostelick juweel, een onwaerdeerlick pand,
Een Maecht, wiens eer en roem, verspreyt aen eicken kant,
U hooghlijck heeft verplicht haer schip wel te bewaren:

Sy

Sy sal tot uwer eer doen klincken haere stem,
En met een soet gesangh het dansende geswem
Van u Zee-Nymphen al doen gaen voor onsen steven.

Maer als u wil of macht ontbraeck toe haer gheluck,
Soo sal sy bergen noch op der Delphynen rugh,
Meer als Arion deed', haer end' ons aller leven (1).

Bij uitnemendheid geestig, los en bevallig is het bij deze gelegenheid vervaardigde

L I E D.

HERDERINNEN.

Seght ons, ghy herders van dit land,
Waerom, waerom, naer u verstand,
Heeft in de lest-gheleden daghen
De Weste wind soo soet ghewaeyt,
En bloemkens over 't velt ghesaeyt,
Meer dan het is ghewoon te draghen?

En waerom sendt de Son nu neer,
Soo lieffelick ghetempert weer,
Die ons soo vyerich plach te branden
In 't velt, wanneer de heete hond
Soo nae by sijnen waghen stont,
En dede splijten 't kley der landen?

De moesel klinckt door 't gantsche velt,
Gheen herder meer sijn schapen telt,
Pan selver slaet de kudden gade;
Men vreest voor dieven, wolf, noch vos,
Valeyen, weyen, bergh en bos
Sijn vol van blyschap, vry van schade,

Diana

(1) S. v. BEAUMONT, Tyt-Snipp. blz. 94. Zeeuwsche Nachtegael, blz. 6.

Diana ſien wy dagh aen dagh
Ten danſſe gaen, meer dan ſy plagh,
De Nymphen al zijn vol van vreughden.
Schoon Chloris, wacker Amaril,
Philemon gheeſtich, óf Myrtil,
Haer noyt met ſinghen ſoo verheughden.

HERDERS.

Ghy herderinnen, weet ghy niet
Waerom dat al dees vreught gheſchiet?
Hebt ghy 't alleen noch niet vernomen?
Die Nymph die op den Amſtel woont,
Die met laurieren is ghekroont,
Die waerde Nymph is hier gekomen.

Sy is gekomen over zee,
En met haer ſijn gekomen mé
De Gracien en Sangh-Goddinnen,
Cupido roeyde met ſijn boogh,
Een koppel ſwanen 't ſcheepken toogh,
End de Zee-Nymphen ſtuerden 't blunen.

Sy ſtuerdent aen den Zeeuſchen kant,
Terſtont verheughde 't gantſche land;
En daerom iſt dat al dees daghen
De Weſte wind ſijn bloemkens ſaeyt,
De Son ſoo ſchynt, het velt verſraeyt,
Hemel en aerd van vreught ghewaghen (1).

In

(1) S. v. BEAUMONT, Tyt-Snipper. blz. 96. Zeeuwſche Nachtegael, blz. 7.

In de meeste ſtukjes van dezen bevalligen dichter, heerscht eene losſe, natuurlijke eenvoudigheid, die behaagt. Zijne puntdichten, door hem „Gril-„len" genoemd, en waar van wij eenigen elders eene voegzame plaats hebben aangewezen (1), zijn inderdaad aardig, en zelfs beter dan die van SPIEGHEL en VISSCHER zoowel ten opzigte van de maat en trant als in juistheid der denkbeelden. Zijne *Rymſpreucken* zijn ware apophthegmen, vol levenswijsheid; de volgenden mag men nog wel als eene geheugenoefening aanbevelen:

Die u vermaent te doen, dat ghy van ſelfs al doet,
Die pryſt u, en verklaert 't gedaene werck voor goet.

Hebt ghy oneerlijcks yet belooft, dat u berouwt,
Uw rouw ſal grooter ſijn, met reden, ſoo ghy 't hout.

Die ſich in jonckheyt wat oudtachtich heeft ghedraghen,
Hout wat van jonckheyts kracht tot in ſijn oude daghen.

Soeckt in den ommegangh met ſulcke te verkeeren,
Dien ghy wat goets, of die u ſelf wat konnen leeren (2).

Het fabeldicht was in zijn' tijd nog weinig, of liever in het geheel niet, door onze vaderlandſche dichters beöefend. BEAUMONT had in dit vak de Nederlandſche LA FONTAINE kunnen worden, bijaldien hij er zich op toegelegd had. De weinige fabelen, die hij heeft opgeſteld, ſtrekken daarvan ten bewijze.

DE

(1) Epigrammatiſche Anthologie, blz. 19.

(2) S. v. BEAUMONT, Tyt-Snipp. blz. 120. *Rym-Spreucken*, No. 6, 7, 27 en 82.

(DE PAUW.)

't Ghevoghelt van verſcheyden aerdt
Was ſtaets-ghewijs by een vergaerdt
Om eenen koningh uyt haer allen
Te kieſen die haer mocht gevallen.
Doen trat hervoor met ſyn çieraet
De pauw, en ſeyde, deſe ſtaet
Soud' immers wonder wel my paſſen
In ſulcken ſchoonheyt opghewaſſen.
Siet hoe den hals my is omringht
Met ſchoonen glants, hoe 't lijf my blinckt;
Dit ſcheen de kieſers te beweghen,
En wierden meeſt tot hem geneghen.
Maer doen betoonde daer de kauw
Dat ſy verſtandigh was en gauw,
En ſey, de pauw lijckt wel een joncker
En in 't ghewaed een moye proncker,
Maer als de havick off de ghier
Off eenigh ander vreeſlijck dier
Ons jaeght, en brenghen wil in lijden
Hoe ſal hy voor ons konnen ſtrijden?

* * *

De kleedingh, ſeyt-men, maeckt den man
En dieſe heeft die treck ſe an:
Maer om 's lands-dienſt wel te betreden
Is niet genoegh, kaf, pluys, ſatijn,
Maer moet voor al ghevonden ſijn
Vroomhertigheyt, verſtand en reden (1).

(DE

(1) S. V. BEAUMONT, Tyt-Snipp. blz. 173.

(DE HOND EN DE RUNDERS.)

Een bitsigh' hond lagh dickwils in het hoy,
En maeckte van den ossenkrib sijn koy,
Die dan verschrickt, het hoy niet dorsten eten,
Vreesende van den hond te sijn ghebeten.
Van welcken een tot desen vremden gast
Seyd met bescheyt, ghy hond, leght hier en bast
Uyt enck'le nijdt, om d'ossen te beletten
De spijs, daer ghy den muyl niet an wilt setten.

* * *

d'Afgunstighe doet and're menschen quaedt
Sonder dat hy daer self van sy ghebaet (1).

(DE MAN VAN EEN' HOND GEBETEN.)

Een die van eenen quaden hond
Ghebeten was, en met de wond
Bekommert, om die te ghenesen
Versocht te werden onderwesen.
Sijn buyrman seyd, ick weet een raedt
Die u sal gheven goede baet,
Daer hoeft geen plaester op te legghen
Soo ghy maer doet, dat ick sal segghen.
Maeckt met het bloed wel nat en roodt
Dat uyt uw been loopt, een stuck broodt,
En geeft den hond dat op te eten
Die u soo vinnigh heeft gebeten.
Holà, sey de gequetste man
Die raedt en staet my gheensins an,
Ick sou, om my te byten, locken
Meer honden met alsulcke brocken.

Die

(1) S. v. BEAUMONT, Tyt-Snipp. blz. 175.

* * *

Die ſich beleeft en vriend'lijck ſtelt
Aen die hem ſchae doet en gheweldt,
Sal licht noch andere verwecken,
Om oock van hem die baet te trecken(1).

(DE TWEE HONDEN.)

Een joncker had gequeeckt, tot ſijnen dienſt twee honden,
Den eenen altijt t'huys, als of hy waer ghebonden,
Moeſt houden vroegh en laet, ſorgh-vuldelijck de wacht:
Den and'ren met den baes liep daghelijcks ter jacht.
Als dan 't ghevanghen wildt aen taeffel wierd ghegheten,
Werd ghenen alſoo wel, als deſen, voorgheſmeeten
't Ghebeente van 't ghebraen, dat van de taeffel quam.
De jacht-hond op een tijt wierd korſel ende gram,
En ſey met ſpijtigheyt, ick moet altijt ghaen jaghen
En all den arbeydt doen: ghy die gheheele daghen
Leght ſomers in de ſonn, of 's winters by den haerdt
Veel beter, als ick ſelfs, van mijnen arbeydt, vaert.
De huyſ-hond ſeyde, Maet, ghy moet de ſchult niet legghen
Op my, maer ghaet uw klacht aen onſen joncker ſegghen.
Die u ter jacht, en my ter wacht heeft opghevoet,
En lijdt ghy onghelijck, hy iſſet, die 't u doet.

* * *

Dat kinders blijven luy of bott, en niet en weten
Werd dickwils en met recht d'opvoedinghe gheweten (2).

(DE

(1) S. v. BEAUMONT, Tyt-Snipp. blz. 188.

(2) Ibid, blz. 215.

(DE DUYF EN DE KRAEN.)

Een duyf die in het kot ghevoedt
Veel eyeren had uytghebroedt,
Nam in haer jonghen groot vermaecken,
En roemde van haer vruchtbaerheydt;
Maer de kraen seyd' haer met bescheydt:
Duyf, ghy sijt slecht in uwe saecken.
Veel jonghen sijn u, dat ghy 't weet,
Niet dan een droevigh herten-leet:
Want sy u werden stracks ontnomen,
En van de kocks ghedoot, ghepluckt,
Ghebraden, en van een gheruckt,
Wat vreucht kan u dan van haer komen?

* * *

Alsoo in een onsaligh land
Daer wreed gheweldt heeft d'overhand,
En d'ondersaet het al moet lijden,
Is kinderkrijghen onghevall,
En hoe sy meer sijn in ghetall
Hoe minder men sich kan verblijden (1).

De gelijkenissen, die hij nog al menigvuldig gebruikt, zijn allen eenvoudig, juist en uit het gemeene leven genomen; bij voorbeeld:

Een flesch, of nauw ghehalfde kruyck,
Ontfanght in haren hollen buyck
Den wijn, of water sacht en still:
Maer als m'er weer uyt hebben will,

Sy

(1) S. v. BEAUMONT, Tyt-Snipp. blz. 227.

Sy rommelt, preutelt, ende knort
En 't wort al hortend' uytgheſtort.
Soo gaet het met d'ondanckb're mè:
Sy ſijn ſoo wonder wel te vrè
Alſmen ſe goed of doet of gheeſt
Dan ſijn ſy vriend'lijck en beleeſt:
Maer alſmen ſpreeckt van danckbaerheydt
Vindt men ſe vol van onbeſcheydt (1).

Of:

Een mugh, een vloo, een vliegh, een mier,
Of ander ſulcken kleynen dier
Kan met ſijn byten of ſijn ſteecken
U geven moeyelijck gequel,
En dan nog ſijn ſoo loos en ſnel
Dat ghy uw leet niet en kont wreecken.
Die groot van ſtaet is en ghebiedt
En ſy daerom te ſtouter niet
Om mind're met ſijn macht te plaghen:
't Gebeurt wel dat een ned'righ man,
Sich van 't geweld ſoo wreecken kan,
Dat ſich de groote ſou beklaghen (2).

Men geeſt de kinders hier te land
Een duyt off ſtuyver in de hand,
Die ſy dan in den ſpaer-pot ſteecken:
Maer als ſy willen eenen duyt
Off ſtuyver daer weer hebben uyt,
Moet men het aerden potje breecken.
Hier by mach, vrecke ghierigaert,
Gheleecken werden uwen aerdt:

Ghy

(1) S. v. BEAUMONT, Tyt-Snipp. blz. 166.

(2) Ibid, blz. 168.

Ghy fluyt uw geld in rycke kaffen,
Maer ghy blijft felf een arme man,
En niemand heeft ghenut daervan,
Dan als de doodt u kompt verraffen (1).

Het ligt buiten ons beftek om van 's mans Latijnfche dichtftukken proeven mede te deelen, anders ware het *Epithalamium* op het huwelijk van J. CATS (2) zulks wel waardig.

Het is opmerkelijk dat in hetzelfde tijdvak CATS, HUYGENS en BEAUMONT, alle drie met aanzienlijke en gewigtige ftaatsambten belast, hunne uitfpanning in de beöefening der fraaije letteren zochten, en de weinige uren, die zij van hunne menigvuldige bezigheden over hadden, aan de zanggodinnen toewijdden.

BECAUS (CAREL) *Jan Slof en Tryntje Mors*, in 1633 gedrukt, ftaat op de naamrollen als *extra raar* aangeteekend.

BEEKE (BERNARDUS). Slechts een kluchtfpel, *De Jaloerfche Minnares of de Bedroge Vrek*, in 1756 gedrukt, is van dezen bekend.

BEELTHOUWER (JAN PIETERSZ.) liet in 1664 een ftukje op rijm in 4to drukken, getiteld: *Adams Antwoord tegen Joost van Vondel, over Adam in ballingfchap;* in 1672 werd hetzelve in kl. 8vo herdrukt.

BEER (PETER DE), een Brabandfche monnik, gaf

(1) S. v. BEAUMONT, Tyt-Snipp. blz. 202.

(2) Ibid, blz. 115.

gaf te *Antwerpen*, in 1657 eene *Gheestlycke Rymkonste* in het licht (1).

BEERTA (JACOBUS), JUNIOR. De *Proeven van Gedichten*, door dezen te *Groningen* in 1778 uitgegeven, behelzen niets bijzonders. Ook heeft de dichter sedert derzelver uitgave waarschijnlijk de lier zeer wijslijk maar aan den wand gehangen.

BEETS (JOHAN). De zeer middelmatige mengelrijmen en een paar tooneelstukken, *Melissa* en *Daphne of Boschvryagie*, van dezen zijn, onder den titel van *Dichtkunst*, in 1668 te *Hoorn* gedrukt.

BELLAMY (JACOBUS) (2). Lang nog zal *Vlissingen* zich beroemen dezen waarlijk grooten, oorspronglijken dichter voortgebragt te hebben. Hij werd aldaar den 12 November 1757 van onaanzienlijke ouders geboren. In zijn vierde jaar verloor hij reeds zijn' vader. Reeds vroeg ontwikkelde zich in hem een fijn gevoel voor het schoone, het edele en het groote. Gezond en sterk van ligchaam, krijgshaftig en moedig van geest, wist hij zijne meerderheid bij zijne makkers al vroeg te doen gelden, en zich door zijne krachten bij hen even zoo geducht, als door zijne edelmoedigheid ten aanzien der zwakkeren bemind te maken. De liefde voor zijne moeder wederhield hem zich aan den krijgsdienst te wijden, waartoe hij reeds het stellig besluit genomen had. He-

(1) J. F. WILLEMS, Verhand. over de Nederd. Tael- en Letterk. II Deel, blz. 110.

(2) CHALMOT, Biograph. Woordenboek, II Deel, blz. 246, *Biographie universelle*, Tom. IV, pag. 8. *Galerie des Contemporains*, Tom. I, pag. 435.

Helaas! wel toonde de fortuin vooral omtrent hem dat zij blind is, gelijk zijn lofredenaar te regt aanmerkt (1); het mogt hem niet gebeuren zich in de schilderkunst te oefenen, waarvoor zijn aangeboren smaak en gevoel hem genegenheid hadden ingeboezemd; echter moest hij toch een tijdelijk bestaanmiddel hebben, en hij werd dus opgeleid tot het beroep van — broodbakker!

Aldus tot dienstbaarheid en zwaren arbeid veroordeeld, had hij weinig gelegenheid en tijd om zijn' onverzadelijken lees- en weetlust te voldoen, dien hij nogtans nu en dan involgde, en daardoor menigmaal zich het misnoegen zijns meesters op den hals haalde.

Toen in 1772 het tweede eeuwgetijde der Nederlandsche vrijheid te *Vlissingen* werd gevierd, vervaardigde hij bij die gelegenheid een vers, dat hem bij zijne stadgenooten niet weinig lof verwierf, en die lof, hoe onverdiend welligt voor een' gebrekkigen eersteling, was als het ware de stem die zijne genie opwekte. Hoe naïf schildert hij zelf deze ontwaking van zijne genie in een' brief aan zijn' vriend KLEIJN (1)! „Ik moet nog lagchen," zegt hij, „als ik mij dien tijd te binnen breng: „niemand bemoeide zich met mij; men zeide dat „ik zeer zoet begon te rijmen; en ik was van „hetzelfde gevoelen. Van de taal wist ik niets; „en

(1) A. VEREUL, Lofrede op J. BELLAMY, blz. 109.

(2) Geplaatst voor zijne *Gezangen*, uitgeg. in 1785, blz. VII.

„en niemant mijner vrienden wist er mij iets van „te zeggen. De dichters, die mij toevallig nu en „dan in de handen kwamen, waren meestal van „dat soort, dat weinig geschikt was om mijn' „smaak te vormen. Op hun spoor begon ik ook „huwelijks- en verjaargedichten te maken; in plaats „van wezenlijke gedachten, schaarde ik alle goden „en godinnen, nymphen en najaden in rijmende „gelederen, en vergat niet Phebus, als hoofd van „dit corps, het heerlijkst te doen uitkomen, dit „begrijpt gij! Dit hoogdravende, zoo als mijne „vrienden het geliefden te noemen, had toch de „eer niet van mij regt te behagen, ik gevoelde „somtijds zelfs eene soort van schaamte, wanneer „ik den een' of anderen mijne godenvolle gedichten „voorlas."

Deze voortbrengselen, hoedanig dan ook, werden door het Vlissingsch publiek bewonderd. Een zeker heer, toevallig kennis van zijn gerijm gekregen hebbende, hielp hem op den weg, wat de taal betrof, en leerde hem zich voor grove fouten in acht nemen, doch zijn smaak bleef nog al dezelfde. Dat er eene andere en betere dichtkunst bestaan moest, leerde hem de natuur en zijn eigen gevoel. Ondertusschen maakte hij toch opzien; en eenige bemiddelde ingezetenen, die wel zagen dat de uitmuntende dichter weliligt een slecht bakker zou worden, besloten hem van de baktrog te verlossen, en jaarlijks iets bij te dragen om hem te laten studeren en tot den predikdienst op te leiden. De

Vlis-

Vlisſingſche rector gaf hem afzonderlijk onderwijs in de Latynſche taal, waarin hij die ſnelle vorderingen niet maakte als welligt het geval zou geweest zijn, wanneer hij vroeger daaraan begonnen had, toen hij minder aan het zelfdenken en opſtellen gewoon was. Evenwel bragt hij het daarin zoo ver, dat men hem voor het akademisch onderrigt bekwaam oordeelde: hij vertrok naar de hooge ſchool te *Utrecht*, en begon zijne ſtudiën.

Hier bragten de omgang met lieden van kunde en ſmaak, eene betere lectuur en de hulpmiddelen die hij thans onder zijn bereik vond, maar vooral zijne hartelijke vriendſchap met den verdienstelijken J. P. KLEIJN (1), niet weinig toe ter verbetering en veredeling van zijnen ſmaak. Vroeger reeds had het Haagſche dichtgenootſchap hem tot medelid aangenomen, doch hij had met deze eer weinig op; de aanmerkingen, die hetzelve op de dichtſtukken maakte, kwamen hem te onbeduidend voor (2), en hij gevoelde te zeer zijne waarde, om zijne nu betere voortbrengſels aan de nietige vitterijen van werktuigelijke verzenmakers te onderwerpen; ſpottende noemde hij de dichtgenootſchappen rijmcollegies.

Het tijdvak, waarin BELLAMY in zijne grootheid optrad, het achtſte tiental jaren der achtſiende eeuw, was

(1) Aan dezen is de uitmuntende brief gerigt, dien BELLAMY als eene voorrede plaatste voor zijne *Gezangen*, gelijk ook het onuitgegeven dichtſtukje, geplaatst in de *Mnemosyne*, II St. blz. 105.

(2) Poëtiſche Spectator, blz. 5.

was ook bij uitſtek geſchikt om een dichtvuur als het zijne in volle vlam te zetten. Na eenige ſtukjes in den *Post van den Neder-Rhijn* en de *Vaderlandſche Letteroefeningen* geleverd te hebben, verſchenen, eerst bij ſtukjes, en naderhand in een bundel, zijne *Vaderlandſche Gezangen van Zelandus*. Het is onbegrijpelijk dat de oordeelkundige Heer VAN KAMPEN heeft kunnen zeggen dat „het „forſche en ſtoute geheel zijne zaak niet was (1)". Wij zullen ſtraks doen zien, en het getuigenis van den Heer DE VRIES (2) regtvaardigen, dat dit werk integendeel „overal blijken draagt van ſtoutheid en „oorſpronkelijkheid." Ja, gewisſelijk, „meest alle „zijne ſtukken zijn die van eenen meester. Hij „ſchijnt, gelijk de Goden bij HOMERUS, drie ſtap„pen gedaan te hebben en aan het eindperk geko„men te zijn (3)". Deze *Vaderlandſche Gezangen*, zijn juist de ſterkſte bewijzen dat het forſche en ſtoute bij uitnemendheid zijne zaak was, evenzeer als het zachte, gevoelige, erotiſche, hetgeen door den Heer VAN KAMPEN, behoudens een „jammer," wordt toegeſtemd, en, zoo wij hem op zijn woord willen gelooven, hebben wij aan BELLAMY „vele (?) Romances en verſcheidene zeer „geestige Minnedichtjes te danken," om dat — „het

(1) Verhand. van TEYLERS tweede Genootſ., XV St. blz 410.

(2) Geſchied. der Nederd. Dichtk. II Deel, blz. 293.

(3) A. VEREUL, Lofrede, blz. 120.

„het forsche en stoute zijne zaak niet was!!" Welk eene schrale en scheve beoordeeling (1)!

Deze *Vaderlandsche Gezangen* legden den grondslag tot zijn' onverganglijken roem; men ontving ze met geestdrift, waarvan de tijdsomstandigheid niet alleen, maar vooral derzelver innerlijke waardij de oorzaak was. „Steeds spreekt daarin de held „of de vriend des vaderlands, en dat niet eene ge„kunstelde opgesmukte taal, maar de schoone edele „taal der natuur, de taal des mannelijken gevoels. „Geene flikkeringen van valsch vernuft, maar het „ware heerscht in dezelven; zij streelen door hun„ne harmonie het gehoor, doen de ziel des lezers „aan, en boezemen, naar mate der onderwerpen, „groot-

(1) Even schraal, doch juist omgekeerd, is de oordeelvelling des recensents van BELLAMYS *Gezangen:* „Deze stukjes „zijn van een somberen en ernstigen trant. — Ons gevoelen „is, dat de genie van den heer BELLAMY het krachtigst werkt „in het groote en heldhaftige. Bij ver weg de meesten zullen „zijne *Vaderlandsche Gezangen* grooter goedkeuring wegdragen „dan deze Liederen, zonder dat wij die goedkeuring van de „bijzondere omstandigheden van dezen tijd willen laten afhan„gen. 't Mangelt echter in dezelven niet aan schoonheden." *Alg. Vad. Letteroef.* VII Deel, I St. blz. 405. Daartegen is het vergelijkend oordeel van den Heer DE VRIES geheel anders om uitgevallen: „Een' buitengewonen aanleg tot een' groot' „Dichter bespeurt men niet alleen in deze *Vaderlandsche Ge„zangen;* zijne andere *Gezangen* en *Nagelaten Gedichten* zijn, „indien zij niet zoo stout en krachtig, toch zoo vol geestig„heid en zacht gevoel, dat wij ze verre boven de *Vaderland„sche* stellen." *Gesch. der Nederd. Dichtk.* II Deel, blz. 301.

„grootheid, schrik, eerbied of weemoed in; de „bloodaard gevoelt voor het oogenblik dat hij ze „leest, moed in zijnen boezem ontbranden (2)." De regering van *Vlissingen* vereerde hem voor de toewijding van deze gezangen aan zijne geboortestad met een aanzienlijk boekgeschenk.

Gelijktijdig met de eerste uitgave van deze *Vaderlandsche Gezangen*, in het jaar 1782, gaf hij een bundeltje minnedichten in het licht onder den titel van *Gezangen mijner jeugd* (2), hetwelk in 1790 voor de tweede en in 1808 voor de derde maal met zijne *Nagelaten Gedichten* gedrukt is. Zijn oordeel over zijne eerstelingen in het erotische vak, is inderdaad te streng. „De uitgave dier kleinigheden," schreef hij aan zijn' vriend KLEIJN (3), „is, buiten twijfel, al te overhaast geschied; er „zijn verscheiden nietsbeteekenende stukken in, en „vele anderen niet genoeg beschaafd." Ondertusschen zijn wij het toch met zijn' lofredenaar eens, dat zij „het merk dragen van dien goeden smaak, „welke, gelijk men gezegd heeft, den man van „genie onderscheidt van hem, die er geene heeft, „en den dichter van hem, die het *wil* wezen.

„Zij

(1) Voorberigt van de *Twee Nagelaten Leerredenen* van J. BELLAMY, blz. XIII.

(2) Hij gaf die uit zonder zijn' naam. Men dacht dat hij zich GLEIM en ANACREON tot modellen had voorgesteld, schoon hij GLEIM in het geheel niet, en ANACREON slechts bij naam kende.

(3) T. 2. p. blz. XII.

„Zij zijn vol van gelukkige en natuurlijke uitdruk-
„kingen (1)." Wie zou gelooven, en zeker ge-
loofde men het in het eerst ook niet, dat de for-
sche krijgszanger ZELANDUS en de zachte, tedere
minnedichter BELLAMY dezelfde persoon ware? Wie
heeft ooit TYRTÆUS en ANACREON voor denzelfden
dichter gehouden?

In 1785 verschenen de eerste gedichten met zijn
naam, onder den titel van *Gezangen van* J. BEL-
LAMY, die in 1804 herdrukt zijn. Deze verzame-
ling bevat onderscheiden stukjes van gemengden aard,
en droeg de algemeene goedkeuring weg van elk
die aanspraak maakte op goeden smaak en waar ge-
voel voor het schoone.

Eindelijk heeft wijlen de verdienstelijke dichtlie-
vende boekhandelaar LOOSJES alle de *Gedichten van*
BELLAMY in onderscheiden rubrieken bijeenverza-
meld en in 1816 als een geschikt zakboekje uitge-
geven. Gemakshalven zullen wij hetgeen wij ter
proeve mededeelen uit dezen volledigen druk aan-
halen.

Behalve deze hier opgenoemde dichtwerken, vindt
men ook van hem nog menig dichtstukje en pro-
zaïsch opstel in de *Proeven voor het Verstand, den
Smaak en het Hart*, waaronder zijne aandoenlijke
vertelling *Roosje* bijzonder uitmunt. „De lezers
„van smaak zullen zich de oogenblikken niet be-
„klagen, welken zij aan dezelve besteden, en met
„het

(1) A. VERTUL, Lofrede, blz. 114.

„het vorderen van elke bladzijde zal hunne aandoe-
„ning ook eene bladzijde vermeerderen; want onze
„jonge dichter heeft dit waar voorschrift wel in
„acht genomen: Schrei gij eerst zoo gij mij wilt
„doen schreijen (1)." De *Brief aan* H. VAN ALPHEN, *bij gelegenheid zijner Theorie der Kunsten en Wetenschappen*, is insgelijks van zijne hand, gelijk ook de meeste stukjes in den *Poëtischen Spectator*, „waarin onze dichter met eene lofwaar-
„dige bescheidenheid zijne gedachten wegens eenige
„schriften aan het publiek mededeelt, en waarin
„hij (2) mogelijk wel tot model zou kunnen we-
„zen aan velen onzer hedendaagsche beoordeelaars,
„die met den schrijver omgaan als met de pen
„welke zij snijden, om de beoordeeling te schrij-
„ven;" een paar boekbeoordeelingen van zijne hand (3) staven dit gezegde. „Had het hem mo-
„gen gebeuren in dit vak verder voort te werken,"
zegt de opsteller van zijne levensschets (4), „hij
„zou, door zijne gegronde kritiek, de Nederland-
„sche Dichtkunde niet weinig voordeels aangebragt,
„en jonge dichters veel geleerd hebben," en, voe-

(1) A. VEREUL, Lofrede, blz. 117.

(2) „'t Zij met allen eerbied gezegd!" schreef in 1790 A. VEREUL (*Lofrede*, blz. 115) hier tusschen; zonder den minsten eerbied voor deze hongerige schandvlekken onzer letterkunde, laten wij nog in 1821 dit invoegsel uit zijne hier aangehaalde woorden weg.

(3) Poëtische Spectator, blz. 36 en 120.

(4) Voorberigt van de *Twee Nagel. Leerred.* blz. XIX.

voegen wij er bij, ook waarschijnlijk een geducht recensent der recensenten geworden zijn; althans zijne luimige teekening van den *Recensent* (1), in de manier van STERNE, bewijst dat hij die heeren in het geheel niet ontzag, en hunne handelwijze al van zeer nabij kende. Denkelijk waren zij ook uit dien hoofde bang voor hem; althans het is opmerkelijk dat de maandschrijvers van dien tijd zich vergenoegden met zijne dichtwerken, die zoo veel opgang maakten, en waarvan zoo veel te zeggen was, slechts droog weg aan te kondigen, eenige excerpten daar uit te leveren en met het schrale getuigenis: „'t Mangelt in dezelven niet aan schoonheden" af te schepen.

BELLAMY was groot als dichter en oordeelkundige; of hij, met zijne genie, edel gevoel, gezond oordeel en gezuiverden smaak, ook als godsdienstleeraar groot geworden zou zijn, lijdt bij ons geen den minsten twijfel; althans zijne proeven in dit vak (2) beloofden reeds veel, en welligt had zich uit hem een VAN DER PALM of BORGER ontwikkeld, dan — helaas! hij overleed, in den ouderdom van nog geen negenentwintig jaren, te *Utrecht*, op den 11 Maart, 1786.

Diep werd zijn verlies betreurd, door zijne getrouwe minnaresse, met wie hij, na eene lang gedwars-

(1) Poët. Spectator, blz. 17.

(2) Leerrede voor het volk van Nederland, over NEHEM IV. vs. 14—17. *Utrecht*, 1784. Twee Nagelaten Leerredenen, *Vlissingen*, 1790.

dwarsboomde liefde, op het punt was van in den echt te treden, door zijne medeſtudenten, die hem bij fakkellicht ten grave droegen, door zijne vrienden, door elken hoogſchatter der fraaije letteren (1), ja, door geheel *Nederland*, dat nog dankbaar zijnen roem handhaaft; en met regt: nog leven er (2), die getuigen kunnen of de vier jaren na zijn' dood aan het publiek medegedeelde karakterſchets van den waarlijk edelen en grooten BELLAMY (3) naar waarheid geteekend is. Van hem kon men zeggen, het geen men van zoo weinig ſtervelingen zeggen kan: „BELLAMY was rijk zonder ſchatten, beroemd zon„der waardigheden, gelukkig zonder vleijers (4)."

Thans zullen wij, ingevolge van ons gemaakt beſtek, moeten overgaan om eenige proeven van 's dichters voortreffelijkſte voortbrengſels mede te deelen. Wij zouden ons bijkans van deze moeite kunnen ontſlaan; want zij zijn in ieders handen, in veler geheugen, en wij gevoelen met den Heer DE VRIES de moeilijkheid der keuze; waarom wij ons ook grootendeels zullen vergenoegen met onze land-

(1) Zijn dood werd door bijna alles wat de lier handteerde waardig bezongen en — welmenend berijmd. Zie *Ter Gedachtenis van* J. BELLAMY, Amst. 1786, en vooral *Bij het Graf van* J. BELLAMY, A. VERKEUL, *Redevoeringen*, blz. 171.

(2) Bij voorbeeld de Heer W. A. OCKERSE, van wien wij de aangekondigde *Eerzuil voor* J. BELLAMY met verlangen tegemoet zien.

(3) Voorber. van de *Twee Nagel. Leerr.* blz. XX.

(4) A. VERKEUL, Lofrede, blz. 133.

landgenooten op de door hem insgelijks slechts aangeduiden (1) ter herlezing opmerkzaam te maken. Echter, daar wij hier niet volstaan kunnen met enkel, gelijk de heer VAN KAMPEN, te zeggen: „Zachte liefdetoonen vloeiden meestal uit zijne „tot tederheid gestemde ziel (2)," of, gelijk de straks gemelde recensent, gevoelloos neder te schrijven: „'t Mangelt in dezelven niet aan schoonheden," zijn wij verpligt van dat stoute, krachtige, verhevene, naïve, zachte, tedere, luimige, bevallige, losse en natuurlijke, dat wij allerwegen in zijne dichtstukken aantreffen, rekenschap te geven, en hebben daartoe slechts weinig voorbeelden noodig.

Stoutheid en kracht vereenigen zich in eene groote mate met oorspronglijkheid in het stukje, getiteld:

AAN EENEN VERRADER DES VADERLANDS.

'T Was nacht, toen u uw moeder baarde,
Een nacht, zoo zwart als immer was;
Een heer van helsche geesten waarde;
'T Gevogelt liet een naar gekras,
Door 't aaklig woud, tot driemaal, hooren;
De zee werd woedend, klotste en sloeg,
Dat zelfs, tot in de hemelkoren,
Den englen schrik in 't harte joeg!

Uw

(1) J. DE VRIES, Geschiedenis der Nederd. Dichtk. II Deel, blz. 301.

(2) Zie hiervoor, blz. 248, aant. 1.

Uw moeder zag u — en het leven
Ontvlugtte aan heur benepen hart!
Uw vader schrikte — stond te beven —
Zeeg neêr — verwonnen door de smart,
Wanneer een stem, gelijk een donder,
Klonk door het huis, dat u ontving:
„Dat elk zich van dit kind afzonder' (1)!...
„Natuur wrocht hier een' aterling!
„Zij heeft hem, tot een straf der volken,
„In 's hemels grimmigheid, gebaard!
„De snoodste geest uit 's afgronds kolken
„Zal hem geleiden op deze aard!
„Hij zal zijn Vaderland verraden!
„De Vrijheid trappen op de borst!
„Geen goud zal ooit zijn ziel verzaden,
„Die steeds naar meerder schatten dorst!
„Hij zal, kan 't slechts zijn' heblust voeden,
„Een vuige slaaf der Vorsten zijn!
„Waar hij onschuldigen ziet bloeden,
„Daar zal zijn vreugd en wellust zijn!
„Zijn gansche ziel zal valschheid wezen!
„Zijn mond een kerker vol bedrog!
„Zijn helsche ziel zal niemand vreezen;
„Steeds juichend denken: *'k werke nog!*...
„Gij

(1) De *Spondeus* afzonder is klaarblijkelijk te hard in deze Jambische voetmaat; BELLAMY zondigde meer tegen de regelen der prosodie; hij wist dit, en verontschuldigt zich deswegens:

Klonk soms een valsche toon uit mijn gespannen snaren,
't Was dan, wanneer mijn hand mijn hart niet volgen kon.

Gedichten, Haarl. 1816, blz. 99.

Men gelooft dit gaarne; HORATIUS zeide reeds:
Neque chorda sonum reddit quem vult manus et mens.

„Gy zoudt vergeefsch zijn werking ſtoren!
„Vergeefsch is hier een forsch geweld!
„Tot ramp voor 't Vaderland geboren,
„Is hij ten vloek des volks geſteld!"

Verrader! monſter! vloek der aarde!
Vernederd ſchepſel der Natuur!
Gods wraak, die u tot heden ſpaarde,
Verdelge u eens door 's hemels vuur!...
Maar neen! — zij doe u ſlechts beſeffen,
Hoe gruwlijk uwe daden zijn:
Geen bliksemvuur kan feller treffen —
Geen donder meer verſchrikkelijk zijn!
Dan zal uw ziel zich krimpen, wringen,
Gevoelen wat haar wezen is!
En, in die felle folteringen,
Gevoelen wat de Godheid is!
De jongſte dag, die ooit zal dagen,
Leez' dan nog op uw aanklig graf:
„Hier ligt de vloek van vriend en magen,
„Die 't Vaderland den doodſteek gaf (1)!"

Even zoo vereenigt zich het ſtoute met het gevoelige in het ſtukje, gerigt

AAN GOD.

Gij die, daar duizend wereldbollen,
Geregeld, om hunne asſen rollen,
De kracht van hunne werking voedt:
Gij die, tot op de verſte palen
Der ſchepping, waar geen zonnen ſtralen,
Aan 't Niet uw aanzijn voelen doet:

Gij,

(1) Gedichten, blz. 84.

'Gij, op wiens wenk, uit 't hol der bergen,
Die met hun spits den hemel tergen,
Een stroom van gloeijend sulfer breekt:
Gij die, in zalige valleijen,
Waar zuidewindjes spelemeijen,
De geurenrijkste planten kweekt:

Gij die, aan duizend, duizend dieren,
'Die wriemlend op een stofje tieren,
'De gunsten schenkt van uwe hand:
ô God! die alles eens deedt worden!
Die leven, werking geest en orden!
Vergeet Gij nu ons Vaderland (1)!!....

„Zijn dit niet van die verzen," vraagt zijn lofredenaar te regt, „die men uit het hoofd kent „zoodra men ze leest, en nog leest, als men ze „uit het hoofd kent; die men twintig malen zal „hooren, en altijd menen voor de eerste maal te „hooren (2)?" en even daarom plaatsen wij dit stukje ook hier, niettegenstaande hetzelve en een gedeelte van het voorgaande reeds door den Heer DE VRIES in zijn voortreffelijk werk (3) is opgegenomen.

Had BELLAMY zijne eerste neiging tot de schilderkunst mogen involgen, het lijdt geen twijfel dat hij het penseel even zoo meesterlijk als de lier zou

(1) Gedichten, blz. 30.

(2) A. VERÉUL, Lofrede, blz. 130.

(3) Geschied. der Nederd. Dichtk. II Deel, blz. 299, 300.

zou gehandteerd hebben: hij is schilder, die zulke schoon gekleurde dichttafereelen ontwerpt, als dat van

HET ONWEDER.

Hoe is Natuur zoo stil, zoo plegtig!
Het dartel windje kwijnt,
En lispelt, op een trillend blaadje,
Zijn' laatsten adem uit!
Geen vogel zingt nu blijde toonen,
Maar zwijgt eerbiedig stil!
De roos, dat sieraad van de maagden,
Hangt treurig naar den grond!
De dag verwisselt zijn gewaden,
Voor 't zwarte kleed des Nachts!
De zee kust, kabbleud, heuren oever —
De gansche Schepping bidt!
Daar breekt, uit opgepreste wolken,
Een felle blikseemschicht!
Daar rolt de klaterende donder!...
De gansche schepping beeft!
Zoo schriklijk klaterde de donder,
Toen God de wereld sprak! —
Nog beeft de wereld, voor die stemme!
Die schrik is dankbaarheid!
Daar vaart de Godheid op heur stormen,
Door 't siddrend landschap heên!
Hoe beven honderdjarige eiken,
Gelijk een rillend riet!
Paleizen stuiven, voor haar wielen,
Als nietig stof, daar heên!

Daar ſtorten trotschgebouwde torens,
Als ſmeltend ijs, ter peêr!
Zoo zinkt uw grootheid, wuſte vorsten,
Als God, door donders, ſpreekt!
Als hij, gewapend met zijn' blikſem,
Zijn forſche orkanen ment!
Dan werpen de verſchrikte golven,
Haar lillend ſchuim, omhoog!
Dan werpen zij de zwaarſte kielen,
Als lillend ſchuim, omhoog! —

Daar lacht, door de uitgewoede wolken,
Het lieve zonlicht weêr!
Zoo lacht een held, na 't bloedig ſtrijden,
Met tranen in 't gezigt!
Nu dartelt weêr een lieflijk windje,
Door 't afgematte bosch,
En kust de frisſche regendroppen,
Van 't ſchommlend loover, af!
Nu beuren weêr de ſchoone bloemen
Heur lagchend hoofd omhoog!
Nu zingen weêr de lieve vogels,
In 't bosch, een dankbaar lied!
Nu vaart de Godheid op de geuren
Van 't frisſche lentekruid.
Nu durft al 't ſchepſel haar genaken!
De ganſche Schepping juicht (1)!

Wil zijn verheven en rein godsdienstig gevoel zich in Godverheerlijkende liederen uitſtorten, dan ſleept

(1) Gedichten, blz. 193. Lezenswaardig is de beoordeeling van dit ſtukje in de *Proeve van oordeelkunde betrekkelijk de Poëzy*, Utr. 1790, blz. 1.

sleept hij voorzeker al wie hem leest mede in die heilige verrukking, die hem bijna tot een' ziender, ja, tot een ætherisch wezen verheft. Wie hervindt hier niet met genoegen het aandoenlijke stukje met het opschrift:

CHLOË.

„ Wij hebben een zuster, op de aarde, gevonden!"
Zoo zongen twee Englen, van blijdschap, verrukt.
Zij vlogen den hemel, al zingende, binnen;
Doch keerden weêr aanstonds naar de aarde terug.
Nu vlogen hun broeders, al juichende, mede —
De hemel verlangde dit wonder te zien!

Zij vlogen, en kwamen, zoo snel als de blikfem,
Op de aarde, in een boschje van olmen, ter neêr.
Daar zagen zij Chloë, zoo schoon als de morgen,
Verzonken in aandacht, eerbiedig geknield;
De tranen der godsvrucht versierden heur wangen,
Als drupjes des morgens, de jeugdige roos.

Nu sloeg ze heur oogen, eerbiedig, naar boven,
Als zag zij de Godheid, in 't heilige bosch! —

Nu riepen, eenstemmig, de juichende geesten:
„ Wij blijven, o Vader! bij Chloë, in 't bosch!"
Toen schudde de Vader der schepping de toppen
Der olmen — een windje ging, suisfend, door 't loof,
En de Engelen hoorden 't bevel van hunn' Schepper:
Zij voerden het meisje, nog biddende, omhoog!

„ Wij hebben een zuster, op de aarde gevonden!"
Zoo zongen al de Englen, van blijdschap, verrukt.
Zij vlogen den hemel, al zingende, binnen,
En bragten het meisjen, eerbiedig, voor God (1)!

Welk eene oorspronglijkheid! welk een beeld!....
En deze heerlijke, verheven zieltreffende accoorden, die geene zenuw onaangedaan laten, wist hij nu en dan bevallig af te wisselen, als hij voor zijne getrouwe FILLIS de tederste minneliederen zong; niets van dat dartele, wulpsche, de zinnelijkheid prikkelende, dat men in zoo vele erotische liederen aantreft, en waarmede zelfs die van JOANNES SECUNDUS dermate bezoedeld zijn, dat men ze geene eerbare maagd, al verstond zij Latijn, in handen zou durven geven, wordt bij hem gevonden; hij bezong „niet die liefde, welke het ge„laat der eerbaarheid van schaamte doet gloeijen, „deze verfoeide zijn edel hart; maar die kuische „liefde, welke, van hemelsche afkomst zijnde, door „de engelen zelf met welgevallen aanschouwd „wordt, die de ziel verheft, en het hart de zui„verste genoegens smaken doet (2)". Waarschuwend zingt hij zelf

AAN FILLIS.

Mijn Fillis, zoo mijn hand wat al te dartel speelt,
Moet gij die drift betoomen:
Zij zou, daar zij uw' hals en zachten boezem streelt,
Allengskens verder komen.

Nooit

(1) Gedichten, blz. 9.
(2) Voorber. van de *Twee Nagel. Leerred.* blz. XIV.

Nooit heeft de min genoeg; zij dorst altijd naar meer:
Heur leven is begeeren.
Doch 't al te ruim genot slaat heur verlangen neêr,
En doet haar vuur verteren.
Maar, wilt gij dat dit vuur bestendig gloei' en blaak',
Dan moet gij minzaam weigren.
Dan zal mijn liefdevlam, bij 't deinzende vermaak,
Ten hoogsten toppunt steigren.
Doch, dat niet al te lang uw lieflijk weigren duur'!
Dit zou mijn' gloed verdooven.
Neen, laat mij, als ter sluik, tot voedsel voor mijn vuur,
Somtijds een kusje rooven.
Keer met uw handjes dan mijn stoute lippen af,
Die op uw kaakjes kleven.
En wil mij, half verstoord, half lagchende, tot straf,
Een teeder kusje geven (1)!

Welk eene aardige, regt Anacreontische wending heeft het stukje, insgelijks ten opschrift voerende

AAN FILLIS.

Ik bid u, liefste meisje,
Laat mij uw mondje kussen!
Gij schijnt mij zoo vreesachtig. —
Waarom, mijn schoone Fillis?
Ei, zeg mij eens, wat vreest gij?
Of denkt gij dat mijn zieltje,
Terwijlen ik u kusse,
Mij heimelijk zou ontglippen,
En in uw hartje sluipen,
Om daar te triomferen (2)?

En

(1) Gedichten, blz. 143.
(2) Ibid, blz. 138.

En ook dat, getiteld:

DE WIJSGEER.

Jongeling, dus ſprak een Wijsgeer,
Jongeling, gij moet den hemel,
In den ſtillen nacht, beſchouwen,
Wen geen wolkje hem verduistert;
Dan moet gij die groote lichten,
Die ontelbre groote lichten,
Om hun asſen om zien rollen! —
Gij moet langs de ruime velden,
't Schoon der Lente vaak beſchouwen;
Frisſche planten, purpren rozen,
Alles moet uwe aandacht wekken! —
Gij moet vaak in 't ſtatig boschje
Hooren, hoe de blijde vogels
Kunstelooze zangen zingen! —
o! Natuur is grootsch en edel!
Gij moet al haar ſchoon beſchouwen!

Ach! zoo ſprak ik: lieve Wijsgeer!
Al de ſchoonheid, die gij opnoemt,
Kan ik in een enkel voorwerp,
In mijn meisje alleen beſchouwen!
't Helder voorhoofd is mijn hemel,
En heur oogen zijn mijn ſtarren,
En de blosjes van heur wangen
Zijn mij meer dan Lenterozen!
En heur ſtem! — mijn lieve Wijsgeer! —
o! Zoo gij heur ſtem mogt hooren!
Gij zoudt nooit meer in het boschje
Naar uw lieve vogels luistren!

Toen

Toen Natuur 't heelal gewrocht had,
Heeft zij al de pracht en schoonheid,
Die op al de deelen schittert,
In een meisje alleen vereenigd (1).

Hoe geestig, naïf en luimig, is het stukje, het welk men genoegzaam onder het lezen in zijn geheugen prent, en lang na het lezen met vermaak in het geheugen terug roept! het is

MIJN GEBOORTEDAG.

Toen ik, op mijn' geboortedag,
Nog naauwlijks in het wiegje lag,
Kwam 't dartel wicht, de looze Min,
Het kraamvertrek al lachend in.
Het knaapje schaterde overluid:
„Veel heils met deze jonge spruit!
„Hij zal, zoo ik mij niet bedrieg,"
Dit zeggend keek hij in de wieg,
„Hij zal nog aan mijn moeders kroon
„Een parel zijn van 't eerste schoon.
„Me dunkt dat op zijn kleen gelaat
„Alreeds een trek der Liefde staat!"
Men zegt, als of ik 't laatste woord
Reeds met bewustheid had gehoord,
Dat ik met eenen lieven lach,
Naar 't vrolijk minnegoodje zag.
„Zie! sprak de dartle Jongen toen,
En gaf mijn kleene wang een' zoen.

„Zie!

(1) Gedichten, blz. 160.

„Zie! heb ik nu wel mis geraên?
„Het kind ziet mij reeds lagchend aan!
„Gewis, mijn lieffte kind, gij zijt
„Om mijne komst met regt verblijd:
„Ik zal u, in uw prille jeugd,
„Genieten doen de zoetste vreugd,
„Door mij zult gij het puik en de eer
„Der meisjes..., zie... daar lacht hij weêr! —
„Ja, jongen! wordt maar schielijk groot!
„Dan schenk ik u een speelgenoot,
„Een meisje vol bevalligheên,
„Uitmuntend schoon en juist van leên!
„Nu lacht gij, maar gij weet nog niet
„Wat gunsten u de Liefde biedt. —
„— Kom, nog een kusje, kleene knaap!..
„En wieg den jongen nu in slaap!" —
Zoo sprak de Min, en snelde voort,
De Bengel hield aan mij zijn woord;
Mijn kindsheid was maar naauw voorbij,
Of hij was altoos aan mijn zij.
Hij bragt mij vaak in 't lomrig bosch,
Daar zaten wy op 't groene mos,
En hoorden, hoe de nachtegaal
De ziel verteedert door zijn taal.
„Ik wil u, sprak het gulle wicht,
„Ook leeren hoe men, in gedicht,
„De vreugden van het hart verheft,
„De ziel der jonge schoonen treft."
Toen schonk hij mij een elpen lier,
En leerde mij, met losse zwier,
Op allerhande trant en maat,
Hoe hij de zilvren koorden slaat.

Doch

Doch — ſchoon mijn ſpeeltuig helder klonk,
Toen hij mij ſchoone Fillis ſchonk,
Kreeg ſteeds mijn teedre poëzij
Een aangenamer melodij.
Nu zing, nu ſpeel ik anders niet,
Dan 't zoet, 't geen mij de liefde biedt.
En zijn eens, door den ouderdom,
Mijn vlugge vingers ſtram en krom,
Mijn lied, ſchoon kracht en jeugd verdwijn',
Zal immer van de Liefde zijn (1)!

Om de zachte gevoeligheid, met welke het ſtukje geteekend is, en de natuurlijke eenvoudige ſchoonheid, die ons dadelijk treft en inneemt, plaatſen wij den

ZANG VAN VADERLANDSCHE MEISJES.

Komt, Speelgenootjes, laat ons klagen,
Om 't leed, dat, in haar jonge dagen,
De jeugdige Dorinde lijdt.
Dorinde, om heur bevalligheden,
Heur ſchoon gelaat en heuſche zeden,
De roem en 't ſieraad van haar' tijd.

Zij deed, door hare kuiſche lonken,
Dametas hart in min ontvonken;
Zij voedt die liefde met een' lach. —
De jongling ſmeekt der jonge ſchoone,
Dat zij hem wedermin betoone!
Zij aarzelt — zucht — en antwoordt: ach!...

Zij

(1) Gedichten, blz. 139.

Zij mint hem? — Ja! de purpren rozen,
Die, op haar lieve wangen blozen,
Getuigen wat haar hart gevoelt;
Dat tuigen ook heur kwijnende oogen,
Verteederd door het groot vermogen
Van 't vuur, dat in haar' boezem woelt.

Nu was de vreugd ten top geſtegen.
Dametas, in haar' arm gezegen,
Zuigt honig van haar' lieven mond.
Zij kusſen, zuchten, woelen, zwoegen:
En 't ſcheen, of 't klimmende genoegen
De ziel van 't logge vleesch ontbond.

Maar, ach! gij moogt ſlechts korte tijden
U in die zuivre vreugd verblijden:
De Minnaar van uw lieve jeugd,
Dorinde, wist, door listig vleijen,
U van het regte ſpoor te leiên;
Hij ſmeekt — en overwint uw deugd!

Nu ſcheen de Maan heur' glans te derven,
't Geſtarnte aan 's Hemels trans te ſterven,
Terwijl Natuur de handen wrong.
Dorinde, uw oog verloor zijn ſtralen,
Daar 't hoofd der vlugge boschkoralen
Een ſterflied op uwe onſchuld zong.

Helaas! 't gevolg der ſtrafbre weelde,
Die haar den jongen boezem ſtreelde,
Was zielverſlindend naberouw;
Dameet, in weêrwil van zijne eeden,
En doof voor tranen en gebeden —
Die ſnoode! brak den band der trouw!

Komt,

Komt, klagen wij, mijn Speelgenooten!
Dorinde, van elk een verstoten,
Is al ons medelijden waard.
De smart, die ze, in haar jonge dagen,
Door onvoorzigtigheid moet dragen,
Zij nooit door valsche deugd verzwaard!

Komt, Speelgenootjes, dat Dorinde,
Bij ons den troost der vriendschap vinde!
Zij, immers, is een meisje als wij?
Maar — dat, bij 't lagchen der vermaken,
De deugd ons altijd moog' bewaken,
En de onschuld onze schutsvrouw zij (1)!

Ten slotte van onze keurlezing uit dezen echt dichterlijken, rijken bloemhof, plaatsen wij, om deszelfs aardige epigrammatische wending, het stukje getiteld:

HET KEURSLIJF.

Zij, die, tot vrouwelijke pracht,
Het Keurslijf eerst heeft uitgedacht,
Was wis een rimplig wijf van driemaal dertig jaren,
Wier grommigheid der lieve jeugd
't Genot ontzet der zoete vreugd,
Omdat haar 't zoet genot was met de jeugd ontvaren.

Had dan de deugd geen magts genoeg,
Dat ze een vermeetle hand verjoeg,
Die, met een' dartle drift, een' boezem dorst genaken?
Moest dan een mislijk zamenstel
Van walvischbeen, met wreed geknel,
De maagdelijke borst zoo strengelijk bewaken?

Na-

(1) Gedichten, blz. 173.

Natuur! men handelt u tot hoon!
Gij schept vergeefs uw toovrend schoon!
Gij kunt der grilligheid der mode niet behagen!
Ach! mogt zij, die dees dwaze pracht
Te zinneloos heeft uitgedacht,
Tot straffe, in Pluto's hof, een gloeijend harnas dragen (1)!

Wij kunnen ons overzigt van BELLAMYS uitmuntende voortbrengselen niet beter eindigen dan met de aanbeveling van zijn' lofredenaar: „Wilt gij u „ten hemel verheffen, hooren hoe de engelen zin„gen en hoe Jehovah spreekt, leest deze *Heilige* „gedichten; wilt gij den bloedenden boezem van „uwen Heiland beschouwen, en zien hoe hij de „kroon op het hoofd der hemellingen drukt, leest „deze *Christelijke* gedichten; wilt gij den jongen „Batavier zich in zijn blinkend heldenzwaard zien „spiegelen, en in de algemeene vernedering van „Nederland het beeld op het graf van WILLEM I „een' noodkreet hooren geven, leest deze *Vader*„*landsche* gedichten; wilt gij de weldadigheid, dat „edel gedeelte van Gods beeld, dat nog in ons is „overgebleven, leeren kennen, aan den burger hoo„ren toeroepen, hetgeen men in alle landen, in „alle plaatsen op het marmer moest schrijven, op „dat het volk bij iederen voetstap het las: „Mensch! „„maak gelukkig, zoo gij zelf gelukkig wilt zijn;" „wilt gij, eindelijk, over u zelv' voldaan, voelen, „wat

(1) Gedichten, blz. 179.

„wat een menschenvriend voelt op het einde van „een' dag, dien hij in weldoen doorbragt . . . . „leest deze *Hemelsche* gedichten (1)!"

BELLE (JAN VAN), schoolmeester te *Haarlem*, bloeide in de eerste helft der achttiende eeuw, althans hij overleed aldaar in of omstreeks het jaar 1754. Behalven *Davids Psalmen*, Haarl. 1733 (2); *Korte Schets der Nederduitsche Spraakkunst*, Ald. 1755 en *Zinryke Zinspelingen*, Amst. 1756, heeft men van hem nog *Korte Wegwyzer ter Spel-, Spraak- en Dichtkunden*, Haarl. 1748, inderdaad een curieus stuk, hetwelk onder anderen een aantal declinatiën en conjugatiën op rijm behelst, benevens al wat verder tot de grammatica behoort: een regt dichterlijk onderwerp voorwaar! Om ons zelven en den lezer te verlustigen, zullen wij eenige staaltjes uit dit zonderling werk mededeelen. Ziehier dan vooreerst eene declinatie op rijm:

Nom.	*Het Fransche Pad* is te Amsterdam befaamd.
Gen.	*Des Fransche Pads* uitroeijing is beraamd.
Dat.	*Den Fransche Pade* is hoog bevel gezonden.
Acc.	*Het Fransche Pad* heeft de onderschout verbonden.
Voc.	*ô Fransche Pad!* beruchte dieventnest!
Abl.	*Van 't Fransche Pad* niets goeds, veelminder 't best (3).

Be-

(1) A. VERKUL, Lofrede, blz. 141.

(2) J. VAN IPEREN, Kerkelijke Hist. van het Psalmgezang, I Deel, blz. 223.

(3) Korte Wegwyzer, blz. 47.

Behalven het Amsterdamsche Fransche Pad heeft deze spel-, spraak- en dichtgids nog vierentwintig andere zelfstandige naamwoorden op rijm gedeclineerd, noemende dezelven

——— ——— een vyfentwintig Droomen,
Als Spooken uit myn Herssenpót gekomen,
Of eigenlyk zoveel' *voorbeelden* van
Naambuigingen (1)

Op deze vijfentwintig droomen of eigenlijke voorbeelden van berijmde naambuigingen, die als spoken uit 's rijmers „herssenpót" kwamen,

——— volgen twee Hulpwoorden, *zyn* of *weezen*,
En *hebben*, nut in 't schryven, spreeken, leezen,
Voor ieder, die door Letterbrillen kykt
En alles aan de Toets der Réde strykt,
Vervólgens zes *Tydvoegingen* (2).

Alles even fraai en keurig in vijfvoetige regels berijmd, gelijk ieder die „door letterbrillen kijkt," en zoo gelukkig is van dit meesterstuk van Spel-, Spraak- en DichtkundeN te bezitten (want het is raar!) van bladz. 50 tot 65 kan naslaan, alwaar men, behalve de opgenoemde behulpzame werkwoorden (VAN BELLE noemt ze slechtweg metrisch *Hulpwoorden*), de bedrijvende werkwoorden *heten*, *we-*

(1) Korte Wegwyzer, blz. 48.

(2) Ibid, blz. 49.

weven, *koopen*, *sluiten*, *treden* en *stelen* door alle wijzen en tijden heen op rijm geconjugeerd zal vinden; voor de geenen echter die deze poëtisch-grammaticale curiositeit niet bezitten, en er toch nieuwsgierig naar mogten zijn, zullen wij hier van iedere rijmconjugatie een staaltje mededeelen; ze allen geheel uit te schrijven ware zoo onnoodig als vervelend.

Zyn of Wezen.

Ik ben, is de eerste in 't Tal van drie persoonen.

Op dat ik zy, staat de eerste in Byvoegswys.

Op dat hy zy, de derde in 't Enkelhoudig,
Op dat wy zyn, is de eerste, doch Meervoudig.

Ik wenschte dat ik ware wys en wakker. enz.

Hebben.

Ik had, is de eerste in den voorleden Tyd.

't Eerst Meervoud moet *wy zouden hebben* zeggen.

Ik wenschte dat ik hadde duizend Gulden. enz.

Haten.

Ik haat het kwaade en doe tog zelden goed.

Gylieden haat, dien, die vals Goud verkoopt.

Of heeft ook *Gy zult haten* in 't geweld
Des tyds die volgt, *Hy zal* (als voren) *haaten*.
't Meervoudig zegt: *Wy zullen haaten* 't praaten. enz.

Weven.

Hy weeft al meê, doch 't zyn bedorven Linten.

't Aanſtaande is: *Ik zal weeven* als een Brand.
Ten tweede *Gy zult weeven* Muſſeband.

Ik wenschte dat hy weefde voor de Smouſſen.
Ik wenschte dat wy weefden zyde Kouſſen. enz.

Koopen.

Hy koopt geen kat, maar eenen krolſen Kater.
Gy lieden koopt een boutje van het Kalf.
Zy koopen voor een' ſtuiver Luizenzalf.

Gy-lieden kógt een Mandtje lange Pypen.
Toekomend: *Ik zal koopen* Turf en Hout. enz.

Sluiten.

Hy ſluit zyn' Mond, om niets onnuts te ſpreeken.
Wy ſluiten 't Slot, dat niemant op kan ſteeken.

Ik wenschte dat zy ſloten hun Gemak. enz.

Treden.

Ik treed den Tred, dien nimmer iemant trad.

Treed zagt, *treed* zagt, en doe den Bloed geen zeer.

Ik, onvolmaakt, *zou treden* als te vooren.
Gy, tweede Man, *zoudt treden* naar behooren. enz.

De

De rijmconjugatie van het bedrijvend werkwoord *Stelen* is al te fraai, om dezelve hier niet geheel uit te schrijven.

Ik steel in 't Stal, daar niet te steelen is.
Gy steelt de Schol, een ander eet de Vis.
Hy steelt den Dief, die 't alles had gestolen.
Wy steelen hem, die 't steelen had bevolen.
Gy lieden steelt al wat gy steelen kunt.
Zy steelen 't Kruis, een ander steelt de Munt.

Ik stal den buit dien Jogchem had gekregen.
Gy staalt het staal, geschikt tot eenen Degen.
Hy stal de Val, daar nooit een' Muis in was.
Wy stalen niets uit de openstaande Kas.
Gy-lieden staalt, en egter zonder zonden.
Zy stalen de Eer, die nimmer was geschonden.

Steel, *steel*, al wie maar Steelen steelen wil.
En *dat hy steele*, al waar' 't eens Blinden Bril.
Ja *Laat ons* zelf het nooit Gestoolen *steelen*.
Steelt, steelt al 't geen wat Mast óf Kiel kan veelen.
Met, *dat*, óf, *laat zy steelen* Goed en Bloed.
Gebied, voor 't laatst, al wat naar Wetten doet.

Op dat ik steele en ieder 't zyn' laat' houden.
Op dat gy steelt, naar 't Voorbeeld der Alouden.
Op dat hy steele als Faust, die Letterdief.
Meervoud: *Op dat wy steelen* zyn Gerief.
Op dat gy-lien óf *Lieden steelt* de Banden.
En, *op dat zy* nu *steelen*, zonder handen.

Toekomend: *Ik zal steelen* als een Raaf.
Ten tweede: *gy zult steelen* 't Schurft en 't Gaaf.

Ten derde: *hy zal ſteelen* als de Funnen.
Wy zullen ook al *ſteelen* wat wy kunnen.
Gy-lieden meê *zult ſteelen* 't Groen en 't Geel.
Zy zullen 't voort wel *ſteelen* in 't geheel.
Ik, Onvolmaakt, *zou ſteelen* voor een' ander.
Gy, Dievenrót! *zoudt ſteelen* met elkander.
Hy, derde, *hy zou ſteelen* 't gaarne Ongaar.
Wy zouden 't ook al *ſteelen*, hoe 't ook waar'.
Gy-liên, óf *Luf zoudt ſteelen* om te ſtoffen.
Zy zouden zelf wel *ſteelen* van de Moffen.
Ik wenſte dat ik ſtale in 't klein en groot.
Ik wenſte dat gy ſtaalt een' heele Moot.
Ik wenſte dat gy ſtalet witte Kaazen.
Ik wenſte dat wy ſtalen als de Dwaazen.
Ik wenſte dat gy-lieden ſtaalt in 't Stal.
Ik wenſte dat zy ſtalen Muis en Val.
't Woord *ſteelende* is, gereegeld, weêr van *Heeden*.
Geſtolen, 't laatst daarvan, is van 't *Voorleeden*.

De lezers, die bij ongeluk deze duidelijke poëtiſche grammatiek niet regt mogten vatten, worden door wijlen den ſpel-, ſpraak- en dichtgeleerden ſchrijver dus deftig begroet:

Voort, Leezers! ſchort voor u nóg 't meeſt hieraan,
Of kunt gy dit nóg niet genoeg verſtaan,
Doorſnuffelt ook de beſte Woordenboeken;
Is 't nóg vergeefs, loopt eeuwig Eekels zoeken
En vult daarmede uw' Pensdarm, om, als 't Zwyn,
Doormeſt en vet, Knap voor den Balg te zyn (1).

Voor

(1) Wegwyzer, blz. 38.

Voor eenige jaren werd de Heer HAZEU door een' boekbeoordeelaar aangemoedigd om het A, B, C te berijmen (1); de schrijver wist zeker niet dat VAN BELEE dit reeds gedaan had op de volgende meesterlijke wijze:

Men heeft er zes Klinkletters in, die wy
Verbeelden door A, E, O, U, Y.

Nog twee tweemaal zes Meéklinkkers, *Bee*, *Dee*, *Gee*, *Chee*, *Ha*, *Jee*, *Ka*, *Pee*, *Tee*, *Vee*, *Wee*, *Zee*;
Hierneffens nog een ander tal van zesse,
Tweeledige, als: *effe*, *elle*, *emme*, *enne*, *erre*, *esse*.
Deze agtien zyn Meéklinkers. —— ——
C, Q en X zyn enkel basterd klanken (2).

Dit is zoo fraai, dat de arbeid van den Heer HAZEU gewis overtollig zou worden, bijaldien hij er nog lust toe hadde.

BELLEMANS (DANIEL) (3), geboren te *Antwerpen* in 1640, was kanonik regulier te *Grimbergen*, bij *Brussel*, en naderhand pastoor te *Horssen*, alwaar hij in 1674 gestorven is.

Hij was een vrij goed dichter voor zijn' tijd, gelijk blijkt uit zijne twee werkjes van stichtelijken in-

(1) Vaderl. Biblioth. III Deel, I St. blz. 328.

(2) Wegwyzer, blz. 1.

(3) PAQUOT, *Mém.* Tom. IX, pag. 63. Antw. Almanak 1819, blz. 42. J. F. WILLEMS Verh. over de Ned. Taal- en Letterk. II Deel, blz. 140.

inhoud (1), waarin wezenlijk verdienstelijke stukjes gevonden worden, vol gevoel en tederheid; de stijl is eenvoudig, somtijds sierlijk en zelfs verheven.

BENJAMIN (HENDRIK) bloeide in het laatst der zeventiende eeuw. Hij was geen onverdienstelijk tooneeldichter, blijkens zijne vier uitgegeven blij- en kluchtspelen, namelijk *De Minnaar van zyne Vrouw*, 1692; *Krispyn Baron en Afslager*, 1694; *De Koppelaar van zyne Vrouw*, 1698, en *Felicia*, 1699, die allen op den Amsterdamschen schouwburg zijn vertoond.

BENNINGH (JOAN BODECHEER) (2), geboren te *Loosdrecht* in 1606, werd in 1629 hoogleeraar in de wijsbegeerte te *Leyden*, en stierf aldaar, in 1642. Zijne gedichten, benevens een treurspel: *Dido, oft heyllooze Minnetocht*, gezamentlijk onder den titel van *Leydsche Oorlofdagen* in 1634 gedrukt, onderscheiden zich niet van de andere middelmatige dichtstukken van zijn' tijd.

BENT (JAN). Zijne *Rymgedachten over het Lyden van Jesus Christus*, Hoorn 1726, en *Het Kersfeest in drie Boeken*, Amst. 1739, zijn zeer stichtelijke en — zeer middelmatige rijmgewrochten.

BERCH

(1) *Het Cytherken van Jesus, spelende sestigh nieuwe Liedekens op het groot jubilé van het H. Sacrament van Mirakel te Brussel*, aldaar gedrukt in 1670 en 1679; en

Den Lieffelycken Paradysvogel, tot Godt omhoogh vliegende, beheisende verscheyde gheestelycke Liedekens van de Goddelycke Liefde, enz. Brussel, 1680 en sedert verscheidenmalen herdrukt.

(2) *Biographie universelle*, Tom. IV, pag. 172.

BERCH (HERMAN VAN DEN) was een rederijker, van wien nog een *Spel van Sinnen* voorhanden is (1), genaamd: *Slechttrouw ontwerp, Speelwys verclaert.*

BERG (AHAZUEER VAN DEN). Op den 6den Januarij, 1807, overleed in den ouderdom van bijna vierenzeventig jaren deze eerbiedwaardige en edeldenkende ſtichtelijke dichter te *Arnhem*, alwaar hij ruim achtentwintig jaren predikant bij de Hervormde gemeente was geweest (2). Zijne dichtſtukken zijn eenvoudig, ſchoon, natuurlijk, vol gevoel, ademen reine godvrucht en echte Christelijke deugd; zij ſpreken onmiddelijk tot het hart en dragen het kenmerk van waar godsdienstig gevoel. Hooge vlugt, rijke dichterlijke ſieraden of ſtoute denkbeelden moet men daarin niet zoeken; doch daartegen wist de goede ſmaak des opſtellers dezelven ook onbeſmet te houden van die dweepzuchtige mystiekerij, onverſtaanbare Hebraïsmen en overdreven allegoriën, die ons van vele zoogenaamde ſtichtelijke gedichten doen walgen. Het lijdt geen twijfel dat VAN DEN BERG, even als SCHUTTE, veel ter verbetering van den ſmaak in dit vak heeft toegebragt. In 1772, was hij gecommitteerde wegens *Gelderland* tot de Pſalm-

(1) In het *Const-Rijk Beroep ofte Antwoord op de Kaerte uytgeſonden by de Hellantſche Camer binnen* Leyden, *onder 't woort* Liefd' es 't Fondament, *Leyden* 1614.

(2) Boekzaal der Gel. Wereld, CLXXXIV Deel, blz. 70.

Pſalmberijming (1), en in 1803—1805 tot het vervaardigen van een Evangelisch Gezangboek voor de Hervormde kerk, waartoe hij ook vele bijdragen geleverd heeft. Hij was lid van de Maatſchappij der Nederlandſche Letterkunde te *Leyden*, en van eenige dichtgenootſchappen. Zijne afbeelding is door J. HOUBRAKEN, naar de teekening van H. POTHOVEN, gegraveerd.

BERGH (ADRIAEN VAN DEN). Van dezen ſtaan twee treurſpelen op de naamrollen aangeteekend, als: *Jeronimo*, *Marſchalck van Spanje*, 1621, 1638 en 1644. *Polidoor* 1622 en van

BERGH (BARTEL VAN) *Ajax en Ulyſus* 1654,

BERKHEY (JOANNES LE FRANCQ VAN) (2) was de zoon van EVERT LE FRANCQ, en werd geboren te *Leyden*, den 23 Januarij 1729. Zijn' vader vroegtijdig verloren hebbende, werd hij opgevoed door zijn' moederlijken grootvader JAN BERK-

(1) Toenmaals was hij zelf nog niet geheel vrij van dien wanſmaak, welken hij naderhand zoo ijverig mede hielp verbannen; immers bediende hij zich in zijne voorzitterspaanſpraak bij die gelegenheid onder anderen nog van deze apocalyptiſche uitdrukkingen: „En hy brenge uwe Ed. Mog. ſpade, en na „het uitdienen van zynen raad, over in de zalige gewesten „van lof en blydſchap, en a'daar met de *vier Dieren* en *vier-„entwintig Ouderlingen*, Hem, die op den troon zit, en den „*Lamme* eenen volmaakten loffpalm toe te zingen." J. VAN IPEREN, *Kerkel. Hist. van het Pſalmgezang*, I Deel, blz 352.

(2) *Biographie univerſelle*, Tom. IV, pag. 268. R. VAN EYNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, Geſch. der Vaderlandſche Schilderk. II Deel, blz. 198, A. LOOSJES, PZ. Levensberigt van J. F. LE FR. VAN BERKHEY. G. NIEUWENHUIS, Alg. Woordenboek, I Deel, blz. 288.

BERKHEY, wiens naam hij ook vervolgens aannam. Deze een kunsthandelaar zijnde, en de kleinzoon gedurig schilderijen, teekeningen en prenten onder de oogen hebbende, kreeg weldra smaak daarin, en leide zich toe op de teekenkunst. De grootvader vervolgens zijne zaken aan de moeder van zijnen kleinzoon overgedaan hebbende, werd deze zelf kunstkooper; doch ook smaak krijgende in het beoefenen der ontleedkunde en natuurlijke historie, begaf hij zich aan de studie, en werd in 1761 geneesheer; vervolgens in 1773 tot lector bij de Leydsche hoogeschool aangesteld zijnde, gaf hij eenige wetenschappelijke werken in het licht, waaronder de *Natuurlijke Historie van Holland* hem eenigen naam verwierf (1).

Vroeger had hij ook de hand aan de lier geslagen, en de eerste dichtmatige proeve, die hij in 1764 uitgaf, was een treurspel, getiteld: *Claudius Civilis, Herfteller der Bataafsche Vrijheid*, het welk hij, in 1768, bij gelegenheid van het huwelijk des Stadhouders WILLEM V, door een ander tooneelstukje deed volgen, onder den titel: *Het Huwelijk van Telemachus en Antiope.* Twee jaren vroeger had hij ook twee eenigzins uitgebreide dicht-

(1) Dit werk, hoezeer onvoltooid gebleven, is zeer belangrijk; men weet dat onze voornaamste vaderlandsche geleerden er de hand in gehad hebben. Er bestaat eene verkorte vertaling van hetzelve in het Fransch onder den titel van *Histoire géographique, physique, naturelle et civile de la Hollande*, Bouillon 1781, 4 *vol.*

dichtſtukken in het licht gegeven: *Het Rhynlandsch Wedſpel* en *Het Bataafsch Athene;* doch hij begon zijne poëtiſche loopbaan eigenlijk met eene dichtmatige redevoering, bij gelegenheid van het tweede Eeuwgetijde van *Leydens* ontzet, den 4 October 1774 in de Gasthuiskerk aldaar door hem uitgeſproken, en vervolgens in het licht gegeven onder den titel van *Het Verheerlijkt Leyden.* De voordragt en de uitgave beiden van dit ſtuk werden met geestdrift toegejuicht en bewonderd. Na het uitſpreken der redevoering „was het een verrukkend tooneel te zien, hoe ſterken indruk zulks „gemaakt had: alles monden juichten des redenaars lof, en ieder verſpreidde denzelven langs „de ſtraten, des gansch *Leyden* wedergalmde (1)." De uitgave ging verzeld van lofdichten, waarin LE FRANCQ als door wierookdamp verſtikt werd, die hem op de uitſporigſte wijze werd toegezwaaid. Het geeft ons een gering denkbeeld van 's mans nederigheid, dat hij die lofdichten voor zijn werk drukken liet. Was het vleijerij, of hoe zal ik het noemen? dat J. DE KRUYFF, een vrij wat beter en oneindig meer ſolide dichter dan de toen zoo zeer bewonderde, ja vergoode LE FRANCQ, onder anderen zeide:

Neen groote Dichter, neen, wij kruipen, daar gij vliegt.
't Is ſtout, 't is trotsch genoeg, ſchoon met verſtandig ſchroomen.
UwZangeres van ver ſlechts onder 't oog te komen (2).

En

(1) Hedend. Vad. Letteroef. IV Deel, I St blz. 41.
(2) Lofd. voor *Het Verheerlijkt Leyden*, blz. 1.

En J. VAN ROYEN, AZ.:

Uw Lier verstomt Homeer en Naso en Virgil:
Ja, Vader Vondel zelfs zou 't U gewonnen geeven (1).

Maar erger *persiflage* kon LE FRANCQ niet gezegd worden dan door P. VAN SCHELLE:

Nooit trof men schooner stof, nooit grooter Dichter aan (2).

Doch niettegenstaande al deze *testimonia*, niettegenstaande den luidruchtigen indruk, dien dit stuk op de verrukte hoorders gemaakt heeft, en dien wij gerustelijk eer aan plaats en gelegenheid dan wel aan het uitstekend kunstvermogen des redenaars toeschrijven, vinden wij als koele en bedaarde lezers dit zoo hoog geprezen voortbrengsel een wonderlijk zamenweefsel van allerlei ongelijksoortige zaken, gezwollenheid, valsche denkbeelden, onpassende gelijkenissen, walglijke uitdrukkingen, doormengd met oude rijmpjes en rederijkers tijddichten, weverstermen, professorsnamen, en wat niet al! zonder genoegzame orde of plan door elkander gehaspeld en in ongelijken stijl voorgedragen; waar, bij voorbeeld, regels als deze

En hij, die 't Hoekhuis, aan de Koornbrugsteeg, beschouwe
Kan 't nog gedenken, want in dees tyd is 't gebout (3),

in

(1) Lofd. voor *Het Verheerl. Leyden*, blz. 11.

(2) Lofdichten, blz. 40.

(3) Verheerlijkt Leyden, blz. 87.

in denzelfden rang ſtaan als deze:

't Zwoer alles, vol van moed, der Stad, den Staten trouwe,
't Was, of het zuigend wicht zwoer aan de borst der vrouwe;
Daar't kinderlijk gezigt aanlachte op 's Vaders oog,
En klopte op Moeders borst, terwijl het lag en zoog,
Om haar gevoelig hart, met zyn onnoozle tonken,
Tot Stads beſcherming, op den teedren ſchoot te ontvonken. (1).

De wakkere J. DE KRUYFF zag wel dat deze poëtiſche uitdragerij niet publiek door de drukpers uitgeſtald moest worden:

Hoe net geplooid, getooid, gelikt het nu moog wezen,
't Moet altoos van zyn kracht verliezen onder 't lezen (2).

En wie weet hoeveel de goede man zelf 'er aan te plooijen, te tooijen en te likken gehad heeft!

BERKHEY behaalde in 1773 de eerste gouden medaille, door eenig Hollandsch dichtgenootſchap uitgeloofd, namelijk het Haagſche, onder de zinſpreuk: *Kunstliefde ſpaart geen vlijt*, hetwelk zijn waarlijk zeer middelmatig dichtſtuk, *De Lof der Dankbaarheid* (3), daarmede bekroonde. Met eene ſoort van parodie op hetzelve, *De Eigenlof der Ondankbaarheid*, begint eene verzameling van onderſcheiden Gedichten, die BERKHEY in 1774 in het licht gaf, en in 1779 door een' tweeden bun-

(1) Verheerlijkt Leyden, blz. 25.

(2) Lofd. voor *Het Verheerlijkt Leyden*, blz. 8.

(3) Proeven van Poët. Mengelſtoffen, I Deel, blz. 179.

bundel deed volgen, nadat hij mede in 1776 zijn' eeuwzang, *Het Vernederd en Verheerlijkt 's Gravenhage* afzonderlijk had uitgegeven. Zijn *Vaderlyk Affcheid* werd in 1781 driemalen gedrukt; de tijdsomftandigheid deed toen eenig belang ftellen in dit uiterst flordig en in der haast uit allerlei verwarde denkbeelden bijeengelapt rijmwerkje, waarin zelfs overfpel en ontucht aangeprezen worden (1). Nog gedrochtelijker wanfchepfel was zijn *Zeetriumph der Bataaffche Vrijheid*, hetwelk in 1782 in twee deelen, prachtig uitgevoerd, met fraaije platen en portretten verfierd, in het licht verfcheen. Het getal der inteekenaren op dit werk was zoo aanmerkelijk, als ooit eenig Nederduitsch werk te beurt viel; maar ook nooit zijn inteekenaren fchaamteloozer bedrogen geworden. Het is in alle opzigten

—— —— een boek, wiens woefte deelen, ganfch
Verfchillende, gelyk de droom eens dronken' mans,
Die hoofd, nóch ftaert heeft, zich verwarren én verwild'ren (2).

In

(1) Bewijs . . . . ?
Natuur —— —— —— —— —— ——
—— wyst u zelf den weg, waar Venus hagelwit
Haar Mavors afwacht op de koets der zwarte fmit.
De krygsman wordt welligt een looze minneftoker;
Doch, jongen, wagt u voor Vulkaan en voor den moker.
—— —— —— —— —— —— —— ——
Ligt vindt gy, hier of daar, een overrype maagd,
Die u, hetgeen gy niet durft wagen, zelve vraagt.
Vaderlyk Affcheid, blz. 32.

(2) A. BELS, Q. Horatius Flaccus Dichtkunst, blz. 1. De maan-

In [illegible] gaf hij ook zijne *Eerbare Proef-* [illegible] uitgevoerd, in het licht. In [illegible] en beuzelachtig werk heeft hij [illegible] van den geestigen HEEMSKERK willen [illegible], en is natuurlijk met zijne oneindig [illegible] bekwaamheden ver beneden hem gebleven.

Wijders heeft hij nog eene menigte losse stukjes uitgegeven, die wij onmogelijk hier allen kunnen opnoemen, en, zoowel als zijne overige wetenschappelijke geschriften, als niet onder het bereik van onze beschouwing vallende, stilzwijgend voorbij gaan.

BERKHEY schijnt een man geweest te zijn, niet ontbloot van oorspronkelijk vernuft, doch van een kribbig en eigenzinnig karakter, blind voor zijne feilen en onkunde, die zijne koppigheid bemantelde met zijne spreuk *Vrank en Vry*, zeggende dat hij op een' vrijen trant zong, en daarmede zijne onvatbaarheid voor alle verbetering ronduit te kennen gaf; meestal behaalde men ook ondank bij hem met hem zijne gebreken welmenend onder het oog te brengen; en ondertusschen moest toch al wat hij in het licht gaf door anderen nagezien en beschaafd worden. Uit zijne handschriften, brie-

maandelijksche boekbeöordeelaars lieten dit kostbaar wanschepsel ongemoeid, als waarschijnlijk geheel beneden hunne aandacht; doch er verscheen eene afzonderlijke scherpe, regt geestige en luimige critiek op hetzelve in vijf stukjes, onder den titel van *Noodige Bijlagen en Aanmerkingen op den Zeetriumph*, Amst. bij Iz. DE JONGH 1783—1785, die vrij wat lezenswaardiger is dan de geheele *Zeetriumph*.

brieven en de voorrede van den Catalogus van zijn Naturaliënkabinet (1) blijkt dat hij de regels der Nederduitsche taal volstrekt niet verstond, en de ongelijkheid te dezen aanzien in zijne uitgegeven schriften bewijst dat de zorg daarvoor niet altijd aan dezelfde hand is toevertrouwd geweest. Allerwegen in zijne schriften straalt laatdunkendheid en wansmaak door. Het is dus geen wonder, dat de man, die ronduit verklaren durfde: „Ik wierd gemelijk „wanneer ik de *Messias* van KLOPSTOK voor een „waereldwonder hoorde uitbazuinen; verzekert „zijnde, dat zoo een der verhevendste en naauw„keurigste vernuften uit onze Dichters het in onze „tale oorspronglijk geschreven hadt, men hem op „de diamanten klompen van SWANENBURG naar „het dolhuis der Miltonsche Duivels hadt verwe„zen (2)," het is geen wonder, zeggen wij, dat de man, die zoo sprak, zich niet ontzag om den kunstroem onzer edelste en kundigste vernuften, zijne tijdgenooten, aan te tasten, gelijk NOMSZ, HUISINGA BAKKER, MEIJER, VREEDE, VAN LELYVELD, en anderen; ja, ten aanzien van de edele VAN MERKEN zelfs de achting uit het oog verloor, die men ten minsten aan hare kunne verschuldigd is, haar op eene brutale wijze „de trotsche dichteres VAN MERKEN (3)" noemende, en dit nog onbeschaamd verdedigt (4). Rij-

(1) Verkocht te *Amsterdam*, den 20 Oct. 1789.

(2) Voorrede van de *Eerbare Proefkusjes*, blz. VII.

(3) *Narigt* achter de *Vriendentraanen op* J. C. SCHUTZ, blz. 84.

(4) Ibid, blz. 85.

Rijkelijk had BERKHEY zijn deel in de onlusten van 1780 tot 1787. Als een getrouw aanklever van de belangen des toenmaligen Stadhouders wikkelden de woelingen van dien tijd hem in een kostbaar proces (1), hetwelk hem in zeer bekrompen omstandigheden bragt. Schoon hij zijne beschavende vrienden door den dood verloren of zich hunne vijandschap op den hals gehaald had, wilde hij nogtans in zijne hooge jaren het rijmen niet vaarwel zeggen, niettegenstaande zijne volstrekte onmagt om, op eigen beenen staande, iets dragelijks te kunnen leveren; zijne *Bataafsche Menschlijkheid*, en de zoogenaamde *Origineelen*, door hem 1803—1805 uitgegeven, stelden hem in zijne poëtische nietigheid dermate ten toon, dat men waarlijk medelijden met den ouden man hebben moest. *De Lijkgedachtenis* van *Z. D. H. Willem den Vijfden*, in 1806 uitgegeven, steekt geweldig daarbij af: men behoeft, blz. III—VI lezende, niet te vragen, hoe de goede gedachten, gelijkvormigheid van stijl en zuiverheid van taal en spelling in dit stuk gekomen zijn.

BERKHEY, wiens verdiensten als dichter bij ons op geringen prijs staan, heeft het onbegrijpelijk geluk genoten van door de voortreffelijkste dichters

(1) Men zie de opheldérende aanteekeningen deswegens achter den tweeden druk van zijne *Bataafsche Menschlijkheid*, blz. 228—268, waar hij de zaak zeer ten zijnen voordeele voordragt; maar —— *audi et alteram partem!*

ters, gevleid, bewonderd, en op de uitsporigste wijze bewierookt — wij zouden schier zeggen voorbeeldeloos geperfifleerd te worden, want het kost ons moeite te gelooven, dat mannen, tot wie hij stond als JAN VOS tot VONDEL, in goeden ernst al die fraaije complimenten meenden, waarmede zij 's mans in alle opzigten gebrekkige voortbrengselen vereerden. Wij kunnen toegeven dat in 1774 J. DE KRUYFF, in vertrouwen dat er nog iets goeds van BERKHEY kon worden, om hem aan te moedigen, zeide:

BERKHEY! Ik zweef langs de aarde, uit vrees voor wissen val:
Denk, denk niet, adelaar! dat ik u volgen zal (1).

Maar dat tweeëndertig jaren later, nadat BERKHEY dien ellendigen *Zeetriumph* en geheele stapels prulrijmen had uitgegeven, BILDERDIJK ——? ja, BILDERDIJK! bij de uitgave der straksgemelde *Lijkgedachtenis*, met overtuiging tegen hem zeggen kon:

BERKHEY! wij volgen u, wij hangen aan uw klanken!
Hef aan! ons zwakke riet verstomt voor uwe Luit,
Uw Dichtvuur schittert niet, van de echte Hemelspranken,
Maar vlamt, en bruischt, en knalt en barst ten boezem uit (2),

is ons voltrekt een raadsel, dat wij minder kunnen oplossen.

Hoe het zij; deze *Lijkgedachtenis* was het laatste wat van BERKHEY bij zijn leven in het licht kwam.

Een

(1) Lofd. voor *Het Verheerlijkt Leyden*, blz. I.
(2) Lijkgedachtenis, blz. VI.

Een jaar na zijn' dood, die den 13 Maart 1812, in zijne geboortestad, plaats had, werden zijne *Nagelaten Gedichten* bij den Boekhandelaar LOOSJES uitgegeven. De uitvoering is fraai en de beschavende hand van den waardigen uitgever zeer bemerkbaar; maar met dat al bevat deze bundel toch weinig bijzonders; de uitgever gevoelde dit zelf, en roept voor deze nalatenschap ook de toegevendheid in „welke men altijd bij 's mans leven omtrent „zijne lettergeschenken heeft moeten in acht ne„men."

Eenige maanden vroeger had de Heer LOOSJES eene soort van bloemlezing uit 's mans werken, onder den titel van *Geest der Geschriften van wijlen* J. LE FRANCQ VAN BERKHEY, uitgegeven, en dit werkje zou, indien het ons voornemen ware om proeven uit die geschriften mede te deelen, ons van deze moeite ontslaan. Een oogenblik stonden wij in beraad of wij zijne *Proeven van het Vermogen der Nederduitsche Dichtkunst, om de maatklanken op allerleije onderwerpen te schikken en naar bijzondere geluiden te buigen* (1), waarmede sommige liefhebbers der opzegkunst nog al ingenomen zijn, zouden overnemen; dan, daar dit slechts een beuzelachtig spel met onomatopoïen van woorden meestal zonder zin is; en niet zoo zeer de dichtkunst, *in abstracto*, dit vermogen heeft als wel

(1) Tael- en Dichtlevende Oefeningen van het Genootschap: *Kunst wordt door Arbeid verkregen*, I Deel, blz. 33.

wel de maat en het rijm, die dit vermogen ook zonder poëzy, zelfs met gemeene, ja zinledige uitdrukkingen kunnen uitoefenen, begrepen wij geen veertig bladzijden te moeten vullen met woorden zonder zaken, of ten minsten zaken van weinig belang.

BERKHEYS afbeelding is door J. HOUBRAKEN gegraveerd, naar de schilderij van H. POTHOVEN.

BERNAGIE (PIETER), geneesheer en hoogleeraar aan de doorluchtige schole te *Amsterdam*, en aldaar overleden den 28 November 1696, bezat, volgens het getuigenis van TH. ARENTS (1),

Een geest, voorzien met zoo veel ryke gaven,
Dat hy 't getal der kloekſten heeft vereert,

En dit is, wat 's mans dichtoefeningen betreft, de waarheid; dezelven bestaan in vijftien treur- blij- en kluchtspelen (2); de laatsten inzonderheid zijn losse, natuurlijke schilderingen der vaderlandsche zeden van zijn' tijd. Hetzelfde wat wij te dezen aanzien van zijn' tijdgenoot ASSELYN (3) gezegd hebben, is ook op hem toepasselijk. Zijn *Belagchlyke Jonker* en *Huwelykenstaat* (4) hebben zich het langst op den Amsterdamschen schouwburg staande gehouden.

BER-

(1) Mengelpoëzy, blz. 273.

(2) Naemrol der Nederd. Tooneelspelen van J. VAN DER MARCK, Æz. blz. 35. 49.

(3) Hiervoor, blz. 165.

(4) Schouwburgnieuws, I Deel. blz. 220. Tooneelkijker, III Deel, blz. 234.

BERNARTS (JASPER) is opsteller in rijm van een kamerspel, genaamd: *Velddichte, Zamenspraek* (1); zoo ook

BESTEBEN (MARTEN FRANK) van eene zoogenaamde tragedie, *Vlissingher Geus, of Vlissings Verwerping van 't Spaensche Iuck*, 1646, en nog eenige treurspelen en andere gedichten, die nooit gedrukt, maar in handschrift openbaar den 19 December 1754 voor *f* 2-14- verkocht zijn (2).

BETH (DANIEL) heeft in 1737 eene tragedie laten drukken, getiteld: *De Goede Griet*.

BETTENS (MICHIEL). Zeer raar, en ook meer niet, is deszelfs *Martelie der Seven Machabeen*, in 1697 gedrukt.

BEUDEKER (CHRISTOFFEL). Behalven zijne *Sprekende Konstkamer*, in 1748, had deze in 1739 een verbeterd Psalmboek ten dienste der Lutherische Gemeente in het licht gegeven, hetwelk in 1750 herdrukt is (3).

BEUKEN (JOHANNES). Zijne zeer middelmatige gedichten en tooneelstuk, *Ariane in Nicopolis*, zijn gezamentlijk in 1688 onder den zeer gepasten titel van *Rymen* gedrukt.

BEUNINGEN (JAN VAN) had zijne onvolvooide kreupele vertaling op rijm van CRÉBILLONS *Ido-*

(1) Nederduitsche Helicon, *Alkm.* 1610, blz. 109.

(2) Catal. der Tooneelsp. van W. HENSKES, N°. 20—26.

(3) J. VAN IPEREN, Kerkel. Hist. van het Psalmgez. I Deel, blz. 225.

Idomeneus wel mede mogen nemen naar *Curaçao*, in plaats van dezelve aan VOORDAAGH ter afrijming te laten, die in 1740 dezelve op het Amsterdamsche tooneel bragt.

BEVEREN (CORNELIS VAN) is berijmer van *Mithridaet*, gedrukt in 1679.

BEYERLINCK (LAURENS) (1), geboren te *Antwerpen* in 1578, en aldaar overleden den 7 Junij 1627 was een geleerd geestelijke. Zijn *Magnum Theatrum vitæ humanæ*, 8 deelen in folio, wordt nog in verscheiden openbare en akademische boekerijen gevonden. Zijne Nederduitsche geschriften, en vooral zijne gedichten, zijn erbarmelijk.

BIDLOO (GOVARD) (2), geboren te *Amsterdam*, den 12 Maart 1649, was een beroemd ontleed- en heelkundige. In 1688 werd hij aangesteld tot lector in de ontleedkunde in *'s Gravenhage*, en in 1694 tot professor in de ontleed- en heelkunde aan de hoogeschool te *Leyden*. WILLEM III, Koning van *Engeland* geworden zijnde, benoemde hem tot zijn' lijfarts, en na dat deze vorst in 1702 in zijne armen gestorven was, aanvaardde hij weder zijn' post van hoogleeraar te *Leyden*, alwaar hij in April 1713 overleed, nalatende twee zonen:

NI-

(1) J. KOK, Vad. Woordenb. VI Deel, blz. 569. Antwerpsche Almanak voor 1820, blz. 54.

(2) J. KOK, Vad. Woordenb. VI Deel, blz. 562. CHAIMOT, Biogr. Woordenboek, III Deel, blz. 78. *Biographie universelle*, Tom. IV, pag. 471.

NICOLAAS, die lijfarts werd van Czaar PETER I en opziener van het hospitaal en de geneeskundige akademie, volgens zijn ontwerp te *Petersburg* gebouwd. GOVARD, zijn andere zoon, was fiskaal van den hoogen krijgsraad der *Vereenigde Nederlanden.*

BIDLOO was ook in zijn' tijd geen ongeächt dichter. Zijne dichtstukken dragen echter meer blijken van diepe geleerdheid en koele redeneringen dan van een vlug vernuft, levendige verbeelding en stoute gedachten. Zijne verzen zijn wel niet plat of laag, maar droog en zonder ziel of leven. Hy heeft ook een goed getal tooneelstukken beärbeid (1), waarvan sommigen op den Amsterdamschen schouwburg vertoond zijn, en waaronder zijn treurspel, *Karel, Erfprins van Spanje*, zich het langst staande gehouden heeft. Zijne gezamentlijke dichtwerken zijn in 1718 te *Leyden* in drie deelen uitgegeven. Zijne overige ontleedkundige en andere werken zijn genoegzaam bekend (2).

BIDLOO (LAMBERT), broeder van den voorgaanden, mede geboren te *Amsterdam*, den 30 Augustus 1638, beöefende insgelijks de fraaije letteren en de dichtkunst. Hij was apotheker van zijn beroep en een zeer geleerd man. Behalve eenige theologische en historische geschriften, vertalingen en afzonderlijke dichtstukken, heeft men van hem

De

(1) Naemrol der Tooneelspelen van J. VAN DER MARCK, Æz. blz. 50.

(2) R. ARRENBERG, Naamreg. van Ned. Boeken, blz. 49.

De Verwoesting des Joodschen Volks, drie deelen, in 1724 te *Leyden* gedrukt, en A. VAN HALENS *Pan Poëticon Batavum*, te *Amsterdam*, in 1720 uitgegeven. Hij overleefde zijn' jonger' broeder, den Leydschen hoogleeraar, en overleed, in den ouderdom van zesentachtig jaren, den 11 Junij 1724. In weerwil der magtspreuk van L. SMIDS:

Geleerde BIDLOO, die u laakt,
Is dom of bitter of vermetel (1),

zullen wij het echter wagen den geleerden man, als dichter, te laken, en zeggen dat zijne poëzij als men dien naam aan zijne berijmde opstellen geven kan, zeer middelmatig, stijf, gewrongen en somwijlen duister is, en hij in dit vak voor zijn' broeder moet onderdoen. Dan, beiden bloeiden in een tijdvak dat de poëzij begon te verflaauwen, en het stoute en krachtige allengs plaats maakte voor het nette en zoetvloeijende. De dichtstukken van beide broeders zijn noch fraai noch slecht genoeg om hier proeven van dezelven mede te deelen.

BIE (CORNELIO DE), notaris te *Lier*, bloeide in het laatst der zeventiende eeuw, en heeft het Vlaamsch tooneel voorzien van eene menigte treur- en kluchtspelen; achter een derzelven, *Hans Holblock, den Geusen Predicant*, vindt men eene geheele

(1) Lofd. voor L. BIDLOO, Gedachten over het schoon Zidsoen van 1718.

heele lijst daarvan (1). Verder heeft men van hem het *Gulde Kabinet der Schilderkunst*, drie deelen in 1661 te *Antwerpen* gedrukt, en *Toetsteen van den Verloren Soon*, Ald. 1689 en nog verscheiden anderen. De Heer WILLEMS levert eene proeve van zijn' dichttrant (2); het lust ons niet in dien vuilnishoop te wroeten.

BIENS (CORNELIS PIETERSZ). *Het Stichtelyke Kabinet* van dezen, zijne *tragedie van Piramus en Thisbe* zijn in 1640 gedrukt, en — zeer raar. Zoo ook van

BIESKENS (NICOLAAS), *Klaas Kloet*, drie deelen, in 1619 gedrukt.

BILDERDIJK (IZAAK). In 1762 gaf deze Amsterdamsche geneesheer een blijspel in het licht, *Het valsch Vooroordeel, of de Triompheerende Vrouw*; naar het Fransch van DE LA CHAUSSÉE, en in het volgende jaar een treurspel, *Tomyris, of de Dood van Cyrus*; naar het Fransch, van juffer BARBIER. De vertaling van het eerste is losser en vloeijender dan die van het andere: beiden, slechts middelmatige stukken, zijn op den Amsterdamschen schouwburg vertoond (3).

BIS-

(1) Ook in de *Natuurl. der Toneelspelen* van J. VAN DER MARCK, Ez. blz. 9.

(2) Verhand. over de Nederd. Taal- en Letterk. II Deel, blz. 338.

(3) Schouwburgnieuws, I Deel, blz. 306.

BISSCHOP (ABRAHAM). Een kluchtspel van dezen, *Ik kenje niet*, in 1662 gedrukt, staat op de naamrollen als *extra raar* aangeteekend.

BLASIUS (JOAN). Behalve eenige verspreide gedichten, zijn van dezen de volgende vijf zeer middelmatige tooneelstukken bekend, namelijk: *Lysander en Kaliste*, 1663, *Oroondates en Statira*, 1670, *Dubbel en Enkel*, 1670, *De Edelmoedige Vyanden*, 1671 en *De Malle Wedding*, 1671.

BLEEKER (DANIEL). In zijne laatste levensdagen trad deze met een treurspel, *Manlius Torquatus*, in 1800, te voorschijn. Eenigen zijner losse dichtstukjes zijn hier en daar verspreid; onder dezelven verdient *De Tempel der Gezondheid*, eene allegorische droom (1), eenige onderscheiding. Hij overleed te *Amsterdam*, den 27 April, 1803.

BLOCK (JOAN). In 1745 gaf deze in het licht een *Vreugdespel ter gelukkige Verlossing van H. K. Hoogheid Anna.*

BLOEM (JAN JACOB) zorgde voor de stichting der eenvoudigen door de uitgave in 1741 van zijne *Zedeverzen op de Psalmen Davids.*

BLOEMAERT (HENDRIK) (2) was een zoon van den beroemden schilder ABRAHAM BLOEMAERT, die

(1) Kleine Dichterl. Handschriften, X Schak. blz. 97.

(2) A. HOUBRAKEN, Schouwb. der Schilders, I Deel, blz 44. R. VAN EYNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, Gesch. der Vaderl. Schilderk. I Deel, blz. 370.

die hem insgelijks in de schilderkunst onderwees. Dat hij eene vertaling in dicht beproefde van GUARINIS *Getrouwen Herder*, die in 1650 in het licht verscheen, is een bewijs van 's mans goeden smaak en gevoel voor het schoone. VONDEL vereerde deze vertaling met een lofdicht (1). Er bestaat nog een tooneelstuk van BLOEMAERT, *Hannibal, den manhaften Veldoverste*, in 1670 gedrukt.

BLUSSÉ (ABRAHAM). Van dezen Dordschen boekhandelaar verscheen in 1784 een bundel Gedichten, onder den bescheiden titel van *Iets Dichtmaatigs*, in het licht; dezelve is geheel van godsdienstigen en ernstigen inhoud. De onderwerpen zijn met waardigheid behandeld. Tot eene proeve nemen wij hier over:

GODS OVERAL TEGENWOORDIG- EN NABIJHEID.

Groote Schepper aller dingen,
Hooggeduchte Hemelheer!
Liefde en lust der stervelingen,
Zie, zie gunstig op mij neêr!
'k Zal mij voegen, schoon onwaardig,
Om den toon van 't Englenrijk
Na te zingen, en wilvaardig,
Op de nooten der muzyk,
Speelen, hoe uw goedheid blijk'.

Gij,

(1) VONDELS Poëzy, II Deel, blz. 233.

Gij, die in de onmeetbre perken
Uwen Rijkstroon hebt gesticht!
En op de aarde uw magt doet merken
Voor mijn sterfelijk gezicht!
Gij, die zee en lucht en winden,
Met een' enklen wenk, gebiedt,
En de wolken op kunt binden,
Waaruit gij den bliksem schiet;
Wie erkent uwe almagt niet?

Vliege ik; op de vlugge wieken
Van gedachten, waar de zon
Vrolijk rijst in 't uchtendkrieken,
Uit den schoot der pekelbron;
Daale ik in de diepe kolken,
Zoeke ik U in 't hart der zee,
Reisde ik tot de vreemde volken,
Ik vond u in elke stee,
Hoogste Goedheid, op mijn bee.

Ben ik in mijn binnenkamer,
Als ik voor U nederkniel',
Niets is mij daar aangenamer
Dan een neêrgebogen ziel,
En dat gij me, o Heer der heeren!
Door den invloed van uw' Geest,
Uwe rijksgeboôn wilt leeren;
Dan, dan juiche ik onbevreesd:
God is mij nabij geweest!

Moet

Moet mijn ziel om doemschuld schreijen,
  Wen zij zich ellendig ziet,
Dan wilt gij mij nogtans leiên,
  Daar uw hand mij hulpe biedt;
Want gij steit den hemel open,
  Om het lijden van uw' Zoon:
Gij, Gij trekt me, en doet mij loopen;
  Ja, gij leert me, om bij uw' troon
  Steeds te pleiten om zijn' loon.

Zitte ik in de tempelkooren,
  Waar uw woord verkondigd wordt,
Dan krijge ik gebrek aan ooren,
  Ja, mijne aandacht schiet te kort:
Somtijds zwerven mijn gedachten,
  En zij worden slecht besteed;
Maar gij leert mij 't pligtbetrachten
  Als ik, Heer! die 't alles weet,
  Uw nabijheid niet vergeet.

Keere ik tot mijn bezigheden,
  Sla ik ampt en roeping gaê,
Dan mag ik, door schietgebeden,
  Tot uw zuchten om genaê:
Dwaalt mijn zondig hart, gestadig
  Koomt mij uw nabijheid voor:
Gij, o God! gij zijt weldadig,
  En geleidt mij weêr op 't spoor;
  Dus brenge ik de dagen door.

Leg-

Legge ik mij ter ter slaapkoets neder,
Als, bij 't nadren van den nacht,
De avondzon heur afreis weder,
In het westen heeft volbragt,
Dan laat ik de zorgen vaaren;
'k Ruste in uw nabijheid, Heer!
Tot Gij 't duister op doet klaaren;
Wordé ik wakker, 'k vinde U weer,
En verhef op nieuw uwe eer.

Treede ik in de klaervelden,
Wandel ik in mijnen hof,
'k Moet 'er uw nabijheid melden,
Want ik vinde 'er dankens stof;
Uit elk blaadje kan ik leezen,
Hoe gé in uw voorzienigheid
Bloem en gras en kruid doet weezen,
Daar natuur, in arrebeid,
't Zienlijk van uw werk verspreidt.

Zie ik dauw- of regendropjes,
Of de paerlen van den nacht,
Op de verschontioken knopjes
En de blaadjes voortgebragt;
Merk ik, hoe de zonnestralen,
Door de werking van hun vuur,
Al die vochten opwaards haalen,
Dan bespeur ik, in dat uur,
Uw nabijheid op den duur.

Hoore ik hoe de winden fuifen :
Door de teigen van 't geboomt',
En de bladers schuddend ruischen;
Lette ik, hoe het beekje stroomt,
Als de regen, met geklater,
Uit de wolken nedervliet,
En de blaaskens vormt op 't water;
Wie, wie zegt met mij dan niet,
God is bij ons, die 't gebiedt?

Dommelen uw donderslagen,
Met verschrikkelijk gerucht,
Op de winden voortgedragen,
Door de op één gedrongen lucht;
Doet ge uw blikfemflitsen slingren,
Dan herdenk ik, in dien stond,
Aan de Tafel uwer vingren,
En hoe, bij het oud Verbond,
Sina daverde op zijn' grond.

Scheurt uw magt de luchtgordijnen,
Rolt ge die, gelijk een kleed,
Zie 'k den regenboog verschijnen,
Waardoor ik uw trouwe weet:
Dan mag ik, U biddend eeren,
En mijn heilbespieglend oog,
Uw verbondsbeloften leeren;
Ja, Gij trekt mijn hart om hoog,
Tot mijn' Heiland, door dien boog.

Mag ik steeds in alle uw werken
Uw Nabijheid, o mijn God!
Tot mijn zielgenoegen merken,
En, verheugd in zulk een lot,
U mijn' trouwen Bondgod noemen,
Die, in 't zalige Englenrijk,
Eeuwig hoort uw liefde roemen,
Dan zal ik, door mijn muzyk,
Speelen hoe uw goedheid blijk. (1).

Dat deze verdienstelijke godvruchtige dichter zijne snaren ook op een' stouten, forsehen toon spannen kon, blijkt uit verscheiden zijner in andere dichtbundels verspreide gedichten (2).

BODDAERT (PIETER) (3) afkomstig uit een aanzienlijk Vlaamsch geslacht, werd geboren te *Middelburg*, den 6 Julij 1694, en was de zoon van KORNELIS VAN DEN HELM BODDAERT, eerst raadsheer en naderhand voorzittende raad in het hof van *Vlaanderen*, te *Middelburg*. De Latijnsche scholen doorgegaan en zijne akademische studiën te *Leyden* volbragt hebbende, werd hij in 1713 tot doctor in de beide regten bevorderd, en in 1718 aangesteld tot griffier van het leenhof van *Vlaan-*

(1) Iets Dichtmaatigs, blz. 41.

(2) By voorb. in de *Lauwerbladen voor de Zonen der Vrijheid*, I Deel, blz. 48, 67, en II Deel, blz. 91.

(3) Levensbeschrijving van Mr. P. BODDAERT voor zijne *Nagelaten Mengeldichten*. Taal- en Dichtkund. Bijdragen, II Deel, blz. 309. CHALMOT, Biogr. Woordenb. III Deel, blz. 193.

Vlaanderen, en kort daarna tot griffier van het edelmogend collegie ter admiraliteit in *Zeeland*, welke ambten hij met lof bekleedde tot zijn' dood toe, die voorviel in zijne geboortestad op den 28 Januarij 1769.

Reeds in zijne jeugd beöefende bij de wetenschappen en fraaije letteren met lust en ijver. P. DE LA RUE, zijn medeleerling op de Latijnsche school, boezemde hem smaak in voor de Nederduitsche dichtkunst, en hij beproefde in zijn zestiende jaar reeds zijne krachten aan gelegenheidsverzen, die niet onbehagelijk geoordeeld werden. Zijn omgang met gemelden LA RUE, STEENGRACHT en SWANKE, deed zijn' lust verder aanwakkeren, en er ontstonden weldra geregelde bijeenkomsten, op gezette tijden, in welken deze letterverrienden elkander in de dichtkunst oefenden. Uit die bijeenkomsten zijn geboren twee deeltjes met gedichten, onder den naam van *Dichtlievende Tydkortingen*, te *Leyden* in 1717, 1718 gedrukt, en naderhand in één deel in 1728 herdrukt. Uit de onderteekening van het voorberigt des tweeden deels bleek dat onze BODDAERT met STEENGRACHT en DE LA RUE de opstellers waren dezer inderdaad zeer verdienstelijke gedichten. Het goed onthaal, dat de dichterlijke eerstelingen dezer jonge lieden te beurt viel, bemoedigde BODDAERT om gemeenschappelijk met DE LA RUE eene vertaling in Nederduitsche verzen te ondernemen van CRÉBILLONS *Atreüs en Thyestes*, die

die ook in 1717, doch zonder hunne namen, in het licht verscheen.

Nadat BODDAERT door den vromen SWANKE tot eene ernstiger denk- en levenswijze was overgehaald, leide hij zich meer toe op stichtelijke of liever theologische poëzij, als men de orthodoxe verzen poëzij noemen mag, die hij, onder den titel van *Stichtelijke Gedichten*, eerst in één deel in groot 8vo in 1726 uitgaf, dat in 1728 en 1735 herdrukt, en weldra van een tweede en derde deel gevolgd werd, welke drie deelen als een vierde druk in 1741 in 4to met het portret des dichters zijn uitgegeven, terwijl in 1752 een vervolg daarop in hetzelfde formaat verscheen; welk vervolg ook in 8vo als een vierde deel is gedrukt. Zijne *Nagelaten Mengeldichten en Levensbeschrijving* gaf zijn zoon in 1761 in het licht.

In 1730 heeft hij de *Nagelaten Gedichten van* ANNA RETHAAN, en in 1745 die van Mr. JOHAN MOORMAN uitgegeven. Ook is het opstel wegens de provincie *Zeeland*, in den *Tegenwoordigen Staat der Vereenigde Nederlanden* grootendeels van zijne hand.

Na zijne zoogenaamde bekeering schijnt de man zich met allen ijver op de dogmatische en polemische godgeleerdheid toegelegd te hebben; althans hij gaf in 1759 een tractaatje in het licht, getiteld: *Wolk van Getuigen voor de Leer der Rechtvaardigmaking*; waarover hij het natuurlijk met

de Zeeuwſche predikanten te kwaad kreeg, die hem tot op zijn doodbed toe met hunnen geestelijken haat vervolgden (1).

Boddaert levert een zonderling verſchijnſel op van achteruitgang in de dichtkunst. Niet de minste zweem van dat echt poëtiſche, dat zich zoo duidelijk aankondigde in zijne eerstelingen, geen dichterlijk denkbeeld hoegenaamd, is in zijne ſtichtelijke gedichten te vinden; de regtzinnigheid ſchijnt 's mans genie blijkbaar uitgedoofd en walgelijke mystikerij (2) de ſtoute beelden vervangen te hebben, waardoor men ook in deze ſoort van poëzy kan treffen en behagen. Hij begint zijne loopbaan met de gelukkige ontwikkeling van een' goeden dichterlijken aanleg in vriendſchappelijken omgang met lieden van ſmaak en gezond oordeel, leeft onberispelijk, geniet het leven in onſchuldig genoegen, valt een' miltzuchtigen dweeper in handen, die hem zijne bekrompen denkwijze opdringt, en — de geestige dichter, die zelf eens de zoogenaamde fijnen doorſtreek,

(1) Levensbeſchrijving, blz. LXXII.

(2) Bij voorbeeld:

Laat my van uw' lieven mond
Eens een kusje zyn gegond.
Eén? neen, wil me 'er duizend geven,
Of tienduizend. Al mijn luſt
Is van u te zyn gekuſt.
In uw kuſſen is myn leven.
'k Heb dat zoet te lang gederfd.
Ach, myn ziel verquynt, zy ſterft,
Jezus, mis ik u nog langer.

Stichtel. Ged. Qto. blz 230.

ſtreek (1), wordt een flaauw en koel berijmer van ſchriftuurplaatſen, catechismusvragen, biddagsbrieven en formuliergebéden, verdiept zich in den doolhof der haarklovende orthodoxie (2), verbittert zijne laatſte levensdagen door een twist met geestelijken, die altijd gelijk hebben, en eindigt met dogmatieke muggezifterijen!

Het ſpreekt van zelve dat wij zijne *Stichtelijke Gedichten* onaangeroerd laten, als weinig geſchikt om zijne verdiensten als dichter te doen kennen; ook willen wij de geenen niet afkeerig van dezelven maken, die wezenlijke ſtichting daarin vinden, zelfs nog ſedert VAN ALPHEN, VAN DE KASTEELE, VAN DEN BERG en andere godvruchtige dichters zoo veel beters in dit vak geleverd hebben; maar wij vertrouwen dat wij bij *onze* lezers weinig danks zouden behalen met hier proeven daaruit mede te deelen. Liever doen wij dit uit die ſtukjes, die hij waarſchijnlijk als de zonden zijner jeugd met afgrijzen aanzag (3). Een paar, van die, welke wij voor de besten houden, zal wel genoeg zijn.

HER-

(1) Dichtlievnde Teydkort. blz. 256.

(2) Deswegens maakte P. DE LA RUE hem het volgende compliment:

Schoon gy aan de predikorden
Niet zyt toegewyd geworden,
Schoon een andre levensſtrang
U van God zy toebeſchooren,
Nogtans doet gy ons hier hooren
Menig predikend gezang.

Lofd. voor de *Sticht. Ged.*

(3) Levensbeſchrijving, blz. XXI.

HERDERSZANG
TUSSCHEN LYCIDAS, MERIS EN KORIDON.

De nugtre dageraat had d'Oosterhemel pas
Met levend goud bezoomt, toen herder Lycidas,
Terwyl hy zich in 't naastgelegen bosch vermeidde,
Knaap Meris tegenquam: twee veldelingen, beide
In 't quikste hunner jeugd, en beide door de min
Geraakt, doch in hun keur niet eveneens van zin:
Want d'eene liet zich door 't uitwendig schoon verwinnen
Van zyn Rozelle, 't puik der prille herderinnen.
Dog d'andre schatte vry nog meêr 't inwendig goed,
Het geen gehuisvest was in 't loffelyk gemoed
Der zedige Amaril, en wylze nimmer konden
Eens worden, welkers min ruste op de beste gronden,
Beslotenze de keur aan sheégen Koridon,
Juist heden hier omtrent, (eer dat de morgenzon
De heuvelschaeuw verjoeg) te laaten, en te hooren,
Wie hem het meeste mogt van deeze twee bekooren,
Met dit beding, dat elk zyn vonnis toe zou staan.
Hierop hief deez', dan die zyn' zang en weerzang aan.

LYCIDAS.

Gy lieft, o Meris, dan nog d'ingebeelde gaaven.
Van Amaril, in een ongoelyk lyf begraven?
Wat is 't, ai zeg het my, dat gy behaaglyx vindt,
In een', die niemant, om haar schoon gelaat, bemint?

MERIS.

Gy lieft, o Lycidas, nog d'ingebeelde schoonheid,
Die op Rozelle, naar uw' waan, zoo zeer ten toon leit?
Wat is 't, ai zeg het my, dat gy behaaglyx vindt,
In iets, dat eerder, dan de teêrste bloem verzwindt?

LYCIDAS.

Al agt gy het geſtel des lichaams, net en aardig,
Beſnedenheid en verf van 't wezen, luttel waardig;
Ik ſchat het evenwel 't voornaamſte, dat het oog
Van oudsher af behaagde, en 't hart tot min bewoog.

MERIS.

Al ſchynt het u heel vreemd en mooglyk buiten reden,
Dat ik een ziel bemin, begaaft met edle zeden;
Ik houde nogtans zulx veel aangenamer, dan
Al wat men in een maagd bekoorlyx vinden kan.

LYCIDAS.

Ga, vraag d'aloudheid eens, hoe zy de Schoonheid roemde,
En haar zelf met den naam van een Godin benoemde,
Voor wie, uit eerbied, elk verwondert bleef en ſtom,
En die den prys afwon van al 't Godinnendom.

MERIS.

Ga, vraag d'aloudheid eens, hoe zy de Wysheid roemde,
En haar zelf met den naam van een Godin benoemde,
Die, boven al vermaard, door haar geboortelot,
Geteeld wierd uit het brein van aller goden God.

LYCIDAS.

Was prieſter Waarmond hier, hy zou u konnen toonen
De huide en agting, ſteeds beweezen aan de ſchoonen,
Van 's weerelds oorſprong af. Hy zou u zeggen, dat
De Schoonheid altoos was der Vrouwen beſte ſchat.

MERIS.

Was priester Waarmond hier, hy zou u konnen meiden,
Dat Vrouwen door verstand verwonnen kloeke Helden,
En meêr vermogten door haar welbeleide reên,
Dan andre door den pronk van juistgevormde leên.

LYCIDAS.

Het zy hier meê hoe 't zy, schoon iemand overhelle
Tot uwe keur, geen nood: 'k waardeere myn Rozelle
Ver boven Amaril, en zal 't zoo lang ik leef;
Ten zy een ander my een beetren indruk geev'.

MERIS.

Al leefde ik na deez' dag nog meer dan hondert jaren,
Nooit zal de liefde voor myn Amaril bedaren,
En nimmer schenke ik aan een tweede myne min;
Ten zy een ander my met redenen verwinn',

LYCIDAS,

o! Was ik nu zoo wel, als Dorilas, bedreven
In zangkonst, ik zou u afschetsen naar het leven
Het minnelyk gelaat, den zwier, het jeugdig vuur,
Waar meê Rozelle wierd begaaft van vrouw Natuur.

MERIS.

o! Kon ik nu zoo wel als herder Damon zingen,
Ik melde u, Lycidas, ik melde u duizend dingen,
Verzierende Amaril, voorzien van eene ziel,
Die uit den Hemel in 't gezonde lichaam viel.

LY-

LYCIDAS.

Gy ſtoft, dog zonder grond, dus breed op Amarillis.
Of is 't u niet bekend, dat overal geſchil is,
Waar in, waar door, en hoe de regte deugd beſtaat?
't Geen deze keurt voór goed, keurt gene ligt voor quaad.

MERIS.

Gy ſtoft, doch zonder grond, dus breed, op uw Rozelie;
Want zoo een tweede eens vry daar van het oordeel velle,
Ligt vond hy haar, in plaats van goelyk, ongedaan.
De Schoonheid warelyk beſtaat alleen in waan.

LYCIDAS.

'k Wed, niemand is zoo koen, dat hy ooit zou vermogen
Te laken 't levénd blos verſpreid op 't lichaam, d'oogen,
De winkbraauwboog, het hair, gelyk een git zoo zwart,
Waar meê Rozelie de volmaaktſte ſchoonheid tart.

MERIS.

Gy koſt, o Lycidas! uw wedding ligt verliezen.
Wat zyn 'er menigen, die 't blonde zouden kiezen
Voor 't bruin; voor 't bloedryk rood, het zagte leliwit;
Het quynend oogazuur, voor 't blakend oogengit!

LYCIDAS.

Behaaglyk is 't gequeel der ſchelle Philomelen,
In 't luw van zomerloof, en groene veldpriëelen;
Maar nog behaaglyker is 't zangerig geluit,
Hoe geen Rozelie huwt aan riet en herdersfluit.

MERIS.

Het wollig schaapje is wel 't goedaardigste aller dieren:
De duif der vogelen, die door den Hemel zwieren:
Maar nog goedaardiger is d'inborst, zagt en stil,
Die zig vertoont in het gedrag van Amaril.

LYCIDAS.

De hoofsche juffers zyn in 't dansen wel bedreven,
Zoo als Philander zegt, gewoon aan 't hof te leven:
Maar schoon Rozelle slechts is opgevoed op 't land,
Nog danst zy evenwel op voegelyker trant.

MERIS.

Rozelle sleet haar tyd met dansen en met zingen:
Maar Amarillis met bespiegeling dier dingen,
Die leeren aan een maagd, hoe datze, na de trouw,
't Gezin besturen moet, gelyk een wyze vrouw.

LYCIDAS.

Rozelle is kundig van een menigte andere zaaken,
Die door verscheidenheid de gulle jeugd vermaken.
Haar schoonheid, saamgepaart met een regt vrolyk hert,
Maakt, dat zy van elkeen op 't hoogst' geprezen werd.

MERIS.

Het was in Amaril, dat elk al vroeg bespeurde
Een kennis, van het geen in deez' landsdouw gebeurde
Van lange tyden her, en Weetryk heeft gezeit,
Dat zy nog dagelyx groeit in weetgierigheit.

LY-

LYCIDAS.

Een maagd is wys genoeg, wanneer haar teedre reden
Besprengt zyn met het zout van streelende aardigheden.
Meer heeftze niet van nood'; indienze dan daar by
In haar gelaat vertoont de schoonste schildery.

MERIS.

Een maagd is schoon genoeg, wanneer gebrek noch pynen,
Het lichaam hier of daar misvormen, noch doen quynen,
Maar laten haar gezond en frisch; indien daar by
Haar wyze geest vertoont de beste schildery.

LYCIDAS.

Men kan van langer hand de wetenschappen leeren,
En door het oefenen daar meê de ziel stoffeeren:
Maar Schoonheid krygt men door des Hemels ryke gunst
Alleen, en nimmermeer door oeffening noch kunst.

MERIS.

Schrik, pyn, koorts, onderdom en andere gevallen
Verderven ras den roem, daar Schoonheid op mag brallen;
Maar deugdsaamheid, verstand vertoonen meest haar kragt,
Wanneer het lichaam leit door wederspoed versmagt.

LYCIDAS.

Vergeefs is 't, dat men tragte een blinden te bekooren.
Vergeefs is 't, dat men spreek' met een, die niet wil hooren.
Men vrage liever aan een derden, wie 't hier won,
En aan wien beter, als aan u, o Koridon?

MERIS.

Vergeefs is 't, dat men tragt met reden te verwinnen,
Een, die niet afstaan wil zyn popje te beminnen.
Ik stem 'er in. Welaan, dat Koridon vry spreek',
En zegg', wiens meining hem de redelyxte bleek.

KORIDON.

Dewyl gy beide my tot scheidsman hebt genomen,
Melde ik u kortelyk myn oordeel, zonder schroomen.
Gy preest, o Herders, uw' Meestressen, zoo 't behoort,
En hebt my door dien zang en wederzang bekoort.
De Schoonheid zekerlyk is glansryk, hemelsch, heerlyk,
Doch, van verstand ontbloot, voor wyzen nooit begeerlyk.
Verstand alleen is veel: maar dat een jonge maagd
Begaast met eêl vernuft te meerder nog behaagt
Aan onpartydigen, wanneer haar schoone leden
Uitblinken doen den glans van loffelyke zeden,
Daar twyfelt niemant aan. Doch best is middelmaat
In uiterlyke schoonte, en innerlyk cieraad (1).

Dat BODDAERT niet alleen de zachte veldfluit maar ook de schelle krijgstrompet handteren kon, blijkt uit zijn gedicht

OP DE OVERWINNING VAN DEN PRINS FRANÇOIS EUGENIUS VAN SAVOIEN OP DE TURKEN.

Gy vergt, Eugenius, gy vergt dan weêr myn zangen
Door uwen heldemoed,
En noopt my om de Lier weêr van den wand te langen,
Terwyl gy met het bloed

Der

(1) Dichtlievende Tydkort. blz. 57.

Der Ottomannen in onsterffelyke bladen
Uw naam voor eeuwig schryft;
En de onvermoeide Faam uw gloriryke daden
In duurzaam marmer dryft.
Gy noodt my om u in het krygsgevaar te volgen,
Daar gy, vol edel vier,
Als Christen Veldheer, op den Turk met recht verbolgen,
Stryde voor de Kruisbannier.
Terwyl ge Europa doet op uw bedryven staren,
Daar 't de opgepreste magt
Van duizend volken, al bloedgierige Barbaren,
Ziet door uw arm verkracht.
Maar van wat zege zal ik toch het eerste zingen?
Van die van Karlowits,
En Semlin, daar men u groothartig aan zag dringen
Op 't vyandlyke spits?
Of van die ge onlangs voor Belgrado's trotse wallen
Behaald hebt, daar de dood
Der Turken krygsbloem deedt aan uwe zyde vallen
Door vuur en staal en lood?
Neen, neen! Eugenius, 't zou my aan magt ontbreken,
Om d'een en d'anderen slag
Te zingen, die de Zon, u, in het leeuwetoeken,
Tot tweewerf lev'ren zag
Terwyl gy ook in beide een' leeuwemoed liet blyken,
Zo eigen aan Eugeen,
Zo menigmaal beproeft, tot heil van Karels ryken,
Tot schaê der Agareën.
'k Zal ook, daar Themiswar u moet als winnaar groeten,
De vrucht van d'eersten slag,
Geen wrevle Bassaas doen hun sabels aan uw voeten
Neêrleggen, met ontzag;

Of

Of 't Griekſche Weiſſemburg ten tweedemaal doen buigen
Voor 't Ooſtenryks geweld,
Daar duizend duizenden Janitſers, als getuigen,
Bewaarden 't naaſte veld,
Die ge aan den grooten Heer haaſt deedt de tyding dragen,
Hoe de afgeſtrede ſtad
Zich overgaf, na dat zyn heirkracht, ganſch verſlagen,
De vlucht genomen had.
O neen! myn Zangſter zou zich wis en zeker zengen
Aan 't blakend oorlogsvuur,
Of ſmetten aan het bloed, dat gy dien dag zaagt plengen,
Voor den gedreigden muur.
Ook zou zy zich niet in dat groot gevaar vertrouwen,
Daar de Iſter zelf voor beeft,
Die, angſtig voor 't geweld der dondrende kartouwen,
Zich naar den grond begeeft.
Dus zal zy zich ſlechts in den zegewenſch bepalen,
Dien ganſch Europe u doet.
Ga voort, o Held! ga voort verwinningen te halen
Op 't Ottomanniſch bloed.
Dring in door de Yzre poort, en doe Konſtantinopelen,
Dat trotſe, dat zo fier
Het Kruisgeloof braveert, op zynen wortel popelen.
Plant Karels veldbannnier
Op 't haatlyk puin. Wil u een' weg ter ſtarren banen.
Doe Meccaas halve Maan,
Die gy door dapperheid reeds hebt gebragt aan 't tanen,
Geheellyk ondergaan.
Zo kenne Mahomet in 't eind des Hemels vinger,
Gedreven uit zyn land;
Zo noeme men Eugeen voortaan den Turkendwinger,
Vorſt Karels rechtehand (1).

BOD.

(1) Dichtlievende Tydkort. blz. 361.

BODDAERT (PIETER), JUNIOR, deze, waarschijnlijk uit hetzelfde geslacht als de voorgaande, gaf in 1788 en 1789 twee deeltjes met gedichten in het licht, die niet onbehaaglijk geöordeeld werden, en, zijne jeugd in aanmerking nemende, inderdaad iets goeds in rijper' ouderdom van hem deden verwachten (1), dan helaas! tot de ergste zedeloosheid en een losbandig leven vervallen, misbruikte hij zijn vernuft tot het zamenstellen van ontuchtige stukjes, meestal in kroegen en bordeelen voor de vuist vervaardigd (2). Hij was in alle opzigten een tegenvoeter van zijn' voorgemelden naamgenoot, en werd het slagtoffer zijner spoorloosheden; want hij stierf den 9 Maart 1805, te *Amsterdam*, aan de gevolgen van een' val in het half digt gevrozen water, waarbij hij zich deerlijk had bezeerd.

BODE (MATTHYS) (3). Weinig is er van dezen zeer verdienstelijken Amsterdamschen dichter voorhanden. Onder opzigt van den hoogleeraar FRANCIUS gaf hij in 1696 eenige vertalingen uit HORATIUS in het licht; vervolgens een paar vrij goede

(1) Men vindt nog eenige goede stukjes van hem in de *Kleine Dichterl. Handschr.* I Schak. blz. 29, 49, 84; IV Schak. blz. 77 en VIII Schak. blz. 97.

(2) Men heeft een goed gedeelte dezer vuiligheden in het licht gegeven, onder den titel van *Nagelatene Portefeuille van* Mr. P. BODDAERT, Amst. bij H. MOOLENIJZER, 1805. „Foei den „jongeling, die ze met welgevallen leezen, — wee den „Mensch, die zoo dichten kon!" zeiden de schrijvers der *Alg. Vad. Letteroef.* voor 1805. No. 14, blz. 660, en evenwel was dit boek — spoedig uitverkocht!

(3) J. KOK Vaderl. Woordenb. VII Deel, blz. 938.

goede vertalingen der Fransche treurspelen *Orestes en Pylades*, 1702, en *Polyxena*, 1703. Zijne losse dichtstukken zijn hier en daar verspreid. Het volgende, als zeer fraai en krachtig, oordeelen wij hier der opneming wel waardig:

POËZYZANG.

Nu baat geen diamante slot:
Nu barst Apolloos kerkdeur open;
Zy werd baldadig opgeloopen
Van laffe rymers, 't haat'lyk rot.
Nu werd zyn heiligdom geschonden:
De onwetenheid, uit overmoed,
Heeft zich, met ongewyden voet,
Parnas te nad'ren onderwonden:
Zo Phebus niet, met boog en hand,
Die uilen van den dorpel bant.

De dichtkonst, balsem der gemoeden,
Neemt harten in met zoet geweld:
Ze is hemelval, en rolt, en zwelt;
Maar kan zich voor verwaantheid hoeden.
De rymery, al kruipt zy laag,
Belooft haar' lezer groote wond'ren;
En valt aan 't blikfemen en dond'ren;
Maar strekt het keurig oor ten plaag,
Dat, door geen wildzang te verleiden,
Den valschen klank weet te onderscheiden.

Zy-

Zy echter durft die gladde baan
Opstreven met haar stompe schachten,
En overweegt noch wikt haar krachten.
Al zou haar kiel te gronde gaan,
Zy steekt in zee van strand en oever;
Maar zinkt wel haast in holler nat,
Als 't krank gestel in duigen spat:
Haar vaarzen hinken langs hoe droever:
De dichtpen past haar even zeer,
Als hopman Ulrich 't krygsgeweer.

Als waaghals Phaëton, door 't rennen
Der zonnepaarden, in den nood,
Neeritortte in Padus droeve schoot:
Zo dryft een rymgek op zyn pennen;
Maar valt, 't hoog vliegen ongewoon;
Zyn veder kan dien last niet dragen;
Getrooft een dichtwerk op te zagen,
Erbarmelyk en valsch van toon.
Wat heeft de Poëzy te lyen,
Geknaagd, geplunderd van Harpyen!

Schep moed, verheve konst, schep moed;
Uw oude glans zal zegepralen.
Geen gans kon ooit by zwanen halen.
Al werd de zangberg omgewroet,
Het kundig oordeel, wys en schrander,
Werd met geen rym'loos rym gepaaid;
Kwakzalvers staan in 't end bekaaid.
Behaagt hun zwetsen de een of de ander,
't Zyn kranke herssens, licht verleid.
De dichtkonst houdt haar waardigheid.

't Ge-

't Getal der rymers te besnoeijen,
Is stroo gedorst: het vreest geen roê.
Dat kaak'lend gild neemt daag'lyks toe:
't Wil, als het onkruid, weelig groeijen.
Wanneer een huw'lyk jonge liên
Door d'echtknoop paart aan 's Amstels boorden;
Straks smeeden ze ongezoute woorden,
Om die ter bruilofte aan te biên,
Naamdichten, lietjens, letterkeren,
Die 't feest onteeren, niet vereeren.

Verjaart een juffertjes geboort',
Straks zweten, zwoegen de arme knechten,
Om haar een kransje om 't hoofd te vlechten,
Dan klimt de dichter op de koord.
Hy roemt de lieve blos der wangen,
Gelykt het hair by zilv'ren draân;
Ze is onder 't starlicht, een Diaan.
Terwyl zyn dicht, door 't ys'lyk prangen,
Verstuikt en lam te voorschyn koomt;
Of alles uitstoot, wat hy droomt.

't Werk is wanstaltig in zyn deelen;
Het kleeft aan een, als 't drooge zand.
Gy ploegt vergeefs 't onvruchtbaar strand:
't Gewronge rym moet elk vervelen,
Weetnieten, ongeletterd volk.
Zo 't strenge sterflot aan komt randen
Een vriend, of man van staat, uw handen
Geleiden hem ter duist're kolk.
Uw pen begint straks diep te rouwen,
En hem een grafzuil op te bouwen.

„Och!

„Och!" schreeuwt men, „och! hy is van kant:
„De pyl des doods heeft hem gestoken:
„Myn Musa heeft zyn oog gelooken:
„Die goede heer moest Clothoos tand
„En Lachesis geweld bezuren;
„Terwyl zyn deugden, zonder tal,
„Zyn gebazuind door 't aardsche dal,
„En, als myn dicht, de Nyd verduren."
Zo jankt de kreup'le rymery,
Stout op den naam van poëzy.

Een rymer, door waanwysheid dronken,
Al moet zyn vaars op krukken gaan,
Zweft noch om 't hoofd van yd'len wan,
En meent, zyn boezem blaakt door vonken
Van 't heilig vuur, dat Dichters stichtt
Al moet men naar zyn meening raden,
Nochtans vermorst hy zuiv're bladen,
En brengt zyn mengelmoes in 't licht;
Dat, half gelapt en half gestolen,
Zo helder blinkt als doove koolen.

Straks roept een weigeletterd hoofd:
Men wil uw vodden zien, noch hooren,
o Dichter in des Hemels zoren,
Die weinig uitrecht, veel beloft!
't Is niet genoeg, als vaarzen slepen,
En staan, by beurte, als om uw kluchtt
De aanschouwer gaapt, en geeuwt, en zucht,
Was 't best, haar van 't tooneel te zwepen.
Want, wilt gy, dat men 't stuk niet lacht,
Zo, doe ons lachchen, geef vermaak.

U held, in 't treurgewaad gestoken,
Zwerft wantaal: hy behaagt het volk,
En schermt in 't honderd met zyn' dolk:
In 't end, hy heeft zo welda gesproken,
Dat elk om 't treurspel lachchen moet.
Zo hoort de schouwburg zyn tooneelen
Weergalmen van de straatkrakkelen,
Bepleit door helden, heel verwoed:
Terwyl ze, uit winderige kaken,
Verwoede en helsche vlammen braken.

o Dichters voor de onsterf'lykheid,
Die 's Poëzys hulk hoedt voor stranden,
Begrimd van de afgunst, scherp van tanden,
Daar gy 't verval der konst beschreit!
Wie kan naar waarde uw yver zingen,
Die 't onverstand betoomt en snuikt?
Schoon 't dichtpenseel wordt stout misbruikt
Van bloeds, die Helicon bespringen,
Uw oordeel, vry van gunst of haat,
Verheft het goede, gispt het kwaad.

En gy, Homerus onzer dagen,
Der dicht'ren Phenix, roem en lust,
o Vondel, die uw Clio kust
In 't zieleveld, bevryd voor plagen!
Zie, hoe nu rymers, dor en schraal,
Zich 't steile pad ten zangberg banen,
Zich meesters in de dichtkonst wanen:
Wie lacht niet om hun trant en taal?
Daar zy, verdoold van 't spoor der reden,
Bedroefde wangedrochten smeden (1).

BOE-

(1) Nieuwe Verzameling van Nederduitsche Mengeldichten, *Amst.* 1727, blz. 242.

BOELENS (ADRIAAN), Amsterdammer, is bekend door een paar kluchten, namelijk *De Oneenige Trouw*, in 1648, en *De Bedregen Vryer*, in 1649 en in 1672 gedrukt en op den schouwburg gespeeld.

BOETZELAER (RUTGER WESSEL VAN DEN) (1) Vrijheer van *Asperen*, geboren in 1566, en gestorven in 1632, vergenoegde zich niet alleen met zijne aanzienlijke afkomst, rijkdom en rang in de zamenleving, maar trachtte ook zijn vaderland nuttig te zijn met den degen en de pen. Hij diende in zijne jeugd met lof onder prins MAURITS; naderhand, beschreven in de Ridderschap, was hij lang voorzitter der vergadering van Geecommitteerde Raden. Hij was een man van groote geleerdheid, wijsheid en ervarenis in staatszaken. Hij beöefende de Fransche en Nederduitsche poëzij. HOOFT en HUYGENS waren inzonderheid zijne vrienden, en gaven zijne verdiensten den billijken lof (2).

BOGAERT (ABRAHAM), een tijdgenoot van L. BIDLOO, en, even als hij, apotheker te *Amsterdam* wedijverde met hem in geleerdheid, en overtrof hem ver in het beöefenen der dichtkunst. Hij was geboren in 1663 en overleed in 1727. Behalven

(1) M. BERKMAN, Beschr. van Asperen, blz. 227. J. KOK, Vad. Woordenboek, VII Deel, blz. 660. J. SCHELTEMA, Staatk. Nederland, I Deel, blz. 101.

(2) P. C. HOOFT, Werken, blz. 715. C. HUYGENS, Korenbloemen, I Deel, blz. 478.

ven zijne *Reizen door Azia*, in 1730 te *Rotterdam* gedrukt, heeft hij bij zijn leven verscheiden dichtkundige en andere werken in het licht gegeven (1), en den Amsterdamschen schouwburg van vrij goede vertalingen der beste Fransche tooneelstukken van zijn tijd voorzien (2). Zijn zeer verdienstelijk dichtstuk *Geuzevelt* is met eenige andere gedichten in 1723 uitgegeven. Het zelve bevat uitmuntende fraaije en krachtige plaatsen; iets moeten wij er toch uit afschrijven:

——— O Amsterdam, dat myn gezicht bepaalt,
En in het Oosten met uw toorenspitsen praalt,
Die door de wolken heen tot in 't gestarnte varen,
En Babels toorenpracht in luister evenaren,
Wat trekt gy myn gemoedt met kracht van majesteit,
Die zich alom met glans in uwen wal verspreidt!
Uw marmre kapitool, het achtste wonderteeken,
Van welker heerlykheit al 't aardryk weet te spreken,
Verrukt den vreemdeling, die stom en roerloos staat,
Als hy het oog op al die puiksieraden slaat,
En zich verliest in keur van beeltwerk, schilderyen
En welven, en wat meer komt om den palm te stryen,
Verheffende in zyn ziel de wyze Magistraat,
En eerende haar zorg die alles gade slaat.
Gy gloort alleen niet op veel treffelyke kerken,
En hoofdgebouwen, en een reeks van liefdewerken,
Maar zelfs op risten van paleizen fier van kruin,
En als geklonken uit een rots van grauwe arduin,

Waar

(1) R. ARRENBERG, Naamreg. van Nederd. Boeken, blz. 56.

(2) Naemrol der Tooneelst. van J. VAN DER MARK, Æz. blz. 51.

Waar in zich spiegelen de Heeregrachtgodinnen,
De Singelnimfen, en meer andre Grachtmeerminnen,
De hairlok sierende in 't kristalglas van uw' vloed,
En hier van 't Y, en daar van d'Amstelnimf begroet.
Dit gaf de vryheit u, het waardigste der dingen,
U opgedragen na veel staatsverwisselingen,
Toen gy gewetensdwang, dat schrikdier, lei aan band,
En klonk in ketenen van eeuwig diamant;
Dat duizentduizenden deed naer uw vesten vloeien,
Geringe woningen tot praalgebouwen groeien,
En uwen muur verdrong tot viermaal achtereen,
Voor zulk een meenigte van menschen veel te kleen,
En zoo veel schatten van het goutryke Ameryke,
En Asie, en Europe, en 't vergelege Afryke,
Door zeekastelen, barsch van voorhooft, groot van tal,
Gesleept van 's werelts eint tot binnen uwen wal (1).

BOGAERT (ANTHONIE VAN). Van dezen heeft men twee kluchtspelen, *Het Nieuwschierig Aegje*, 1679, en *De Buitensporige Jaloerse*, 1681.

BOLLAERT (SAMUEL) vervaardigde gemeenschappelijk met A. ROGGEVEEN *'t Nederlantsche Treurspel, synde de vercrachte Belgica, vertoonende d'Onheylen daer in voorgevallen, 't sedert den* 25 *October* 1555 *tot den* 10 *July* 1584. *Verthoont op 't Edel Redenhof binnen* Middelburgh, *door het Broederschap van de Edele Bloeme Jesse, onder het woort* In Minne Groeyende, 2 deelen, *Middelb.* 1669.

BOL-

(1) A. BOGAERT, Gedichten, blz. 78.

BOLTINGH (JOAN) is opsteller van het kluchtspel *Mr. Tiribus met zyn Kluchtig Huisgezin*; 1656. — Zeer raar!

BONGARDT (BERNARDUS JACOBUS). Zeer spijt het ons, dat wij, ondanks alle aangewende moeite, niet hebben kunnen bekomen 's mans *Troostzang of Rymkatechismus, in LIV Psalmen voor Davids Huis, geschikt naar* URSINUS *Leerwyze en* DATHEENS *Zingtrant, by de zogenaemde waere Gereformeerde Batavieren; om verbysterde Kristenen te regt te brengen, of te koesteren, in de Moederschoot der Heilige Katholike Kristelyke Kerk*, Hoorn, *by* T. TJALLINGIUS 1762, ten einde den lachlust onzer lezers in een' ongemeen hoogen graad op te wekken; dan, wij doen wat wij kunnen, en leveren, tot dit oogmerk, uit de tweede hand (1) eenige staaltjes van dit stukje, welks inhoud nog zonderlinger is dan deszelfs titel:

De Wet doet me eerst opletten:
„Heb God volkomen lief
„En min den naasten." (Sant
Sandinnen, Quant en Sletten)
„Net als u zelven. —— (2).

—— Toen Adam is gevallen
Viel ik in hem, en werd, in Aart, Gods mallen
Aartsvyand —— —— —— (3).

Ge-

(1) Vaderl. Letteroef. III. Deel, I St. blz. 181.

(2) Troostzang, blz. 3. (3) blz. 5.

Geloof aan God, in God en God verschilt
Niets in opregt Geloof. 't Koomt aardig:
't Blyft by de Bruid, schoon zy 't bedilt.
Door dit Geloof is ze al Regtvaardig
En heilig: ja 't geloof maakt haar
Opregt in Gods Schriftuurzin klaar.
't Leert ons ook God, met Gods beloften,
Verstaan, begeeren en in kruis
Vertrouwen, niet verwaant, als schoften,
Als Huichelaars; maar als Gods Gruis (1).

---

o Nutte Kruisleer! dat wy zyn gekruist
Toen Kristus stierf, gedood en voorts begraaven;
Zoo wy hem zoeken, ons gedrag beschaven
En God eerbieden, hinkende en vergruist,
Dog voor de vuist (2).

De Misdienst zegt: geen heil word ooit verovert
Van Kristus kruis, ten zy hy word getovert
In Schuim en Wyn: ook moet ge eerst daarvoor knielen
Eer hy ter keel insnapt, naar Buik en Hielen (3).

Als Leeraars eerst vertoonen
Wie in Gods Ryk zal woonen
En voorts wie by de Honden
In 't Helhol word gezouden;

Dan

(1) Kroonzang, blz. 9. (2) blz. 20. (3) blz. 33.

Dan werkt de Predikantsy egt.
Verwringt gy dezen Sleutel,
Dan maakt hy slegts gereutel;
Want dwarsom draait hy overslegt (1).

——— ——— Dus uitgedost,
Waardeere ik alle Goede werken nuttig:
Ten blyk dat ik bekoort ben, om, niet duttig,
Maar raps te zyn tot 's Naastens Nut, Gods roem
En mynen troost als Jesus Zonnebloem (2).

Men denke niet dat BONGARDT de dolhuispoëet was, van wien VAN EFFEN spreekt (3), ô neen! toen hij dezen *Troostzang* uitgaf was hij Gereformeerd predikant, of, gelijk hij zich zelven betitelt: „Pastor" te *Hoorn*.

BONTIUS (REINIER) (4) was de zoon van den beroemden geneeskundigen GERARDUS BONTIUS, hoogleeraar aan de akademie te *Leyden*, en werd aldaar geboren in 1576, hij bekleedde aan deze hoogeschool hetzelfde ambt met geen minder' lof dan zijn vader, en was tevens lijfarts van de prinsen MAURITS en FREDRIK HENRIK. Hij overleed in zijne geboortestad, in 1623. Men heeft van hem

(1) Troostzang, blz. 84. (2) blz. 85.

(3) Holl. Spectator, I Deel, blz. 189.

(4) J. KOK, Vaderl. Woordenb. VII Deel, blz. 741. CHALMOT, Biogr. Woordenb. III Deel, blz. 310.

hem een tooneelstuk, *Het Beleg ende Ontset van Leyden*, het welk men zeker niet aan de regelen van ARISTOTELES of PELS moet toetsen, maar dat als een nationaal stuk langen tijd den Leydenaren even dierbaar was als den Amsterdammeren VONDELS *Gysbrecht van Aemstel.*

BOOGERT (JOHAN). Zijn treurspel *Coriolaan*, in 1749 gedrukt, is genoegzaam met hem vergeten.

BOOMCAMP (GYSBERT). Deze Alkmaarsche historieschrijver kreeg in 1743 eene geweldige rijmkoorts, en begon al klappertandende het leven van *Stephanus den Diaken*, „ten voorbeelde in rijm te „brengen;" doch toen de hitte aankwam, en de man ijlhoofdig werd, vergat hij den geheelen STEPHANUS, greep, in plaats van het Nieuwe, het Oude Testament, en rijmde nu van ABRAHAM, JOSEPH, MOSES, DAVID, SALOMO, enz. Hoe erg het *paroxysmus* was, kan men nagaan:

Maar deze handelwys wild' hem niet wel gelukken;
Alzoo zyn Broederen niet merkten het besluyt,
Hoe Godt gantsch Izraël door dezen Mozem uit
Egypten voeren zou; zulx een van zyn geslagten
Hem norts ter zyden stiet, en sprak, hoe kont gy tragten
Naer 't Baes- of Regterschap, wie heeft u aengestelt (1)?

Het was zeker ook in eene verheffing van koorts, dat de kranke zijn manuscript naar de drukkerij zond.

BOOM-

(1) Stephanus de Diaken, blz. 24.

BOOMHUYS (JAN) gaf in 1771 eene door hem en zijn' vriend P. J. UYLENBROEK vervaardigde uitmuntende vertaling in het licht van RACINES treurspel, *Esther*. Eene fraaije naarvolging van des wijsgeers van *Sans-Souci* (FREDRIK II). *Epître sur la gloire et l'intérêt* (1) munt onder zijne overige gelukkige vertalingen voordeelig uit. Hij overleed den 21 December, 1797.

BOON (KORNELIS) VAN ENGELANT) (2), geboren te *Rotterdam*, in 1680, beproefde zijne krachten in genoegzaam alle vakken van dichtkunst, heldendichten, herderszangen, tooneelstukken en mengeldichten, en, gelijk natuurlijk is, met ongelijken uitslag. „Hij dichtte als niet dichtende," zegt de Heer DE VRIES (3), en dit ziet men duidelijk aan de ongelijkvormigheid van stijl, dikwijls in hetzelfde stuk. Hij gaf zijne *Heidensche Grootmoedigheden* in 1704, vermeerderd en met platen versierd, in het licht, en vervolgens in 1730 zijne eerst afzonderlijk in 8vo gedrukte tooneelstukken (4) bij elkander in 4to, gelijk ook zijne *Gedichten*. Onder veel middelmatigs vindt men er een enkel goed stuk; wat zijne tooneelstukken betreft,

Mel-

(1) *Oeuvres du Philosophe de Sans-Souci*, Edit. d'Amst. 1764, Tom. I, pag. 80. Kl. Dichtsl. Handschr. V Schak. blz. 15.

(2) J. A. CHALMOT, Biogr. Woordenb. III Deel, blz. 315.

(3) Geschied. der Nederd. Dichtk. II Deel, blz. 77.

(4) Naemrol der Tooneelst. van J. V. D. MARCK, Æz. blz. 52.

Melpomene schonk hem al vroeg de Lauwerkroon.
Een ander poogt vergeefs dien edlen prys te winnen (1),

zegt

BOONEN (IZAAK), doch met dien „anderen" bedoelde BOONEN zeker zich zelven; want zijn treurspel, *Sapor*, in 1737 uitgegeven, bewijst dat hij ten minsten dit „vergeefs poogde."

BOR (PIETER CHRISTIAANSZ) (2), geboren te *Utrecht* in 1559, een der vroegste Nederlandsche geschiedschrijvers, wiens *Oorsprong der Nederlandsche Beroerten* en andere historische werken, om zijne onpartijdigheid en waarheidsliefde zeer geëicht zijn. Hij overleed te *Haarlem*, in 1635. Hij beoefende bij de geschiedenis ook de dichtkunst, die in zijn' tijd nog in hare kindsheid was. Het laatste couplet van zijn lofdicht op K. VAN MANDERS *Schilderboeck* luidt dus:

Des Poeets Ovidij seggen
Heeft hy konstig derven uytleggen/
Tot behuijp van d'een en van d'ander:
Ja al dat behoort tot de Conste/
Schenckt hy mild'lijck. Dus roept uyt sonste/
Lof en prijs zy Carel van Mander.

In proza bestaat er van hem eene *Tragi-Comedie* in twee deelen, genaamd: *Apollonius Prince van Tyro ende syn dochter Tarsia*, gedrukt in 1617.

BORCHT (WILLEM VAN DER), of à CASTRO, ge-

(1) Pan Poëticon Batavum, blz. 88.

(2) J. KOK, Vaderl. Woordenb. VII Deel, blz. 757.

geboren te *Brussel* in 1622, was een der voortreffelijkste Brabandsche dichters van zijn' tijd. In zijn negentiende jaar trad hij te voorschijn met *den Brusselschen Bloemhof van Cupido*, 1641 in 12°, waarin regt aardige en vernuftige stukjes gevonden worden; doch meer bekend is zijn *Spieghel der eyghen Kennisse*, te *Brussel*, in 1643, gedrukt. Dit werk, mede in 's dichters jeugd opgesteld en uitgegeven, behelst een' schat van wijsheid en waarheid, voorgedragen in allerlei bevallige dichtvormen, en somtijds met proza afgewisseld. De vinding is geestrijk; iemand toevallig in het bezit geraakt zijnde van een' spiegel, waarin ieder zijne gebreken zien kan, begeeft zich daarmede op reis, en houdt iedereen' zijn' wonderspiegel voor oogen. Men begrijpt ligt dat deze vinding den dichter een' rijkdom van stoffen oplevert, die bijna oneindig is in verscheidenheid. Wij hebben het boek voor ons liggen, en zijn waarlijk verlegen wat wij er uit zullen overnemen: alles is even fraai. Wie het werk niet bezit, en echter naar hetzelve begerig is, kan uittrekfels vinden bij den Heer WILLEMS (1).

Men heeft ook van hem: *Rosimunda, Treurspel, ghespeelt tot eene afscheydt van de Liefhebbers der Rijmerkonste binnen* Brussel *op het Stadthuys, en antwoorde op de vrage van wegen den Hooftman van O. L. V. Kranskamer*, Brussel, 1651.

BOR-

(1) Verhandeling over de Nederd. Taal- en Letterkunde, II Deel, blz. 78.

BORGER (ELIAS ANNES) (1). Smartelijk valt het ons, dat wij den naam van dezen onvergetelijken man hier eene plaats moeten inruimen; hier, waar geene namen van levenden worden ingeschreven, maar — hij blinke er dan ook in onbezoedelde eer!

Slechts zesendertig jaren was het enge tijdperk, binnen hetwelk zich zoo veel edels, schoons en verhevens in BORGER moest ontwikkelen, bloeijen en rijp worden; zijnde hij, die te *Leyden* den 12 October 1820 stierf, geboren in het dorp *De Joure*, in *Friesland*, den 26 Februarij 1784. Zonder juist een zoogenaamd wonderkind te zijn, gaf hij in zijne vroege jeugd toch reeds blijken van eene ongemeene schranderheid in het opmerken, eene onverzadelijke leergierigheid, vlug vernuft en fijn oordeel. In zijne geboorteplaats leide de Heer M. VAN DEN ACKER, door een vriendschappelijk onderwijs, bij hem den eersten grondslag van de kennis der Latijnsche taal; in welke hij zich naderhand, mondelijk en schriftelijk, zoo vaardig, schoon en krachtig uitdrukte, als of hij met CICERO zelven mondgesprekken en briefwisseling gehouden had; het verder onderwijs in deze en in de Griekische taal werd den eerwaarden SCHLIKKER, predikant te *Langweer*, toevertrouwd, zoodat hij op zijn zeventiende jaar zich alleen en zonder iemands aanbeveling naar *Leyden* begaf, om

(1) Algem. Konst- en Letterbode, 10 Nov. 1820, N°. 46, blz. 367.

om in de tegenwoordigheid der curatoren van de hooge school aldaar een onderzoek te ondergaan, ten gevolge van het welk hem van landswege een aanzienlijke onderstand werd toegelegd om zijne akademische loopbaan met vrucht te beginnen.

Met stillen ijver wijdde hij zich aan zijne toekomstige bestemming, den prediktdienst, „zonder „iemand, die zijns zich aantrok, en zonder eenigen „noemenswaardigen voorraad van boeken. Dus „school hij eenen tijd lang in het duister, aan zich „zelven als overgelaten, doch gewoon, om met „kleine hulpmiddelen verder te reiken dan anderen, „wien meer dan zij behoefden ten dienste stond(1);" maar desniettegenstaande zag men hem „als met „arendsvleugelen klimmen en welhaast alles over„vliegen (2);" want reeds op den 7 Junij 1807 werd hij bevorderd tot doctor in de godgeleerdheid, na het openbaar verdedigen van zijn *Specimen hermeneuticum inaugurale exhibens interpretationem Epistolæ Pauli ad Galatas*, „eene proef, die het „werk scheen, niet van eenen drieëntwintig jarigen „jongeling, maar van eenen zeventig jarigen, door „bestendig letterblokken doorkneden grijsaard (3)."

Nu

(1) J. H. VAN DER PALM, Redev. ter Nagel. van z. A. BORGER, blz. 89.

(2) W. BROES, Leerr. bij het Afsterven van z. A. BORGER, Voorr. blz. III.

(3) P. KOUMANS BROUWER, Tweetal Leerred. over Joh. V, 35. blz. 41.

Nu was hij tot het heilig dienstwerk bevoegd, dan ongaarne liet men hem van eene hoogeschool vertrekken, die hij als kweekeling zoozeer tot eer verstrekt had; nog in dat zelfde jaar werd hij bij dezelve aangesteld tot lector in de gewijde uitlegkunde, doch beklom nu en dan, zoo te *Leyden* als elders, den kansel; geheel het vaderland gewaagde van zijne zeldzame welsprekendheid niet alleen, toen men hem gehoord had, maar men bewonderde ook de zeldzame genie van den jengdigen geleerden, toen men het gehoorde ook te lezen kreeg (1).

De Inlijving van ons vaderland in het Fransche Rijk, die zoo veel invloed had op den toestand onzer beroemde Leydsche hooge schole, vertraagde zijne verhooging tot den rang van buitengewoon hoogleeraar, waartoe hij, kort na de gelukkige herstelling onzes vaderlands in 1813, verheven werd, en bij de hervorming der hooge school, in 1815, werd ook aan hem het gewoon hoogleeraarschap in de godgeleerdheid opgedragen. Het volgende jaar werd hij tot lid benoemd der derde klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, „en van dien „oogenblik af was zijn leven eene aaneenschakeling „van eergenietingen, ijverbeloonigen, maar ook „van verbazende rampen (2)."

In 1814 was hij gehuwd met jonkvrouw ABRAHAMINA VAN DER MEULEN, zuster van den Amsterdam-

(1) Leerredenen van H. A. BOROER, 's Hage, 1814.

(2) P. KOUMANS BROUWER, t. a. p.

damschen predikant VAN DER MEULEN, en reeds in het volgende jaar verloor hij haar in het kraambed door den dood. Hartelijk betreurde hij deze geliefde in een roerend dichtstuk (1). In 1817 werd hij aangesteld tot hoogleeraar in de geschiedenis en oude letterkunde, en aanvaardde den 27 September van dat jaar dien post met eene uitmuntende inwijdingsredevoering: *De Historiæ Doctore Providentiæ Divinæ administro.* Ook in deze betrekking heeft hij voortreffelijke diensten aan de godgeleerdheid en derzelver jeugdige beöefenaars bewezen. In 1819 trad hij in een tweede huwelijk met jonkvrouwe CORNELIA SCHELTEMA, die hij insgelijks het volgende jaar, benevens haar pas geboren kind, ten grave zag dalen. Hij was met beide vrouwen evenveel dagen getrouwd geweest. Deze slag dompelde hem in een' staat van gevoelloosheid, die hem zelven onverklaarbaar was. „Doch welhaast bleek het dat „zijn ligt beweeglijk zenuwgestel niet geschokt, „maar verscheurd was (2)." Van dat oogenblik kwijnde hij als eene geknakte bloem, levenszatheid en verlangen om bij zijne geliefde doden te rusten, vervulde zijne ziel. Hij bezweek dan ook acht maanden na zijne tweede wederhelft, en werd bij haar te *Katwyk* begraven.

Naauwelijks was de treurmare van het overlijden des waardigen mans bekend, of alles weeklaagde om

(1) Iets aan mijn kind, *Leyden*, 1818.

(2) J. H. VAN DER PALM, Redev. blz. 59.

om zijn verlies, en vereerde zijne nagedachtenis op verschillende wijzen. Nog was zijn lijk niet ter aarde besteld, toen reeds de Remonstrantsche leeraar J. ROEMER *te Leyden* in zijne gemeente 's mans nagedachtenis in eene opzettelijke lijkrede huldigde (1); andere lijk- en lofredenen werden vervolgens uitgesproken en gedrukt (2); de dichters namen de treurharp in handen, en zongen op een' weemoedigen toon zijnen lof (3); de briefwisseling der studerende jongelingen te *Leyden* met hunne maagschap had hoofdzakelijk dit verlies ten onderwerp (4); de Leydsche afdeeling van de Hollandsche Maatschappij van fraaije Kunsten en Wetenschappen vierde zijne nagedachtenis plegtig, toen de Hoogleeraar VAN DER PALM eene uitmuntende lofrede hield, en de dichter TOLLENS een' roerenden lijk-

(1) Hulde aan de Naged. van den Hoogleeraar E. A. BORGER, erz. door J. ROEMER, *Leyden* 1820, bij A. en J. HONKOOP.

(2) Die van BROES, VAN DER PALM, KOUMANS BROUWER, en anderen.

(3) Behalven den uitmuntenden Lijkzang van den Heer TOLLENS, achter de Redevoering van den Hoogleeraar VAN DER PALM, verschenen er ook van D. BAX, A. MOLENAAR, F. SERRURIER, J. T. WIELANDT en C. MOTMAN, benevens een paar stukjes van onbekenden in de *Vaderl. Letteroefen.*, voor 1821, N°. I, blz. 48 en N°. IV, blz. 188, en een in het *Letterk. Mag. van Wetenschap Kunst en Smaak*, voor 1821, N°. II, blz. 92.

(4) Een dezer brieven is om deszelfs belangrijken inhoud geplaatst in den *Recensent o. d. Recens.* XIII Deel, II St. blz. 449.

lijkzang aanhief, die nog in de harten weergalmt van allen die BORGER kenden en vereerden.

De wijsheid lei haar' schat verzameld in zijn' schoot:
Hem hield geen' slagboom op, waarheen hij raad ging plegen;
Hij had geen' gids van doen; zijn kennis was zijn taak;
Hem was geen leerschool vreemd, geen landaard afgelegen:
Hun veder was zijn pen, hun tongslag was zijn spraak (1).

En „wanneer hij als dichter," zeggen wij met zijn' lofredenaar, „de vaderlandsche lier deed klin„ken, kon hij zijn' geest en luim ruimer den teu„gel vieren, en onbeschroomd de vlugt zijner ver„beelding loslaten. Wanneer, op het huislijk vrien„denfeest, der gasten welmeenende wenschen zich „in maatgezang uitstortten, dan klonk het lied van „BORGER boven alles uit en werkte in ieders ziel „eene ongewone stemming. Wanneer de treurtoon „galmde uit zijne luit, waar klonk hij ooit dieper, „klagender, hartverscheurender en zielverheffender „te gelijk? Nederland kan misschien op grooter „dichters bogen dan hij was; maar de grootsten „van Nederlands dichters benijdden hem steeds zijn „vuur, zijne vlugt, zijn vernuft en oorspronkelijk„heid (2)." Na dit onwraakbaar getuigenis des voortreffelijken lofredenaars, en dat van den edelen lijkzanger, die BORGER gekend heeft,

De

(1) TOLLENS, Lijkzang, blz. 64.

(2) VAN DER PALM, Redev. blz. 30.

De vonken van vernuft als stofgoud om zich strooijend,
Ten Muzendisch gevlijd, ten disch van kunst en smaak (1),

moeten wij het bejammeren, dat wij zoo weinig dichtstukken van hem bezitten; en koesteren de stille hoop, dat er nog wel onder zijne papieren gevonden zullen worden, die ten eenigen tijd het licht zien. Voor het tegenwoordige houden wij ons dankbaar te vreden met hetgeen wij van hem bezitten. Zijn' zwanenzang, *Aan den Rijn, in de Lente van* 1820, aanvangelijk geplaatst in den *Nederlandschen Muzenalmanak voor* 1821, en sedert ook elders opgenomen (2), kunnen wij hier onmogelijk zijne plaats ontzeggen.

Zoo rust dan eindlijk 't ruwe noorden
Van hageljagt en stormgeloei,
En rolt de Rijn weêr langs zijn beorden,
Ontslagen van de waterboei.
Zijn waatren drenken de oude zoomen,
En 't landvolk, spelende aan zijn' vloed;
Brengt Vader Rijn den lentegroet,
Als Grootvorst van Europa's stroomen,
Die, van der Alpen top gedaald,
De stranden kust of scheurt de dijken,
De wereld splitst in koninkrijken,
En 't vorstlijk regtsgebied bepaalt.

Ook

(3) Tollens, Lijkzang, blz. 63.

(4) Algemeene Konst- en Letterbode, voor 1820, II Deel, blz. 311. P. Koumans Brouwer, Tweede Leerred. *Aant.* blz. 71.

Ook ik heb onbewolkte dagen
  Aan dezen oever doorgebragt,
En warm heeft mij het hart geslagen,
  Bij 't levenslot mij toegedacht.
Een morgen gronds, een kleine woning,
  Verheerlijkt door de liefde en trouw,
  Was mij en mijne brave Vrouw
De lusthof van den rijksten koning,
  Als wij, in 't kunsteloos priëel,
Of onder 't ruim der starredaken,
Van God en 't eeuwig leven spraken,
  En dankten voor 't bescheiden deel.

En nu —— ik kan mijn haren tellen,
  Maar wie telt mijner tranen tal?
Eer keert de Rijn weêr tot zijn wellen,
  Eer ik den slag vergeten zal.
Dien slag, die mij ten tweede male
  De kroon deed vallen van het hoofd. ——
  'k Heb steeds mijn God! aan U geloofd
En zal, zoo lang ik adem hale,
  Mij sterken in Uw vadertrouw,
Die nimmer plaagt uit lust tot plagen:
Maar toch, het valt mij zwaar, te dragen
  Dien zwaren last van dubbelen rouw!

Te Katwijk, waar de zoute golven,
  O Rijn! u wachten in haar' schoot,
Daar ligt in 't schrale zand bedolven
  Mijn kostbaar offer aan den dood.
'k Wil tranen met uw waatren mengen;
  Belast u met dien zilten vloed:
  De droeve zanger heeft geen' moed,
Die tranen op het graf te plengen

Der

Der Gade, nooit genoeg beschreid. —
Gij, oude Rijn! weer gij mijn bode,
En voer ter rustplaats mijner Doode
De tolken mijner menschlijkheid.

Groet ook het kind, welks lijkje de aarde
Reeds had ontvangen in haar' schoot,
Eer zij, die mij dat lijkje baarde,
Voor 't levenslicht hare oogen sloot;
Ik heb mijn dochtertje opgegraven,
Toen 't pleit der moeder was beslist,
En lei het in de groote kist,
En aan de borst, die 't wicht moest laven,
Dat nimmer laafnis noodig had:
Ik dacht, één huis behoort aan beiden:
Wat God vereent, zal ik niet scheiden;
En sloot in de urn den dubblen schat.

Noem hij deze aarde een hof van Eden,
Wie altijd mogt op rozen gaan:
Ik wensch geen' stap terug te treden
Op de afgelegde levensbaan.
Ik reken ieder dag gewonnen,
Met moeite en tranen doorgesloofd,
God dank, mij draaiden boven 't hoofd,
Reeds meer dan vijf en dertig zonnen!
De tijd rolt, als dees bergstroom, voort.
Druk zacht mijn dooden, lijkgesteente!
En dek ook eerlang mijn gebeente,
En 't overschot, dat mij behoort.

BORGHT (JOANNES FRANCISCUS VAN DER).
Deze Vlaamsche treurspeldichter bloeide in de eerste

helft der achttiende eeuw. Behalve zijne gedrukte treurspelen (1), telt de Heer WILLEMS er nog eenigen op in handschrift, die op den schouwburg der *Jennette* te *Lier*, tusschen 1741 en 1750, vertoond zijn. De proeve, die hij uit een derzelven mededeelt (2), komt ons voor de plaats in zijn verdienstelijk werk onwaardig te zijn.

BORMEESTER (ABRAHAM). Vier kluchtspelen (3) van dezen dichter, geheel in den smaak van zijn tijd, leveren vrij natuurlijke schilderingen van verscheiden vaderlandsche zeden en gewoonten in de zeventiende eeuw; doch zij halen in lang niet bij die van ASSELYN en BERNAGIE.

BORN (HONORIUS VAN DEN) gaf in 1639 te *Leuven* een werkje in het licht, getiteld: *Sedigh Leven, Dagelycks Broodt;* hetzelve bestaat uit kleine stukjes, meestal vloeijend berijmde zedespreuken; bij voorbeeld:

STADS STERCKTE.

Hooge wallen schiet men neer,
Diepe grachten vult men weer:
Deught en eendracht zy uw macht,
Recht en reden wal en gracht (4).

BOR-

(1) Naemrol der Tooneelst. van J. VAN DER MARCK, Æz blz. 11.

(2) J. F. WILLEMS, Verh. over de Nederd. Tael- en Letterk. II Deel, blz. 169.

(3) *Deeden*, 1643. *Infidelitas of Ontrouwe Dienstmaegt*, 1645. *Zijtje Fobert*, 1647, en *Nieuwschierig Aegje*, 1664.

(4) Met nog een paar anderen, aangehaald bij WILLEMS, Ch. Verh. II Deel, blz. 76.

BORSELEN (PHILIBERT VAN), burgemeester te *Tholen*, naderhand rentmeester beoosten *Schelde* te *Zierikzee*, en aldaar den 17 Januarij 1627 overleden, beoefende insgelijks de dichtkunst, behalve een stukje van weinig waarde (1) hebben wij niets van hem kunnen opsporen.

BOS (LAMBERT VAN DEN). Deze heeft, behalven eenige historische werken (2), uitgegeven: *Poëtische Betrachtingen*, Amst. 1640, *Heldendichten*, Dordr. 1661, en eenige treurspelen (3); hoedanig de stijl van dezen is, kan men reeds beoordeelen uit een paar regels:

Met als ik zo sprak, bleef den armen duyvel stom
Staan kyken, en het swaart ontviel hem uyt zyn handen (4).

Zulk eene taal, en dikwijls nog erger, voerde men in de helft der zeventiende eeuw op den Amsterdamschen schouwburg!

BOSCH (BERNARDUS) (5), geboren te *Deventer*, den 4 September, 1746, eerst predikant bij de Hervormde gemeente te *Spanbroek* en *Opmeer*, toen

(1) Zeeusche Nachtegael, blz. 75.

(2) R. ARRENBERG, Naamreg. van Nederd. Boeken, blz. 61.

(3) Naemrol der Toneelst. van J. VAN DER MARK, Æz. blz. 11.

(4) Rampzalige Liefde ofte Bianca Capellis, IIde Handel. VI Uytk.

(5) Levensschets van B. BOSCH, achter het III Deel zijner Gedichten. *Gallerie des Contemporains*, Tom. II, pag. 300.

toen te *Oud-Karspel*, voorts te *Vollenhoven* en eindelijk te *Diemen*, heeft zich in een drieledig opzigt, als godgeleerde, dichter en staatsman, zeer berucht gemaakt, niettegenstaande hij voor deze drie rollen met slechts zeer middelmatige bekwaamheden toegerust was, doch die hij door eene groote mate van eigenwaan en laatdunkendheid meer deed gelden dan zij waardig waren, in de tijden van verdeeldheden, beroeringen en onlusten, die ons vaderland zoo jammerlijk geschokt en verscheurd hebben. Dat deze tijden zeer geschikt zijn om dergelijke halfgeniën eenigen naam en invloed te doen verwerven, is aan dezen BOSCH gebleken; want naauwelijks had hij in 1785 zijn gedicht *De Eigenbaat*, een stuk vol *bombast*, wartaal, onzin en winderige, nietsbeduidende uitroepingen, zonder zijn' naam, in het licht gezonden, of een Amsterdamsch patriottisch gezelschap bood in de couranten den maker van dat „allerheerlijkst vader„landsch dichtstuk" eene gouden medaille aan, ter waarde van veertig ducaten, indien hij zijn' naam wilde openbaren. Dit laatste nu deed BOSCH, doch weers de medaille edelmoedig van de hand, en nu was zijn roem gevestigd; het regende lofdichten en — afgunstige paskwillen op hem. Te *Diemen* moesten de zitplaatsen in de kerk vermeerderd worden, en de deuren in den zomer openstaan, om dat de kerk de menigte niet kon bevatten, die dit orakel kwam hooren; dan bij de komst der Pruisische troe-

troepen, in het najaar van 1787, onderging zijne gloriezon eene eclips, die derzelver glans te eene maal verduisterde; na het vertrek der Pruisfen wilde hij dezelve weder in haren vorigen luister over het nederig *Diemen* laten schijnen, en den kanseldienst hervatten, doch hij had nu de wufte volksgunst verloren, en het prediken werd hem door de dorpsregering ontzegd, waarom hij van den kerkeraad zijn ontslag verzocht en verkreeg, en zich metter woon naar *Amsterdam* begaf, alwaar hij met G. BRENDER à BRANDIS het Dicht- en Letteroefenend Genootschap oprigtte, het welk in korten tijd twee dikke deelen met verzen uitgaf. Op dezen arbeid en op zijne andere weldaden, aan *Amsterdam* bewezen, liet hij zich niet weinig voorstaan, immers, toen men hem aldaar, ondankbaar genoeg, als een tweede OVIDIUS, in ballingschap verzond; koos hij eerst *Durgerdam*, en toen *Buikstoot* tot zijn *Pontus*, en schreef insgelijks een klaagdicht aan zijne vrouw, voor wie dit alles trouwens oud nieuws moest zijn:

Zoo hielp ik Amstels roem door Nederland vergrooten,
Dat mij deez' oogenblik geen wooning zelf verleent;
Dat oord — waar 'k duizenden het lieve leven spaarde,
Toen 'k in den jongsten twist, wanneer de alarmkreet klonk,
Dat oord voor groeter vloed van wateren bewaarde,
Op dat noch Pruis, noch Boer, noch Patriot verdronk (1),

dat

(1) Opdragt van het Uitgelezenste van LAVATERS werken, blz 3.

dat oord, dat zoo veel verpligting aan Do. BOSCH had, waar zijne *Eigenbaat* gedrukt en in ieders handen was, waar een patriottisch gezelschap hem veertig ducaten had aangeboden, die hij zoo grootmoedig versmaadde, dat oord moest hij binnen vierentwintig uren verlaten: dat was zeker hard.

Het aanbod van den Prins van *Nieuwied*, die BOSCH tot hofprediker verlangde, wees hij van de hand, doch het beroep naar *Poortvliet* nam hij aan; dan hier was die noodlottige *Eigenbaat* de hinderpaal, die hem het beklimmen van den predikstoel belette. Hij begaf zich toen naar *Bergen op den Zoom*, waar hij een departement der Maatschappij: *Tot nut van 't algemeen* oprigtte en eene vernieuwde uitgave begon van VONDELS werken, die hij echter niet voltooide. Vervolgens woonde hij te *Zaandam*, en vond zijn bestaanmiddel in het schrijven voor de drukpers, tot de groote omwenteling van 1795, die hem gelegenheid verschafte om nu in zijne derde rol op te treden, namelijk in die van staatsman. Hij debuteerde dan met het voorzitterschap der Zaandamsche municipaliteit; doch een man met zulke verheven talenten, die zelf gevoelde dat hij op een uitgebreider tooneel als acteur van den eersten rang in dit vak schitteren zou, kon zich hiermede niet vergenoegen. Hij begaf zich naar *Amsterdam*, werd aldaar Secretaris van de algemeene Wijkvergaderingen, en in 1796 Representant van het Bataafsche volk, en

dus

dus acteur van den eersten rang op het toenmalig staatstooneel der revolutie. Vele, zeer vele rollen heeft hij in die hoedanigheid vervuld: constitutie-ontwerper, lid van commissiën en besognes, president van de constituerende vergadering, president van de tweede kamer des wetgevenden ligchaams, weekbladschrijver en wat niet al! Men zou denken dat BOSCH schatrijk had moeten worden, of, ten minsten zich zelven, gelijk velen zijner medeacteurs, van een voordeelig ambt voorzien, och, neen! daartoe had de man, die zich zelven, zeer nederig bij SCIPIO en CICERO vergeleek — misschien geene gelegenheid; want den 12 Junij 1798 werd hij gearresteerd en, met andere Representanten, op het *Huis in 't Bosch* gevangen gezet, doch in Augustus weder ontslagen, en hiermede was zijne staatkundige rol uitgespeeld, en armoede en gebrek de belooning zijner werkzaamheden. Vruchteloos deed hij aanzoek bij het Departementaal Bestuur van *Holland* om een pensioen als *Emeritus* predikant, gaf zijne verspreide gedichten in 1803 in drie deelen, met eene *autobiographie*, in het licht, en stierf, zevenenvijftig jaren oud zijnde, op het buitenverblijf *Zeldenrust*, aan den Scheveningschen weg, buiten *'s Gravenhage*, toebehoorende aan den heer OOSTHUIJSEN, die hem edelmoediglijk huisvesting had verleend, in de maand December van hetzelfde jaar.

BOSCH behoorde onder de ijverigste veelschrijvers

in

in de drie vakken waarin hij werkzaam was. De titels alleen zijner menigvuldige geschriften, van zijn' *Geachten Evangelicarbeider en Welgeraden Jongeling*, waarmede hij in 1778 het eerst als schrijver optrad, tot zijn' *Politieken Blixem* en *Heer Janus Januszoon* toe, zouden meer dan eene bladzijde beslaan; behalve dat nog bij de plundering van zijn huis in 1787 een werk van vijf deelen in folio met aanteekeningen over verscheiden schoone kunsten en wetenschappen, en een van zeven deelen over de Christelijke zedekunde, in handschrift verloren gingen.

Wij laten 's mans theologische en politieke geschriften onaangeroerd, en zullen slechts een vluchtig oog slaan op zijne poëtische voortbrengselen, waarvan sommigen door de tijdsomstandigheden eene toevallige vermaardheid kregen, en vervolgens vergeten werden. Dit kon een man, die zulk een hoog gevoelen van zich zelven en zijne bekwaamheden had, onmogelijk verkroppen: hij vond dus goed het publik daaraan te herinneren, en zijne vroegere en latere stukken in de straksgemelde drie deelen nogmaals uit te geven. Verwaandheid en laatdunkendheid waren blijkbaar de geheime drijfveeren tot deze vernieuwde uitgave, niettegenstaande hij verzekert: „Neen, Landgenooten! liefde voor „de kunst zelve was eene voornaame drijfveer; mis„schien, dacht ik, breng ik hierdoor iets toe, om „die schoone kunst in ons vaderland te doen her-

„le-

„leven (1)." Welk een nederig gevoel BOSCH van deze voortbrengselen had, valt in het oog: BILDERDIJK, HELMERS, TOLLENS, LOOTS zingen in 1803: BOSCH acht evenwel de kunst dood, en wil iets toebrengen om haar te doen „herleven!" hoe edelmoedig! hoe bescheiden! hoe nederig! „De uitmuntendste Dichters en velen der grootste Leeraren van „het menschdom hadden een beklaaglijk lot (2);" dit had BOSCH ook: *ergo...?* MILTON, CORNEILLE en VONDEL hadden het in hunnen ouderdom niet te breed (3); BOSCH ook niet: *ergo...?* en de kunstgreep om zich met vermaarde mannen in aanraking te brengen, en te toonen dat hij de man is die theoriën gelezen heeft, en al vrij wat weet, is door de geheele Voorrede zoo wel als door zijne Levenschets heen verspreid. Het gevolg van dat sterk studeren was, zegt de *Ex*-Representant, „dat „ik mij zelven nimmer in eenig dichtstuk heb kun„nen voldoen, altans mijn verwaande eigenliefde „was nu geheel vernietigd (4)." *Credat Judæus apella!*

Ondertusschen, in weerwil van al het fraais wat hij verder in deze voorrede aangaande de kunst zegt,

(1) Gedichten, I Deel, Voorr. blz. v.

(2) Ibid, blz. III.

(3) (4) Ibid, blz. IV. En hij stelde als *motto* achter den titel van het IIIe Deel zijner gedichten het gezegde van den nachtegaal bij GELLERT:

Ik zing een' korten tijd, waarom? om schoon te zingen, enz.

zegt, of liever anderen naschrijft, die het vóór hem gezegd hebben; toonen zijne latere stukjes, meest tot politieke gebeurtenissen betrekkelijk, juist geene groote blijken van vorderingen in dezelve; integendeel, eer van achteruitgang, want zij zijn nog minder dan zijne vroegeren, waarop reeds vrij wat aan te merken ware, indien zij een voorwerp van onze critiek konden zijn. Gedichtenbundels, waarin verzen voorkomen als deze:

Piet Slijmbuijk worstelt met de koorts,
En brandt gelijk een zwaveltoors;
Baas Luikes heeft een leverteering.
Hij zucht, of kermt of bidt, of ijlt;
Wijl Langbast heel zijn maag verkwijlt:
Matthijs gebruikt Oranjesmeering.

Een slimme doctor heeft bedacht
Dat dertig oesters in één' nacht,
(Doch 't moeten juist koroesters wezen,
En wel in eenen put gespeend)
Getrouw gebruikt, als doctor meent,
De slijmkwaal mooglijk zal genezen (1).

't Was een maagdken, rein en edel,
Opgesmukt door kostbaarheid,
Daar geen geld aan was gespenigd (2),
Maar in goud gebenedijd,

bren-

(1) B. bosch, Gedichten, II Deel, blz. 244.

(2) Als er weder een nieuwe druk komt van kiliaans Woordenboek, moet men niet vergeten in te voegen: Spenigen, *parcere*, *idem quod* Sparen. *Vide* B. bosch, Ged. II Deel, blz. 262.

brengen hun paspoort mede naar de vergetelheid.

BOSCH (MARIA), deze brave, godvruchtige juffer, geboren te *Amsterdam*, in 1741, en aldaar overleden den 19 November 1773, bezong in een' vloeijenden, onopgesmukten stijl eenige godsdienstige en zedelijke onderwerpen, die haro boezemvriendin AGATHA DEKEN, met eenige gelijksoortigen van haar zelve, en daaronder eene aandoenlijke dichtmatige beschrijving van het krankbed en godvruchtig einde harer vriendin, in 1775 in het licht gaf, onder den titel van *Stichtelijke Gedichten van* M. BOSCH *en* A. DEKEN. Deze dichtstukken onderscheiden zich niet zoo zeer door eigenlijk gezegde hooge vlugt en uitnemende dichterlijke sieraden als wel door eene beminnelijke eenvoudigheid, heldenheid van denkbeelden en zuivere godvrucht. Verdraagzaamheid, liefde en deugdbetrachting is de geest die in dezelven heerscht. Een paar klinkdichten, als de kortsten, nemen wij hier over:

JEZUS BIDT VOOR ZYNE VYANDEN.

En Aarde en Hemel zyn door diep ontzag geraakt:
't Is alles stil, men hoort noch Mensch noch Engel spreeken:
'k Zie zonder storm, of stoot, of slag de rotsen breeken,
En harten, harder dan een rots, zyn week gemaakt.

Geen wonder: Jezus bidt, terwijl zyn dood genaakt:
Wat bidt hij?... Dat Gods wraak dien dood op 't felst moog' (wreeken?
Neen, om vergeeving, om genade, is al zyn smeeken;
Daar hij in 't vuur der liefde omtrent zyn moorders blaakt.

ô Wonderbare liefde! ô Godlyk mededoogen!
Ik ſtamel van uw kracht, uw grootheid, uw vermogen
Zyn laatſte druppel bloeds roept nog genade aan 't kruis!

Dat Aarde en Hemel, Mensch en Engel van u zingen:
Keer, liefde, keer te rug, naar 't heir der Hemellingen:
Vaar op met Jezus naar zyns Vaders eeuwig huis (1).

DE GIERIGHEID.

Afſchuwlyk Monſter, dat, door heblust aangedreven,
Uw nimmer leschbren dorst naar aardſche ſchatten voedt,
Behoeftig blyft, ja arm, in al uw' overvloed,
En 't bly genoegen derft van 't vriendlyk zaamenleeven!

Gy ziet, met recht, Ontaartel elk voor uw wreedheid beeven,
Als gy verſchynen durft met uw' gevreesden ſtoet,
De onnozelheid beſtrydt, en, dronken van haar bloed,
Nog juicht omdat uw dolk haar deerlyk heeft doen ſneeven.

Vervloekte Gierigheid! wat hebt ge al ramps gewrocht!
Wat onheil niet bewerkt! hoe menig ſhooden tocht
In 't hart, dat gy bewoont, gekoesterd of ontſtoken!

Ga voort met woeden: blusch dien onuitbluschbren brand:
Schraap vry uw ſchatkist vol: win huis, en veld en land:
'k Zie ras uwe euveldaên door de Almagt zelf gewroken (2).

BOSCH

(1) Stichtelyke Gedichten, blz. 27.
(2) Ibid, blz. 265.

BOSCH (BERNARDUS DE) (1), geboren te *Amsterdam*, den 28 Maart 1709, verwierf in zijn' tijd den roem van een' keurig' dichter. „Indien stichtelijk „onderwerp, kiesche behandeling, behagelijke voor„stelling, keurigheid van taal en eene rollende versmaat „op dichtverdiensten regtmatige aanspraak geven, „dan kan men den braven, den keurigen, den god„vrezenden DE BOSCH dezelve niet weigeren (2)." Wij, die deze uitspraak van harte onderschrijven, zijn wel ver van hem die te weigeren, schoon in de vier deelen zijner *Dichtlievende Verlustigingen* (3) verscheiden stukken gevonden worden, die meer blijken dragen van koel kunstkeurig overleg en naauwgezetheid op de zuiverheid van taal dan oorspronglijk vernuft, vurige verbeelding en hooge dichterlijke vlugt. De wakkere man deelde in het zwak zijner eeuw, die netheid, zuiverheid van taal en zoetvloeijendheid de hoofdzaak achtte in een dichtstuk: waarom hij ook op de twee eerste deelen zijner *Dichtlievende Verlustigingen* tot in het beuzelachtige toe aanmerkingen en verbeteringen maak-

(1) Vervolg op WAGENAAR, Amst. fol. blz. 553. Vervolg op KOK, Vad. Woordenboek, I Deel, blz. 255. CHALMOT, Biogr. Woordenb. IV Deel, blz. 33. Mnemosyne VIII St. blz. 79.

(2) J. DE VRIES, Gesch. der Ned. Dichtk. II Deel, blz. 169.

(3) Het Iste Deel verscheen in 1742, het IIde in 1758, het IIIde in 1781 in het licht; het IVde werd na zijn' dood, door H. J. ROULLAUD, in 1788 uitgegeven.

maakte (1). Met dat al getuigen zijne dichtstukken van 's mans reine godsvrucht, braafheid van hart, edele denkwijze en nederig gevoelen van zich zelven. Behalve de vertalingen der beste fabelen van GELLERT, zijn ook verscheiden Psalmen, uitgegeven door het kunstgenootschap: *Laus Deo, salus populo*, en eenige kerkgezangen, bij de Doopsgezinden in gebruik, van zijne hand. Hij was de vriend, raadgever en aankweker van jonge dichters, en zijn huis de verzamelplaats der beroemdste letterkundigen van zijn' tijd.

Hij was gehuwd met MARGARETA VAN LEUVENIG (2), wier blindheid (3) en overlijden, den 11 November 1785 (4), hij zoo aandoenlijk bezong, en volgde haar in het graf, den 27 October 1786. Zijn dood werd door de voornaamste dichters zijne tijd-

(1) Werken van de Maetsch. der Nederl. Letterk. te *Leyden*, II Deel, blz. 15.

(2) Geestig en regt epigrammatisch is de wending van zijn bijschrift op deze voortreffelijke vrouw, die op haar zeventigste jaar haar gezigt verloor:

Beschouw hier 't aanschyn van geliefde Margareet,
Myn dierbre paerel en harttrekkende magneet:
De zedigheid en trouw, die haar beminlyk maaken,
Vereent zy met verauft: des wyt haar oordeel niet,
Dat zy, die 't nedrig hart in kuische min voelt blaaken,
Haar eigen deugden noch haar' mans gebreken ziet.

Dichtl. Verlust. II Deel, blz. 214.

(3) Dichtl. Verlust. III Deel, blz. 274.

(4) Ibid, IV Deel, blz. 94.

tijdgenooten op eene zijner waardige wijze bezongen (1). Zijne afbeelding is door T. REGTERS geschilderd en door J. HOUBRAKEN gegraveerd; eene vroegere afbeelding van hem, door J. M. QUINKHART in 1741 geschilderd, is in het weleer zoo beroemde *Pan poëticon* geplaatst.

Zijn geheele leven, en zelfs zijn laatste ademtogt, was aan de dichtkunst gewijd; zijn dichtstuk *De Ouderdom* (2) voltooide hij op zijn sterfbed, en een uur voor zijn overlijden sprak hij nog met zijn' vriend ROULLAUD over de uitgave zijner overige gedichten, die zulks ook op zich genomen en volvoerd heeft.

Het vak, waar in DE BOSCH het best slaagde, was de godsdienstige en zedepoëzij; ook in het leerdicht beproefde hij met goed gevolg zijne krachten; bij voorbeeld:

OP DE ONNUTTE ZORG VOOR HET TYDELYK LEVEN.

ô Kommerzieke mensch, die, voor gebrek beducht,
Schoongeal uwnooddruftvindt, nog om uw nooddrift zucht;
Angstvallig zwoegt en zweet om de inkomst veeler jaaren,
U tot een' toeverlaat, te schraapen en te spaaren!
Gy, die 't vertrouwen op gebroken bakken stelt,
Verlaat de bron, waaruit het levend water welt,

De

(1) Lykzangen ter Gedachtenis van B. DE BOSCH, Amst. bij B. J. UYLENBROEK 1787.

(2) Dichtl. Verlust. IV Deel, blz. 111.

De heilbron, die het all' tot wasdom moet besproeijen,
En niet verminderd wordt door onophoudlyk vloeijen,
Ontzinde! maakt ge u zelv' elendig voor den tyd,
Om dat uw spys verteert en uw gewaad verslyt?
Bekommert ge u alreê hoe ge in uw tegenheden,
Of in uw' ouden dag, u voeden zult en kleeden?
't Gerust gedierte, dat eenvoudig voor zich ziet,
Het tegenwoordige op 't genoeglykst geniet,
Op niets toekomends denkt, moet uwe zorg beschaamen.
'k Beken, 't is redenloos, 't kan niets tot heil beraamen,
Waarom 't ook zorgloos leeft. Maar maakt de hoogste gaaf,
Het redelyk vernuft, u tot den grootsten slaaf?
't Is u geschonken om Gods grooten naam te looven,
En dient het om uw' geest in kommer af te slooven?
Was 't u niet nutter dat ge op Gods voorzienigheid,
Op 't eeuwigwys bestier der Oppermajesteit, (wen,
Nooit leerzaam't oog kost slaan, dan dat ge, in't klaar beschou-
Der wondren van Gods magt, Gods goedheid durft mistrou-
Wat twyfel trekt u van den hoogsten Vader af, (wen?
Die u het ligchaam schiep en 't lieve leven gaf?
Is 't ligchaam min dan 't kleed? is 't voedsel meer dan 't leven?
Of zou Hy u het meerdre, en niet het mindre geven?
Of zou 't, daar Hy de stof besteide door zyn magt,
En 't heerlyk werkstuk uit die stof te voorschyn bragt,
In de onderhouding Hem ontbrecken aan vermogen?
Of is der schepsen nood verborgen voor zyne oogen?
Of waant gy dat op aarde een blind geval regeert?
Zie hoe uw ongeloof den goeden God onteert!
Waar heeft de Alzegenaar van hooge en laage staaten
Aan eenig schepsel ooit zich onbetuigd gelaaten?
Maar, ydle sterveling! vergroot uwe inkomst vry!
Dat uw gerustheid op uw' schat gegrondvest zy!

Hoe

(jen?
Hoe wint gy 't voedzaam graan? hoe zult gy 't gras doen groei-
Hoe de akkers, op hunn' tyd, met vruchtbaar nat besproeijen?
Hoe weert ge een veepest? hoe den schraalen noordenwind?
Hoe 't woedend ongediert, dat al 't gewas verslindt?
Is hier al 't goud in staat uw zorgen af te keeren?
O Neen! maar 't aardryk en zyn volheid is des Heeren.
Het is zyn goedheid die ons vruchtbre tyden geeft.
Wat op uw velden weidt, of door den dampkring zweeft,
Of in woestynen brult, of wemelt in de vloeden,
Wacht op zyn hand, die 't all' wat adem schept moet voeden;
Terwyl zyn wyze zorg zelfs 't musken niet vergeet;
Zo schoon, zo luisterryk de tengre veldbloem kleedt,
Dat zy de pracht beschaamt der koninklyke hoven.
Hoe verr' nu gaat ge een bloem en 't musken niet te boven?
Gy, die op aarde, door de Hemelmajesteit,
Gesteld zyt in 't bezit der hoogste waardigheid:
Een waardigheid, die 't hoofd u doet ten hemel heffen,
Daar gy Gods aanzyn op het duidlykst kunt beseffen,
Daar uw vernuft, als in een magtig ryksgebied,
Al 't heir der schepslen u ten dienste voor zich ziet.
Ja, kunt gy, vindingryk, zoo wel het slym der wormen
Als 't bont des tygers u tot pronkgewaaden vormen,
Dan geeft dit sierlyk kleed u ook getuigenis
Dat groot en kleen gedierte u onderworpen is.
Voor u ontspringen staag de dierbre zuivelbronnen,
En vloeit de honig, door der byen vlyt gewonnen.
Zie, zie uw voedster in de alteelende natuur!
In ieder element een ryke voorraadschuur!
In ieder jaargety ontelbre zegeningen!
Zie Gods weldadigheên u uur op uur omringen!
Gy riekt zyn lieflykheid in frisch gebloemte en kruid,
Gy smaakt zyn milde gunst in hartverkwikkend fruit.

Gy vindt zyn toeverzicht in 't heerlykbloeijend koren.
Zyn liefdestem moogt ge in 't gezang der vooglen hooren.
Prangt nog om uw behoefte een wreede zorg u 't hart?
ô Mensch! ken in u zelv' dan de oorzaak dezer smart.
't Is uw begeerte, die u rusteloos doet zwoegen,
En u den schat ontrooft van 't zalig vergenoegen.
Ja 't is uw hoogmoed, die naar ydle grootheid staat,
Schoon 't boven 't kort bereik van uw vermogen gaat.
Gy eischt een' breeden disch, met keur van lekkernyën,
Een ruim verblyf, gemak, vermaak en pronkeryën.
Doch dit behoort in 't minst tot 's levens nooddruft niet.
Neen! al deeze omslag baart u kwelling en verdriet.
Gy zoudt, indien ge uw pracht en weelde kost besnoeijen,
Uw zorg verminderd zien, uw' rykdom aan doen groeijen,
Terwyl uw milde hand, met vriendelyk beleid,
Bedroefden troost verschafte in hun verlegenheid.
Leer voor uw' medemensch, leer God ter eere leeven!
't Welk u het waar genot dier zoete rust zal geeven,
Die nooit bekommering of vrees zich waardig kent,
Dan die de godsvrucht zelf uw hart heeft ingeprent.
Maar lach hier niet, ô dwaas! die, met wangunstige oogen,
Uws naasten heil beguurt; met niemands leed bewogen,
Alleen u zelv' beklaagt om uw rampspoedig lot,
En waant dat ge op 't geluk, waar' 't u verleend van God,
U nooit verheffen zoudt, maar rustig zelfs verzaaken,
Wat boven 't noodige u ooit kon behoeftig maaken.
Neen! tooh in tegenspoed dien deugdgewyden aart!
Verwin uwe afgunst, die u niets dan onrust baart!
Herstel uw pligtverzuim! erken dat 's hemels zegen
Hier biflyk in het zweet des aanschyns wordt verkregen!
Verban uw loomheid! wend vernuft en yver aan!
Om van den zwaaren last der zorgen u te ontslaan.

Aan

Aan vadzigheid verſlaafd, geen handen uit te ſteeken,
Dan om, waanheilig, God uw nooddruft af te ſmeeken,
Is God verzoeken, die ons de aarde heeft bereid,
Ons leerde hoe men ploegt en 't kaf van 't koren ſcheidt,
Ja de Opperwysheid zelf behaagde 't ons te ontdekken
Hoe 't all', door onze vlyt, ons kan ten nutte ſtrekken:
Wy zyn de vinding van zoo menig eedle kunst,
Als 't menschlyk leven ſtut, verſchuldigd aan Gods gunst,
Wie, met den dierbren tyd in ledigheid te ſlyten,
Die gunst verwaarloost, heeft gewis zich zelv te wyten
Dat hy den zegen derft. De ledigheid, gehuwd
Aan wanlust, baart elende en wordt van angst omſtuwd,
Daar ze, als een veege pest der eedle maatſchappyën,
De vruchtbaarſte oorden maakt tot dorre woestenyën.
De deugdzame armoé klimt, in 't midden van haar' druk,
Tot op den hoogſten trap van 't wenſchelykst geluk.
Dit kunt ge in Vroomaart zien. Wat rampen hem beſpringen,
Hy werpt op God alleen all' zyn bekommeringen.
Ja, ſchoon hy, werkzaam tot vervulling van zyn' nood,
Niet meer verdienen kan dan 't nodig daaglyksch brood,
En zonder voorraad leeft, hy doet in 't vriendlyk wezen
Zyne edelaardigheid en vergenoeging lezen,
Terwyl men dikwerf in 't gezicht een vreugd beſchouwt,
Als of zyn levensweb geweven waar' van goud.
Hy beurt zyne oga op met teder mededoogen
Als haar de zorg beſtrydt, en droogt haar ſchreijende oogen,
Myn lief, (dus ſpreekt hy) wacht uw heil van 's Hoogſten troon!
God ſchonk, uit loutre liefde, ons zyn' beminden Zoon,
En zou zyn mildheid ons niet alles met hem ſchenken?
ô Ja! maar blyf met ernst op uw verpligting denken!
Gy ſmeekt, daar ge in 't gebed, door Christus ons geleerd,
Met kinderlyk ontzag u tot den Vader keert,

Om 't brood voor dezen dag, niet voor den dag van morgen;
Hy voedde uw kindsheid, toen ge u zelv' niet kost bezorgen,
En zal ook gunstryk in den kommerlyken stand
Des zwakken ouderdoms, u sterken door zyn hand.
Vertrouw 't zyn wijsheid toe! wat kan 't de schraapzucht baaten
Dat zy de waereld wint? zy blyft van God verlaaten:
Van God, den rotssteen van ons harte, als 't vleesch bezwykt,
Wiens gunst ons eindeloos meer dan alle schat verrykt:
Die, boven onze kracht, ons nimmer zal beproeven:
Die alles hoort en ziet, en weet wat wy behoeven.
Hoe onnaspeurlyk werkt zyne alvoorzienigheid,
Die, door den wrangsten druk, ons 't lieflykst heil bereidt;
't Welk wy van achtren best ontdekken in haar gangen,
Schoon we ons bescheiden deel als uit haar hand ontfangen.
't Verlaten wichtje slaape, al dobbrende op den vloed,
In 't biezen kistje! 't wordt verwonderlijk behoed,
Ja Israels vryheid, door 't ontfermend mededoogen,
In dezen vondeling, den wreeden Nyl ontroogen.
God voer' zyn bondvolk door een nare zandwoestyn!
Hy doet de harde rots een milde springbron zyn;
Gebiedt hier lucht of wind, en regent manne of kwakkel.
By dit vertrouwen strekke ons 't heilwoord tot een fakkel,
Opdat men veilig reiz' naar 't land der zaligheid,
Naar 't hemelsch Kanaän, door God ons toegezeid!

Hoe gloeit, op deze taal, het hart dier echtelingen!
Geen wantrouw vindt hier plaats; men hoort hen vrolyk zingen:
't Genoegen maakt hen ryk in hunn' bekrompen staat:
De aanbidlyke Almagt is hun troost en toeverlaat.

Dat ieder Christen dus de onnutte zorgen weere!
Getrouw in zyn beroep, alleen Gods gunst begeere!
Zo wordt hy tydlyk niet van 't noodige misdeeld:
Zo zie hy eeuwig zich verzadigd met Gods beeld (1).

Krach-

(1) Dichtlievende Verlustigingen, II Deel, blz. 141.

Krachtig en echt dichterlijk is het ſtukje, getiteld:

GRAMSCHAP.

Wat ſelverſtoord gelaat! wat buldrende overmoed!
Wat vuur ontſtak dien geest! hoe vlamt het in deze oogen!
Het is de Gramſchap, die de gal ſtort in het bloed,
Tot ſchandelyk bederf van 't edel zielvermogen.
De Hoogmoed teelde haar by Belgzucht, in een oord
Waar norsch gedierte bruit, en niet dan distels groeijen:
Is 't wonder, dat ze, ontzind en blind, de reden ſmoort,
Daar drift en trotschheid in haar' vuilen boezem gloeijen?
Naauw' ſpat een vonk van ſcherts op 't buskruid van haar'
Of 't barst in blikſems uit, waarvoor de ſtoutſten beeven. (waan,
Zij ziet, in 't hevig vuur, noch vriend noch vyand aan,
En dreigt hen met haar wraak, die moedig haar weêrſtreeven.
Zy is een' ſtroom gelyk, die van een hoogte ſchiet,
Met vreeſelyk geweld, door dam noch dyk te keeren.
Zy zuigt een helsch venyn uit alles wat zy ziet,
En durft, ô gruwel! ziel en zaligheid verzweeren.
Dus braakt zy 't gif weêr uit, en knerst op haar gebit.
Wie zou van misverſtand die razende overtuigen?
Hoe koeler ge u gedraagt, hoe meer zy zich verhit.
Men kan wel gloeijend ſtaal, maar 't gloeijend hart niet buigen.
Nu zet gewaande hoon, dan jaloezy haar aan.
Nu kan zy 't ſpreeken, dan het zwygen niet verdragen.
Hier ſtuift zy op, kwanswys om de onſchuld voor te ſtaan.
Daar perst haar 't punt van eer haar' vyand uit te daagen.
Door gierigheid genoopt tot onbehoorlyk ſpel,
Slaat ze, als haar kans verkeert, op 't onbeſuisdst aan 't woeden.
Zy grimt van ſpyt, en ſtampt den duivel uit de hel,
Alsof die, opgevloekt, de ſchade zou vergoeden.

Waar zy ten huize influipt, maakt ze al 't gezin vervaard;
En vliegt zy door de ſtad, als 't hoofd van muitelingen,
Dan kent ze ontzag noch wet, en toont haar' woesten aart.
Maar ſidder, als zy weet in 's vorsten raad te dringen!
Dan deelt zy wapens uit, en dondert met geſchut.
Dan wordt geen oogst gemaaid, maar 't graan op 't veld vertre-
De ryke ſchatkist van 's lands welvaart uitgeput, (den;
En 't gantsch gewest vervuld met ongeregeldheden.
Zy ſteekt de krygstrompet; werpt ſterke ſteden om;
Zet yllings met haar toorts, aan 's afgronds vuur ontſtoken,
Paleizen in den brand; vernielt Gods heiligdom,
En doet de wyde zee van ſulferdampen rooken.
Nog waant dit ſchrikdier, hoe verbolgen 't woedt en tiert,
Zich met den mantel van de deugd te kunnen dekken,
Als of de billykheid dus best gehandhaafd wierd,
En dit 's volks rechten tot beveiliging moest ſtrekken.
Maar ach! hoe moeilyk wordt een vredebreuk herſteld!
Waar vliedt de onnozelheid? wat ſchuilplaats blyft hem over,
Die, jammerlyk verdrukt door toomeloos geweld,
Het all' ten prooi ziet van den onbeſchoften roover?
Wien rydt geen ſchrik door 't hart! wat wrange vruchten laat
De dolle gramſchap na! en denk hoe naar 't van binnen,
Als ze onze ziel beroert, met ons geſchapen ſtaat.
Ach! tracht haar rustig in den aanval te overwinnen.
Toon dat gy meester van uw ſterkſte hartstocht zyt.
't Is veiliger den leeuw te houden aan de keten,
Dan dat men in zyn kracht en woede hem beſtrydt.
Wat werkt de gramſchap? niet dan wroeging voor 't geweten.
Hoe billyk zy u ſchyn', zy ſpringt niet uit den band,
Of wekt den wrevel, die zich wreekt met u te plaagen.
Maar neem, als ze u beheerscht, het ſpeekuig in de hand.
Gy zult met bly muzyk gelukkig haar verjaagen (1).

Veel

(1) Dichtlievende Verlustigingen, III Deel, blz. 175.

Veel fraais en schilderachtigs heeft ook het eenigzins uitgebreid dichtstuk, met het opschrift:

BESPIEGELINGEN OP MYNE LANDHOEVE.

Hoe heuchlyk noodigt weêr 't bekoorlyk jaarsaizoen
My aan den Amstel, op myn landhoeve, in het groen!
'k Mag, onder 't rieten dak, hier 't stadsgewoel ontschuilen,
En zou dees stille rust voor geenen scepter ruilen.
Al is myn hof slechts kleen, al pronkt hier vaas noch beeld,
'k Ontbeer die fiersels ligt, daar 't landgezicht my streelt;
't Vermaaklyk landgezicht, een schildery vol leeven,
Waar vogelvlugten door het helder luchtruim zweeven;
De leeuwrik, wien van zang het teder kropje zwelt,
De vlerkjes naauwlyks strykt, of weêr naar boven snelt;
De bonte kievit aast; de zwemmende eenden kwaaken,
Nu duiken in den stroom, dan zich in 't lis vermaaken,
Verzeld van jong gebroed, dat om de moeder tiert,
Op kleene diertjes vlamt, en door elkander zwiert;
Door 't opgeschoten gras het windje zacht loopt speelen,
Om ons den geur van 't veld verkwikkiyk meê te deelen;
Het ros, hoe fier van moed, by 't oollam vreedzaam weid,
Daar ieder, naar zyn' aart, zyn voedsel onderscheidt;
De lieve lammrentroep, door loutre vreugd gedrongen,
Vast dartelt heen en weêr, met ongelyke sprongen;
Het zuivelryke vee, al schynt het log en loom,
Des landmans zorg en zweet betaalt met vetten room;
Door 's maijers scherpe zeis hier 't gras wordt neêrgeslagen,
Daar 't hooi door werkliên wordt op voiken aangedragen,
En 't land, dat ons gezicht in 't ruim verschiet ontwykt,
Door rook by rook, in 't rond een hutryk oord gelykt.
De vindingryke kunst moge elders 't oog verrukken,
Door vorstelyke pracht en grootsche meesterstukken,

Hier

Hier zie ik hoe Natuur, met zonnegoud omkleed,
Door wondren ons verbaast, waar zy te voorschyn treedt.
Het minste dat zy wrocht beschaamt al 't kunstvermogen,
En wat verscheidenheid ontvouwt zy voor onze oogen!
Hoe keurig schikt ze elk deel! hoe spreidt zy 't ware schoon,
In 't eindeloos schepslenheir, met majesteit ten toon!
Haar hemelsche afkomst is in goddelyke trekken,
In levendigen zwier en ryk sieraad te ontdekken.
Hoe!.. spreekt ze?.. ô Ja! dus vloeit haar lieflyke stem,
Slechts hoorbaar voor den geest: „Gy denkt, opdat ge aan
„Die alles't wezen gaf, met diep ontzag zoudt denken. (hem,
„'t Heeft gunstryk hem behaagd het leven u te schenken,
„Opdat het, hem ter eer', met onvermoeide vlyt,
„Aan wysheid, deugd en tucht zou worden toegewyd.
„De reden leere uw ziel zyn heerlyke eigenschappen
„Bespiegelen dag en nacht! De schepslen zyn als trappen,
„Waarlangs men klimt tot God: maar uw genegenheên
„Behoorden sneller u te heffen van beneên.
„Zy moeten vleugels zyn, die u ten hemel voeren."
Dus onderwyst Natuur, en weet my 't hart te ontroeren.
Ach! heeft de Alwyze dit bedoeld in myn bestaan,
En zou zyn oogmerk, zou dit heil verloren gaan!
Wat onherstelbre schade! ik beve op die gedachten.
My staat een eeuwig wel, of eeuwig wee te wachten.
Bepeins dit vry, myn ziel! en staar op 't hoogste goed!
Wat troost!.. hoe lieflyk is de godsvrucht voor 't gemoed,
De godsvrucht, die alom gewyde tempels bouwde!
Hun spitsen ryzen hier. 'k Zie Weesop en Abcoude;
Het lustryk Onderkerk, in 't zuiden my naby,
En 't nedrig Diemen, in 't verschiet, aan de andre zy',
Waar wordt, in Neêrland, stad, of dorp, of vlek gevonden,
Daar 's menschen hart niet aan den godsdienst wordt verbon- (den?

Ge-

Gezegend Nederland, dat daaglyks 't heilryk woord,
Met nadruk, uit den mond der Boetgezanten hoort!
Moogt gy de zoetheid van dit hemelsch manna smaaken,
En kunt gy even wuft naar pracht en weelde haaken?
Ach! ken den aart der deugd! zy doelt op eer noch staat.
Het aardsche toonsel is geen wezenlyk sieraad.
Zy, groot door eigen waarde, en van Gods gunst omschenen,
Behoeft haar' luister van geen' vreemden glans te ontleenen.
Haar vriend te wezen is het wenschelykst geluk:
Haar troost verzacht de smart; zy ondersteunt, in druk,
Den neêrgebogen geest, beschut het hart voor wroeging,
En geeft ons telkens stof tot nieuwe vergenoeging.
Hoe wel is hy bedacht, die op hare inspraak let,
En, wars van dartelheid, zyn driften palen zet!
Wanneer we in ons gemoed haar zuivre zaaden kweeken,
Dan zal ons zoete rust noch waare vreugd ontbreeken.
Gods goedheid straalt ons toe; zy blinkt in loof en kruid.
Wat schoonheid zien wy niet aan ieder bloem en spruit,
Ons tot verlustiging, in bloei en groei gegeeven!
Hoe wonderbaar is niet het groen van wandeldreeven,
En hof, en bosch, en beemd, geschikt voor ons gezicht!
't Bevat een mengeling van schaduw en van licht.
Wat doodsch of doffer stond waar' geenszins ons behaaglyk,
En voor ons teder oog 't meer gloeijende onverdraaglyk.
Nu wordt ons hart verkwikt: nu lacht ons 't alles aan.
'k Zie dus, in 't middenperk der stille lindelaan,
Een' kring van bloemen, die, uit bol of zaad gesproten,
Of even boven de aarde, of ryzig opgeschoten,
Met morgendauw besproeid, den schoonsten regenboog
Schakeeren langs den grond. Hoe streelen zy ons oog!
Hoe wordt de lucht vervuld met aangenaame geuren!
Wat onnavolgbre kunst! wat glinsterende kleuren,

By

By 't wit, den sneeuw gelyk! wat losse schilderzwier!
Zwicht, gloeijende robyn en blaauwende safier,
Voor 't purper en azuur van deze hofjuweelen!
Maar bloemtjes, wat 's uw glans? gy praalt op teugre steelen,
En hebt den scherpen wind en 't weêr ten doel te staan:
Nu bloeit ge, en morgen is 't met al uw pracht gedaan.
Dus steunt de dwaaze mensch op aanzien en vermogen.
Wy merken naauwlyks dat de schaduw wordt bewogen,
Die in de zonnespheer allengs naar 't uurmerk draait,
Terwyl nochtans de tyd, wiens sikkel de eeuwen maait,
Nooit in zyn' loop vertraagt. Gedurig voortgedreven,
Ontvoert hy telkens ons een goed deel van ons leven.
Het roept my alles toe: „Waak, ydle sterv'ling, waak!
„Opdat u 't uur des doods niet onverhoeds genaak'.
Ach! zou dan ooit in my 't vermaak van hof en beemden
Tot wulpsheid overslaan? zou 't my van God vervreemden?
ó Neen! ik voel my tot erkentnis opgewekt.
De frissche boomgaard, die myne aandacht tot zich trekt,
Vertoont de vruchtjes, die een' ryken oogst belooven:
Dit gaat gewis 't sieraad der bloemen verre te boven,
En 'k zie dus overal, waar zich myn geest vermeidt,
De zegenende hand van Gods Voorzienigheid,
Zoo gunstryk voor den mensch, alsof 't haar kon behaagen
Voor elks byzondren smaak byzondre zorg te draagen.
Dit blykt ook aan 't gewas, waarmeê de moestuin praalt,
Die daaglyks ons op keur van lekkerny onthaalt:
Hier vind de kiesche tong verschillende eigenschappen,
En boet den lust aan groente, of zoet, of zuur van sappen.
Wat weldaên!.. Ach! wie zyn wel ik wordt u naauw'gewaar,
Of ik verlies my zelv', alwyze Zegenaar!
'k Erken dat ik slechts stof, ja niets ben in uwe oogen,
En dat gy alles zyt, terwyl me uw mededoogen

Ge-

Gedurig gadeslaat. Dat vry myn zangtoon ryz'!
Geen zangtoon klinkt te hoog: ik zing uw' naam ten prys.
De glorie van uw' naam moet de eeuwigheid verduuren,
Gy, die de wolken vormt tot ryke waterschuuren,
Waaruit gy de aarde drenkt, zyt de oorsprong van al 't goed,
Dat onzen geest verheugt, en 't ligchaam sterkt en voed.
Gy zendt ons storm, noch ys, noch zware hagelvlaagen,
Noch vreeslyk blikfemvuur, noch felle donderslagen,
Of uwe wysheid toont dat zy den schepter zwaait,
En in haar hand den kring der jaargetyden draait.
'tRechtvaardig oordeel doe ons 'tlicht uws aanschyns derven.
Uw goedheid laat ons 't weêr, na bangen druk, verwerven.
De pest viel onlangs, by dees hutte, en in dit veld,
De dierbre rundren aan. Hoe was ons hart bekneld,
Hoe wekte 't naar geloei ons teder mededoogen!
Hoe sloeg 't onnoozel vee de heete brand uit de oogen!
't Was schuldeloos en leed alleen tot onze straf.
Nu weert uw magtige arm dees landplaag van ons af.
Nu is weêr 't welig land vervuld met gladde koeijen,
Wier uiers tweemaal daags van grazig zuivel vloeijen.
Het milde beemdheil boet de kortsgeleden schaê.
Dus toont ge u ons te zyn een Vader der genaê.
Uw tuchtroê deed ons zien hoe hoog gy zyt te vreezen.
Door de onverdiende gunst, ons onverwacht bewezen,
Beproeft uw goedheid nu of 't lang versteend gemoed
In 't eind niet smelten zal voor uwen liefdegloed.
Hoe billyk voegt het u, indien we u nog weerstreeven,
Den engel des verderfs op nieuw verlof te geeven,
Om met een' yzren staf den hoogmoed neer te slaan,
En u te wreeken van de smaad u aangedaan.
Maar neen! aan u verknocht door onverbreekbre banden,
Berust ons welzyn in uw vaderlyke handen.

Zou

Zou ons de donder van uw mogendheid alleen
Tot inkeer brengen? zoudt ge ons door weldadigheden
Niet trekken? zou ons hart flechts siddren voor de plaagen;
En weigren ongeveinsd u liefde toe te draagen?
't Zy verr' van ons! uw gunst verschaft ons ruime stof,
Om onophoudelyk te juichen tot uw' lof.
Ik zie myn'pligt, en juich..wat zeg ik?..ach! myn krachten
Begeeven my alreeds. Waar vindt myn ziel gedachten,
Die waardig zyn aan u, ô Hemelmajesteit!
My deert myne onmagt: doch gy eischt flechts dankbaarheid.
De dankbaarheid bezielt zelfs redenlooze dieren.
De lieve vogeltjes, die door 't geboomte zwieren,
Op ligte wiekjes, slaan een tooverend geluid:
Neurt dees 't eenvormig lied, die kwinkeleert en fluit
Met zangeriger stem. Wiens eer zou dit bedoelen,
Dan de uwe, ô groote God! wiens goedheid zy gevoelen?
U looft dit vrolyk choor van 't redenlicht ontbloot,
En zou dan 's menschen geest, der englen speelgenoot,
Verbonden aan uw liefde, u niet gedurig looven?
Streeft de eindeloosryke stof myn zwak vernuft te boven,
Ik laat nochtans niet af: ook troost en streelt het my
Dat Serafynen, met hun hemelmelody,
Den voortoon houden in gewyde lofgezangen,
En onze lage maat met hoog muzyk vervangen.
Verrukt ons, denk ik vast, der voglen slaauwe stem,
Hoe klinkt dan 's Hoogsten lof in 't nieuw Jeruzalem!
Ach! ondersteun, tot eer des grooten Albehoeders,
Onsterflyk geestendom, uw sterfelyke broeders!
Gy wacht ons juichende in, terwyl de tyd zich spoedt.
Ja ongevoelig dryft, schoon op een' hollen vloed,
Myn ziel naar de eeuwigheid, gelyk hier, op de baaren
Des Amstels, velen niet bemerken dat zy vaaren.

Hoe

Hoe woelt die breede ſtroom! Eenparig in haar' gang
Trekt gindſche jaagſchuit voort, daar ſnel, en zonder dwang,
By 't wakkren van den wind, dees witte zeilen ſpoeijen,
En weêr dit ſchuitje naauw' den vloed is op te roeijen.
Zoo onderſcheiden is der ſtervelingen lot:
Dees heeft een' zachten loop; dien waait, by 't vol genot,
Een friſſche koelte in 't want, daar andren tobben, zwoegen,
En worſtlen, eer de reê van 't zalig vergenoegen
Naar wensch beſtevend wordt. Maar hoe! de wind bedaart.
De kronklende Amſtel vloeit allengs met trager vaart.
't Is ſtil: de ſtroom ligt glad, en weeft ſlechts flauwe kringen.
't Zyn zilvren vischjes, die tot boven 't water ſpringen.
't Waar' zoet, langs 't ſcheutig riet, te dobbren met de ſchuit.
Het malſche luchtje nood ons allervriendlykst uit.
Welaan! wy ſpoeden voort. ô Amſtel! eer der ſtroomen!
Wy dryven met vermaak langs uw begraasde zomen.
Uw vloed, die menigmaal, by 't zeegnen van ons net,
Uw waterlekkerny op onze tafel zet,
Vervrolykt nu ons hart, terwyl wy uw landouwen,
En hoven, ryk van pracht, ter wederzy' beſchouwen,
ô Friſſche buitenbuurt der kooplién aan het Y!
Gy waart het voorwerp van mijn' halsvriends poëzy.
't Ware ydel, dat ik thans myn drift den teugel vierde,
Naardien VAN WINTER u met kunstgebloemte ſierde.
Uw lof... Maar heb ik reeds, verrukt door 't ſchoone weêr,
Het kostbaar Zonneſtein (1), het deftig Oostermeer,
En 't praalryk Karſſenhof uit myn gezicht verlooren?
ô Ja! 'k ben door de brug. 'k Zie d' Ouderkerker toren
Zich ſpiegien in den ſtroom. Geen zoeter levensſtand,
Dan de ongeſtoorde rust te ſmaaken op het land.

Dit

(1) Toen een der ſchoonſte lusthoven aan den Amſtel; maar in den jare 1777 geſloopt.

Dit toont de eenvoudigheid van brave dorpelingen,
Die, met hun lot te vreên, naar roem noch grootheid dingen.
Dit toont hy, wien het hart van waan noch hoogmoed zwelt,
Wien flechts een ruwe py bedekt in 't open veld,
Waar hy geneugte schept in tierig vee te hoeden, (voeden.
En, werkzaam, vrouw en kroost, naar 's nooddrufts eisch, te
Hoe dooit hy, die, alleen uit zucht tot hoogen staat,
Zyn schoudren met den last der zorgen overlaadt!
Hy kan, verbysterd door zyn' eerrang, niet beseffen
Hoe vreeslyk menigmaal de staatsorkanen treffen.
Het heugt ons Holland zelfs met welk een' euvelmoed
Het opgeruide graauw der vadren eerlyk bloed,
In dolle muitzucht, dronk. Ook moet men hem beklagen,
Die nimmer rust geniet, door schatten na te jagen;
Op groote winsten vlamt; geldgierig woelt en zweet,
En 't wigtig zielbelang te jammerlyk vergeet.
Maar hoe genoeglyk valt u 't stille buitenleven,
U, wien 't gebeuren mag, door lommerryke dreven,
Te wandlen naar uw' lust, waar ge op eene eedler wys,
Voor 't Godgezind gemoed, een' schat, van hooger prys
Dan blinkend goud, vergaert, terwyl, in 't hof der zinnen,
Uw geest, die door geen drift zich schandlyk laat verwinnen,
Geduchter heerschappy dan waereldgrooten voert!
Hoe dikwerf voelt gy niet het teder hart ontroerd,
Wanneer ge u bezig houdt met leerzaam op te merken
Hoe God, de Schepper, in zyn wonderbare werken,
Als eindloos magtig, wys en goed zich openbaart;
Door zyn voorzienigheid zelfs 't minst gewrocht bewaart;
Niet flechts het alles schiep, maar, als een vader, tevens
Met voorraad, tot vermaak en onderhoud des levens,
Elk naar zyn' rang verzorgt, en zyn weldadigheid
Dus over 't aardryk wyd en zyd houdt uitgebreid.

Gy moogt, door dit besef gewapend met vertrouwen,
De schepsten, u ten dienst, in 't waare licht beschouwen,
En matigt over hen, door opgezwollen waan,
U nimmer eenig recht uit weelde of weeedheid aan.
Waar zyn wel ik zie de turf, des veenboers dierbren zegen,
By hoopen op het veld, voor zonnegloed en regen
Omschanst met ruigte en riet. Wat zonderlinge vond!
In dariachtig slyk, gebaggerd uit den grond,
De zwavel (1), 't jodenlym, ligt rys en stroo te ontdekken:
Een mengsel, dat, gedroogd, ons kan tot brandstof strekken,
Waarbij we, in 't guur salzoen, ons koestren aan den haard.
Maar wordt dus 't land verkwist? wien dit verwondring baart,
Bemerk' hoe graan en zaad in gindsche polder ruisschen.
Nog onlangs hoorden wy daar 't woelend water bruisschen.
Hoe veel vermag 't vernuft! Men had het wyde wed
Dier uitgeveende streek naauw' met een' dyk omzet,
Of werktuigkunde wist, tot boeting van 't verlangen,
In menig molenzeil den snellen wind te vangen:
Die draait de roeden om, en 't schuimend water wordt
Langs 't scheprad opgevoerd, van waar het nederstort
In 's Amstels ruime kil. De grond, nu droog gemalen,
Mag met een' ryken oogst van goudgeel koren pralen,
En wordt welligt in 't kort met hof aan hof beplant.
Het land verdrink'! wat nood? het water wordt weêr land.
Nu keren wy te rug, by de avondschemeringen.
Hoe diep dringt's menschen geest in de eigenschap der dingen!
Doch al zyn kunde daalt van de Opperwysheid af.
't Is de eeuwigwyze God, die ons 't vermogen gaf
Om, door vernuft en vlyt de kunsten uit te vinden:
Hy wil door weldaên ons op 't naauwst aan hem verbinden,
En

(1) COMMELIN, Beschrijving van Amsterdam, blz. 141.]

En ſtelt in 't helderst licht wat ons ten nutte dient.
Gelukkig is hy, die den hemel heeft ten vriend!
Op aarde wordt toch niets dat duurzaam is gevonden.
Ik zag den zilten plas hervormd in vruchtbre gronden.
Ik zie, terwyl de zon ter westkimme overhelt,
Hoe ras de tyd vervliegt, en 't leven heenesnelt.
Wat ons de waereld geeft, beſtaat in gaan en komen,
In onbeſtendigheid, in ſchaduwen en droomen.
De onſterfelyke ziel zoekt wezenlyk genot,
Zy haakt, zy hygt naar rust, en vindt ze alleen in God.
Ja, wat aanloklykheên deze aardkreits moog' bevatten,
Gy zyt, en blyft, ô God! de bron van alle ſchatten.
Wat waar' Natuur, wanneer uw voetſtap, waar gy treedt,
Haar, door geen blinkend ſpoor, bevallig glinstren deed?
Wat waar' de mensch, wanneer uw oog hem niet bewaakte?
Wanneer uw heilig beeld hem niet eerwaardig maakte?
Wat waar' zyn geest, wanneer ge, aanbidlyke Opperheer!
Dien met de reden niet begaafd hadt, tot uwe eer?
Wat waar' ons aanzyn, wat ons voorrecht in dit leven,
Wanneer ge ons niet meteen 't vooruitzicht had gegeven
Op 't eeuwigdurend heil, dat gy uw' gunstgenoot,
In 't zalig Paradys, bereid hebt, na den dood?
Mag, by 't beſchouwen van de bloeijende tooneelen
Der kunstige Natuur, ons dit vooruitzicht ſtreelen,
Dan ſtrekt ons 't goede, door uw vaderlyke hand
Ons daaglyks toegereikt, daarvan ten onderpand;
Dan baart de hoop een vreugd, waarby geen vreugd kan halen.
Dit weet hy, die, by 't licht van uw genadeſtralen,
Uw wegen gadeſlaat; uw weldaên weegt en wikt;
Het zydelyk vermaak aan 't zielheil onderſchikt,
En, verr' van immer trotsch naar ydele eer te dingen,
Uwe eer alleen bedoelt in al zyn handelingen.

Maar

Maar'k zie myn Boschlust weêr: het speeltogtje is volbragt.
Men stap de landhoeve op, waar ons 't gezelschap wacht!
Ons zal het lage dak voor de avondkoelte dekken,
Waar menig rytuig naar de stad voorby moet trekken.
Hier kan een gul gesprek, terwyl de maaneschyn
Zich levendig vertoont in 't vloeijend kristallyn,
De vriendschap staven, die de vreugd is van ons leven.
Dus zullen we ons vernoegd naar 't slaapvertrek begeven,
En rusten tot de zon weêr uit het oosten straalt,
Veel schooner nog van glans dan zy in 't westen daalt (1).

BOSCH (HENDRIK DE), broeder van den voorgaanden, geboren te *Amsterdam* in 1720, was stads geneesheer aldaar, en „een man vol smaak „en fijn gevoel voor het schoone (2), taalkennis „en veelvuldige bekwaamheden (3)." Den 20. September 1737, en dus reeds in zijn zeventiende jaar, hield hij, bij het verlaten der Latijnsche school, eene openbare *Oratio de Medicina Ægyptiorum*, die zijn broeder met een lofdicht vereerde (4), en in 1743, bij zijne bevordering tot arts, verdedigde hij zijn *Specimen medicum de Intestinorum usu et actione*. Hij was een keurig dichterlijk vertaler; zijne overzettingen der fraaije Latijnsche gedichten van A. VAN ROYEN en P. BURMAN, bij gelegenheid der

(1) B. DE BOSCH, Dichtl. Verlust. III Deel, blz. 102.

(2) J. DE VRIES, Gesch der Ned. Dichtk. II Deel, blz. 172.

(3) Mnemosyne, VIII St. blz. 78.

(4) B. DE BOSCH, Dichtl. Verlust. I Deel, blz. 302.

der verheffing van WILLEM V tot Stadhouder, in 1766, en eenige andere dichtſtukken uit het Engelsch, zijn daarvan het bewijs. Hij ſtierf den 30 Junij 1772, „tot droefheid van allen, die op zijne „kunde en oordeel hoogen prijs ſtelden (1)."

BOSCH (PIETER VAN DEN), een waardig en werkzaam lid van de Maatſchappij der Nederlandſche Letterkunde te *Leyden*, en predikant bij de Remonſtrantſche gemeente aldaar, was een man van geleerdheid en ſmaak, een ijvrig medeärbeider aan de voortreffelijke *Algemeene Oefenſchole* en ſchrijver of vertaler van verſcheiden andere nuttige en wetenſchappelijke werken, en ook als dichter, hoewel niet beroemd, echter geenszins onvoordeelig bekend.

Deerlijk was het einde van dezen kundigen, braven en verdienstelijken man. Na zich van zijn' post als predikant ontſlagen te hebben, ſleet hij zijne oude dagen in ſtille rust in het dorp *Zoetermeer*. Bij de omwenteling van 1787 ſtond hij bekend als de zaak der Patriotten toegedaan te zijn; het gemeen, hierom op hem verbitterd, mishandelde hem op eene wreede wijze; om de handen zijner moordenaars te ontkomen, verborg hij zich eerst met zijne vrouw in de ſnijding tusſchen twee huizen, blootgeſteld aan een' zwaren regen met donder vergezeld; het gezigt der voorbij trekkende Pruis-

(1) J. DE VRIES, t. a. p. B. DE BOSCH, Dichtliev. Verlust. III Deel, blz. 312.

Pruisſen beängstigde hem dermate, dat hij zijne ſchuilplaats verliet, in het water ſprong en oogenblikkelijk verdronk. Zijn lijk werd vervolgens de prooi van het gepeupel, het welk daarmede allerlei baldadigheid bedreef. Vijf dagen lang bleef hetzelve in een' ſtaat van beſpotting liggen, tot twee geregtsdienaars een touw om hetzelve ſloegen, het in het water wierpen, en, als een kreng achter aan eene ſchuit gebonden, naar het kerkhof ſleepten en zonder kist in een' kuil ſmeten.

Na deze ſchandelijke en gruwelijke mishandeling moest zijne ongelukkige weduwe nog op last van den bailjuw vijftig dukaten aan de bode betalen (1).

Van 's mans verſpreide zeer verdienstelijke dichtſtukken, nemen wij hier over zijn voortreffelijk leerdicht, getiteld:

DE WARE DIGTKUNST ALTYD EENVOUDIG.

Ik zing hoe waar vernuft, door goeden ſmaak geleid,
Geen' ydlen tooi verkiest in digterlijke zangen;
Hoe 't al zijn kragt ontleent van ware eenvoudigheid,
Daar 't luiſtrende ooren boeit, en harten houdt gevangen.
Nooit zal de bloote klank een vloeijend maatgedigt
Doen rijzen tot den rang van grootſche meeſterſtukken;
Een digter, die zijne eeuw aan zijne kunst verpligt,
En dunrzame eer bedoelt, moet ſtreelen en verrukken.

Al.

(1) Vaderlandſche Historie, vervolg op WAGENAAR XX Deel, blz. 408—415.

Al rekt hy 't koppelwoord tot aan den vierden voet;
Al volgt zijn stoute stijl den trant der Oosterlingen;
Al vindt men rijm en maat en taal en spelling goed,
't Is veel te weinig om voor 't menschlijk hart te zingen.
Al streelt hy hier en daar door fraaije klanken 't oor;
Al treft hy nu en dan door meesterlijke trekken,
Al straalt en zwier en vuur in zijne zangen door,
Nog heeft men niet genoeg om 't ware schoon te ontdekken.
't Vernuft, naar eisch gevormd, door zorg en vijt beschaafd,
Door valschen smaak van kunst verbijsterd noch verwilderd,
Door denkenskracht gesterkt, met kundigheên begaafd,
En door Natuur geleid, weet hoe men treffend schildert.
Het agt geen onderwerp geschikt voor poëzy,
Dat voor verbeelding zich niet levendig laat malen,
't Vindt in de digtstof zelf den grond der schildery,
En heeft een volle bron om 't bywerk uit te halen.
't Schetst ieder voorwerp met zijn eigen kleuren af;
Het zorgt om ieder beeld in juisten stand te brengen:
Natuur, die Schilders verw, en Digters woorden gaf,
Leert ook in poëzy het licht met schaduw mengen.
Natuur, een vyandin van weidsche woordenpraal,
Van vergezogte kunst in schrijven of in spreken,
Bemint eenvoudigheid, die opgesmukte taal
Met zoo veel regts vermijdt als andre kunstgebreken.
Haar eerste poging is dat elk haar moog' verstaan.
Zy weet hoe klaarheid strookt met grootheid van gedagten.
Zy wijst elk denkbeeld met gepaste woorden aan,
En blijft de deftigheid in taal en stijl betragten.
Het digterlijk vernuft, gevormd voor 't ware schoon,
Schikt woord en zaak en stof en spreekwijs naar elkander.
Het zingt met Melibé op zagten herderstoon;
't Legt sterker klanken in den mond van Alexander.

Het

Het volgt in ieder' trek de leiding van Natuur.
Wat werking wagt men niet van zulk een digtvermogen!
't Neemt aller harten in; 't genoegen blyft van duur.
De Digter ſpreekt: men ziet; de blinde zelf krijgt oogen.
Hy zingt; men hoort zijn' zang, en luiſtert met vermaak.
Hy ſchetst het ſchoon der deugd; men moet haar ſchoonheid (voelen.
Hy maalt de wraakzugt af; elk ijst en gruwt van wraak.
Hy ſchildert ongeluk; de deernis ſlaat aan 't woelen.
Zoo veel vermag de kunst, van valſchen opſchik vry;
Zy kan genoegen, drift, of grootſche neiging baren:
Wy hooren nooit den toon van ware poëzy,
Of voelen 't zagt geweld van juistgeſtelde ſnaren.
Het gryze fabeldigt erkent de kragt der lier.
Arion heeft, met vrugt, het zeegevaar beſtreden:
Een Orpheus heeft, volleerd in eedlen citerzwier,
Door zangen 't woud geremd, ja zelfs de hel verbeden.
De lof van waar vernuft valt haat en tijd te ſterk.
Het wordt van eeuw tot eeuw, hoe Momus 't laak', geprezen;
En ieder landaart blijft Homeers en Maroos werk,
Verwonderd over 't ſchoon, tot eer der oudheid lezen.
Zoo lang de zuivre kunst, met onbedorven ſmaak,
Natuur naar 't leven ſchetst, met woorden en gedagten,
Blijft wijze reden zelve een ſchuldeloos vermaak,
Of nuttig tijdverdrijf van hare poging, wagten.
Maar heeft het valſch vernuft, dat blinkend klatergoud
Van hooge waarde ſchat, dat zingen ſtelt in brommen,
Dat ongemaakten zwier voor onbehaaglijk houdt,
In weêrwil van Apol den zangberg niet beklommen?
Heeft niet een dwaze drom, ten hoon der poëzy,
Zijn geestvermoeijend werk, zijn laffe beuzelingen,
Zijn klanken zonder zin, zijn zotte rijmery,
Zijn windrig maatgeluid aan 't volk verkogt voor zingen?

Ja de ongeschikte stem van 't smaakbedervend choor,
Het hinderlijk geraas van woelende onverstanden,
Klonk Griekenland en Rome in 't kunstbeminnend oor;
Het oordeeltergend heir verscheen in alle landen.
Mag thans in 't vry gewest, na Vondel, Hooft en Poot,
Een edel digtertal met roem de snaren roeren,
Nog houdt de dwaasheid aan, by land- en tijdgenoot,
Om haar' verkeerden smaak, waar 't mooglijk, in te voeren.
Al zien wy letterkeer en tijd- en naamgedigt
Naar 't lage volk gevlugt, of uit onze oord verbannen;
Al treedt geen raadselschrift stoutmoedig meer in 't licht;
Nog heeft de valsche kunst de snaren niet ontspannen.
Zy schildert, maar de verw, van hier en daar gehaald,
Is niet naar eisch gemengd om schoon voor 't oog te komen.
Men zie haar tafereel; 't is ongeschikt gemaald.
Het gloeit van goud: het vuur vermengt zich met de stroomen.
Men hoort op 't schouwtooneel een' lier- of heldentoon:
Men voert zijn helden in met onbezonnen razen;
Vertoont een herderin door weidschen opschik schoon;
En gaapt verschriklijk wijd om op een fluit te blazen.
Het beuzelend vernuft speelt zelfs met bloot geluid;
't Zoekt woorden, die in 't oor gelijke klanken baren;
Het steent voor steenen (1); 't weent te Weenen (2); en besluit
Dat zulk een kunst het oor kan snoeren aan de snaren.

ô

(1) Zint Steven *steent* hier niet, om dat de grove *steenen*
Hem pletten borst en hooft, en springen voor de scheenen.
O neen, hy *steent* alhier omdat de grove *steenen*
Zyn steenigers niet zouden springen voor de scheenen.

S. INGEN, Gedichten, blz. 49.

(2) Die niet alleen Berlyn maar *Weenen* selfs doet *weenen*.

P. RIXTEL, Mengelrymen, blz. 34.

O Gy, die 't ſchoon der kunst in al dien opſchik ſtelt!
Vergeeſt my dat ik u den naam van Digters weiger'.
Hoe juist ge uw maten ſchikt, hoe net ge uw voeten telt,
Hoe rijk uw rijmen zijn, hoe hoog uw zangtoon ſteiger',
Hoe zeer ge een' woeſten hoop, te ligt by 't oor geleid,
Verwonderd luiſtren doet naar onverſtaanbaar ſpreken,
Hoe zeer ge u zelf verheft op uw hoogdravendheid,
Nog blijft de regte toon aan uwen zang ontbreken.
Het vindingrijk vernuft, dat ware ſchoonheid mint,
Agt letterſpeling niets, het noemt geen Digter ſchrander,
Zoo 't reis op reis in 't werk geen treffend denkbeeld vindt,
Zoo 't eene denkbeeld niet geſchikt is naar het ander.
Men volge Vondel, Hooft en Poot in poëzy.
By hun zijn goede ſmaak en digterlijke trekken
En juiſte ſchildering, van valſche beelden vry,
En ware eenvoudigheid in al dat ſchoon te ontdekken.
Natuur verſchafte aan Hooft den levendigſten zwier.
Men leze al wat hy ſchreef: zijn ſchriften zijn verheven.
Natuur ſloeg zelf de hand aan Vondels gouden lier;
Zy leerde Poot den toon van 't vrolijk akkerleven,
Nog brengt ze in 't Vaderland een' eedlen Digtrei voort,
Die oor en harten treft door grootſche meeſterſtukken.
Al zingt verkeerde ſmaak, al wordt zijn ſtem gehoord,
De ware eenvoudigheid blijft ſtreelen en verrukken(1).

BOSSON (ABRAHAM DE). Terwijl deze zich aan *Leydens* hoogeſchool op de geneeskunst toeleide, beöefende hij tusſchenbeide ook de poëzij, aan welke oefening twee deeltjes, getiteld: *Dicht-kun-*

(1) Werken van de Maatſchappy der Nederl. Letterk. te Leyden, III Deel, blz. 237.

kundige Academische Uitspanningen, te *Leyden*, in 1777 en 1780 uitgegeven, derzelver geboorte verschuldigd zijn. Zij behelzen onderscheiden meest losse, vrolijke en geestige stukjes, puntdichten, fabelen en vertelsels,

Die meerendeels het merk van jeugdige inborst draagen (1),

maar niet te min zich met genoegen laten lezen; bij voorbeeld:

DE VALSCHE IJVERAAR.

Een zekre jonge Muzulman
Las, 'k meld dit om een blijk te geven
Van 's mans gestreng godsdienstig leven,
Las, zoo bij nacht als dag, vaak in zijn' Alcoran.
Toen hij op zekeren tijd zijn reine zielsgebeden
Tot aan Aurora's komst langwijlig had gerekt,
Sprak hij zijn' vader aan met dees godvruchte reden,
Die grootlijks tot 's mans roem verstrekt:
„Mijn broeders," was zijn taal, „vergeten 't Opperwezen,
„Gelijk 't den mensch betaamt, te eerbieden en te vrezen;
„De slaapzucht sluit hun oog,
„Geen dankstem rijst om hoog;
„Zij danken 's avonds niet om 't goede daags genoten,
„Ja, eer men Gode dankt zijn de oogen reeds gesloten." —
„Houd op!" riep de oude man, vervuld van zielverdriet,
„Gij mint, ô snoodaart! neen, gij mint uw broedren niet,
„Die, onder 't rein gebed, hun grootste feilen ziet.
„'t Waar' beter, de Oppermagt in schijn wat min te eerbieden
„Dan slechts te waken om zijn broedren te bespieden (2)."

Niet-

(1) Dichtliev. Acad. Uitsp. II St. blz. 141.
(2) Ibid, blz. 38.

Niettegenſtaande DE BOSSON, na zijne bevordering tot geneesheer, affcheid van de zanggodinnen had genomen; toen zijn

beroep, als Arts, in een der grootſte ſteden,
——— ——— ——— bij nutter bezigheden (1),

bepaalder denkwijs vergde, gaf hij toch in 1780 een zeer verdienstelijk leerdicht in het licht, getiteld: *De Nationale Opvoeding der Jeugd*, een dichtſtuk, welks lezing wij jonge echtgenooten niet genoeg kunnen aanbevelen. Sedert is ons, tot onze ſpijt, van dezen waarlijk verdienstelijken man niets meer onder het oog gekomen.

BOTH (JOHANNES DE) NICOLAASZ., gaf in 1703 een zoogenaamd „ſtaat-ſpel" in het licht, getiteld: *Het Huwelyk van Mars met de Vrede.*

BOUCHAUTE (LIVINUS FRANCISCUS VAN), een Gentenaar, en kanonik regulier der abdij van *Drongen* en pastoor te *Baerle*, heeft in 1734 te *Gent* uitgegeven: *Tafereel der Penitentie, hiſtorigewys opgehaelt.* De Heer WILLEMS (2) deelt de volgende alleenſpraak van LUCIFER daaruit mede:

O dwaesheyt! waer ben ick door hoogmoet heen gevaeren?
Ick, die was 't flickrend licht van ſoo veel duyſent ſchaeren;
In 't hemels hof geplaetst, die bracht den luyster aen,
Wat heeft myn boosheyt my niet grouwlen doen beſtaen!

Ver-

(1) Dichtliev. Acad. Uitſp. II St. blz. 142.

(2) Verhand. over de Nederduitſche Taal- en Letterkunde, II Deel, blz. 167.

Vervloeckt sy het begin, wanneer ick ben geschapen!
Had ick in mynen niet voor eeuwig blyven slapen,
Soo soud' ick voor geen eeuw tot 't helsche vuur gedoemt,
Verwenschen mynen stoet, in d'hemel soo geroemt.
'k Berst van wanhope en spyt. Ick die was in den hemel
De glinstrend Morgensterr', die door myn glansgewemel,
Den luyster van een Godt aan d'Engelen deed sien,
En was het sackellicht des hemels (1).

BOUCKART (JAN). Van dezen bestaan twee treurspelen, *De Nederlaag van Hannibal* en *De Ballingschap van Scipio Africanus*, die beiden in 1658, in *folio*, in *quarto*, en in *octavo*, zijn gedrukt; voorts eene berijming van TH. à KEMPIS, *Navolging Christi*, Amst. 1663.

BOUDEWYNS (MICHIEL) (2) beroemd geneesheer te *Antwerpen*, en aldaar overleden den 29 Oct. 1681, was een bekwaam en geleerd man, en voor zijn' tijd geen onbehaaglijk dichter. Behalve verscheiden Latijnsche geschriften (3), heeft men van hem *Dienstig ende ghenuchelyck tytverdryf voor siecken om ghesont te worden, en voor ghesonde om niet sieck te syn*, Antwerpen 1654, het versje daaruit door den Heer WILLEMS medegedeeld (4) is niet onbevallig. Zijn tijdgenoot

BOX-

(1) Tafereel der Penitentie, blz. 489.

(2) Antwerpsche Almanak voor 1820, blz. 56.

(3) PAQUOT, *Mém.* Tom I, pag. 30.

(4) Verhand. over de Nederduitsche Taal en Letterkunde, II Deel, blz. 126.

BOXTEL (JOSEPH VAN) leide in zijn *Beklagh en Trooſtghedicht*, te *Bruſſel* in 1675 gedrukt, vrij wat minder geest aan den dag.

BOY (CORNELIS) of BOEY, afkomstig uit een deftig Zeeuwsch geslacht, en geboren te *Zierikzee*, bekleedde in het midden der zeventiende eeuw het gewigtig ambt van advokaat-fiskaal en prokureur-generaal over *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* (1). Hij was een kundig regtsgeleerde en vrij goed Latijnsch en Nederduitsch dichter. Men heeft van hem eene zeer verdienstelijke Pſalmberijming, die onder den titel: *Pſalmen Davids, volgende de nieuwe overſettinge des Bibels*, te *Rotterdam*, in 1648, uitkwam, en in 1659 te *Leyden* herdrukt werd, onder den titel: *Het nieuwe werk der Pſalmen van den Koning David* (2). Hij was de bijzondere vriend van C. VAN BARRLE, die zijn huwelijk met ANNA VAN BRANDWYCK VAN BLOCKLAND in fraaije Latijnſche verzen bezong (3), en met hem eenige dichtſtukken uit de werken van J. CATS in het Latijn overbragt en gezamentlijk in 1656 te *Leyden* in het licht gaf, onder den titel: *Jacobi Catſii Faces Augustæ, Latino carmine celebratæ.*

Zijne

(1) WAGENAAR, Vad. Hist. XII Deel, blz 283.

(2) J. VAN IPEREN, Kerkelijke Historie van het Pſalmgez. I Deel, blz. 176.

(3) J. VAN BEVERWYCK, van de Wtnementheyt des Vrouwelicken Geſlachts, blz. 7.

's Mans uitſtekende nederigheid, zoo levendig en naar waarheid door zijn' lofredenaar geſchetst (1), is ongetwijfeld de oorzaak dat er zoo weinig van hem in het licht verſchenen is. Zijne *Carmina* zijn in 1809 enkel tot geſchenken voor zijne vrienden gedrukt, en dus niet openlijk verkrijgbaar; zoo ook de meesten zijner Nederduitſche gedichten, voor zoo ver die niet in andere dichtbundels verſpreid zijn, gelijk zijn fraai dichtſtuk: *De Opvoeding der Jeugd ten nutte van dit Gemeenebest* (2), waarmede hij in 1775 bij het Haagſche dichtgenootſchap den zilveren eerprijs behaalde, en zijne vertalingen van HOEUFTS Latijnſche lofdichten op G. DORTHUIS en P. MELVILL (3); zijne vertaling van VOLTAIRES *Mariamne* verſcheen in 1774. Zijn lofredenaar deelt van vele nog ongedrukte dichtſtukken eenige niet ongelukkig gekozen proeven mede (4); een enkel luimig ſtukje nemen wij daaruit hier over, namelijk

ORBILIUS ANTIBARBARUS.

De ſchrandre Orbilius, de Valla van zijn' tijd,
Die al zijn geestvermogens wijdt
Aan 't oordeelkundig onderzoeken
Van oude en nieuwe ſpelleboeken.

Hij,

(1) E. KIST, Lofrede, blz. 66.

(2) Proeven van Poëtiſche Mengelſt. door het Genootſchap: *Kunstliefde Spaart geen Vlijt*, III Deel, blz. 235.

(3) Lauwerbladen voor de Zonen der Vrijheid, I Deel, blz. 89 en 91.

(4) E. KIST, Lofrede, blz. 93, 94, 95, 97, 100—114 en 116.

Hij, die de doling van een komma fiks betrapt,
En, wijl de letters 't woord en woorden zaken maken,
Eerst om de letters denkt, en eindlijk om de zaken;
Hij, wien geen ſtreep, geen ſtip ontſnapt,
Die held, die door zijn edelmoedig pogen,
De taal dus keurig ſchift en ziſt,
Sloeg onderdaags de ſcherpziende oogen
Toevallig op een luifelſchrift:
Wat ziet hij?.. hij ſtaat ſtil, verbleekt, en zegt: ô Narren!
Waar zal 't in 't eind nog heen?.. ô wee!
Zoo durft men thans uw ſchoone taal verwarren,
Rampzalig vaderland!... Ach! Koffie met een C (1)!

De dood maakte aan het nuttig en werkzaam leven des braven, geleerden en verdienstelijken mans een einde op den 28 September 1817. De Dordſche predikant E. KIST hield den 23 Februarij 1818, in het genootſchap: *Diversa ſed una*, eene voortreffelijke lofrede op den overledenen, die, benevens een Latijnsch lijkdicht van den Heer J. H. HOEUFT, en een Nederduitsch van den Heer J. SCHOUTEN, door den druk gemeen gemaakt is.

BRACHT (HENDRIK VAN). De drie tooneelſtukken van dezen predikant, eerst te *Brandwijk* en naderhand te *Hardinxveld* (2), *Fedra en Hippolytus*, 1715, *Valentiniaan*, 1716, en *De Herſtelde Vryheid*, 1718, zijn naauwelijks der vermelding waardig.

BRACHT

(1) E. KIST, Lofrede, blz. 94.

(2) A. HOOGVLIET, Mengeldichten, blz. 92.

BRACHT (TIELMAN VAN), ouder broeder van den voorgaanden, en beiden vrienden van HOOGVLIET, bij wien zij echter als dichters ver moesten achterſtaan, niettegenſtaande hij hunne ſchrale voortbrengſelen met lofdichten wapende. Behalve zijne *Tuingedachten*, in 1755 te *Dordrecht* gedrukt, heeft men nog een paar vroegere geestelijke ſtukjes van hem, *Christus in het Vleesch*, en *Uitbreiding van het Hooglied*, Delft 1719. Om van 's mans dichttrant en ſmaak eene proeve te geven, ſchrijven wij uit de *Opdragt* van het laatſte de volgende litanie af *aan de Kerke des Nieuwen Testaments:*

Teder Schaapje; Jezus Bruid;
Kuddeke van zyne weiden;
Reine en zuivre Maagdeſpruit,
Die u, door zyn wet, laat leiden;
Heilig en verkrege volk;
Huis van levendige ſteenen;
Scheepje in 's waereld's waterkolk;
Sion met Gods glans omſchenen;
Uitverkoore Gods Geſlacht;
Koningin vol heerlykheden;
Tortelduifje, blank van ſchacht;
Priesterdom, in heilge zeden;
Onbewegelyke Rots;
Wyngaard met volmaakte ranken;
Kroon, en Stad, en Sterkte Gods; enz.

Men ziet, het „Bid voor ons!" ontbreekt ſlechts aan dezen catalogus van ſtichtelijke metaphoren, die de

de man noodig had om der kerke eenvoudig te zeggen:

U wye ik dees Bybelklanken.

BRAECKMAN (PETER) is opsteller van een Vlaamsch tooneelstuk, *Zegenprael van den H. Petrus, Prince der Apostelen* genaamd, en gedrukt in 1765.

BRAHE (JAN JACOB). Deze Vlissingsche predikant zong in de eeuw der zoetvloeijendheid nu en dan ook een deuntje mede, dat door goede vrienden geprezen, afgeschreven en vervolgens vergeten werd. Zoodanig een vergeteling, in 1766 gemaakt, beginnende:

Hy is geweest! het Negental
Valt op den Helicon aan 't schreijen
Om 't allertreurigst sterfgeval!

en wat er meer volgt, heeft men in 1819 in een werk (1) geplaatst, waar men zulke verdroogde analecten waarlijk niet zou zoeken.

BRAKEL (NICOLAAS VAN). In 1711 liet deze te *Leyden* een werkje drukken, onder den zonderlingen titel: *De Lydende en Verheerlykte Christus in rym.* Lijden in rijm?... Dat zouden wij, en onze lezers gewis met ons, indien wij iets van dit rijm af-

(1) Mnemosyne, VI St. blz. 291.

afschreven; en van het proza (blz. 53): „Doch DE„TRUS *slabbakt* geenzins..." wat dunkt u, lezer?

BRAND (BERNARDUS). Van dezen is een tooneelstuk bekend, getiteld: *Drydeeligh Zeden-Klucht van Paschier en Isabella*, in 1722 gedrukt, en van

BRANDE (GERARDUS HERMANS VAN DEN) twee, namelijk: *Rosalinde, Hertogin van Savoyen* en *Gielen Leep-oog*. Voorts van

BRANDT (CHRISTOFFEL) mede slechts een middelmatig treurspel, *Mustapha en Zeanger*, in 1756 gedrukt en op den Amsterdamschen schouwburg vertoond.

BRANDT (GEERAERT) (1). Deze uitmuntende historieschrijver en voortreffelijke dichter had tot ouders GEERAERT BRANDT, horologiemaker te *Amsterdam*, en NEELTJE JEROENS; hij werd in genoemde stad geboren den 25 Julij 1626, en tot het beroep zijns vaders opgeleid. Dan de natuur had hem met een' uitnemenden aanleg beschonken. In zijn zeventiende jaar vervaardigde hij een treurspel, *De Veinzende Torquatus*, hetwelk de beroemde VAN BAERLE met een sterk brommend lofdicht vereerde, en op het Amsterdamsche tooneel vertoond werd. Dit stuk, dat in onderwerp eenige overeenkomst met SHAKESPEARS *Hamlet* heeft, is, hoewel krach-

(1) J. DE MARS, Leven van G. BRANDT. J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 228. J. KOK, Vad. Woordenboek, VIII Deel, blz. 945. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* Tom. I, p. 345. C. SAXII, *Onomast.* Tom. IV, p. 520. CHALMOT, Biogr. Woordenboek, IV Deel, blz. 198. *Biographie universelle*, Tom. V, p. 499.

krachtig van stijl en uitdrukking, ten uitersten woest, buitensporig, bloedig en ontuchtig. De tiran Noron verkracht de minnares van Torquatus, *sans façon*, op het tooneel in het gezigt van den aanschouwer, en Torquatus voert tegen zijne moeder deze onkiesche en onvoegzame, hoewel krachtige taal;

Naakt my niet met de mondt die d'overspeelder kust,
Sla d'oogen neêr van schaamt, die de vervloekte lust
Van Noron prikkelden, o spyt! wech met de handen
Beylekt met eedel bloedt van uw gemaal, vlie van den
Breinloose zoon, dart gy die zoo ontaardt, onkuisch
Veroorsaakt d'ondergang van uw doorluchtig huis,
My vatten by de handt en vingren, die de leden
Van 't gruwlyxte ongediert, toen 't vaders pláats bekleede,
Omhelsden schaamteloos op 't eerelooze bedt?
Dart gy me naadren met de voeten, daarge met
Tradt op de ledekant van Noron? en beswyken
Noch waggelende niet! gy die d'uitheemsche ryken
Verstrekt tot een schandaal, verknocht g'u dan aan een,
Die wellust schept in moordt, en naare afgryslykheên?
Die met een dartle voet dart trapplen op de buiken
Van swangre koningins? laat gy uw gloory pluiken
Van dien verwysden, die ook d'ongeboornen smoort,
Die op myn zetel bralt door d'onverzoenbren moordt
Myns vaders, die de speen heeft van Megeer gesoogen,
Die bloet uit d'aadren drukt, en traanen parst uit d'oogen,
Die maagdeschender, die een welgebooren maagt
Verkrachte, daar de stad en 't heele landt van waagt,
Een die u haat, en geeft de naam van keizerinne
Om 't keizerdom? wat is d'onkuische schelm in 't minnen

Veranderlyk! ja, als de wisselbare maan.
Nu zyt gy zyn gemaal, en dan is 't Juliaan,
En dan Byrrheen, en dan een ander. Het is wonder
Dat hem geen blixem schen, of vreesselyke donder.
Eerlooze keizersboel, de naam van moeder is
Verwaarlooft door uw min (1).

De dichter heeft naderhand ook zelf dit ſtuk verworpen, als zijns onwaardig. Ondertusſchen bezorgde hetzelve hem toch de achting en vriendſchap van profesſor VAN BAERLE, die hem tot aan zijn' dood met vaderlijke genegenheid beminde, en met wiens dochter, SUZANNE, hij in 1652 zich in den echt verbond; doch alvorens moest hij zijn beroep met de ſtudie verwisſelen. In zijn tweeëntwintigſte jaar leerde hij de Latijnſche taal, oefende zich drie jaren in de godgeleerdheid aan de kweekſchool der Remonſtranten te *Amſterdam*, onder den hoogleeraar CURCELLÆUS, en werd in 1652 beroepen te *Nieuwkoop*. Hierop maakte JAN VOS deze vier regels:

De Liefde maakte van Quintyn de ſmit een ſchilder;
Maar hier aan d'Amſtel toont de Min zyn kracht nog milder:
Van een' tooneelpoëet maakt hy een' predikant.
Zo raakt Zuzann', hoe kuisch en koud van hart, aan Brandt (2).

In 1660 werd hij naar *Hoorn* beroepen, en zeven ja-

(1) G. BRANDTS Poëzy, I Deel, blz. 32.

(2) J. VOS, Ged. II Deel, blz. 295.

jaren daarna naar *Amsterdam*. Hoezeer hij zich nu met loslijken ijver in zijn dienstwerk kweet, en ijverig arbeidde aan zijne *Historie der Reformatie*, wijdde hij toch eenige uren aan de beöefening der poëzij, en toonde van tijd tot tijd blijken van vordering. „In de jongelingschap bruiste zijn gevoel, „zoo dat zijn gemoed werd overstelpt, en zich „ontlastte in een' stroom van woorden en uitdrukkingen, die door geenen hinderpaal werden gestuit; „maar in den mannelijken leeftijd heeft hij dit gevoel naar eene gepaste maat gewijzigd, zoo dat „zijne redenen, met genoegzame levendigheid, door „klaarheid, kieschheid en naauwkeurigheid uitmunten (1)." Reeds in 1649 had men buiten zijn weten eene verzameling zijner gedichten te *Rotterdam* in het licht gegeven, om welke te onderdrukken hij in 1665 eenige stichtelijke gedichten met privilegie uitgaf. Naderhand, en wel in 1725—1727, zijn zijne gedichten, onder den titel van G. BRANDTS *Poëzy*, in drie deelen, herdrukt, van welke uitgave wij ons tot onze uittrekfels zullen bedienen.

Den 11 Julij 1674 verloor hij zijne geliefde echtgenoote, bij wie hij, behalven twee dochters, drie zonen in leven had, die alle drie insgelijks nog bij hunn' vaders leven den predikstoel hebben beklommen, GERRAERT en KAS-

(1) J. P. VAN CAPPELLE, Redevoering over de verdiensten der Amsterdammers, blz. 37.

KASPAR te *Rotterdam*, en JOANNES in *'s Gravenhage;* de eerste, wiens leven hij beschreef, hetwelk in 1705 uitgegeven is, stierf den 21 December 1683, van de beide laatste zullen wij straks nader spreken. Hij hertrouwde, in 1675, met KATHARINA VAN ZORGEN, bij wie hij geene kinderen verwekte, en die hem overleefde. Hij stierf te *Amsterdam* den 12 October 1685. Zijne oudste dochter KORNELIA huwde aan FRANS DE HAES, den vader van zijn levensbeschrijver JOAN DE HAAS; en zijne andere dochter SUZANNA WILHELMINA met JACOB VAN MERKEN, den grootvader der beroemde dichteres LUCRETIA WILHELMINA VAN MERKEN.

Hoewel het buiten ons bestek ligt BRANDT als geschiedschrijver en welsprekend' redenaar te beschouwen, kunnen wij hem toch den lof niet onthouden, dat zijn stijl dien van HOOFT, welken hij zich ten voorbeelde nam, in deftigheid, sierlijkheid en kracht niet zelden overtreft, en niets van dat stijve puristische en gedrongene heeft, dat de lezing van dezen wel eens minder welgevallig maakt. Naauwelijks eenëntwintig jaren was hij oud, toen HOOFT stierf, en daags na zijne begravenis, den 28 Mei 1647, deed hij door den beroemden tooneelspeler ADAM KARELSZ VAN ZJERMES, in den schouwburg, eene lijkrede uitspreken, waarbij VONDEL, ANSLO, VAN BAERLE en HUIGENS tegenwoordig waren, en die zij als een meesterstuk van welsprekendheid verhieven. Zijne levensbeschrijvingen

gen van den admiraal DE RUITER en VONDEL, ja, welk voortbrengsel van zijne pen, proza of poëzij, is ten huidigen dage niet nog onder ons in hooge achting? En als dichter, gelijk wij hem nader beschouwen, is „BRANDT een man, wiens zeldzame „verdiensten nog nimmer naar waarde zijn in het „licht gesteld, en die niet zonder glans praalt onder „hen, die zich in het midden der zeventiende eeuw „als dichters beroemd hebben gemaakt (1)."

Zijne dichtstukken, en daaronder zelfs de zoogenaamde gelegenheidsgedichten, zijn krachtig, deftig, zinrijk; en schoon hij uit de schriften der ouden en die zijner beroemde tijdgenooten naauwkeurig opteekende wat hem bijzonder behaagde, toch oorspronglijk. Men ziet dadelijk, als men zijne gedichten opslaat, dat hij bloeide in het gouden tijdperk van HOOFT tot ANTONIDES, dien hij slechts een jaar overleefde. Met al wat in hetzelve eenige letterkundige vermaardheid had stond hij in vriendschappelijke betrekking; behalve de eerste en de laatste, waren het ook inzonderheid VAN BAERLE, zijn eerste Mecenas, VONDEL, ANSLO, WESTERBAEN, HUIGENS, de dochters van VISSCHER, VAN DER BURGH en vooral zijn boezemvriend VOLLENHOVE (2), die hoogen prijs stelden op zijne kunde, oordeel en smaak; en niettegenstaan-

(1) J. DE VRIES, Gesch. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 228.

(2) Zeer lezenswaardig zijn de brieven van dezen aan G. BRANDT, gedrukt achter zijn leven, door J. DE BAES.

ſtaande dat hij, hoewel minder dan HUIGENS, door den geest zijner eeuw medegeſleept werd om het valsch vernuft ook zijnen tol te betalen in beuzelachtige naam- en woordſpelingen (1), komt hem, naar ons oordeel, eene eervolle plaats toe onder de dichters van den eersten rang.

Een zijner vroegſte dichtſtukken was een lijkzang op Prins FREDRIK HENRIK, die uitmuntende trekken

(1) De eerklok van 't tooneel nu niet als BRANDT en ſlaat, is de ſlotregel van VAN BAERLES lofdicht op den *Veinzenden Torquatus*. Of men in dien tijd op het *tooneel* eene *eerklok ſlaan* liet, weet ik niet; maar ik vind dit beeld niet veel beter dan wanneer de profesſor gezegd had:

„De wacht nu niet als BRANDT en roept."

De Eibergſche predikant W. SLUITER zond hem het volgende puntdicht:

Als GERRAERT in zyn zanggebeden
Dus *brandt* en blaekt aen ieder kant,
En magh men dan ook niet met reden
Daer onder ſtellen: GERRAERT BRANDT?
Brieven, 2. v. blz. 33.

Het is derhalve ligt te verſchonen, wanneer men in zijne gedichten plaatſen ontmoet, als, bij voorbeeld, dezen:

Dit's DUIFHUIS, 't rechte *huis* van Jezus *duif* en geeſt.
Poëzy, I Deel, blz. 79.

Dus kom ik, nu *myn kranke voeten*
My weigeren ten dienst te ſtaan,
Op *voeten van myn voorzen* gaan.

O BRANDWYK, laat hier nu geen *brand* van yver *wyken*.
Poëzij, III Deel, blz. 7, 288.

ken oplevert van echt dichterlijk vernuft, hetwelk zelfs de eenvoudigste denkbeelden weet te veredelen, en door eene deftige uitdrukking te doen treffen en behagen. Het denkbeeld: De held is van ouderdom op zijn bed geftorven, boezemt weinig belang in. Maar met welk eene belangftelling, met welk eene aandoening zelfs, verneemt men dit berigt uit den mond des dichters!

Hier leg de dapperheit het hooft nu op de baar;
Maar dat ze fteen, noch klaag, noch ween, noch zucht op haar
Geftorven helt, die in geen lagen is gebleven,
Noch ook niet reukeloos quam met Marcel om 't leven:
Die 't als geen veltheer maar als een verfpieder liet.
De lift van Spinola, noch Bek bedroog hem niet.
Nooit heeft een Kordua zyn legerwal ontfloten;
Noch Papenheimfche kling 't manhaftig bloet vergoten.
Kantelmoos kogel vloog niet door zyn lenden heen.
Geen menfch beroem zich van zyn doodt, want Mars alleen
Niet magtig was om 't hooft der vryheit t' onderdrukken;
Maar 't noodlot moft hier al de Goden t'zamenrukken,
En d'ouderdom het graf ontfluiten (1).

Men weet dat in BRANDTS leeftijd, hoezeer de Remonftranten niet meer zoo vinnig vervolgd werden als kort na de beruchte Dordfche Synode, men toch nog vrij hevig op hen gebeten was, althans vele, zoo niet de meeste Gereformeerde predikanten. Het ftrekt dus tot een bewijs van 's mans braaf-

(1) Poëzy, III Deel, blz. 140.

braaf, vredelievend, echt-Christelijk karakter, dat hij niet alleen met genoegzaam allen (1) in goede verstandhouding leefde, maar zelfs eene broederlijke, stichtelijke, nuttige en leerzame briefwisseling onderhield en vriendschappelijk omging met J. VOLLENHOVE, predikant te *'s Hage*, W. SLUITER, te *Eibergen*, F. MARTINIUS, te *Epe*, A. MOONEN, te *Deventer*, B. BEKKER, te *Amsterdam*, en andere echt-Gereformeerde predikanten, die allen de poëzij beöefenden of beminden, doch wien overigens de Arminiaan een gruwel was (2). Zijn edel, vrede- en eendragtlievend hart stortte zich uit in een' dichtmatigen brief aan W. SLUITER, dien wij, niet zoo zeer om deszelfs kunstwaarde als wel om den voortreffelijken geest, waarin hij is opgesteld, hier mededeelen:

Hoe heeft uw brief, ô SLUITER, 't hart ontsloten!
Hoe meld ze zo veel tekens van uw gunst!
Hoe konze myn waardy zo zeer vergroten!
Hoe schat uw pen myn rym voor zulk een kunst?

d'Een-

(1) Alleen met het Noord-Hollandsche Synode en den nietsbeduidenden Amsterdamschen predikant H. RUL, kreeg hij het te kwaad wegens zijne *Historie der Reformatie*; doch de heerhoofdige ijveraars kwamen er in 1677 zoo glorierijk niet af als in 1619.

(2) VOLLENHOVE scherzt er zelf mede, dat de poëzij Remonstrantsche en Contra-Remonstrantsche predikanten kon vereenigen, om een' poëet, die hard Paapsch was (VONDEL), te bezingen, *Brieven*, a. v. blz. 201.

d'Eenvoudigheit, die 't woort voert in myn dichten
Verdiende nooit zo veel genegentheit.
Kon myne liefde uw pen zo zeer verplichten?
Hadt dan myn lamp haar licht zo ver verspreit?
Het zy hoe 't zy, 't is my genoeg te merken
Dat uwe gunst myn vrientschap niet veracht.
Komt yveraars van zoo veel Kriste kerken,
Die haat en nydt tot droeve scheuring braght,
Leert nu van ons dat die verscheidenheden
De liefde niet in allen heeft vermoort.
Gy Leeraars leert dit Jezus andre leden.
De twisttrompet is lang genoeg gehoort.
Gy wensicht my naar het aangezicht t'aanschouwen,
En ik verlang om uw gezicht te zien;
Om eens met u de vredekerk te bouwen,
Om u, myn vrient, de rechterhant te biên:
Geen rechterhant gelyk de wilde vremde,
De Tollenaar en Farizeen wel boodt:
Neen, neen, een hant die meer en vaster klemde,
Een hant, die u tot beter vrientschap noodt.
Nu laat ze u door myn ronde rympen weten
Wat Christus van zyn dienaars heeft begeert.
Is 't u genoeg aan myne tafel t'eten?
Wort Jezus aan uw disch genoeg geëert?
't Is niet genoeg elkanders brood te smaken,
Des Heeren broodt zy u en my gemeen.
Wy zyn toch eens in 't noodigst aller zaken.
De liefde maakt de Christenen tot een.
Gy kunt noch wilt my uit den hemel sluiten,
En sluit g'uw kerk noch langer voor my toe?
Neen SLUITER, sluit de vreê niet langer buiten.
Of zit z'in 't hart? Hoe isze daar te moe?

Of

Of klaagtze dat de drift der twiftgezinden
Den arbeit van de vredemakers ftuit?
Bidt dan den Godt der vreê om meerder vrinden.
Dat VOLLENHOOF met zyne Krifte luit
En vredeharp de razerny help dwingen.
Die Dichter maak' het onbefcheit gedwee,
Hy leer het volk een nieuwe vreëzang zingen,
En 't weervaars zy: Godt help de kerk aan vreê (1).

Wij menen zelfs eene zekere kieschheid in dezen liefdeädemenden en het hart zoo weldoenden brief te befpeuren. Misfchien heeft BRANDT dien opzettelijk zoo eenvoudig ingerigt, om den goeden SLUITER toch door zijne dichterlijke meerderheid niet te hinderen, en des te duidelijker tot zijn hart te fpreken. Dezelfde geest heerscht in zijn dichtftuk *De Vreedzame Christen* (2), een uitmuntend leerdicht op de verdraagzaamheid, hetwelk alles behelst wat ten voordeele van dezelve gezegd kan worden. De ftijl is eenvoudig, deftig en krachtig, en het onderwerp elks behartiging overwaardig. Wij herinnerden ons meermaals het volgende uit dit voortreffelijk gedicht:

Hoe is de Chriften zo afkerig van den Chriften!
Wat is de liefde koudt, hoe heet het kerkgefchil!
Hier fchort het aan 't verftant, en elders aan den wil.
Maar zo men in de zee van hun belydeniffen
Eens t'zamen naar 't gewight van hun verfchil wou viffen,
Het zou zo groot niet zyn, als d'een of d'ander meent (3).

Gy

(1). Poëzij, III Deel, blz. 298.
(2) Ibid. II Deel, blz. 167.
(3) Ibid. blz. 192.

Gij, die den ſplinter in uw broeders oge ziet,
Gedenkt ook aan den balk, die in uw oog kan ſteken.
Ei overweegt, en telt uw eige zielgebreken.
Geen menſch, hoe hooggeleert of heilig hy ooit zy,
Is in dit aardſche ront van alle doling vry.
Hoe dikwils wort men hier in zyn verſtant bedrogen!
d'Onwetenheit bedwelmt om laag de ſterflyke ogen.
In hoe veel zaken ſtaan de wyſten als verzuft!
Wat zyn 'er ſtukken, die te hoog gaan voor 't vernuft!
Een oogſtraal is te zwak, om in de zon te ſtygen.
Op hoe veel vragen mag de Chriſten niet wel zwygen;
Of zeggen: 't geen gy vraagt, gaat boven myn begrip,
Die dingen weet ik niet! Wat wil men op een ſtip,
En punt van kleen gewigt, een hair aan vieren kloven.
Zo komt het twiſtziek volk de ſcheuring nooit te boven,
Als elk zyn ende houdt, en niemant buigt of wykt,
Of door gevoeglykheit 't oneſſen vergelykt.
Nooit wort, (laat ieder een dit woort vry overwegen)
In Jezus kerken vreê, te lang gemiſt, verkregen,
't En zy men onderling elkandren vryheit gunt
Omtrent gevoelens van een onnootzaaklyk punt.
Geen vryheit, die te ſtout de kerken durft beroeren,
Met al wat zy verdicht voor waarheit in te voeren;
Maar vryheit wel bepaalt, die ons in 't midden leit,
Recht tuſſchen ſlaverny en ongebondenheit.
't Zy verre, dat men iet te light in twyffel trekke;
't Zy ver, dat menſchentaal ons een orakel ſtrekke,
Of ons verſtant verbinde aan 's anders onverſtant.
Dus boeit men 't vry gemoet met eenen ſlaaffchen bant.
De gulde vryheit wil geen heer zyn van een' ander,
Noch ook geen anders ſlaaf. Zy voert den vredeſtander.

Gelykheit queekt den vreê: die eischt het geen ze geeft,
Die geeft het geen zy eischt, of't geen ze ontfangen heeft.
Zo draagt men, 't geen men wil dat andren in ons dragen.
Dit is verdraagzaamheit, die Gode zal behagen.
Verdraagzaamheit, die wys de zaken onderscheit,
Zo hoog geprezen van de beste Christenheit (1).

Hoe kraehtig, nadrukkelijk, roerend zelfs, is zijne aanspraak aan de geestelijken:

ô Mannen, die het volk uit Jezus naam hoort spreken,
En menigmaal van liefde en Jezus vrede preken!
Hoe krimpt u 't hart noch niet van mededogenheit,
Wanneer gy 't Christen volk, door bittre twist misleit,
Ziet scheiden uit Godts kerke, en scheuren ziet zyn leden;
Als gy de herders ziet verbasteren van zeden,
Misschept in wolven, die roofachtig, fors, en wreedt
Van aart, hun lust zien aan dat kerkelyke leet?
Is 't niet, uw nutste werk het wit van vreê te treffen?
Durft gy uw stem als een bazuingeklank verheffen?
Verkondigt gy de straf, daar Godt den twist meê dreigt?
Of hebt gy zelfs uw hart tot sektery geneigt,
En quam die kettery uw ziel en zin verheren?
Zo is het meer dat tydt om weer te rug te keren.
Misbruikt de maght, die Godt uw ampt tot stichting gaf,
Tot geen verwoesting, of verwacht te groter straf.
Dien veel wordt toebetrout, verdient te zwaarder slagen,
Zo hy zyn ampt verzuimt in deze boze dagen (2).

Amen! zeggen wij, en wie niet met ons?

op

(1) Poëzy, II Deel, blz. 207.

(2) Ibid, blz. 229.

op het gedeelte uit het slot, dat wij hier nog afschrijven:

o Vredevorst, die uit den hemel neêrgekomen,
De wreedste vyantschap aan 't kruis hebt wechgenomen,
Die door uw heilzaem bloet, uw kostelyke doodt,
Den vrede tusschen Godt en tusschen menschen sloot,
En sloot een nieu verbont van enkle vreêbevelen!
Gy ziet hoe boze twist hun eendraght kon verdelen,
En wat styfzinnigheit de tweedraght staande houdt.
Al heeft de liefde uw kerk eerst hemelhoog gebout,
De scheurzucht breekt ze weêr; die durft twee lieve leden
Vervreemden van hun hooft, ja 't hooft met voeten treden.
Gy, Heer, gy zyt dat Hooft, u treft de zelve smart,
Die al uw leden treft, u gaatze diep in 't hart.
Uw goetheit lydt noch eens door hartlyk medelyden;
Terwyl uw broeders hier elkander fel bestryden.
o Goede Heilant, die zo hoog verheven zyt!
Betoom hun razerny, stil dien verwoeden strydt.
Versterk die reklykst zyn, eer ze in hun plicht bezwyken.
Buig al de styfsten, leer hen vredeshalve wyken.
Breng die verstrooit zyn in uw schaapstal weêr by een.
Stier uwen goeden geest op onze beê beneên,
Den geest der vreedzaamheit, die uwe kerke leide;
Den geest der wysheit, die de zaken onderscheide,
Daar 't nodig meest by weeg', die ook op 't nutte dring';
Den geest der waarheit, die de valsche leer bedwing';
Den geest der liefde, die de zwakken wil verdragen,
Die blinde doling dult, die met geen ydle vragen
Den medemensch bezwaart; die niemant onrecht do t,
Welk dikmaals tranen stort, maar nimmer Christen bloedt

Laat deze tranen met gebeên, het eenig wapen,
Dat uwe kerken paſt, ten ſtrydt gaan voor uw ſchapen.
Zo wort nooit kerk betigt met oproer noch verraat.
Zo ſticht ze in 't midden van den Staat geen' andren Staat (1).

Bij gelegenheid der afkondiging van den Munſterſchen vrede, in 1648, vervaardigde hij op last der Amſterdamſche Burgemeesteren de beſchrijving van en de bijſchriften op de zes middelſte vertooningen van de opkomst der Batavieren, op den Dam vertoond (2). Deze zelfde heugelijke gebeurtenis gaf hem ook aanleiding tot het vervaardigen van een uitmuntend krachtig dichtſtuk, getiteld: *De Eeuwige Vrede*, in rijmlooze verzen, toen nog eene ongehoorde nieuwigheid, ofſchoon HOOFT en HUIGENS hem daarin reeds met een paar kleine ſtukjes waren voorgegaan; althans hij oordeelde zijn vrij uitgebreid ſtuk met het ſchild eener verdedigende voorrede te moeten wapenen. Er heerscht eene ongemeene kracht, een rijkdom van denkbeelden en eene ſtoutheid van uitdrukking in dit voortbrengſel van den tweeëntwintigjarigen BRANDT, die het gemis van het rijm rijkelijk vergoedt. Men kan daarvan reeds oordeelen uit deze weinige regels:

Ik zing van 't eilandt, dat de groote zee, en d'armen
Des vryen Rijns omringt, dat onbewoont was, eer
Het Bato zagh, die 't door het allerbillykſt recht,

En

(1) Poëzy, II Deel, blz. 239.

(2) Ibid, III Deel, blz. 391.

En wetten der natuur, aanvaardde, om daar te vinden
Der vad'ren vryheit, toen, in bange ballingschappen
Verzonden en verjaagt door Pentaas list. Waar door 't
Begin van onzen Staat rechtvaardig wiert; naardien 't
Van vrye volkeren gevestigd is in landen,
Noch vry van heerschappy en vorstenwetten. Zedert
Zocht Rome, en 't oude Atheen haar recht en wellust; maar
Hier was de vryheit, daar de dwinglandy belandt.
Dees vryheit, die ik zing, wil in geen slaafsche banden
Gebonden zyn, myn dicht nu ook niet. Wy versmaden
De boeiens van het rym, daar d'onkunde onze taal
Met zocht te binden; daar geen Griekfche zanggodin
Van wist; daar eertyds Rome, in Cezars lettereeuwen
Van vry was; daar de Pò zich ook van heeft ontslagen (1).

Kundige geletterden keurden deze rijmverwerping goed; F. MARTINIUS prees hem daarover in een' luimigen brief (2); ook vervaardigde hij nog een ander niet minder krachtig rijmloos dichtstuk, *De tranen van den Apostel Petrus* (3); doch deze dichttrant vond geen ingang bij ooren, die aan den rijmklank gewoon waren, waarom hij er ook weder van afstapte.

VONDEL hield BRANDT, en te regt, voor een groot' bijschriftdichter. Hoe krachtig, karakteristiek en kernachtig zijn zijne bijschriften op de twaalf Ro-

(1) Poëzy, III Deel, blz. 219.

(2) Ibid, blz. 269. Brieven, a. v. blz. 119.

(3) Poëzy, II Deel, blz. 155.

Met BRANDT, zegt de Hoogleeraar VAN CAPPELLE (1), „sloot zich, als het ware, het gulde tijd„perk onzer letterkunde;" ten minste, de oorspronglijkheid, stoutheid van denkbeelden, geestverheffing en kracht van uitdrukking begonnen allengs plaats te maken voor de navolging, inzonderheid der Franschen, koele, wijsgeerige, beschaafde redekaveling, zoetvloeijende, kruipende eentoonigheid en angstvallige grammaticale zuiverheid van taal en spelling. Men droeg, naar het scheen, meer zorg om de gebreken der vroegere dichters te vermijden, dan, gelijk BRANDT, hunne schoonheden op te sporen, en daarmede voordeel te doen, POOT misschien alleen uitgezonderd. Terwijl de genie van SWANENBURG, door eene overspanning van stoutheid, tot eene poëtische krankzinnigheid verviel, was geen zweem van eenige geestverheffing aan te treffen bij de in hunnen tijd zoo zeer geroemde CLAAS BRUIN en SYBRAND FEITAMA. De dichters der zeventiende eeuw volgden slechts de natuur en hunne genie: zij waren dus stout en oorspronglijk; die der achttiende begaven zich onder het juk der theoriën van ARISTOTELES en PELS, en werden slaafsche navolgers van Fransche treurspelen, vervaardigers van levensbeschrijvingen in rijm van Bijbelhelden, of eentoonige bruiloftsen verjaargedichten. Het gulde tijdperk van onzen let-

(5) Redevoering, a. v. blz. 38.

letterroem sloot zich met ANTONIDES en BRANDT gelijktijdig met dat van onzen krijgsroem ter zee met TROMP en DE RUITER; de schimmen der gebroeders DE WITT moesten, naar het scheen, met het verlies van onze zedelijke zoo wel als staatkundige veerkracht verzoend worden.

BRANDT (KASPAR en JOANNES) (1) beiden zonen van den voorgaanden, beiden geboren te *Nieuwkoop*, de eerste den 25 Junij 1653, de andere den 6 Julij 1660, beiden predikanten bij de Remonstrantsche gemeente en beiden dichters. Beiden door hunnen vader onderwezen, schenen zij van hem de gaven van welsprekendheid, keurigheid van stijl en kracht van uitdrukking aangeërfd te hebben. KASPAR was achtervolglijk predikant te *Schoonhoven*, te *Hoorn*, te *Alkmaar*, te *Rotterdam* en te *Amsterdam*, waar hij overleed, den 5 October 1696. JOANNES stond, volgens het gebruik, der Societeit het eerste jaar ten dienste te *Tiel*, en werd toen predikant te *Warmond*, vervolgens te *Hoorn*, voorts in *'s Hage*, en eindelijk zijn' broeders ambtgenoot te *Amsterdam*, alwaar hij hem overleefde tot den 13 Januarij 1708.

Hoezeer wij met den Heer DE VRIES (2) niet gaarne iets aan den roem van dit waardig broederpaar

(1) J. KOK, Vad. Woordenb. VIII Deel, blz. 954 en 956. C. SAXII, *Onomast.* Tom. V, pag. 228 & 459.

(2) Geschied. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 304.

paar zouden onttrekken, „dat beiden groote eer „ingelegd hebben met hunne Nederduitsche gedich„ten, die van al de hoog verlichte verstanden in „ons vaderland met onsterflijke lofspraak vereerd „zijn (1)," menen wij in hunne voortbrengselen, die gezamentlijk in een boekdeel, onder den titel: K. *en* J. BRANDTS *Poëzy*, te *Amsterdam*, in 1725 zijn uitgegeven, toch reeds de spooren te ontdekken van dat verval in de dichtkunst, waarvan wij in het vorig artikel spraken. Althans zij wijken reeds ver af van de oorspronglijkheid, zinrijkheid en kracht, die in de dichtstukken van hunnen vader zoo zeer uitblinkt; de beschaafziekte had hen ook reeds aangetast, blijkens de winderige voorrede des uitgevers voor KASPARS gedichten, waarin hij vertelt dat „zijn Ed. wist dat de lauriertak alleen om „'t hooft der HOOFDEN, VONDELS, ANTONIDESSEN en „diergelijke uitmuntende mannen gevlogten word, „en het zijn oogmerk was om dezulke of te even„aren of verbij te streven," eene verwaandheid, die wij niet gelooven dat ooit bij den braven, nederigen man is opgekomen.

De meeste gedichten van KASPAR zijn gelegenheidsverzen; de schoone trek van dankbaar kinderlijk gevoel in het verjaardicht op de huisvrouw van den schepen K. KLOEK, den vriend en weldoener zijner ouderen (2), valt in het oog:

Wien

(1) J. DE HAES, Leven van G. BRANDT, blz. 85.
(2) Ibid, blz. 10.

Wien kan haer feeſt geen blydſchap baeren?
Myn ziel verjaert met dit verjaeren
En leeft in dit geboortelicht.
Haer gunſt, daer z' yder door verplicht,
Zoo milt in mynen ſchoot gegoten,
Blyf in het hart nu niet beſloten.

'k Zie vaders lykſchroef openſpringen;
Zyn geeſt word wakker op dit zingen:
SUZANNE ſteekt op dit geluidt
Haer hals ter duiſtre graffteé uit;
En wenſcht met hoogverheve toonen
Haer oude halsvriendin te kroonen.

Zy voelt haer kout gebeente leven.
De trou van haer vriendin, geſchreven
In 't hert op eeuwig parkement,
Herdenkt en viert ze zonder endt,
Verlangende om na korte jaeren
In 't eeuwig licht met haer te paeren (1).

Zijne *Christelyke Beſpiegeling van 't laetſte Oordeel* (2) heeft vele ſtoute en krachtige uitdrukkingen, MILTON waardig.

In zijne *Lyk- en Grafdichten* heerscht de regte toon, hoewel het zinſpelen met de namen der overledenen hem ſomtijds tot de onnatuurlijkſte verwringingen verleidde; bij voorbeeld in de *Lykgedachtenis* der huisvrouw van P. ZWAERDEKROON:

Zoo erft ze na den ſtryt en 't ZWAERT DE KROON (3).

Men zou hier volſtrekt vermoeden dat deze VROUW, KASPARS ſchoonmoeder, onthoofd ware.

Zijne

(1) K. BRANDTS Poëzy, blz. 13. (2) Blz. 83. (3) Blz. 221.

Zijne weinige Latijnsche gedichten zijn — zoo als 'er velen zijn.

Tutto fuogo, *tutto fiamma*, stelde L. BIDLOO als *motto* boven zijn kokend heet lofvers op de gedichten van JOANNES, waarin toch waarlijk die buitengemeene hitte niet te vinden is. Zijne gedichten zijn wel niet onverdienstelijk, doch zij zijn reeds minder dan die zijns broeders; echter hebben zij op sommige plaatsen natuurlijke en fraaije dichterlijke schilderingen. Het volgende uit zijn *Hervormt Christendom in Engelant*, is der overschrijving wel waardig:

't Nabuurig Engelant, die wakkere Eilandin (1),
Die trots de zeekroon spant, en nooit naar Cæsars zin
Haar edlen hals boog onder 't juk van slavernye,
Wert loos eerlang belaagt van ziele-dwinglandye.
Gelyk een wolk, die lang omzwevende in de lucht,
Half zwart en root, in 't endt in yselyk gerucht
Uitberstend', neerstort met een zee van regenvlagen,
Al 't landt verduistert, als zou 't nooit weêr helder dagen,
Terwyl een zwakke kiel door storm eerst hemelhoog
Getorst, zoo laag weêr zinkt dat d'afgront gaapt voor 't oog:
De beste stierlui, doodsch van schrik, zien op malkander,
Men wensicht, men hoopt, en bidt dat 't onweer eens verander,
Elk ziet ruim uit in zee; tot dat een kleene boot
Gebouwt, beproeft in storm, hen bergt in zynen schoot;

Wiens

(1) Naamwoorden van het mannelijk geslacht kan men door bijvoeging van den uitgang *in* tot vrouwelijken maken; *varre*, *varrin*; *boer*, *boerin*, enz.; maar nooit die van het onzijdige geslacht: *Eilandin* is zoo min goed als *paardin*, *zwijnin*, enz., die geene dichterlijke vrijheid toelaat te bezigen in plaats van *merrie* en *zeugs*.

Wiens ſtuurman tegen laſt en arbeit opgewaſſen,
De boot en 't ſchip gelyk ſtuurt door de waterplaſſen
Des hollen Oceaans, geleit ze naar hun zin,
Laveert, en voertze in 't endt een ſtille haven in.
Zoo dreunden onlangs al de Kaledonſche ſtranden.
Het ganſche ryk wert krank in al zyn ingewanden,
Het daverde op zyn' grond, de ſtorm ſtak op verwoedt,
De witte krytberg vreeſde een droeve verf van bloet.
Elk zag voor uit, toen kleen en groot, en 't puik des adels
In goet en lyfsgevaar, afzittende uit zyn zadels,
Niet wetende waar zich te bergen, hoe te moê,
't Erbarmenswaardig oog went naar ons Hollant toe.
Vindt geene toevlucht dan in Neêrlants Stedehouder,
En legt den last hem van dry ryken op zyn ſchouder,
Men valt aan 't ſmeeken, dat hy zich toch eens ontferm,
En ſtrekk' den godsdienſt, hun het dierbaarſt, ſchilt en ſcherm;
Bewaar hun lyf en goet, en ſcheur de looze netten,
Gebreit tot afbreuk van 's lants recht en oude wetten,
Herſtel z'in kracht, en breng' door 't wettig Parlement,
Geveſtigt door zyn hant, al 't ryxgeſchil ten endt (1).

Maar wat er nu onmiddelijk volgt is zoo ellendig plat, dat de eenvoudigſte mensch dezelfde denkbeelden ſierlijker in proza zou uitdrukken. Hoe geweldig ſteken de bovenſtaande fraaije regels af bij dezen en dergelijken:

Het heele vaderlant by een te Helvoetſluis.

Wat doet de naam van Re- en Contraremonſtranten?

De groote Heilant ——— ——— ——— ———
Blaast door zyn' adem met een' voorwint in het zeil (2).

Welk

(1) (2) J. BRANDTS Poëzy, blz. 4, 6, 7.

Welk een beeld!.... PARNY laat VENUS wel plagts maken voor MARIA (1); maar dat een Christenleeraar de bezigheid van BOREAS of ZEPHYRUS laat verrigten door.....

Uitmuntende fraaije ſchilderingen treft men aan in zijn' *Vredezang;* ſtout en krachtig is vooral daarin deze

BESCHRIJVING VAN EEN' ZEESLAG.

Al 't aardtryk wordt te naauw voor zoo veel bloet en moordt.
Eerlang wordt zelfs ter zee de krygsklaroen gehoort.
Dan krimpen berg en duin, en dalen in elkanderen.
Op zulk een weêrgalm moet de zee in velt veranderen:
Ja d'eene golf bruiſcht taai uit droefheit d'andre toe,
Of duikt in een, vervaart voor geeſſelzweep en roê,
Op haaren rug gemunt; 't zal ylinks haar verveelen
Te torſſen zulk een laſt van zwaare zeekaſteelen:
Geſmaldeelt dryvende den vyanden op zy,
Nu van, dan by de windt, nu loefwaart, dan aan ly.
Men ſchiet en ſcheurt, wat om en by is ſluks aan ſlenteren:
D'een geeft de volle laag, een ander paſt op 't enteren.
Een derde ſpringt, (hier is geen open voor de vlucht)
Door eige kruit, en kieſt voor 't graf de ruime lucht.
De bange brander woedt in 't midden van het water.
Het ſtoutſte hart verſchrikt voor 't grouwelyk geklater.
Daar vliegen been en arm en merg en brein en bloed,
En zwindlen onder een: den dappren valt de moed
Niet eer dan 't leven: 't bloed der braaven ſtremt in d'aêren.
Het oorlogsvuur ſiſt uit al tintlende in de baaren.
Dus ſtout de Noortzee meer dan eens in lichten brandt:
De weêrſchyn flikkerde op het een en 't ander ſtrant (2).

Tot

(1) *Guerre des Dieux anciens et modernes.*

(2) J. BRANDTS Poëzy, blz. 12.

Tot een' tegenhanger diene de volgende:

BESCHRYVING DER BELEGERING VAN EENE STAD.

Of slaat men 't leger om een welbemuurde stadt,
Die in een zoete rust voorheen gebakert zat;
Al wat, ten menschdoms schaê, de hel hadt uitgevonden,
Vertoont te vreeslyk zich op zyn gevloekte stonden.
Daar beukt het zwaar geschut een hemelhooge wal.
Gins beeft de burgery, en ziddert voor den val
Van huis en dak, gedreigt door bomben en granaaten.
Hier vliegen z'over endt die straks noch nederzaten.
De vrees kaatst zuigeling en moeder als een bal.
Men vlucht 'er vruchteloos, de doot is overal.
Men ziet zelfs onder d'aard de buskruittonnen rollen,
Men mynt 'er wederzyds om strydt gelyk de mollen.
De grondt berst op in 't endt door brandt van 't booze kruit.
Het aardryk braakt en beeft en buldert door 't geluid;
Als t'onvreê, nu het kint, getorst door zyne vloeren,
Zyn moeders ingewandt door delven durft beroeren.
Uit gramschap waassemt het een damp uit zynen grondt:
En 't schynt als of de hel hier opent zynen mondt.
Wat moortuig berst 'er al uit zyn gespannen navel!
Buspoeder, yzer, loot, hout, steen; harpuis en zwavel.
Van rou en ramp op ramp bezwangert, baart zyn schoot
Voor zoo veel duizenden veel meer dan eenen doodt.
De stadt gaat endlyk schuil, en 't oog kan niet bemerken
Het onderscheidt van huis, van toorens en van kerken (1).

„Op sommige plaatsen," zeiden wij straks, ontmoet men dergelijke verdienstelijke brokken; doch ove-

(1) J. BRANDTS Poëzy, blz. 15.

overigens verheffen de gedichten van dezen braven, regtschapen man zich niet boven het middelmatige. Het schijnt hem minder aan vernuft en vermogen, dan wel aan smaak en gevoel ontbroken te hebben.

BRASSER (JACOBUS), JASPERSZ. Een paar prulletjes van dezen, waarop slechts vijfentwintig exemplaren gedrukt zijn (1), hebben, voor de liefhebbers, slechts de waarde der zeldzaamheid.

BRECHTEN (CLAIS VAN). MAERLANT vermeldt in zijn' *Spiegel Historiael* dezen als een dichter uit de dertiende eeuw. De Heer VAN WYN (2) heeft niets van hem kunnen opsporen: wij gelooven ook niet dat er veel aan verloren is.

BREDA (MICHIEL VAN). Twee kluchtspelen, *Lubbert Lubbertsz* en *Kaispyn Poëet en Officier*, benevens een treurspel, *Themistocles*, in 1685—1686 gedrukt, deden hem in zijn' tijd voor een tooneeldichter doorgaan.

BREDERO (GERBRAND ADRIAANSZ.) (3), geboren te *Amsterdam*, den 16 Maart 1585, en aldaar overleden den 23 Augustus 1618. Weinig bijzonderheden zijn er van zijn drieëndertigjarig leven bekend,

(1) Naemrol der Tooneelsp. van J. VAN DER MARK, AZ. N°. 822.

(2) Hist. Avondstonden, blz. 264.

(3) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 248. J. KOK, Vaderlandsch Woordenb. VIII Deel, blz. 1056. J. P. VAN CAPPELLE, Bijdragen tot de Gesch. der Wetensch. en Lett. in Nederl. blz. 225.

kend, dan dat hij vaandrig was bij de schutterij, en hij zich toeleide op de schilderkunst, waarin hij F. BADENS tot meester had; doch meest bekend is hij als dichter. Hij was een werkzaam lid van de Amsterdamsche kamer *In Liefd' bloeijende*, die in zijn' tijd reeds in verval begon te geraken; immers schreef hij aan de broeders in 1615:

Ach! Camer/ Camer! Ach! als ik u nu bekijck
Hoe zeer zijt ghy Helaes! u selven ongelijck.
O bloeyende ghedaent/ daer ick met plach te brallen/
Is door 't twisten des tijts/ becans en al verballen (1).

Hij voorzag het tooneel dezer kamer van verscheiden treur- en blijspelen, waarin veel natuurlijk en oorspronglijk vernuft doorstraalt. De laatste behelzen naïve, levendige schilderingen der Amsterdamsche zeden van zijn' tijd; om welken met hare natuurlijke kleuren voor te stellen hij zich op de vischmarkt en op andere plaatsen onder het gemeene volk begaf, om zich deszelfs taal en spreekwijzen eigen te maken, waarmede hij dan zijne blijspelen stoffeerde. Geen wonder dat er dan ook vele uitdrukkingen in voorkomen, die den toets der kieschheid en eerbaarheid niet kunnen doorstaan. Hij verdedigt dit in de opdragten zijner tooneelstukken op gronden, die in zijn' tijd konden gelden.

BRE-

(1) G. A. BREDERO, Nederd. Poëmata, blz. 5.

BREDERO, die geene vreemde talen verstond, had geen anderen gids dan zijn natuurlijk vernuft, geene andere voorbeelden dan de dichters zijne tijdgenooten, met wie hij vriendschappelijk omging, doch die, hoe beroemd naderhand, toen nog den regten smaak in de poëzij niet hadden. Geen wonder dat zijne verzen eene hinderlijke hardheid en stroefheid hebben, gelijk alle rederijkersgedichten; HOOFT en VONDEL maakten ze toen zelf nog niet beter. Doch daartegen was hij een vijand van den barbaarschen wansmaak der basterdwoorden, waarmede men in zijn' tijd de refereynen opvulde. Lezenswaardig is zijn brief deswegens aan de Amsterdamsche kamer (1). Dat hij, indien hij langer had mogen leven, een' gemakkelijken en bevalligen dichttrant zou aangenomen hebben, lijdt geen twijfel; de kiemen daartoe lagen reeds in sommige losse stukjes; bij voorbeeld:

De Coninck gheen ghesel in sijn ghebiet can dooghen/
Hij wil sijn Rijck en Thron beheerschen onghemeen/
De Minnaer is jaloers schier van sijn eyghen ooghen/
Ja/ van sijn schaduw die hy voor hem uytsiet treen.

Wel eertijdts was ick vol van hopen en verlanghen/
Maer alsu haest ick sach het heilder Aenschijn soet
Mijns Siels / so gaf ick my vrywillichlijck ghevangen
Ghelijck als in de knip het cleyne Vinckjen doet.

Nar-

(1) Nederd. Poëmata, blz. 66. J. P. V. CAPPELLE, Bijdr. blz. 250.

Narcissus. als hy sach sijn eyghen schoonheyts stralen/
Wert hy van onghenéucht en eyghen Liefde blieck/
Hoe menich siet men in haar selfs behaghen dwalen/
Want meest een yeder nu is aen dat evel sieck (1).

Wij zouden nog verscheiden stukjes in dezen smaak kunnen aanvoeren, die, even als zijn *Lof van den Ryckdom* en *van de Armoede* (2), in welke beiden aardige wendingen en geestige denkbeelden voorkomen, blijken dragen dat BREDERO, die bloeide ten tijde van het verval der rederijkers en de opkomst van het tooneel, een uitmuntend dichter zou geworden zijn, daar hij toen reeds VONDEL in vele opzigten verre overtrof (3), het geen blijkt uit het volgend kreupel grafschrift van dezen op BREDERO:

Hier herbercht 't Tijf/ wiens gheest in schertsen munten uyt/
En met veel Boertery steeds swanger gingh van herssen.
Wien Charon willigh voerd' om sunst in d'oude schuyt/
Vermits de sieltjens noch lachten om zijn farcen (4).

„Jam-

(1) Nederd. Poëmata, blz. 38, 39, 40.

(2) Ibid, blz. 9, 13.

(3) De Heer DE VRIES is van oordeel dat BREDEROS dichtwerken niet met die zijner beroemde tijdgenooten te vergelijken zijn. (*Gesch. I* 126); doch bedoelt zeker hunne lateren; en dan zijn wij, die hunne vroegeren bedoelen, het met hem eens.

(4) Lijkdichten op G. A. BREDERO, achter den *Stommen Ridder*. J. WAGENAAR, t. a. p. VONDEL veranderde dit naderhand in

r „Jammer," zeggen wij met den Hoogleeraar VAN CAPPELLE (1), „dat hem geen langer leven is ten „decle gevalle, om zijne kunstoefening te volma„ken. Genoeg echter heeft hij getoond wat hij „vermogt. Zijne dichterlijke voortbrengselen ver„dwijnen niet in den glans der kunstgewrochten „van het gulden tijdperk onzer letterkunde. Reeds „is zijn naam met zijne spreuk (2), na twee eeu„wen nog ten spreekwoord, met onderscheiding „tot de nakomelingen overgebragt. Op die wijze „zal hij leven, zoo lang eerbied voor de grond„leggers en handhavers der Nederlandsche Letteren „in de harten onzer landgenooten huisvest."

BREEN (JOOST VAN). De titels van vijf kluchtspelen en de naam van dezen hunnen vervaardiger zijn elders dan hier der vergetelheid ontrukt (3).

BRENDER à BRANDIS (GERRIT), geboren te *Leyden*, den 21 Maart 1751, en overleden te *Amsterdam*, den 23 Junij 1802, was een kundig en

in dezer voegen:

Hier rust BRERO, heen gereist,
Daer de boot geen veergeld eischt;
Van den Geest, die met zijn kluchten
Holp aen 't lachen, al die zuchten.

Poëzy, II Deel, blz. 80.

(1) Bijdragen, enz. blz. 271.

(2) Het kan Verkeeren.

(3) Naemrol der Tooneelsp. van J. V. D. MARCK, AZ. N°. 153.

en werkzaam beöefenaar der fraaije letteren en dichtkunst. De Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, wier algemeene secretaris hij was, had groote verpligting aan hem. „Ongemeene vlijt, „talenten en werkzaamheid teekenden den man, „die bij zijne posten als secretaris der stad *Amsterdam*, of als lid van de regtbank dier stad en het „secretariaat dezer maatschappij ook nog het secre„tariaat van de toenmalige Bataafsche Maatschappij „van Taal- en Dichtkunde (Amsterdamsche Afdee„ling) en het lidmaatschap van verscheiden andere „genootschappen voegde; die meer dan eens als „dichter bekroond, zoo door zijne dichtstukken „als anderen letterarbeid met roem bekend was (1)."

Zonder eigenlijk geleerde van beroep te zijn, bezat de werkzame man ongemeene kundigheden in verscheiden wetenschappen, met name de wijsbegeerte, geschiedenis, wiskunde en de fraaije letteren. „Zijn werkzame aard en verkregen kundig„heden," getuigt de Hoogleeraar J. W. TE WATER (2), „maakten hem geschikt tot het aanvaar„den van verscheiden posten in de burgerlijke za„menleving, geacht bij onze vaderlandsche maat„schappijën van kunsten en wetenschappen, en „bekwaam tot het uitgeven van velerleije wer„ken,"

(1) Gedenkschriften der Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, blz. 39.

(2) Aanspraak in de Jaarlijksche Algem. Verg. van de Maatschappij der Ned. Letterk. te *Leyden*, den 8 Oct. 1803, blz. 20.

„ken," waar van wij als de voornaamsten opnoemen zijn *Vaderlandsch Kabinet van Koophandel* enz. *Taal- Dicht- en Letterkundig Kabinet*, zes deelen, voortgezet onder den titel van *Taal- Dicht- en Letterkundig Magazijn*, en voorts zijn laatste werk, Proeven van *Geschied-* en *Letterkundige Oefeningen.* Als dichter, hoewel niet als dichter van dén eersten rang, verdient hij onderscheiding boven velen zijner zelfs gouden en zilveren medailles behalende medeleden der talrijke dichtgenootschappen waarvan hij lid was. Zijn leerdicht *De Schilderkunst, in drie zangen*, in 1783 uitgegeven, hoewel ten deele van LE MIERRE ontleend, heeft veel goeds en fraais. Van zijne in tijdschriften en afzonderlijk verspreide gedichten maken wij hier geene melding; weinig behagen vonden wij in zijn bekroond metaphysisch-wijsgerig-theologisch dichtstuk: *De Mensch geschikt voor de Eeuwigheid* (1); meer smaaks vonden wij in een ander, door hem voorgedragen in de algemeene vergadering van het Amsterdamsche dichtgenootschap, den 4 Mei 1790, bij gelegenheid der prijstoewijzingen aan dichtstukken, die den *Lof der Naarstigheid* (2) ten onderwerp hadden. Welligt is het onzen lezers niet onwelgeval-

(1) Proeven van Poëtische Mengelst. door het Genootschap: *Kunstlieffde spaart geen Vlijt*, XII Deel, blz. 67.

(2) Werken van het Amst. Dicht- en Letteroefenend Genootschap, II Deel, blz. 70.

vallig dit inderdaad geestige en luimige stukje van den naarstigen BRENDER à BRANDIS hier weder te vinden; het heet

DE LOF DER LUIHEID.

Vergeefsch vermoeit ge u, kunstgenooten!
Vergeefsch is 't hier naar roem te staan,
Wat baaten de eêlste lauwerblaên,
Wanneer ze uwe onrust slechts vergrooten?
Wat baart uw zorg, uw kunst, uw vlijt?
Vergramde blikfems van den Nijd.

Weest naarstig, dapper, kloek, ervaaren:
Wendt alle uw geestvermogens aan,
Om 't menschdom steeds ten dienst te staan,
Doet alles op uw grootheid staaren.
Wat wekt de roem die gij verbreidt?
Slechts afgunst en ondankbaarheid.

Slechts afgunst — voor aanhoudend zwoegen!
Ondankbaarheid — voor eedle daên!
Is 't mooglijk! lacht die oogst u aan!
Werpt gij daar zaad voor met genoegen? —
Dat dan de Luiheid hier verschijn':
En toone ons hoe verdwaasd wij zijn.

Zij komt — wat loomheid dekt mijn leden!
Wiens beeldtnis zweeft dáár in 't verschiet?
Zijn dat de Slaap- en Droom-God niet,
Die wagglend aan heur zijde treeden?
Zij nadert langzaam — Geesten! slaapt!
De Luiheid spreekt — heel 't Menschdom gaapt.

„Gij,

„ Gij; die langs Pindus glorietrappen
Naar eeuwig groene lauren ſtreeft!
Die 't eermetaal dien zanger geeft,
Die andren ſlechts voorbij kan ſtappen!
Hoe weinig kent gij 't waardig doel
Der menschheid, en 't volmaaktst gevoel.

„ Nu ſchetst ge in ſchoone Landtafreelen,
De zaligheid der zoetſte rust,
Hoe ſtilte dáár begeerten bluscht,
En maklijkheid elks hart kan ſtreelen.
En ſtraks verwoest gij door uw daên,
Dien eedlen trek van uw beſtaan.

„ Om 't aangenaamst verſchiet te treffen,
Wijst MILTON zelv op Edens Hof.
Dáár was het dat men eens mijn lof,
Op hooge toonen moest verheffen.
Toen, in des waerelds ochtendſtond,
Uw aller Vader ruste vond.

„ Waar is nu 't heil door hem verkreegen?
Beſtaat het in de noeste vlijt?
Neen: hij, die zich der moeite wijdt,
Maakt ADAMS vloek alleen ten zegen.
Doch afgewerkt, vermoeid van geest,
Drukt hem de vloek der ſchuld het meest.

„ Dan denkt hij aan die gouden tijden,
Toen de aard drievoudig vruchten ſchénk,
Offchoon 'er ſpaé noch konter blonk,
Om heure vooren door te ſnijden.
Hij denkt — en denkende vermoeit
Zijn geest zich zelv' aan de aard' geboeid.

„Naauw ziet gy 't blijde zonlicht dagen,
Of Naarstigheid wijst u 't gareel,
Zij spant — en dit zij ook uw deel!
Gezamten voor heur' gloriewagen.
Zy zuigt uw levenskragten uit, —
En echter wekt ze uw lofgeluid!

„De Dichtkunst treff' met echte kleuren,
Het voorwerp van versmaadiging:
Den slaaf in zijnen slaavenkring:
Gij voelt uw' boezem wreed verscheuren.
Maar kent, daar reeds uw afschrik stijgt
Hier in uw eigen beeld — en zwijgt.

„Gij hebt als slaaf van alle slaaven,
U zelv' eene ijzren eeuw verwekt.
Naauw was het eêlst metaal ontdekt
Of goudzucht daalde in diepe graven:
Zij wroet en werkt met onverstand,
Heur' beul uit 's aardrijks ingewand.

„Nu leeft ze, op 't spoor van een Salmander
Alleen door 't goud dat haar verteert,
Door haar, door haar alleen geleerd,
Verkoopen Natiën elkander.
En 't werktuig van vervloekt geweld
Is niets, dan 't nooit volprezen geld.

„Vraagt XERXES, wat hem uit deed spatten,
Wat zijne vlijt, aan Gangesboord,
Tot menschendwang heeft aangespoord?
't Geschiedboek zegt u — zijne schatten.
En vraagt gij, wat die vlijt hem gaf,
Hij viel verwenscht — en naakt in 't graf.

„Wil

„ Wilt ge ooit de vlijt in 't grootsche treffen,
Beschouwt dan 't bloedig oorlogsveld,
Maalt dáár den vlijtigsten, den held,
Wiens roem gij spoedig zult bezeffen,
Als u de Dwang, dien elk hier prijst,
Op zyn gepreste krijgsliên wijst.

„ Volgt gij den klank der krijgstrompetten,
De blikfems van 't gevreesd metaal,
't Afschuwelijkste en wreedste onthaal,
Dat gramschap ooit in 't licht kon zetten:
Dan toont de ellende, in stroomen bloed,
U 's Vorsten vlijt — naast zijnen moed.

„ Door vlijt wordt alle heil verkreegen:
Dus zegt de Dwaas die werken *moet*,
Maar is die oude spreuk steeds goed,
Dan strekt de krijg ten dubbien zegen.
Dan zijn verwoesting, moord en brand
De steunsels van uw Vaderland.

„ Dan ziet gij 't recht der sterken gronden;
Zoo wordt het everzwijn getergd,
En, daar het schaars zijn leven bergt,
Vervolgd, gesleurd, door woeste honden.
Zo wordt de onnoozle neêrgeveld —
Wie is hier everzwijn? — Wie held?

„ Hoe zalig is 't vernoegd te weezen!
Hoe dwaas, door rustelooze vlijt,
Ten kosten van den dierbren tijd,
Slechts in verschieten heil te leezen!
Waartoe en kragt en tijd verspild?
't Gebrek rijst naar gij werken wilt.

„Werd Ledigheid der oude Batten,
Niet meer gevreesd, niet meer ontzien,
Dan hunne Naneefs, die misschien.
Zich zelven veel geduchter schatten;
En die in naam — en ook naar schijn,
In alles even bezig zijn?

„Heeft Naarstigheid de verste stranden,
Met zo veel kielen reeds bezogt,
En geen getuignis meêgebrogt,
Van de eedle rust dier vrijë landen;
Hoe heerlijk daar het menschdom leeft,
Dat wenschen noch begeerten heeft?

„Men roeme om strijd het letterblokken,
En volg' verrukt den Ridder na,
Die voor zijn lief DULCINEA,
In spijt van kraauwels en van kokken,
Al zijnen moed — en vlijt betoont:
Men worde als DON QUICHOTS bekroond.

„Of is hij beter lauren waardig,
Die daaglijks met zijn schaduw vegt,
Wat hij nooit weeten kan, beslegt,
Altoos met Hypothesen vaardig,
De waereld voor een dwaalster houdt —
Zijn rust verkwijnt — zich zelv' mistrouwt?

„Nooit heeft men aan 't geloof der vadren,
Zoo veele slagen toegebragt,
Dan sedert Naarstigheid bedacht,
Om zelfs 't oorspronglijk licht te nadren:
Nu slaat de Leek den Leeraar gaë,
En ziet al zijn bewijzen na.

„Voor

„Voor haar is al 't geloof verdweenen,
Met haar ontstond de twijflarij.
Thands ziet men niets, hoe waar het zij,
Dan door een helder licht omscheenen.
Dus heeft Geleerdheid, naast het geld,
't Heelal in rep en roer gesteld.

„Zij zaaide al vroeg heur ketterijen.
Verspreidde 't zaad van onderzoek,
In ieder geestbedwelmend boek,
Dat ze aan den Godsdienst toe dorst wijen.
En vraagt me u naar de winst daar van,
Noemt BEKKER en SPINOZA dan.

„Wie zal dit ooit mijn' invloed wijten?
Mijn' invloed, die, in stille rust,
Den mensch met malsche lippen kuscht,
Geen ledige uuren uit doet splijten:
Daar zij de aeloude spreuk reeds kent:
„O! 't Boekenmaaken heeft geen end.

„Gezondheid, de edelste aller gaven,
Door werkzaamheid zo vaak verkwist,
Wordt nimmer op mijn spoor gemist.
Zij vliedt alleen die noeste slaaven,
Wier ijdle zorg en vroeg en laat,
Der benen zweep tot diepste staat.

„Laat hem, die van den vroegste morgen,
Tot aan het laatste schemerlicht,
Zijn werk in hitte en kou verricht,
Voor Doctor en Aptheeker zorgen:
Zijn krankbed zal, door wreede pijn,
Een schrikbeeld voor mijn' Luiaart zijn.

„Hoe

„Hoe zalig is het vrij te ronken,
Op 't donzig leger uitgestrekt!
Nooit door den nijvren zweep gewekt!
Nooit aan een slaafsch beroep geklonken!
Hoe zalig vliên zijn dagen voort,
Die nimmer klok tot werken hoort!

„Bemoeiäis, die bij tusschenpoozen,
Uw nijvre hand aan alles steekt,
Uw hoofd met duizend zaaken breekt!
Ach! wist gij 't lot des zorgeloozen,
Die, als een trek van mijn bestaan,
Gods water langs Godsland laat gaan!

„Hoe schoon kan hij zijn ligchaam mesten!
Wat is hij vet en weigespierd,
Daar gij, als van den honger gierr,
Of, met een hoofd vol muizennesten,
Der schimmen rijk ontloopen schijnt:
En 't peinzend oog in 't hoofd verdwijnt.

„Dat Dichters, in hun heiligdommen,
Hun troetelkind, de Naarstigheid,
Juist of zij niets dan roozen spreid,
Verheffen — alles doen verstommen,
Toont hun éénzijdig oordeel aan,
Doch zal mij nooit ter neder slaan.

„Neen: 'k zal u, door geheel uw leven,
Zelfs als gij trotsch voor mij wilt vliên,
Mijn' invloed duidelijk doen zien,
Wat kragten mij zijn bijgebleven.
Ja, in uw naarstig Vaderland,
Houde ik, ondanks uw afkeer, stand!

„'k Zal,

„'k Zal, na aanhoudend geeuwen, gaapen
Ten spijt der plegtigste oefening,
In 't midden van de prediking;
Mijn volgers heerlijk dóór doen slaapen:
Tot dat het orgelspel hen wekt,
En brommend toegalmt — „ elk vertrekt!

„'k Zal Leeraars, die mijn heil erkennen,
Alleen mijn' invloed ten gevall',
Met oude paarden van hunn' stal,
Den kansel op en af doen rennen;
En, bij het uitgerekt vertoog,
Hen zelfs doen geeuwen: 't is wat droog!

„'k Zal hen hunn' hoorers doen vermoeijen,
Met vloeijend Grieksch en grootsch Latijn,
Zelfs als 'er niets dan wevers zijn,
Wier slaaplust bij den tekst zal groeijen.
Zo worde, ondanks uw moeite en vlijt,
De kerk aan MORPHEUS toegewijd.

„Moge immer dees mijn wensch gelukken,
Dan keer' die lieve tijdkring weêr,
Dat Rechters op den stoel der eer'
Des braaven HESSELS (1) kussen drukken:
Alleen, wanneer de Rechter gaapt,
Staa ik den Beul toe — dat hij slaapt.

„'k Zal

(1) Een der Rechters in ALBA's bloedraad, welke gemeenlijk zat te slaapen, en wanneer hem zijn stem over de gedaagden gevraagd werd, meest altijd antwoordde: *naar de galg! naar de galg!*

„'k Zal *Doctors* naar de de fleur doen leeven,
En wat voor ziekte 'er ooit ontstaat:
Zelfs aan *Patiënten* buiten raad,
Het oud gewoon *Recept* doen geeven.
De zieke zal, vol *Zeneblaên*,
Of *Optum*, ten grave gaan.

„'k Zal werkliên, die om 't kostjen zwoegen,
Door 't schikken van een boor of vijl:
Wat meeten — 't slijpen van een bijl,
Drie vierde van een dag toevoegen;
En slaat hen 's meesters oog niet gaê,
Dan volgt het uur van rust weldra.

„Dat Naarstigheid met ARGUS oogen
Op duizenden van zaken lett':
Heur invloed is een perk gezet.
ô 't Hapert mij aan geen vermoogen. ——
De lust — de lust alleen ontbreekt.
Gelukkig, nu 't belang nog spreekt.

„'t Belang — ja, dat heeft mij verbonden,
Om voort te kruipen naar dit choor.
Geeft gij aan dat belang gehoor,
Dan blijve uw rust steeds ongeschonden.
Dan worde u — op het grootsch salet,
Als mij — een leuningstoel gezet. ——

„Dan zult gij 't waar genoegen smaaken, ——
Dan zal u alle zorg ontvliên.
Dan zult gij niets dan wellust zien. ——
Maar durft gij trots mijn aanbod wraaken,
Durft gij, wat ik u wensch, versmaên.
Dan grijpe u mijn vermoeidheid aan."

Ziet

Ziet daar de Luiheid! Kunstgenooten!
Nog sleept dat log gevaarte in 't rond.
Dan waar zij ooit heur' zetel vond,
Hier blijft zij uit den kring gesloten.
Hier houdt men de eerekroon bereid,
Voor deugd—voor kunst—voor werkzaamheid(1).

BREUGHEL (GERRIT HENDRICX VAN). Niet eens de zonderlinge titels van 's mans *Boertige Cluchten* (2), 1612 en 1613 gejaarmerkt, willen wij afschrijven, veel minder iets van derzelver armzaligen inhoud der vergetelheid ontrukken.

BRIT (GEZINE) was eene niet onverdienstelijke dichteres uit het laatst der zeventiende eeuw. Hare gedichten zijn in andere werken verspreid; de meesten vindt men in A. HOUBRAKENS *Zinnebeelden*.

BROECK (PIETER VAN DEN). 's Mans berijmde genealogie, getiteld: *De Doorluchtigheid van Brederode, uyt den Graeflycke Huyse van Hollandt*, te *Amsterdam* in 1657 gedrukt, heeft misschien eenige waarde ter opheldering der vaderlandsche geschiedenis. Overigens is eene genealogie op rijm nog al eene curiositeit.

BROECK-

(1) Werken van het Amst. Dicht- en Letteroefenend Genootschap, II Deel, blz. 237.

(2) Naemrol der Tooneelstukken van J. VAN DER MARCK, EZ, No. 830.

BROECKHOFF (JOHAN PIETER),

Een vreemdeling, in 't Kleefsch gebied geboren,
Die door 't muzyk van Neêrlands Dichterchooren
Wierd menigmaal verrukt (1),

en koopman te *Emmerik*, beöefende met ijver de Nederduitsche poëzij. Behalven zijne *Dichtkundige Bespiegelingen*, te *Amsterdam* in 1770 gedrukt, en de vertalingen van eenige fabelen van GELLERT in de Nederduitsche uitgave, vindt men hier en daar nog wel een afzonderlijk dichtstuk van hem opgenomen. In 1773 behaalde LE FRANCQ VAN BERKHEY de gouden, en hij de zilveren medaille, en dus den eersten eerprijs door eenig dichtgenootschap in ons vaderland uitgeloofd, met zijn dichtstuk: *De Lof der Dankbaarheid* (2), als wij eene dorre, ziellooze optelling van de verrigtingen des dankbaren zoo durven noemen, bij voorbeeld:

Wanneer de zon aan de oosterkimmen blaakt,
Dankt hij dien God, wiens oog hem heeft bewaakt,
Wiens magt hem in het duister heeft beveiligd;
Dien God, die hem, gezegend en gezond,
Wekt uit den slaap, wordt in den morgenstond,
't Danköffer op het hartältaar geheiligd:
En als de nacht zig weêr op 't halfrond spreidt,
Erkent hij 't goed van God, dien dag ontfangen,
Van God, die hem beschermd heeft en geleid,
En roemt zijn gunst met juichende avondzangen.

Hij

(1) *Pan Poëticus Batavûm*, blz 224.

(2) Proeven van Poët. Mengelst. door het Genootschap: *Kunstliefde spaart geen Vlijt*, I Deel, blz. 195.

Hij eet geen ſpijs, hij drinkt geen drank, hij ziet
Zig nooit bevrijd, van nijpend zielverdriet,
Zijn voet bewaard voor wreed geweld of laagen,
Of poogt aan God, die hem verkwikt en ſpijst,
Uit leed hem redt, in nood hem hulp bewijst,
Een dankbaar hart in alles op te dragen.
Het zij zijn werk wordt met gewin gekroond,
't Zij hij herſteld van 't kwijnend' bed mag ſtijgen,
Het zij zijn huis van ziekte blijft verſchoond,
Nooit zal zijn mond van 's Hoogſten bijſtand zwijgen (1).

Zoo gemakkelijk waren er in dien zoetvloeijenden tijd gouden en zilveren medailles te verdienen!

BROEK (LAMBERT VAN DEN), zie PALUDANUS.

BROEKHUIZEN (JOAN VAN) (2). Niet altijd ſchuwen de Muzen het gedruis der wapenen. Zong in *Duitschland* KLEIST op het ſlagveld onder het woeste krijgsgerucht, vonden de dappere Pruisſen bij den jongst geëindigden heiligen oorlog in THEODOOR KÖRNER (3) hunnen TYRTÆUS, wij beroemen

(1) Proeven van Poëtiſche Mengelſt. door het Genootſchap: *Kunstliefde ſpaart geen Vlijt*, I Deel, blz. 199.

(2) D. VAN HOOGSTRATEN, Leven van J. VAN BROEKHUIZEN, voor deszelfs Gedichten. J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 257. J. KOK, Vaderl. Woordenboek, VIII Deel, blz. 1096. P. BURMANNI *Orat. in Obitum Broukhuſii.* CHALMOT, Biog. Woordenb. IV Deel, blz. 312. N. G. VAN KAMPEN, Beknopte Geſch. der Ned. Lett. en Wetenſch. I Deel, blz. 366.

(3) Recenſent, ook der Recenſenten, X Deel, N°. 18, Mengelwerk, blz. 497.

men ons op den dapperen BROEKHUIZEN, die, even als honderd jaren vroeger de edele JANUS DOUSA, de wapenen en de lier met evenveel roem handteerde.

BROEKHUIZEN werd geboren te *Amsterdam*, den 20 November 1649; zijn vader, een hoedenwinkelier, gestorven zijnde, bestelde zijn oom hem, toen hij de Latijnsche school verlaten had, in eene apotheek. De beöefening der fraaije letteren deed hem een' weerzin krijgen in het beroep, waartoe hij werd opgeleid, en hij begaf zich in den krijgsdienst, waarin hij spoedig tot vaandrig bevorderd werd. Hij deed verscheiden veldtogten mede, en ook een' togt ter zee, onder het bevel van den admiraal DE RUITER. In 1673 werd hij luitenant bij de bezetting zijner geboortestad, en vervolgens kapitein. Na het sluiten van den Rijswijkschen vrede in 1697, kreeg hij zijn ontslag, en gaf zich nu geheel over aan de beöefening der Latijnsche en Nederduitsche poëzij op zijn buitenverblijf bij *Amstelveen*, alwaar hij overleed op den 15 December 1707, en in de kerk te *Amstelveen* begraven werd, alwaar de Heer A. CALKOEN op zijne kosten in 1767 ter gedachtenis van dezen beroemden dichter een fraai gedenkteeken heeft doen plaatsen, zijnde eene antieke lijkbus van blaauwen arduinsteen, staande op een dergelijk voetstuk, voor het welk op eene wit marmeren tafel een Latijnsch vers van den hoogleeraar BURMAN (1) is uitgehouwen.

In

(1) Hetzelve is te vinden bij WAGENAAR en KOK, t. a. p.

In plaats van eene ſtille vreedzame academie was eene belegerde vesting of een oorlogſchip de plaats waar hij zijne ſtudiën volbragt (1), PROPERTIUS en TIBULLUS commentarieerde hij in zijne tent; aan boord van een met krijgsvolk opgepropt ſchip vervaardigde hij Latijnſche en Nederduitſche gedichten. Deze laatſten, die eigenlijk ook hier ſlechts in aanmerking kunnen komen, zijn ſlechts weinig in getal, en door D. VAN HOOGSTRATEN uitgegeven in 1712. Eene ſchilderachtige levendigheid heerscht in dezelven, die hem te regt den naam van Hollandſchen PROPERTIUS heeft doen verwerven.

Wij kiezen met den Heer DE VRIES (2), om onze ingenomenheid met BROEKHUIZEN te regtvaardigen, ter proeve zijn allerliefst gedichtje, getiteld:

AAN

(1) Ik lees, ſchreef hij, den 18 Januarij 1677, uit het leger aan den *Rijn*, aan zijne vrienden te *Amsterdam*, ik lees

——— ——— ——— met wakkren yver kloek
Steeds zonder boeken in des grooten werelds boek,
En met doorvlymend oog zoek onderſcheid te maken.
Zoo ver my nut is, in het walen van de zaken:
Of zoo my prikkelt door de leên het oude vier,
'k Herſtel de ſnaren van mijn ongevergde lier.
Dit zijn mijn bezigheen, wanneer my togt en wagten
Toelaten op mijn beurt de lange winternagten
Te ſloopen naar mijn zin, en met bedagte keur
Op het vermakelijkſt mijn tyd te brengen deur.

Gedichten, blz. 21.

(2) Geſchied. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 287.

AAN DE MOEZEL.

ô Nimfjes, die mijn zinnen ſtreelt,
En aan de groene Moezel ſpeelt,
Daar kriele Saters ſchuilen
In boſſen en in kuilen;

Als gy met dit verglaasde nat
Uw beentjes tot de dy beſpat,
En gaat in 't water woelen,
Kan dat uw min verkoelen?

Ik acht wel neen; want Cytheré
Sproot zelve midden uit de zee:
En, eer ze aan Cyprus landde;
Begon de zee te branden.

Daar ik met hoofd en lichaam duik
In 't ſtroomen van uw milde kruik
Om 's middags brand te myen,
Komt my mijn min beſtryen.

Opborlen komt met feller vier
Mijn min, och arm, zoo ver van hier.
Ik voel, ik voel haar koortzen:
Uw golven zijn mijn toortzen.

Wanneer ik na verſmagten dorſt
Te laven tragt mijn drooge borſt,
Al wat ik heb gedrönken
't Zijn gietelijke vonken.

Indien nu eens mijn zieltje wiſt
Hoe vaſt mijn hertjen is geſpliſt
Aan haare gunſt en deugden,
Wat zwom ik dan in vreugden!

Be-

Beveek uw ſtroom, dat zy het zegt
Den Stigtſen Ryn en blanke Vegt,
Daar zy met vogte leden
Komt dryven naar beneden.

Of zou de wint met ſneller vlugt
Mijn bede brengen door de lugt?
Ai windje, breng mijn Lusje
Mijn hart ook met dit kusje.]

Ik zal by beurten in 't verſchiet
Op gaim van vers geſneden riet,
Terwijl ik hier ga dwalen,
Mijn vlam aan 't woud verhalen.

Aan 't woud, o Nimfjes, daar gy ſpeelt,
En uwe dieverijtjes heelt,
Uw partjes, en genugjes,
Uw lachjes, en uw kluchjes.

Zoo mag de ſchelle nagtegaal
Veranderen zijn oude taal,
En onder bruine blaären
Mijn klagt aan zijne paren (1).

Broekhuizen had eene hooge achting voor Hooft, van wien hij eenige gedichten in het Latijn overbragt, en nam zijn' dichttrant in het Nederduitsch zich ten voorbeelde, waaraan men de verkeerde woordſchikkingen en misplaatste klemtoonen,

(1) J. van Broekhuizen, Gedichten, blz. 23.

nen, in sommige verzen, moet toeschrijven. Regels, als dezen:

Wat zouden smelten wy in wederzijds vernoegen!

En eeuwig Hageroos alleen te schouwen aan.

Dank heb den hemel, dat met welmeenende zugt (1),

hield hij op het gezag van HOOFT voor goed. Dan, niettegenstaande deze gebreken, in HOOFT zoowel als in hem, leze men zijne gedichten, „en men „zal overtuigd worden dat BROEKHUIZEN als eene „zeer heldere ster aan den Nederduitschen dichthe„mel blinkt (2)."

BROOMANS (LODEWIJK) (3), een regtsgeleerde te *Brussel*, en aldaar overleden in 1667, is bekend als vertaler van *De Brieven van Ovidius Naso, ghenaemt in 't Latyn Epistolæ Heroidum*, te *Antwerpen*, in 1662, gedrukt, waaruit de Heer WILLEMS (4) eene proeve mededeelt.

BROSTERHUYSEN (JACOB VAN) was de gemeenzame vriend van HOOFT, HUYGENS, VAN BAERLE, de dochters van R. VISSCHER en andere dichters

(1) J. VAN BROEKHUIZEN, Gedichten, blz. 7, 11, 19.

(2) J. DE VRIES, Gesch der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 288.

(3) PAQUOT, *Mém.* Tom VII, pag. 67.

(4) Verhand. over de Ned. Tael- en Letterk. II Deel, blz. 127.

ters, van dien tijd; in hunne werken vindt men hier en daar een versje van hem.

BROUWER (HENDRIK). In 1683 zijn van dezen twee treurspelen gedrukt, genaamd: *Het Belegh van Leyden* en *Het Ontset van Leyden.*

BROUWER (KORNELIS), Az., was lid van het Rotterdamsche dichtgenootschap: *Studium scientiarum genitrix*, doch verliet hetzelve en gaf in 1783 onder den titel van *Dichtlievende Oefeningen* eenige gedichten in het licht, geheel in den genootschappelijken geest van dien tijd. Vruchteloos bijna zou men in deze verzameling naar den geringsten misslag zoeken tegen de „regelen der dichtkunst," wier „nuttigheid" daarin zelfs bezongen wordt (1); hetgeen in zijn' tijd al eene heele groote lofspraak was.

BRUIN (CLAAS) (2), geboren den 20 Februarij 1671 te *Amsterdam*, alwaar zijn vader leeraar was bij de Doopsgezinde gemeente, en aldaar gestorven den 28 December 1732, behoort onder de vruchtbaarste verzenmakers zijner eeuw. Behalven zijne talrijke zedelijke en stichtelijke rijmwerken (3) heeft

(1) Dichtlievende Oefening, blz. 90.

(2) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 243. J. KOK, Vaderlandsch Woordenb. VIII Deel, blz. 1125. CHALMOT, Biog. Woordenboek, V Deel, blz. 43.

(3) R. ARRENBERG, Naamreg. van Nederd. Boeken, blz. 75.

heeft men van hem nog negen treurſpelen (1) waarvan eenigen op den Amſterdamſchen ſchouwburg zijn vertoond; voorts *Bybelſche Tooneelpoëzy*, en *Het Leven van Paulus* in zes tooneelſtukken. Al deze werken zijn prachtig gedrukt en rijkelijk met platen verſierd, die meer het vermogen hebben om den lezer uit den ſlaap te houden dan de inhoud.

BRUNE (JAN DE), of BRUNÆUS, is de dichter van eene verzameling, *veirzjes* getiteld, te *Amſterdam* in 1639 gedrukt, en naderhand gevoegd achter den herdruk in 8vo van zijn' uitmuntenden *Weiſteen der Vernuften* en zijn *Jok en Ernst*, onder den titel van *Alle Volgeestige Werken van* JAN DE BRUNE, DE JONGE, in 1668 te *Harlingen* uitgegeven. Het boekje bevat regt lieve geestige ſtukjes; hoe Anacreontisch is bij, voorbeeld, het volgende:

'k Lagh zieltogend' uytgeſtreckt,
En bedeckt
Met een wolck des doods mijn ooge.
't Scheen mijn ziele ſou terſtont
Uyt mijn mont
Haer vlucht drijven naer om hooge.
Wanneer Laura tot my ſchoot
En aenbood
Haere minnelijcke lippen,
Haere lippen daer de bien
Wel toevlien

Om

(1) Naemrol der Tooneelſp. van J. VAN DER MARCK, Æz. N°. 832—842.

Om daer honich uyt te kippen.
Door de foeticheen, die fy
Doe aen my
Quam door haer gekus te geven
Voelde ick ftrax dat my weer
Daelde neer
Een nieuw en een minlijck leven.
Aldus fien w'een lamp wiens vyer
Uyt was fchier,
En die droef wy zagen quelen,
Zoo men nieuwe oly maer
Giet in haer
Strax haer vlam weer bly zal fpeelen
Hemel! gunt my dat ick meer
Dus ligh neer.
'k Wil wel dick dus half doot wezen
Indien my maer zoo een mont
Komt terftont
Door haer honich te genezen (1).

BRUNE (JOHAN DE) (2) geboren te *Middelburg*, in 1585, Raadpenfionaris der Staten van *Zeeland*, en overleden in 1658, verdient als ftaatsman, als godgeleerde en als dichter loflijke vermelding. In 1644 gaf hij te *Middelburg* eene rijmlooze vertaling der Pfalmen in het licht, van woord tot woord uit het Hebreeuwsch metrisch overgezet

(1) Verzies, blz. 65. Alle volgeestige Werken van J. DE BRUNE, DE JONGE, blz. 345.

(2) CHALMOT, Biogr. Woordenboek, V Deel, blz. 68.

zet (1), die in 1650 te *Amsterdam* verbeterd herdrukt werd (2). Behalve verscheiden theologische en politieke werken (3), is zijn *Emblemata of Zinnewerk*, eerst te *Amsterdam* 1624 gedrukt, en aldaar herdrukt in 1661, lang in groote achting gebleven. Het werk draagt blijken niet alleen van grondige geleerdheid, maar is in een' goeden, kieschen stijl geschreven. De zinnebeelden waren in zijn' tijd meer in den smaak dan tegenwoordig, nu dit veld geheel onbebouwd ligt, waar het graveerijzer noodwendig de dichtpen te hulp komen moet. Inderdaad moet men verbaasd staan over de menigte platen, die men in de dichtwerken van dien tijd aantreft: hoe kostbaar moeten deze werken niet geweest zijn bij de uitgave!

In sommige dichtverzamelingen treft men ook enkele stukjes van dezen verdienstelijken dichter aan, met zijn' naam of zijne zinspreuk, *Spe et metu*, geteekend. Zijn *Tafereel van de Liefde* (4) toont dat hij een regte misogamus moet geweest zijn.

BRUNO (ALIDA). Van deze dichteres vindt men

(1) In onzen tijd heeft Y. VAN HAMELSVELD dit ook, maar oneindig beter gedaan.

(2) J. VAN IPEREN, Kerkelijke Historie van het Psalmgezang, I Deel, blz. 175.

(3) P. DE LA RUE, Gelett. Zeeland, blz. 20.

(4) Zeevsche Nachtegael, blz. 78.

men eenige verzen in *Clioos Kraam*, en elders. Wij weten niet of zij vermaagschapt was met

BRUNO (HENRICK) (1), conrector der Latijnsche school te *Hoorn*, alwaar hij in 1653 uitgaf: *Publii Virgilii Maronis Eclogæ, ofte Herderskouten in Nederduitsche rijm vertaalt.* Voorts bestaat er van hem, behalve eene Psalmberijming (2), een bundel met losse stukjes op allerlei onderwerpen, in het Latijn en Nederduitsch, onder den titel van H. BRUNO's *Mengelmoes van verscheyde Gedichten*, in 1666 te *Leyden* gedrukt. De daarin voorkomende puntdichten hebben wij reeds elders opgenomen (3). Hij schijnt een vrolijke gast geweest te zijn; zijne invallen hebben veel overeenkomst met die van FOCQUENBROCH. Er bestaat ook een treurspel van hem, *Thomas Morus*, in 1660 gedrukt; doch hij was zoo min treurspeldichter als

BRUYN (JAN), wiens *Aruntius* geene vermelding verdient; en deze even min tooneeldichter als

BRUYNBEECK (HENDRICK DE), om zijne *Klucht van de Vyaensche Reys*, in 1649 op den Amsterdamschen schouwburg vertoond, of

BRUY-

(1) J. MORHOFFII *Polyhist.* Tom. I, pag. 1061.

(2) J. VAN IPEREN, Kerkelijke Historie van het Psalmgezang, I Deel, blz. 181.

(3) Epigrammatische Anthologie, blz. 12.

BRUYNINGENS (WILLEM VAN) *Vlaemsche Klucht*

Van Sinjoor Jakus Smul/ hoe dat hy wert verraen/
En met sijn vloote neers moest in de spinde staen
En hoe Kaiyn Flex-muts van hem wiert uytgestreken/
Ende aen Joos (haer man) haer voet van 't bed moest (steken/

aldaar gespeeld en gedrukt in 1645.

BUISERO (DIEDERIK) (1), Heer van *Heeraertheiningen*, deken der collegiale kerk van *St. Catharina*, te *Eindhoven*, raad en secretaris te *Vlissingen*, en raad wegens *Zeeland* ter admiraliteit op de *Maas*, de vriend en weldoener van ANTONIDES, was een ijverig voorstander en beöefenaar der dichtkunst. Behalve zijne tooneelstukken (2), bestaan er nog eenige losse gedichten van hem, waaruit de Heer DE VRIES eene proeve mededeelt (3). Hij zocht bij anderen den lust tot de dichtkunst op allerlei wijzen aan te moedigen. VONDEL werd door hem voor zijne opdragt van OVIDIUS *Herscheppingen* met een' zilveren kop beloond (4). Om toch iets van dezen edelen, aanzienlijken en regt-

(1) PAQUOT, *Mém.* Tom V, pag. 308. CHALMOT, Biograph. Woordenboek, V Deel, blz. 104.

(2) P. DE LA RUE, Gelett. Zeeland, blz. 115. Naemrol der Tooneelsp. van J. VAN DER MARCK, ÆZ. blz. 12, 54.

(3) Gesch. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 279.

(4) VONDELS Leven, blz. 86.

regtſchapen man mede te deelen, kiezen wij daartoe zijn *Graffchrift* op zijn' gunsteling, ANTONIDES:

Hier ruſt Antonides, t'ontydig weg gerukt,
De lieſſte van Apolloos zoonen,
Die al de laauwren van Parnas heeft afgeplukt,
Opdat men naderhand zyn graf daer meê zou kroonen.

BUMA (JOHANNES), zoon van NICOLAAS BUMA, apotheker te *Leeuwarden*, en aldaar geboin 1694, werd door zijn' vader, toen hij de Latijnſche ſchool verlaten had, beſtemd om hem in zijn beroep op te volgen; doch zijn vader geſtorven zijnde, gaf een familiegeſchil aanleiding tot een kostbaar proces, zoodat de apotheek verkocht werd en hij zich toeleide op de ſchilderkunst en de letteroefeningen. Behalve verſcheiden andere werkjes in proza en poëzij (1), is zijne *Boeren Bruiloft, of het Huwelyk van Moddeworst en Griet Beerdberg* het meest bekend. Dit zal een geestig, boertig ſtuk heten; doch het is juist die grove geestigheid en plompe boert, waarmede het gemeene volk zich vermaakt. Het ſchijnt ook dat BUMA dit ſtuk niet tot de uitgave beſtemd had; men heeft het na zijn' dood, die den 28 Julij 1756 voorviel, in 1767 *quaſi* te *Knollendam* gedrukt, en daarmede de na-

(1) Hofgedachten, 1731; Nasſauſche Lauwerkrans, 1748; Israels Verdrukking in Egypte, 1751; Beryming der Lykrede van P. L. STATIUS MULLER op W. K. H. FRISO, en Reis door de Elizeeſche Velden, 1752.

nagedachtenis van dezen anders, niet onverdienstelijken schilder en dichter weinig eer aangedaan.

BUMA (JOHANNES ACRONIUS VAN), predikant te *Beekbergen*, gaf in 1681, onder andere gedichten, eenige psalmberijmingen in het licht (1).

BURG (HERMANUS VAN DEN), geboren te *Amsterdam*, den 14 December 1682, en aldaar overleden, den 10 Februarij 1752, bloeide dus in het vruchtbaar tijdvak der middelmatige dichters; zijne talrijke meestal vergeten rijmwerken (2) willen wij hier niet optellen. Reeds bejaard, voelde hij zich nog opgewekt om de vierenveertig historische boeken van JUSTINUS in rijm te brengen, hetgeen hij dan ook volvoerd heeft. Deze onderneming, althans daar hij, volgens zijne eigen bekentenis, „byna niets van het Latyn wist (3)," en die dus bovendien nog naar eene vertaling geschieden moest, toont reeds hoe weinig smaak hij had; en misschien werd dit gebrek aan smaak bij hem nog overtroffen door het gebrek aan geld; immers in zijne *Mengelpoëzy* geeft hij dit in allerlei wendingen te kennen; somtijds vrij luimig, bij voorbeeld:

Ter-

(1) J. VAN IPEREN, Kerkelijke Historie van het Psalmgezang, I Deel, blz. 192.

(2) R. ARRENBERG, Naamreg. van Ned. Boeken, blz. 78.

(3) H. VAN DEN BURG, Mengelpoëzy, II Deel, *Voorb.*

Terwyl een' ganſche vloot, braveerende op het nat,
Met loſſe wimpelen, voor wind koomt aangevlogen,
En Schraaper, door die vreugd' verbaaſt en opgetogen,
Vaſt roept met open keel: wees welkom voor de ſtad;

Terwyl hy in zyn' kas bevind een dubble ſchat
En hy geen Ryksvorſt hoeft te zwichten in vermogen,
Fortuin gereet is op het wenken van zyn oogen,
Hem gevende op al 't geen hy van haar eiſcht, *Fiat*;

Terwyl ik Ezels zie met paarlen overladen,
En Varkens in een' zee van zilvren baren baden,
En als een dolleman op 't Noodlot ſcheld en vloek;

Terwyl ik Rykaard zie om duizend guldens ſpeelen,
En Smuller met zyn Broêr, ruim honderd duizend deelen,
Vinde ik, waar ik ook zoek, geen ſtuiver in myn broek(1).

Van verwaandheid of ingenomenheid met zijne gedichten is hij niet te beſchuldigen: „het zijn," getuigt hij vrij naïf, „meest alle ontydig ofte al te „ſchielijk geboren kinderen, die geen nood hebben „van aan de nakomelingen te verveelen, alzo zy „onder de ſtyffel en moſtert, zoo niet op de ſe„kreeten, zekerlijk hun kerkhof zullen vinden (2)." Van den Burg ſchijnt de poëzij als eene kostwinning gehandteerd en het publiek met bruilofts- en verjaargedichten geriefd te hebben, en overigens een vrolijke, zorgelooze, losſe ziel, liefhebber van Wijn-

(1) Mengelpoëzy, I Deel, blz. 512.

(2) Ibid, II Deel, *Voorb.*

Wijntje en Trijntje geweest te zijn, even als zijne tijd- en ſtadgenooten, GOERÉE en HENNEBO, met wier dichttrant de zijne ook veel overeenkomst heeft; ten minſte zou men zulks moeten opmaken uit deze openhartige bekentenis:

Als 'k geld heb is 't voor my onmogelyk te blokken,
En al wat ik dan ſchryf verdient niet dat men 't leeſt;
Vraagt gy waarom, myn Vriend? om dat ik dan myn geeſt
In Bacchus kelder ſpil, of onder Venus rokken,
GEBREK, waar voor elk ſchrikt, verſterkt myn' Poëzy.
Dat 's myn Apol, die zet myn' Geeſten vinding by (1).

BURGH (JACOB VAN DER) (2), waarſchijnlijk een Amſterdammer, bloeide ten tijde van HOOFT, wiens gedichten hij in *quarto* en klein *octavo* uitgaf, en was de boezemvriend van dezen, HUYGENS, VAN BAERLE, BROSTERHUIZEN en andere dichters van dien tijd. Hij was zeer gezien in de letterlievende bijeenkomsten op het ſlot te *Muiden*, en genoot de achting van de edelſte vernuften, die aldaar gemeenzaam verkeerden, en WESTERBAEN was zijn oudſte vriend. De genegenheid en vriendſchap van deze beroemde dichters vormden, leidden zijn' ſmaak in het beöefenen der dichtkunst niet alleen, maar baanden hem ook als ſtaatsman den weg tot eer en aanzien.

Reeds

(1) Mengelpoëzy, I Deel, blz. 229.

(2) J. KANTELAAR en M. SIEGENBEEK, Euterpe, II. St. blz. 47.

Reeds in 1633 komt hij voor als gezantschaps-secretaris bij R. HUYGENS en S. VAN BEAUMONT, die van wegens dezen staat naar *Keulen* gezonden waren (1), en in 1636 als raad van den Heer VAN BREDERODE (2). In 1641 ging hij met het gezantschap, hetwelk de Algemeene Staten benoemd hadden om eene dochter van KAREL I, Koning van *Engeland*, plegtig ten huwelijk te verzoeken voor den Prins van *Oranje* (3), mede in hoedanigheid van secretaris, en schreef de huwelijksvoorwaarden. In het volgende jaar werd hij agent van de Algemeene Staten te *Luik*. Vervolgens werd hij benoemd tot secretaris van de gezanten, die tot den vredehandel naar *Munster* vertrokken. „Hij had „aldaar grooten invloed door zijne bekwaamheid. „Zoo hij al de ziel niet was van hen, die den „vrede ernstig zochten, was hij echter de regter-„hand (4)." Na het sluiten van dien vrede, in 1648, werd hij met eene bijzondere commissie naar *Weenen* gezonden. Volgens een gedicht, door G. BRANDT aan hem gerigt, den 17 November 1654 (5), schijnt hij ambteloos in *Amsterdam* gewoond te

(1) Hiervoor, blz. 233.

(2) P. C. HOOFTS Brieven, N°. 558.

(3) J. WAGENAAR, Vad. Hist. XI Deel, blz. 299.

(4) J. SCHELTEMA, Redevoering over P. C. HOOFT, blz. 118

(5) G. BRANDTS Poëzy, III Deel, blz. 285.

te hebben, alwaar hij omstreeks het jaar 1660 overleed.

VAN DER BURGH was een bekwaam staatsman, schrander geleerde en bevallig dichter; bemind en geächt van alle fraaije vernuften van zijn' tijd, zoo wel in zijn afzijn als in hun midden (1); de brieven en gedichten van HOOFT, VAN BAERLE, HUYGENS, WESTERBAEN en anderen leveren daarvan overvloedige bewijzen op. G. BRANDT maakte op zijne afbeelding, die wij echter niet weten dat in het koper gebragt is, het volgend bijschrift:

Dit's 't beelt van VAN DER BURGH, te Luik der Staten mont,
Hun pen te Munster. Dees schreef 't eeuwig vreê-verbont.
Zyn schrandre dichtpen sprak gelukkig in drie talen.
Dus kon zyn grote geest zich self naar 't leven malen (2).

Zijne dichtstukken zijn los, geestig en bevallig; ten bewijze voeren wij aan het begin van zijn *Echtgedicht, ter eere van* C. HUYGENS *en* SUZANNA VAN BAERLE:

Alderfierste van de steden,
Wien de heele wereldt schat
Hallif wereldt, hallif stadt,
Die met onbedwongen schreden
Stapten om het groote rondt,
En vermande wat ghy vondt.

Staeckt

(1) Euterpe, II St. blz. 64.

(2) G. BRANDTS Poëzy, I Deel, blz. 91

Staeckt uw pracht, 't is omgekomen,
Al uw luyster raeckje quijt;
Amstel lust u noch te stroomen,
Nu van BAERL' u is ontvrijt?

Al uw marbere gebouwen,
Al uw kostelijck albast,
Dat voor sneeu werdt aengetast,
Moght het by haer glans niet houwen;
En uw peerlen wierden root
Toen sys' om haer armen schoot.
Nu verliesje 't puyck der vrouwen,
Dat de Hemel gaf te leen.
Hadj' 'er hart doch meê doen houwen
Uyt een harder marbersteen.

HUYGENS had haer nooyt bewoogen,
Noch met smeeckelijcke reên,
Noch met sprekelijcke zeên,
Ooyt gedrongen tot meêdoogen.
Nu ontvoert men u den lof
Van uw trotse maeghdenhof:
Doch de liefd' heeft willen voegen
Zielen die de deught maeckt een.
Amstel wilt u mêe vernoegen,
Nu de Hemel is te vreên.

En ghy marbere palleysen,
En ghy maecksels van albast,
Die op sneeu noch swanen past,
Weest verheught in haer verreysen:
Sy verdoofde al uw glans:
In haer afzijn hebje kans.

En ghy nimphen die dit ſcheyen
Klaeght aen d'oevers van het Y,
Die 't weêrgalmen op uw ſchreyen,
Spaert die vloedt van tranen vry (1). enz.

Het klein getal zijner dichtſtukken is in onderſcheiden dichtbundels verſpreid; eene volledige lijst van dezelven, met aanduiding waar zij te vinden zijn, benevens een ter proeve, is ons door de Heeren KANTELAAR en SIEGENBEEK bezorgd (2).

BURGHERDYCK (PIETER VAN). Van dezen zijn *Spelen van Sinnen* te vinden in *Der Redenryckers ſtichtige t' ſamencomſte te Schiedam*, gedrukt in 1603.

BURGVLIET (LUCAS). De *Stichtelijke Gedichten* van dezen zijn door zijn' vriend D. SMITS in 1753 te *Rotterdam* uitgegeven. Zij zijn meer ſtichtelijk dan dichterlijk.

BUYTS (HELENA). Van deze juffer beſtaat een berijmde *Korte Inhoud van den Heidelbergſchen Catechismus*, die tevens tot bladwijzer dient van den Catechismus op rijm, door den Veerſchen Predikant A. ANDRIESSEN in 1755 uitgegeven, en ook als zoodanig daar achter gedrukt. Deze bladwijzer op rijm is volgendermate ingerigt:

Zon-

(1) Verſcheyden Nederd. Gedichten, I Deel, blz. 26

(2) Euterpe, a. v. blz. 67.

ZONDAG 1.

De ware Troostleer in drie ſtukken afgedeelt. blz. 1.

ZONDAG 2.

GodsWet leert ons de elende en de onmagt gansch vereelt. 4.

ZONDAG 3.

In Adams val heeft al het mensdom ook gezondigt. 6.

ZONDAG 4.

God doet naar recht, wen Hy op zonde ſtraf verkondigt. 8.

enz. enz. enz.

BYL (JAN DE). Van dezen kennen wij ſlechts bij name een treurſpel, *Camos of d'Euxartze Verwoeſting*, in 1750 gedrukt.

BYNS (ANNA) (1), eene geestelijke dochter en ſchoolmatres te *Antwerpen*, bloeide ten tijde van de opkomst der Hervorming, tegen welke zij dapper met rijmen en refereynen te velde trok. Wij hebben eenige der wapenen, waarmede zij de Vermaledide Luyterſche ſecte beſtreed, voor ons liggen, namelijk een bandje met twee werkjes in lang formaat; het eene getiteld: Dit is eē ſchoon eñ ſuuerlijc boexkē/ inhoudēde veel ſchoone cōſtige refereynē/ vol ſcrifturē eñ doctrinē/ vā diuerſchē materiē/ na wtwijſē der regulē/ als hier int regiſter na volgē/ ſeer wel gemaect vāder eerſame eñ ingenioſe maecht Anna bijns/ ſubtijlic en re-

(1) PAQUOT, *Mém.* Tom. V, pag. 406. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* Tom. I, pag. 63. CHALMOT, Biogr. Woordenboek, V Deel, blz. 162. N. G. VAN KAMPEN, Geſch. der Ned. Letterk. en Wetenſch. I Deel, blz. 45.

rethorikelic / refuterēde ind waerhz alle dese dolingē eñ groote abusyē comēde wt die vmaledide Luytersche secte. Die welcke nz alleen vā allē doctorē eñ vnivsiteitē: mer ooc vād' keyserlicke majesteyt rechtvdelic gecōdēneert is / gedrukt te *Antwerpen* in 1541; het andere heet, Het tweede Boeck vol schoone eñ constighe Refereynen / vol schrifturen ende leeringhen / van menigherhande saken / na wtwijsen der regulen die hier int register navolghē / seer subtijlijk eñ Rethorijckelijck gemaect van der eersame eñ verstandighe maecht Anna Bijns / seer treflijck straffende alle Ketterijen ende dolinghen van desen onsen tijde / mede te *Antwerpen* in 1553 gedrukt, beiden waarschijnlijk vroegere drukken van dezelfde werkjes, waaruit de heeren DE VRIES (1) en WILLEMS (2), en vroeger reeds HUISINGA BAKKER (3), proeven medegedeeld hebben; althans dezen worden in hetzelve ook gevonden.

Men kan niet ontkennen dat in dit misselijk gerijmel hier en daar eene goede poëtische gedachte voorkomt, maar men moet er ook wel naar zoeken; en zeer zeker is het bij den heer DE VRIES medegedeelde nog wel een der beste brokken. Dat hare

(1) Gesch. der Ned. Dichtkunde, I Deel, blz. 34.

(2) Verh. over de Ned. Tael- en Letterk. I Deel, blz. 225.

(3) Werken van de Maetschappy der Ned. Letterkunde, te *Leyden*, V Deel, blz. 93.

hare tijdgenooten haar, koddig genoeg, met SAPPHO vergeleken, en hare refereynen in slechte hendecasyllaben of wel gerijmde (!) Latijnsche verzen overbragten, is nog geen reden om van deze gebrekkelijke voortbrengselen zoo veel ophefs te maken; zij zijn zeker eenigzins vloeijender en minder met basterdwoorden doormengd dan de lamme rederijkersgedichten, maar daarom nog in lang niet sierlijk en zuiver van taal; hare levendige verbeelding, is eigenlijk onbezuisde geloofsijver, hare vernuftige invallen zijn schimpschoten op de hervorming, en hare kracht van uitdrukking bestaat in razen en schelden op LUTHER, die zeker ook geene hoffelijke uitdrukkingen tegen den Paus en de Katholieken gebruikte. Wij geven toe dat ANNA's taal zuiverder is dan die der rederijkeren, dat hare gedichten en invallen levendiger zijn, en hare refereynen ook losser rollen, maar dat is het ook al; en men ziet klaar dat de kunst, die, gelijk HUISINGA BAKKER zegt, als een kind bij haar school ging, een kind gebleven is. De afstand van eene eeuw tusschen het vernuft der dochters van ROEMER VISSCHER, beiden insgelijks Katholiek, en dat van ANNA BYNS is al te bemerkbaar, om te veronderstellen dat hetzelve nog bij haar ter schole gegaan zou hebben.

Als wij van ANNA BYNS te rug zien op MELISSTOKE en MAERLANT, hoe ver is zij dan niet alreeds boven dezen gevorderd! hoe laag zinkt zij nogtans weder weg bij VONDEL en zijne tijdgenoo-

ten! en wat zijn dezen bij onzen eenigen BILDERDIJK! Het oneindig voorwaartsstreven van den menschlijken geest schijnt ten minste in ons vaderland geen schoone droom te zijn.

Dat wij kost, die ons niet smaakt, even daarom ook anderen zouden onthouden, ware zoo onbeleefd als verwaand; kost bovendien, die oordeelkundigen van vrij wat meer gezags dan wij geproeft en gansch niet onsmakelijk gevonden hebben, zoo dat onze smaak ons oordeel ligt kon misleiden. Wij willen derhalve uit elk der beide zeldzame werkjes eene proeve hier mededeelen, verschillende van die, welke men reeds elders opgedischt vindt (1). Wij kiezen — niet, maar slaan het bandje open bij het 22ste refereyn van de eerste verzameling:

Lucifer sal lutherum croonen feestelijck
Want hi heeft hem menighe siele ghewonnen
Die eens waren gheestelijck / maect hi veestelijck
Tspel dat hi heeft gheroct / wert vast ghesponnen
Hi doetse qualick enden / die wel begonnen
Donstantachtighe macht men nu kennen voorwaer
Religiosen / beyde mo cken en nonnen
Die reynicheyt gheloofden ouer menich iaer]
Dien wert haer oordene nu veel te swaer
Si en willen niet meer draghen / sots caprunen
Deen loopt hier hoere / dander voeue daer
En hanghen haer cappen opte tunen

Si

(1) Hiervoor, blz. 454, Noot 1, 2 en 3.

Si en achten ghelooften wielen oft crunen
Maer loopen in dwilde/ als menschen verwoet
Van deene sonde in dander/ als turcken en hunen
Dit zijn de miraculen die luther doet.

En uit het tweede boek, het begin van het 14e refereyn:

O Fy serpenten gespuys Vipers gebroetsel// quaet/
Die v moeder de heylige kercke duercnaecht
Slanghen venijn dat is v voetsel// jaet
Want gheestelijck en weerlijck ghy belaecht
Dat v ketterije gheen jonste en draecht
Vleesch eeters/ bloetsupers/ van munckē en papen
Want v haerlien leuen niet en behaecht
Om dat ghy zijt van den schorften schapen
Liefhebbers ws selfs die wt zijt om rapen
Die van den gheest clapt en zijter heel sondere
Malchus geslachte/ die Jesabel verknapen
Om gods propheten te brenghen tondere
Ghy noemt u Christen bruers en bedrijft wondere
Teghen Christum als boden van Antechriste
En onder tschijn vā duechdē/ soect ghi der lien kiste.

EINDE DES EERSTEN DEELS.

AANWIJZING

DER

DICHTERS EN DICHTERESSEN,

IN DIT DEEL VERMELD.

Abecle (A. van den) blz. 1
Acket (J.) 2
Adriaansz. (A.) . . 4
Agron (P.) . . . . –
Alberthoma (A.) . . 7
Alberthoma (R.) . . –
Alewyn (A.) . . . . –
Alphen (H. van) . . 15
Althuyſen (J.) . . 36
Ampzing (S.) . . . 37
Anastaſio (O. à St.) . 42
Andrade (J. d') . . 44
Andrieſſen (A.) . . –
Angelkot (H.) . . 46
Angelkot (H.) de Jong. bl. 46
Anſlo (R.) 47
Antonides (J.) v. d. Goes 64
Antwerpen (B. D. van) 148
Arends (R.) de Jonge –
Arents (T.) . . . 151
Arkſtee (H. K.) . . 157
Arntzenius (P. N.) . –
Arp (J. van) . . . 160
Aſchenberg (H.) . 161
Aſſelyn (T.) . . 163
Aſſendelft (A. van) . 165
Aſſenede (D. van) . 166

Baardt (P.) . blz. 167
Backer (J. A.) . . 169
Backere (P. de) . . 174
Badon (J.) . . . —
Baerle (K. van) . . 175
Bagelaar (J.) . . . 182
Bak (H.) 183
Bak (A. de) . . . —
Bake (L.) . . . 183
Bakker (P. Huisinga) 193
Bal (H.) 216
Ballée (J.) . . . —
Bara (J.) 217
Barbonus (J.) . . —
Barentz (J.) . . . 219
Baron (J. Z.) . . —
Bartelink (J.) . . —
Bartjens (W.) . . —
Bastert (C. N.) . . 221
Basuel (P. C.) . . 232
Baudous (W. de) . 233
Beaumont (A. van) . —
Beaumont (S. van) . —
Becaus (C.) . . . 243
Beeke (B.) . . . —
Beelthouwer (J. P.) —
Beer (P. de) . . . —
Beerta (J.) Junior . 244
Beets (J.) . . . —
Bellamy (J.) . blz. —
Belle (J. van) . . 271
Bellemans (D.) . . 277
Benjamin 278
Benningh (J. Bodecheer) —
Bent (J.) . . . . —
Berch (H. van den) . 279
Berg (A. van den) . —
Bergh (A. van den) . 280
Bergh (B. van) . . —
Berkhey (J. LeFr. van) —
Bernagie (P.) . . 291
Bernarts (J.) . . . 292
Besteben (M. F.) . —
Beth (D.) . . . —
Bettens (M.) . . . —
Beudeker (C.) . . —
Beuken (J.) . . . —
Beuningen (J. van) . —
Beveren (C. van) . 293
Beyerlinck (L.) . . —
Bidloo (G.) . . . —
Bidloo (L.) . . . 294
Bie (C. de) . . . 295
Biens (C. P.) . . 296
Bieskens (N.) . . —
Bilderdijk (I.) . . —
Bisschop (A.) . . 297
Blasius (J.) . . . —

Bleecker (D.) . blz. 297
Block (J.) . . . —
Bloem (J. J.) . . —
Bloemaert (H.) . . —
Blusfé (A.) . . . 298
Boddaert (P.) . . 303
Boddaert (P.), Junior 317
Bode (M.) . . . —
Boelens (A.) . . . 323
Boetzelaer (R. W. v. d.) —
Bogaert (A.) . . . —
Bogaert (A. van) . 325
Bollaert (S.) . . . —
Boltingh (J.) . . . 326
Bongardt (B. J.) . —
Bontius (R.) . . . 328
Boogert (J.) . . . 329
Boomcamp (G.) . . —
Boomhuys (J.) . . 330
Boon (K.) v. Engelant —
Boonen (I.) . . . 331
Bor (P. C.) . . . —
Borcht (W. v. d.) . 331
Borger (E. A.) . . 333
Borght (J. F. van der) 341
Bormeester (A.) . 341
Born (H. van den) . —
Borselen (P. van) . 343
Bos (L. van den) . —
Bosch (B.) . blz. 343
Bosch (M.) . . . 351
Bosch (B. de) . . 353
Bosch (H. de) . . 373
Bosch (P. van den) . 374
Bosson (A. de) . . 379
Both (J. de), Nz. . 381
Bouchaute (L. F. van) —
Bouckart (J.) . . 382
Boudewijns (M.) . —
Boxtel (J. van) . . 383
Boy (C.) . . . . —
Braam (J. van) . . 384
Braam (P. van) . . —
Bracht (H. van) . . 387
Bracht (T. van) . . 388
Braekman (P.) . . 389
Brahe (J. J.) . . . —
Brakel (N. van) . . —
Brand (B.) . . . 390
Brande (G. H. van der) —
Brandt (C.) . . . —
Brandt (G.) . . . —
Brandt (K. en J.) . 408
Brasser (J.) Jz. . . 415
Brechten (C. van) . —
Breda (M. van) . . —
Bredero (G. A.) . . —
Breen (J. van) . . 419

Brender à Br. (G.) blz. 419
Breughel (G. H. van) 431
Brit (G.) . . . . —
Broeck (P. van den) . —
Broeckhoff (J. P.) . 432
Broek (L. van den) . 433
Broekhuizen (J. van) —
Broomans (L.) . . 438
Brosterhuysen (J. van) —
Brouwer (H.) . . 439
Brouwer (K.) Az. . —
Bruin (C.) . . . —
Brune (J. de) of Brunæus 440
Brune (J. de) . . 441
Bruno (A.) . blz. 442
Bruno (H.) . . . 443
Bruyn (J.) . . . —
Bruynbeeck (H. de) . —
Bruyningen (W. van) 444
Buisero (D.) . . . —
Buma (J.) , . . . 445
Buma (J. A. van) . . 446
Burg (H. van den) . —
Burgh (J. van der) . 448
Burgerdyck (P. van) 452
Burgvliet (L.) . . —
Buyts (H.) . . . —
Byns (A.) . . . 453

3 2044 029 877 560